

<http://kickme.to/dawa> <http://dawa.vze.com>

"...Hâlis tevbe suyuyla günahlarından arın; sıdk, safâ, hudû' ve huşu elbisesini giyin.
Seni Allah'ı zikretmekten alıkoyacak ve O'na itaatten uzaklaştıracak her şeyden kaçın.
Allah'u Teâlâ'ya davetinde, Urvetu'l-vuskâ'ya sımsıkı sarılıp Allah'a doğru, saf, halis ve temiz bir icabette sebat et.
Müslümanlarla birlikte Beyt'in etrafında kendi vücudunla yaptığın tavaf gibi, arşın etrafında meleklerle birlikte kalbinle tavafta bulun.
Hevâ'ndan tamamen uzaklaş, güç ve kuvvetinden beri ol, Mina'ya çıkışınla birlikte gaflet ve hatalarından çık, sana helal olmayan ve hak etmediğin şeyi isteme,
Arafat'ta yanışı itiraf et, Allah Teâlâ katında ahdini Allah'ı birleyerek yenile; O'na yaklaş,
Ve Müzdelife'de Allah'dan ittika et..."¹

Yayıncının Notu

Bu kitap, Şehit Ali Şeriatî'nin bizzat gözden geçirip ilaveler yaptığı ve "Öğretmen Şehid Dr. Ali Şeriatî'nin Eserlerini Derleme Bürosu"nun *Külliyat* arasında yayımladığı Farsça son *Hacc* baskısının tam çevirisidir.

Şûra Yayınlan
Editörü

İÇİNDEKİLER

YAYINCININ NOTU 4

GİRİŞ: OKUYUCU İLE HASBİHAL

Ters Dönmüş Post Elbise 7

Yirmiüç Günde Yirmiüç Yıl 11

İbrahim'le Sözleşme 14

Menâsik 14

I. BÖLÜM

HACC

Hacc 25

Buluşma Zamanı 27

Mîkât'ta İhram 30

Niyet..... 34

Mikat'ta Namaz 35

Yasaklar.....37

Ka'be43

Tavaf..... 49

Haceru'l-Esved: Bîat.....52

Makâm-ı İbrahim58

Sâ'y62

Umre/Küçük Hacc'ın Tamamlanışı74

H. BÖLÜM

BÜYÜK HACC

Büyük Hacc	79
Arafat	81
Meş'ar	89
Minâ	104
Şeytan Taşlama	114
Kurban	116
Telis Putları	137
Bayram	146
Bayramdan Sonra İki Gün Vakfe	146
Genel Bir Bakış	152
Bayram Sonrası Taşlama	153
Vahyin Son Mesajı	157
Sonuç	184
Dönüş	185

III. BÖLÜM

ŞEHÂDET: HACC'DAN DAHA BÜYÜK İBADET

Notlar	196
Resim 1	206
Resim 2	207

Giriş

OKUYUCU İLE HASBIHAL

Ters Dönmüş Post Elbise

bir "din bilimci", özellikle de "dinler tarihçisi" olarak, Francis Bacon'un ifadesiyle "dinî duygu ve fırka taassubu karışmış bir bakış açısı"yla, tarihin dinî "misyon"larını, her dinin² "tarihî değişim süreci" ni incelediğim, "önceden özde var olan" la "sonradan var olmuş olan" ve ondan sonra "fasıla"ları, yani dinlerin "hakikat"i ile "realite"si arasındaki mesafeleri karşılaştırdığım zaman şu sonuca ulaştım:³

"Her dini, insanın kurtuluşunu uhdesine alan misyon açısından değerlendirdiğimizde, sosyal gelişimde, -bilinç, hareket, sorumluluk, insanî idealizm, sosyal bakış açısı, adaletçilik ruhu, onurunu muhafaza etme ruhu ve nihayet gerçekçilik, tabiatçılık, maddi güçle uyum, bilimsel ilerleme, yaratıcılık, medeniyet, fikrî mücadele ruhu ve halkçılıkta... - Hz. Muhammed'in (s.) risâletinin, yani İslam Dininin İbrahimî Tevhid mektebinden daha ileri, daha vâkîf ve daha güçlü bir risâlet tanıyamıyorum."

"Fakat aynı zamanda İslam kadar çökme doğrultusunda ilerlemiş olan ve "önceden özde var olan"la "sonradan olmuş olan" ara-

sında tenakuz derecesinde bir mesafe açmış olan bir risâlet de tanımıyorum."!

"Eğer siz, günümüz İslâm'ını çökmüş olan diğer dünya dinleriyle mukayese ederseniz, benim bu yargımı, doğru bulmayabilirsiniz. Fakat böyle bir mukayese doğru değildir. Her hakikatin sapma derecesini, o hakikatin kendi serüveni içinde değerlendirmek, ilk seyir çizgisi ve ilk hareket noktasıyla ölçmek gerek."

"Ve yine biz, aynı yöntemle, İslâm mezhepleri arasında bir mukayese yapsak, İslâm dahilinde bulunan Şia'yı, dinler arasında İslâm'ı nasıl görüyorsak öyle görürüz."

Hayret!

Diğer dinlerin "hakikat'i ile "realite"si arasında karşılaştırma yapıldığında "ihtilaf" kelimesi kullanılabilir. Halbuki İslâm ve Şia'nın tarihî yazgısıyla İslâm ve Şia'nın "tabiat"ı mukayese edildiğinde, böyle bir kelime, tam olarak uygun düşmez. Onun yerine "tezat" veya "tenakuz" sözcüğünü kullanmak, daha uygun olur.⁴

Daha da şaşılacak olan şu ki!:

Bütün maddî, manevî, açık, gizli amil ve imkanlardan oluşmuş bir güç, en güçlü ve en seçkin tarih felsefecileri, sosyologlar, antropologlar, filozoflar, beşerî bilim uzmanları, din bilimciler, sosyal psikologlar, siyasetçiler, doğubilimcileri, İslâmbilimcileri, Kur'an bilimcileri, fakihler, hikmet, irfan ve İslâmî edebiyat uzmanları ve Ortadoğu halklarının sosyal geleneklerini, ruhî ve fikrî özelliklerini, Ortadoğu toplumları ve düzeylerindeki zaaf noktalarını, duyarlılıkları, sosyal ve sınıfsal davranışa özgü eğilimleri iyi bilen kimselerden ibaret bir heyet görevlendirilmiş sanki. Hangi amaçla? Elbette halkın ve çevrenin tam ve bilimsel bir incelemesini yapıp İslâm'ı derin bir şekilde tanıyarak, İslâm'ı kelimenin tam anlamıyla "ters döndürmek" amacıyla... Zira apaçık ortadadır ki söz konusu olan, bir dinin tabîî değişimi ve yıkılışı değildir. Bilakis İslâm'da ortaya çıkan şey "ters dönmüştür". Bu öyle tam bir ters dönmüştür ki tesadüfle izah edilemez. Bu, tarihteki tabîî bilinçsiz faktörlerden, yabancı kültürlerle karşılaşmadan doğmuş veya İslâm'a girmiş olan milletlere özgü kavmî, sınıfsal ve geleneksel görüşlerin tesiri altında

ortaya çıkmış ya da genellikle fikrî bir ekole veya dinî bir imana etkide bulunan, onu değiştirip saptıran başka bir tarihî, sosyal ve kültürel zorunluluk, şart ve sebeplerin tesiriyle kendini göstermiş de değildir, aksine öyle görülüyor ki İslâm'da bu ters dönmürlük, çok bilinçli ve gelişmiş olarak ortaya çıkmıştır; öyle ki İslâm'ın en ileri itikadî ve amelî boyutları, en yıkık anti sosyal etkenler haline gelmiştir.

İlginç olan şu ki burada da özellikle Şia, böyle bir yazgıya sahiptir. Birbirine benzeyen iki tabiatın, benzer iki yazgıya sahip olması, anlaşılır bir durumdur. Daha doğru, bir ifadeyle Şia'nın, İslâm misyonunun en ileri tecellisi olduğu gibi, bu ters döndürmede İslâm misyonunun fiilen çökmüş görüntüleri haline gelmesi de tabiidir.

Anladığım kadarıyla İslâm'ın, takipçilerinin bilgi, bilinç, özgürlük, hareket ve onurlarını garanti altına alan, hepsinden de öte, sosyal güç ve sorumluluk oluşturan en ileri itikadî ve amelî boyutları, şu üçünden ibarettir:

Tevhid, Cihad ve Hacc.

Tevhid öğretiminin, okullarda son bulduğunu görüyoruz. Sonra gündeme gelse bile sadece ilahî bilgelerin ve Rabbani ariflerin toplantılarında gündeme geliyor. O da kelamî ve felsefî tartışmalar, hayattan kopuk ve halka yabancı zihniyetler ve daha çok da Allah'ın varlığının isbatı biçiminde sözkonusu ediliyor. Yani tevhid değil gündeme getirilen. Pratikte tevhid hiç demek! Yani hallolmuş bir mesele!

Ve bu daha ziyade düşmanın formasıyla oluyor, en azından düşmanın çıkarına uygun olarak yapılıyor!

Ve cihad! Tarihte bırakılmış, unutulmuş bir sözcük; cihadın felsefesi olan emr bilmaruf nehy ani'il-münker ise tekfir topuzu: düşmanın başına değil, dostun başına inen topuz!

Ve Hacc: Müslümanlar arasında her yıl tekrar edilen en çirkin, en mantıksız eylem!

Ve işte insanî kılavuzluğu, özgürlükçü ruhu ve devrimci sorumluluğu, Ali'yi seven müslümanlara ilham eden, Şia'nın kendine özgü en ileri itikadî ve amelî boyutları:

İmamet, Aşûra ve intizâr.

Bunlardan birincisinin, teklif karşısında tevessül aracı olduğunu, ikincisinin "musibet" mektebi, üçüncüsünün ise teslimiyet, zulmü ve fesat zorbalığını tevil felsefesi, ıslah yolunda atılan her adımın ve adalet yolunda yapılan her kıyamın peşinen mahkumiyeti felsefesi olduğunu görüyoruz!

Bütün bunları bir siyasetle elde ettiler: "Dua kitabı"nı kabristandan alıp şehre getirirken Kur'an'ı hayat şehrinin içinden kabristana götüren ve ölülerin ruhlarına gönderen bir siyasetle.

Bu siyaset, dinî ders havzalarında "usul"ü, İslâmî ilimler öğrencilerinin önüne koymuş ve Kur'an'ı ellerinden alarak öğrencinin odasının rafına koymuştur. Açıktır ki Kur'an hem müslüman toplumun hayatını, hem de İslam'ı terketmiştir! Onun yokluğunda her iş yapılabilir; nitekim her işi de yapmışlardır!

Bir aydın, kendi halkına karşı; bir müslüman, imanına karşı sorumluluk duygusu taşır. Bir müslüman aydın ise iki yönlü bir sorumluluğa sahiptir. O, hem imanının, aşkın değerlerinin başkalaşımından, hem de halkının çöküşünden ıstırap duyar. Onun gördüğü en büyük ıstırap ise toplumunun, ölü bedene hayat veren, kör gözü görür yapan Mesihî ruhlarla birlikte olduğu halde ölüp, gitmesi ve görmez olmasıdır! Bu müslüman aydın İslâm ve Şia'ya - müslüman topluma ve Şiî halka -karşı, özellikle İslâm ve Şia'nın bu en yapıcı üç boyutuna karşı nasıl bir duyguya ve ne gibi bir sorumluluğa sahip?

Acaba sessiz kalabilir mi? Acaba Batılı bir ideolojiye tutunmak, derde derman, halk için kurtuluş yolu mudur? İslâm ve Şia'nın yazgısına karşı bu ruhanî ulemanın sorumluluğu bulunduğunu bahane ederek kendi sorumluluğundan soyulabilir, sonuçsuz beklemelemlerle asırlarca oturabilir ve "entelce laflar ederek" varlık gösterebilir mi? Eğer İslâm -özellikle İslâm'ın Şiî telakkisi-, bilim ya da felsefede bir uzmanlık dalı değil de bir "misyon" ise, o halde "insanlık" onun direkt muhatabıdır, bilinçli aydın da ona karşı doğrudan sorumludur.

Ve sen benim dert ortağım aydın! benim arkadaşım aydın, sen ister kendini halk (insanlar) karşısında sorumlu bil, istersen Allah karşısında sorumlu bil,

Pratikte seninle bizim işimiz bir, sorumluluğumuz aynı!

Zillete düşmemiz için düşmanın seçtiği yol, izzetimiz için seçebileceğimiz en iyi kılavuzdur da.

Tam da düşmanın bizi "gönderdiği" yoldan tekrar "dönmek".

Kur'an'ı kabristandan şehre getirmek ve sonra dirilere okumak, "raflar" m üzerinden indirmek ve derste açıp okumak.

Kur'an'ı yok edememiş, fakat kapatmışlardır. "Kitab"ı "teberrük edici şey" haline getirmişlerdir. O'nu tekrar "kitab" yapalım, "çok okunan Kitap"! Nitekim Kur'an, "çok okunan kitap" demektir.

Acaba dinî okullarımızdaki İslâmî derslerin müfredatında Kur'an'ın da bir ders kitabı olarak kabul edildiğini görebileceğimiz bir gün gelecek mi?

Acaba ictihad derecesine kavuşmak için Kur'an'ın da dinî bir kitap olarak zorunlu bir biçimde öğretileceği bir gün gelir de biz de görür müyüz?

Eğer Kur'an'ı dinimize, hayatımıza ve mezhebimize yeniden döndürürsek, O, Tevhidi, "dünya görüşü" olarak bize yeniden kazandıracak. Hacc, cihad, imamet, şehadet ve intizar ise Tevhide hayat veren ruhlarına kavuşacaklardır. Biz de kendi hayat veren ruhumuza! Ve işte şimdi tevhide kendi hayat veren ruhunu yeniden bulan Hacc'a geçebiliriz:

Tevhidi dünya görüşünde yer alan ve Tevhidin dünya görüşü olan Hacc'a!

Yirmiüç Günde Yirmiüç Yıl

Uç Hacc ve bir Umre'de edindiğim tecrübelerle sahip olduğum düşüncelerin özü ve Hacc konusunda söyleyeceklerimin tamamı, üç kitapta toplanmıştır:

Birinci Kitap: *Bîst u Se Sal der Bîst u Se Rûz* [Yirmiüç Günde Yirmiüç Yıl]* başlığını taşımaktadır.

*Kitapta köşeli parantez içindeki ifadeler çevirene aittir. (Çev.)

Düşündüm ki her İranlı, Hacc için Arap yarımadasında yirmüç gün kalmaktadır. Nice yıllardır enine boyuna Peygamberi düşünmekte, hayatını tahayyül etmekteyim. Maalesef toplumumuzda Peygamber, bütün mezhebi şahsiyetlerimizden daha meçhul kalmıştır.⁵

Arada bir onun hayatından söz açılabilir, bu da fırkasal problemleri, kelimî ve tarihî kavgaları, Şîî ve Sünnî ihtilaflarını ortaya getirmek için bir araç olsun diye yapılmaktadır. Sonuçta daima Peygamberin öğretici ve hayret verici hal tercümesinden özel ve sınırlı birkaç husus tekrar edilmektedir; üstelik bu da sorgulayıcı, araştırmacı bir gözle, müstakil araştırmacı bir ruhla değil, aksine sabit ön yargılarla; tek yanlı, önceden belirlenmiş, taklitçi ve genellikle bağnazca mevzî almalarla yapılmaktadır!

Netice itibariyle birkaç yıldır, Peygamberin hayran bırakan şahsiyeti, yüce ruhu ve cezbedici hayatına tamamen gark oldum. Yirmüç yıllık elçilik hayatını -Mekke'de yıl yıl, Medine'de ay ay- derledim. "Tarih"te, bu "büyük ümmî Peygamber" in hayatıyla ilgili okuduğum şeyleri, Peygamber ülkesine ardarda yaptığım dört seyahat sonucunda "coğrafya"da buldum. "Peygamber" in hayatını, Peygamber ülkesine yerleştirdim. Bu temel üzere, Peygamber dönemi Arap yarımadasının bir haritasını çıkardım ve o zamanın bütün kabilelerini Arab yarımadasının mevcut coğrafî haritasına yerleştirdim. Peygamber çağındaki Mekke ve Medine şehirlerinin haritasını yaptım. Mekke'de, Medine'de, Taif de ve bu şehirlerin çevrelerinde, gerek Peygamberin gerekse Peygamberle, akrabalık, dostluk veya düşmanlık yoluyla ilişkisi olmuş olanların ayak bastığı her yeri bu haritada gösterdim. Seferlerinde takip ettiği bütün güzergahları, bütün savaş sahnelerini, hayatının bütün izlerini, -her nerede yaşamış ve her nereden geçmişse- izledim. Her halükarda O'nunla hatırası olan bu şehir, dağ ve sahralarda her yeri buldum.

Bedir, Uhud, Hendek, Benî Kurayza, Hayber, Fetih, Huneyn, Taif ve....cephelerinin ayrıntılı haritasını, Mekke ve Medine'deki evlerin haritasını, hatta Benî Haşim Mahallesinin müstakilen ayrıntılı krokisini, Mescid-i Nebevî'yi, eşlerinin evlerini, Fatıma'nın Medi-

ne'deki evini, Hatice, Ebû Talib ve Fatıma evladının evlerini, İmamların, Ashabın tam adreslerini ve de büyük düşmanlarının Mekke'de oturduğu mahali gösterdim.... Bugün Mekke, Medine, Taif vb. şehirlerin başkalaşmış vaziyeti içerisinde bulunulabilirsin, Peygamber'in yaşadığı şehir ortamının, sosyal ve ailevî yaşamının tam tasviri zihinde canlandırılabilirsin, tarih canlı bir şekilde görülebilirsin ve bizim canımızla bağlı olan ve o zaman, mekan ve durumlarda hissedilebilirsin diye....

Ve böylece sen "ey İranlı Hacı kardeşim"! Bu yirmiüç günde her yerde Peygamberle birlikte olabilirsin. Peygamberin onüç yıl Mekke'de kalışının bir sembolü olarak sen de Mekke'de onüç yıl kalabilir; O'nun izini sürerek Taife sefer yapabilirsin; O'nun gittiği her yere gidebilir, davet için, savaş için sefere çıkabilirsin...

Ve bu onüç yıllık Mekke hayatının ardından Muhacirlerle birlikte Mekke'den Medine'ye hicret edebilirsin; Rebeze ve Bedir yolundan geçerek Küba'ya ve ardından Medine'ye girebilir; Medine'nin Peygamber'den ve ailesiyle dostlarından bir iz taşıyan her sokağını, her noktasını dolaşabilir, yüreğinde hissedebilirsin. Akabinde Hayber'e, bu ıssız, suskun, el değmemi sanki ondört asır önceki haliyle kalmış olan vadiye sefer yapabilirsin. Rutubetli hurmalıklarının derin esrarengiz sessizliğinde, çevreni kuşatan dağların zirvesindeki 'Yahudi' kalelerini görebilir, birer birer tanıyabilirsin. Orada, hâlâ bu vadinin hatıralarla dolu sessizliğinde çınlamakta olan "Ali'nin gökgürültüsü gibi feryadı"nı duyabilir, onun eser ve izlerim dünya gözüyle görebilirsin: ferah kalenin keskin inişindeki Ali mescidini -ki burası, onun askerî üssü olmuştur-, Ali pınarını, hâlâ görünmekte olan kaleleri, metruk evleri ve ıssız Hayber hurmalıklarını temaşa edebilir, seyre dalebilirsin...

Ve o serüvenlerde, o topraklar üzerinde, Bedir, Uhud, Hayber, Huneyn ve Mekke'de... sergilenen savaşların, sahne ve cephelerin ayrıntılı bir haritasını da görebilirsin...

Evet, Medine'de Peygamberle birlikte on gün yaşayabilirsin, O'nun burada on yıl kalmasının anısına! O'nun gittiği her yere gidebilir, oralarda Ali'yi de görebilirsin. Birer birer Ashabı ve Ashabın

evlerini de tabî. Bugünün Medinesi'nde Medine'nin geçmişim bulabilirsin.

Ve böylece heyecan, aşk, coşku, hareket ve cihad dolu İslâm tarihinde yerini alabilir, insanlık tarihinin bereket dolu yirmi üç yılı içerisinde, kendini Muhacirim ve Ensar arasında bulabilirsin. Hacc'la birlikte İslâm tarihini ve Peygamberin sîretini bu şekilde görebilirsin. Genellikle beyhude beklemeler, boş sözler, alış-veriş, alışveriş teması, alışveriş hakkında sohbet içerisinde heder olan ömrün en özgür zamanlarında, en amade hallerde, en aziz zemin ve zamanda, sen ey müslüman kardeşim! İslâm'ın beşiğinde Hacc'la birlikte, İslâm'ın değişim getiren mükemmel, dakik, zinde bir devresini öğrenip tecrübe edebilir, yaşayabilirsin.

İbrahim'le Sözleşme

Hacc konusunda tedvin ettiğim ikinci kitap, *Mîad bâ İbrahim* [İbrahim'le Sözleşme] adını taşımaktadır. Bu kitap, Adem, İbrahim ve Tevhid'i, İslâm'ın insanî misyonu ve tarih felsefesini, "Tevhid" ve "şirk" in fikrî, tarihî, sosyal, ahlakî veya antropolojik rolünü, Hacc'ın simasının ana hatlarını ve Hacc felsefesini konu edinmektedir.

Menâsik

Üç kitaptan üçüncü kitap ise elinizdeki kitaptır ve *Menâsik* adını taşımaktadır. Menâsik, "ne-se-ke" [nûsk] kökünden gelen "mensek"⁷ kelimesinin çoğuludur. Kelimenin içinde ne gibi anlamlar bulunmaktadır? Prestij, zahidlik, riyazet, Allah karşısında huşu, insan, Allah'a yaklaştıran şey, elbiseyi yıkayıp temizlemek, eve varmak, doğru ve güzel yolda yürümek ve yürümeye devam etmek, Allah'tan gelen her hak, Allah'a sunulan şey, kan ve kan tazminatı...

Bu anlamlara göre;

nâsik insan: âbid, zahid insan.

Nâsik yer: üzerine yeni yağmur yağmış yemyeşil güzel yer,

Mensek: tanıdık, dost memleket. Gönlün ülfet ve bağ kurduğu diyar, Allah'ın her ümmetin ayakları altına serdiği dosdoğru yol.

Ve *Menâsik* ne Hacc'ın adabı ve amelleri hakkında tam bir fikhî risale, ne de bu âdabın felsefesi, bu amellerin yorum ve analizi hakkında fikrî bir risaledir; aksine Hacc'daki adâb ve amellerin özel adıdır "*Menâsik*". Bu, İslam'ın bizzat ona verdiği isimdir. Bu da benim, "topluluk" halinde "zaman"a bağlı olarak yapılan "düzenli hareketler" bütünü şeklinde yaptığım Hacc tarifimin, bu isimlendirmeye uygunluk oluşturduğunu göstermektedir.

Bu kitap, Allah'ın bu aciz kulunun sözkonusu âdab ve ahkam konusundaki yorum ve çözümlerini ihtiva etmektedir. Hiçbir müslüman, Hacc merasimini bu kitaba göre algılamakla görevli değildir: *Menâsik*, fikhî bir risale değil, fikrî bir risaledir. Benim tek yaptığım, "Hacc *Menâsik*"ini yorumlamaya çalışmaktan ibarettir; üstelik de bir ruhanî veya bir İslâmî mercii olarak değil, "müslüman bir hacı" olarak yaptım bunu. Elbette müslüman bir Hacı'nın Hacc dönüşünde Hacc'dan ve Hacc makamında gördüklerinden söz etme hakkı vardır, nitekim söz etmektedir de. Diğerlerinin de onun sözüne kulak verme hakları vardır ve kulak da vermektedirler. Bu, sadece bir "hak" değil, ayrıca bir ananedir de; Hacc ziyaretçisi, Hacc dönüşünde -halkın yolcuyu görmeye gittiği seyahat adeti gibi değil- akrabalarını, tanıdıklarını, dostlarını ve komşularını davet eder. Bu gelenek dolayısıyla, her yıl Hacc meselesi düşünce ve zihinlerde şekillenir, bahis konusu edilir, her kes, Yaratan ve yaratılanlarla olan miadında "elde ettiklerim", kendi memleketine getirir, kendi toplumuna armağan eder. Bu, her yıl gücü yeten azınlığın pratik olarak ve gücü yetmeyen çoğunluğun teorik olarak Hacc'a katıldığı "büyük Hacc öğretimi"dir. Eğer bütün bir dünyadan, en uzak köy ve en geri kalmış kabilelerden Hacc'a gelen bir milyondan fazla müslümanın eğitim ve öğretiminden sorumlu olanlar, Hacc karşıtı lüks gösterimlerinde, çirkin aristokratizmlerde, yemede, içmede, uykuda, sağlıkta ve sefer hediyesinde gösterilen dikkati ortaya koysalardı, amellerin yapılış şeklinde, yani dış görünüşünde sergilenen bağnazlık, titizlik, kılı kırk yarma ve vesvesenin binde biri, Hacc'ın içeriği ve manasını idrak etmede sergilenseydi, evet böyle olsaydı, o takdirde Hacc, her yıl, yüzbinlerce gönüllü, iştiyaklı ve hür temsilciyi, bir aylık teorik ve pratik İslâmbilimi boyunca Hacc

ruhıyla, İslâm misyonuyla, Tevhid mektebiyle ve müslüman milletlerin yazgısıyla tanıştıracak bir ders dönemi olabilirdi. O zaman Hacılar ülkelerine, şehir ve köyelerine, iş, hayat ve iman çevrelerine dopdolu elleri ve yürekleriyle dönebilir, kendi öğrendiklerini halklarına öğretebilirlerdi. Böylece Hacc, her yıl, berrak düşünce ve imanıyla müslüman ümmeti sulayabilen coşkun bir zezem olacaktır; "Hacı", öptüğü taş (Hacer-i Esved) yemininden başka ömrünün sonuna kadar karanlık çevresini aydınlatabilen bir nur taşıyıcısı olacaktır.

Her Hacı, kendisinin ve çevresindeki insanların idraki düzeyinde, en azından evde oturduğu günlerde, dost akraba ve meslekdaşlarından dörtyüz kişiyi tekrar edilip duran, basit, mide bulandırıcı hatıra ve olayların dışında Hacc okuluyla tanıştırsa, her yıl, bütün dünya müslümanları, bir milyon beşyüz bin Hacc öğretmeni vasıtasıyla öğretim görmüş olurlar. İslâmî gelenekte bir müslüman, insanları, kendisini görmeye iki konuda davet etmelidir: biri, Hac; diğeri, ölüm!

Yılda bir kez, belirli bir zamanda Hacc'ı düşünmek için!

Ve ölümü düşünmek için!

Ölüm!...Onun belirli bir zamanı yoktur. Ölüm, kurbanına haber vermeden gelir. Ancak ölümün seçtiği kurban, seni haberdar eder:

Aklını başına al!

Ölüm vakti sana da gelip çatar.!

Vakit! Ölüm vakti!

Hacc, diğeri dinî veya dinî olmayan hüküm ve ameller arasında müstesna bir yere sahiptir.

Namaz, "ruhun, evrenin manevî merkezine, varlığın büyük mabûd ve maşukuna doğru yaptığı gezinti"; Victor Hugo'nun ifadesiyle "küçük bir sonsuz"un, "büyük bir sonsuz" karşısında duruşudur.

Bu "somut, sabit bir kavram"dır. Tabii ki farklı derecelerde.

Cihad, bir "akîde savaşı"dır. Elbette onu anlama dercesi, mücahidin düşüncesinin derinliğine bağlıdır. Oruç da böyledir, Zekat da...

Fakat Hacc böyle mi?

Haccı somut bir kavram ve ifade ile tarih etmek
mümkün mü?

Hacc nedir?

Bu soruya, düşünen Hacıların sayısı kadar değişik cevaplar verilebilir. Hacc, hangi manasıyla anlaşılırsa anlaşılırsın, "kendi"nden "Allah"a doğru "halk"/yarıtılmışlar/la birlikte yapılan bir harekettir.

Hacc, "Müteşabih bir hüküm"dür..., Müteşabih âyet gibi...! Kur'an'daki ayetler iki kısımdır: Muhkem ve Müteşabih.

Muhkemler, tek boyutlu ayetlerdir. Açık, sabit manası olan sözlerdir.

Müteşâbihler ise çok boyutlu ayetlerdir. Zihni değişik yollara sevkeden, bir kaç mânânın anlaşıldığı sözlerdir.

En zengin, en esaslı mânâlar, "müteşâbihât" kapsamında gizlidir. Her çağda ve her keşifle, bu âyetlerin sayısız batınlarından bir batın açılır; düşünce ve duyguların değişim ve gelişiminde, beyanın sırlarla dolu karmaşık dokusu içerisinde bu ayetler daha bir açılır, daha bir aydınlanır.

Şifreli sedef içindeki bu Müteşabih ayetler, gelecek yüzyılların dalgıç düşüncelerinin avlayıp sökmeleri gereken şeyi, bugünün ve dünün kem gözleri ve kaypak düşüncelerinden saklamışlardır.

"Kur'an'ın sözü"nü sade bir mesaj yapan, bu Müteşabih ayetlerin çok renkli, yüzlerce kenarlı prizmasıdır. Mesajındaki sadelikten dolayı, onları, bir çöl bedevisi kolayca anlayacağı, kendisini ona muhatab göreceği gibi, medenî bir filozof da onun sanatsal mucizesi, manevî zenginliği ve fikrî kurgu derinliğinden hayrete düşer, bu filozofun araştırmacı düşüncesi ve anlam bulucu gönlü, onun sonuna erişemez, onu aşamaz!

Bu Müteşabih ayetlerdir ki bu kitabın ebedîliğini, etkinliğini, öğreticiliğini, sürekli tazeliğini; her şeyi çürüten, köhne yapan ve öldüren zaman sürecine ve de "kevn. ve fesad", "ölüm ve hayat" yeri olan zemine karşı korumuş, teminat altına almıştır.

Benim gözümde, hükümler de ayetler gibi muhkem ve müteşâbih diye ikiye ayrılır. Cihad, bir "muhkem hüküm"dür. Hacc ise bir "müteşâbih hüküm"! Bu "müteşâbih hüküm"ün anlaşılmasını zor-

laştıran, onu beyan etmek için seçilen dilin, "remizli bir dil", bugünkü ıstılahıyla sembolik dil oluşudur.

Bunun anlaşılmasını daha da zorlaştıran şey ise, bu "sembolik dil"in "lafız" değil, "hareket" oluşudur.!

Ve sessiz bir hareket!

"Remzî hareketler"le açıklanmış olan "müteşabih bir hüküm"!

Ve Haccı müteşabih kılan sadece "dil" değildir. Onun müteşabih içeriği vardır!

Niçin böyle?

Zira Hacc, içindekileri, bir çağda, bir neslin gözü önüne çıkarıp koyacak ve batırını, bir "kavrayış" ihtiyacı ve bir "duygu" gücü için sofraya getirecek kadar basit birşey değildir. O takdirde gelecek asırlar için tekrarlanan bir gelenek haline gelir ve gelecek nesiller için kalıpsal seronomilerden, taabbüdî bir hükümden, abes ruhsuz, bomboş, kelamsız, rolsüz, nakızsız, köhne, bitmiş ve tarihte kalmış bir şeyden ibaret olurdu!

Bu durumda Hacc, bir akideyi, bir prensibi ve bir "değer"i ortaya koymayacaktır. Halbuki gerçek bir Hacc, İslâm'ın ta kendisidir. İslâm, "kelimeler"le Kur'an; "insanlar"la imamdır.

Ve "hareketler"le de Hacc!

Öyle anlaşılmaktadır ki Allah, insana anlatmak istediği her şeyi, Hacc'da ortaya dökmüştür!

Varlık felsefesi ve dünya görüşünden tutun insanın yaratılış felsefesi, tarihin seyri ve insanî tekâmülün aşamalarına -İnsanın toprak üzerine ilk ortaya çıkışından, nihaî kemalinin en son kalesine kadar her şey... Ve yine insanın öğrenmesi gereken şeyler ve İlahî miracına yükselebilmek için kullukta katetmesi gereken aşamalar... Ve nihayet, "beşer türü" nün tekvini projesi ve "örnek beşerî ümmetin teşkili planı, "beşerî ferd" in tekâmülü ve "ebedî değişim" in esası, "sabit düzen", "zamanla tam bir uyum", "sosyal asalet" ve genel olarak "bir topluluğun, Mutlak Ebediyet'e, sonsuz Kemâl'e doğru bilinçli, seçkin hareketi"

"Allah"a doğru hareketi...!

Evet:

Hidayet meselesi, ahlakî değerler, imamet, ümmet, mekteb, tarihî "ittisal", beşerî "toplumsallaşma" kültürel "kollektivite", siyasî "ittihad", sınıfsal vahdet, kavmî vahdet, itikadî vahdet, yol, hareket, yön, rehberlik, hedef, sorumluluk, ideoloji, fedakarlık, takva, bilgi, bilinç, vukûfiyet, seferberlik, hazırlık, silah, strateji, cihad, şehadet, aşk, kan, zafer, özgürlük...

Tevhidi dünya görüşü ve varlık felsefesinden tutun savaş, ayrımcılık, ve açlıkla mücadeleye kadar her şey!

Hem Allah, hem ekmek!

Hem kulluk, hem kurtuluş!

Hem "kendini yetiştirme", hem "ferd" in "ümmet'te erimesi.

Kendini "halk"a feda etme; ama kendin için değil.

Halk için de değil;

sadece Allah için!

Acaba benim Hacc'dan anladığım nedir?

Esasen öncelikle şu soruyu cevaplandırmak gerek :
Temel olarak Hacc'dan ne anlaşılabilir?

Hacc, genel bir bakışla insanın Allah'a doğru varlık seferidir; Ademoğullarının yaratılış felsefesinin sembolik gösterisi; bu felsefede ortaya konan şeyin nesnel tecessümüdür. Tek kelimeyle Hacc, "yaratılış tiyatrosu"dur. Aynı zamanda "tarih tiyatrosu", aynı zamanda "Tevhid tiyatrosu"dur. Yine Hacc "mekteb tiyatrosu", "ümmet tiyatrosu", (İslam'ın insanlar arasında kurmak istediği örnek itikadî toplumun tiyatrosudur.... Ve nihayet Hacc,. "insanın yaratılışı" nın ve "İslâm mektebi" nin sembolik bir gösterimidir. Bu gösterimin yönetmeni Allah, dili ise harekettir. Asıl karakterler: Adem, İbrahim, Hacer ve İblis;

Sahneler: Harem ve Mescid-i Haram bölgesi, Sa'y, Arafat, Meş'ar, Mina.

Semboller: Ka'be, Safa, Merve, gündüz ve gece, gün batımı ve gün doğumu, put, kurban.

Elbise ve süs: İhram, tıraş ve taksir...

Bu tiyatrodaki oyuncular kim?

- Bu daha da şaşırtıcıdır-

Hacc

hacc: ahenk, niyet ve yönelme, yani hareket ve aynı zamanda cihet-i hareket. Her şey; kendini, kendinden, hayatından, bütün bağlarından koparmakla başlıyor. Yoksa sen, kendi şehrinde sakın değil misin? Sükûnet mi? Sükûn mu? Hacc, nefy-i sükûn; hayat, hedefi *bizzat* kendisi olan şey, yani ölüm; bir tür soluk alıp veren, can taşıyan ölüm, murdar yaşama, bir nevî bataklıklı var oluş.

Hacc: akıcı ol!

Hayat, döngüsel bir hareket, kısır döngü, boş, anlamsız, tekdüze git-geller... Peki işin aslı? Yaşlanmak, gerçek sonuç mu? Çürümek. Tek düze ve aptalca bir sallantı. Acımasız bir işkence. Gündüz, geceye bir giriş, gece de gündüze. Ve: Ölüncüye değin ömür ipini kemirerek kısaltan bu iki siyah ve beyaz farenin soğuk mükerrer oyunuyla oyalanmak.

Hayat mı? Temaşa; sonuçsuz, anlamsız sabah ve akşamların seyri. Tatsız, sonu gelmez bir oyun... Zamanın yoktur... Her ıstırap, telaş, intizar... Vakit bulduğunda elde ettiğin şey, bir hiç, boş, abes felsefesi, nihilizm...

Ve Hacc: Senin bu aptalca cebre, bu anlamsız lanetli yazığıya karşı isyanın. Kararsız, sallantılı, tereddütlü ve döngüsel hayattan, tüketim için üretim, üretim için tüketimden kurtuluşun.

Hacc, ucu kaçmış bir yumak gibi, varlığını açar. Bu kapalı daire, "devrimci niyet" ile açılır, yola koyulur, ufukları işaret eder. Dosdoğru bir seyir çizgisinde ebediyete, başka bir yöne, "O"na hicret eder!

"Kendi evin"den "Allah'ın Evi"ne, "halkın evi"ne hicret! Ve sen her kim olursan ol, insan idin, Adem'in evladı idin; fakat tarih, hayat, insanlık dışı sosyal düzen seni çirkinleştirmiş, kendine yabancılaştırmış, âline kılmış, seni kendinden, o fıtrî özünden uzaklaştırmıştır. Zerreler Aleminde insan idin, Allah'ın halifesi idin. Allah'ın sohbetdaşı idin, Allah'ın özel emanetçisi idin. Tabiatın sahibi, Allah'ın yakını idin, Allah'ın ruhu sana üflenmişti. Allah'ın özel öğrencisiydin. Allah sana bütün isimleri öğretmiştir. ⁸ Allah sana kalemi öğretmiştir. Allah seni kendine benzeterak yaratmıştır.⁹ Seni yaratmış ve kendi yarattığı olan sana büyük bir makam vermiştir. Seni yaratıp kaldırmış, uzak ve yakınındaki bütün melekleri ayağına kapandırtmıştır. Bütün melekleri sana boyun eğdirtmiştir. Yer, gök ve onlarda var olan her şeyi senin güçlü ellerine bırakmıştır. Senin yanına gelerek kendi öze emanetini omuzlarına yüklemiştir. Seninle anlaşma yapmış, seni toprağına getirmiştir. Senin fıtratına yerleşmiş, seninle yuvadaş olmuştur.¹⁰ Ne yaptığını görmek için seni gözetlemede kalmıştır.¹¹

Sense tarih caddesini önüne katıp yola düştün, Allah'ın "emanet" yükü omuzunda, Allah'ın sözleşmesi elinde, Allah'ın sana öğrettiği isimler yüreğinde, Allah'ın ruhu, "varlığını" bedeninde ve...

Bütün sermayen "Asır". İşin ne? Bütün yaptığın sermayeden yemek! Hayatının hüneri ne? Zarar etmek; kardan zarar değil, sermayeden zarar: "Hüsran". "Ve asra andolsun ki insan daima ziyandadır". Bunun adı da yaşamak oluyor! Sen şu ana kadar ne yaptın? Güya yaşadın!

- Şimdi elinde ne var?

- "Kaybettiğim yıllar"!

Ne hale gelmişsin? Ey Allah'ın siması üzere olan! Ey Allah'ın emanetinden sorumlu olan! Ey Allah'ın meleklerinin secde ettiği! Ey Allah'ın yeryüzündeki halifesi! Evrendeki halifesi!

Para oldun; şevhet oldun, işkembe oldun, yalan oldun, vahşileştin, yırtıcı oldun, kof, içiboş oldun, bomboş! Yoksa dopdolu mu! Olsa olsa çamurla dolu, başka birşey değil, bir hiç! Başlangıçta çamurdan, murdar bir kalıp idin. "Hamein mesnûn": pis, kötü kokan çamur! Allah, bu çamur olan "sana" kendi ruhundan üfledi! Hani nerede o ruh! Ahuraî ruh, Allah'ın ruhu! Ey çamur yiyen karga! Varlığını bu bataklıktan, yaşamını bu çamur deryasından kurtar! Kendini hemen sahile at, ey çürümüş beden, ey çamur ceseti! Bu "utanç verici" şehir, bağ ve bayındırlıktan, yarımadanın güneş çölüne baş koy; kuru, kızgın, kum deryası çölünde, Vahyin yağdığı göğün altında Allah'a yönel. Ey kurumuş, sararmış, boşalmış ney! gurbet, sürgün ve yabancılıktan inle dur! Ey yabancıların, düşmanların eğlence aracı! Ey başkalarının dudaklarına tatlı melodiler konduran! Kendi sazlığına yönel.

Buluşma Zamanı

Şimdi, kapı çalma zamanı gelmiştir; vakit, kapı çalma vaktidir. Zilhicce'dir, Hacc ayı: Hürmet ayı. Bu ayda kılıçlar dinlenmeye çekilmiş, savaş atlarının kişnemesi, savaşçıların ve kılıç kuşanmış olanların naraları çölde sessizliğe gömülmüştür.

Savaş, kin ve korku, yerini barış, perestiş ve güvenliğe bırakmıştır. Halkın, Allah'la görüşme zamanıdır; Mevsim'inde gitmek gerek oraya. Allah'ın yatıma, insanlarla birlikte gitmek gerek. İbrahim'in yeryüzündeki çağrısını duymuyor musun?:

*"İnsanların içinde Hacc'ı duyur; gerek yaya gerekse uzak yollardan gelen yorgun düşmüş develer üstünde sana gelsinler."*¹²(Hacc, 27)

Ve sen ey çamur! Allah'ın ruhunu ara. Geri dön ve O'ndan bir haber al. Kendi evinden O'nun Evi'ne yönel. O, Evi'nde seni beklemektedir. Seni çağırıyor: Davetine lebbeyk de!

Sen ey hiç bir şey olmayan! Sen, sadece "O"na doğru yol almadığın, başka bir şey değil.¹³

Zaman, buluşma zamanıdır. Pis, zelil, utanç verici ve hakir hayatının sıkıcılığından, yani dünyadan, boğucu ve kapalı ferdiyet kafesinden, yani nefsinden kendini kurtar: O'na yönel, insanî ebedî hicret adresine, Allah'a doğru sonsuz insan olmaya: Hacc'a yönel!

Borçları ödemek, keder ve sıkıntılardan kurtulmak, kahır ve kırgınlıkları atarak barış yapmak, hesapları kapatmak, diğerlerinden helallik dilemek, yaşamını, ilişkilerini, suretini, birikim ve kazanım-larını aklamak, evet bütün bunları, hemen burada öleceymişsin, sanki bir daha dönmemesine gidiyormuşsun gibi yapmak, son veda anının bir sembolü, insanî yazgının bir işareti, ebediyete kavuşmak için bütün her şeyi kesip atmanın bir göstergesi ve dolayısıyla: vasiyetin bir ifadesidir, yani ölümün işareti, ölüm için bir provadır. Ölüm ki bir gün seni zorla seçer...

Sen şimdi Haccet, sonsuzluğa yönel, Allah'la görüşmeye, Hesab Gününe, artık "amel edemeyeceğin" yere: mahkemeye; kulak, göz ve kalbini yargılayacakları, tek tek hesaba çekip sorgulayacakları mahkemeye.

"... Şüphesiz kulak, göz ve kalbin hepsi bundan sorumludur".
(İsra, 36)

Sen sorumlu olduğun gibi bütün organların da sorumlu. Ve sen orada amellerinin imansız ve acımasız saldırısı karşısında âciz bir kurbandan başkası değilsin.

O halde şimdi "dâr-i amel"de [amel yurdu] iken, kendini "dâri hesâb"a [hesap yurduna] yolculuk için hazırla. Ölüm için idman yap. Bir bakıma ölümü prova et. "Ölmeden önce öl.!"

Ölümü, şimdi ölüm göstergesiyle seç, ölüme niyetlen ve yönel.

Haccet
!

Hacc mı?... Hacc, O'na dönüşün bir göstergesidir; O, mutlak ebediyettir, O, sonsuzdur. O'nun sınırı, ucu-bucağı yoktur.

"O'na" dönüş, mutlak kemâl, mutlak iyilik, mutlak güzellik, mutlak güç, ilim, değer ve hakikate doğru hareket etmek; yani Mutlak'a doğru hareket, mutlak kemâle doğru mutlak hareket, ebedî hareket demektir. Yani sen, bir "ebedî oluş"sun, bir "sonsuzluk hareketisin. Allah senin "durak yer"in değil, "maksad"ındır. Allah,

senin seyri sefer çizginin en son noktası değildir. Seçim seferin, ebedî hicretin, öyle bir cadde, öyle bir yol üzerindedir ki onun son noktası yoktur. Senin üzerinde gittiğin yol, asla bitmeyecek bir yoldur. Mutlak gidiştir yani. Allah, senin kainattaki ve kendi varlığındaki bu hareketinde, ebedî değişim, hareket ve hicretinde, "yön" göstericidir, bir durak, bir son nokta değil.

Tasavvuftaki gibi "Allah'da" ölmek, "Allah"da kalmak değil.

İslam: "Allah'a doğru" gidiştir.

"Şüphesiz biz, Allah içiniz ve O'na dönücüleriz." (Bakara, 156)

"Bilin ki işler Allah'a döner" (Şuara, 53)

"Fena" değil, "hareket",

"Fih" (O'nda, içinde) değil, "ileyhi" (O'na).

Zira Allah senden uzak değildir ki ona kavuşasın.

Allah senden daha yakındır:

Kime?: Sana.

Ve Allah, ulaşılabilmekten, ulaşılabilir olandan uzaktır, münezzehtir.

Kimin ulaşabileceğinden? : Herkesin, her şeyin!

Zaman "buluşma zamanı"dır. Vakit gelip çatmıştır. Görüşme zamanı yakındır. Mikat'a git buluşmak için! Ey Allah'ın davetlisi! An, görüşme anıdır! Buluşma zamanıdır, mikattır, miaddır.

Ey çamur! Allah'la görüş! Sen ey Allah'ın yakını, meleklerin secde ettiği! İnsan, Allah'ın dostu (enîs), Allah'ın tek büyük dostu (celîs)¹⁴ tarih seni başkalaştırmış, yabancılaştırmıştır, hayat, seni bir hayvana dönüştürmüştür. Ve ey sadece O'na kulluk edeceğine ve O'nun dışındaki bütün ilahlara baş kaldıracağına dair Allah'la sözleşme yapmış olan sen! Bu sözleşmeye rağmen şimdi tağuta kulluktasın; puta, "kendi yonttuğun şeye" kul oluyorsun!

Evrenin ilahı'na, insanların ilahı'na, kendi ilahı'na değil, yeryüzü tanrılarına kul olmuşsun ey "zalûm"! Ey "cehûl"! Ey hayat alışverişinde "zarar eden"! Ey, zulüm, cehalet, ziyan, zillet ve ihtiyaç kurbanı; korku, hırs ve tamahkarlıkların oyuncağı!

Ey ki hayat, toplum, tarih seni "kurt" yapmıştır, veya "tilki", "fare" ya da "koyun"!

Zaman "buluşma zamanı"dır: Haccet! Mîkât'a git, İnsan'ın büyük Dostuyla, yani seni insan yaratan Dostla randevun var.

İktidar saraylarından, servet hazinelerinden, dırar ve zillet mabedlerinden ve çobanı kurt olan koyun sürüsünden kaçıp kurtul, kaçmaya niyet et ve Allah'ın Evi'ni, insanların evini Haccet.

Mîkât'ta İhram

Mîkât¹⁵, gösterinin başladığı an, gösterinin sahne arkası. Ve sen ki Allah'a yöneldin ve şimdi Mîkât'a geldin! Öyleyse elbiselerini değiştirmelisin. Elbise: Seni, senin insanlığının içini üzerine alarak giyinen şey. Elbise, insanı giyer gerçekten. Bir de insan elbiseyi giyer derler: Ne büyük bir yalan! Elbiseyle insan insanlığım gizler; kurt, tilki, fare veya koyun elbisesi içinde kendini gösterir. Elbise bir hiledir, bir "küf r" dür. Elbise (libâs) kelimesinin manidar bir anlamı da vardır. Bunu "iftiâl" babında "iltibas" kelimesiyle anlamak mümkündür. İltibas, iştibah, yani yanılmak demektir!

Elbise, göstergedir, işarettir, hicabdır, simgedir, derecedir, rütbedir, unvandır, imtiyazdır. Elbisenin rengi, modeli ve cinsiyle bütün her şeyi;

"ben" demektir.

"Ben" demek, "sen" demek değil, "siz" demek değil ve "biz" demek de değildir. Yani büyüklük taslama ve dolayısıyla "ayrımcılık", yani "sınır" ve dolayısıyla "tefrika" demektir. Bu "ben", soydur, kavimdir, tabakadır, sınıftır, gruptur, ailedir. Rütbe ve makamdır, mevki düşkünlüğüdür, değerdir. Ferddir ve fakat "insan" değildir. Sınırlar insan ülkesinde sayısız denecek kadar çoktur. Tarihin Kabiloğullarından üç celladının kılıcı, Adem oğullarının arasına düşerek beşerî tevhidi parçalamıştır: patron-uşak, hakim-mahkum, tok-aç, zengin-fakir, efendi-köle, zalim-mazlum, sömüren-sömürülen, istirmarcı-istirmara uğrayan, eşşekleştiren-eşşekleştirilen, zorba-zayıf, âmir-memur, aldatan-aldatılan, şerefli-şerefsiz, ruhânî-cismânî, havâs-avâm, malîk-memlûk, işveren-işçi, mutlu-mutsuz, beyaz-siyah, Doğulu-Batılı, uygar-gerikalmış, Arab-Acem... Evet, bu şekilde insanî birlik, parçalanmıştır.

İnsanlık, ırklara; ırklar, milletlere; milletler, sınıflara; sınıflar kabile, grup ve ailelere bölünmüş. Bunların her biri de kendi içinde ayrıca unvanlara, şereflere, onurlara, derecelere, lakaplara ve küçük küçük bir "ferd", bir "ben"e varıncaya kadar parçalara ayrılmıştır. Bunların hepsi de elbisede kendini açığa vurmaktadır: Öyleyse

Mikat'ta dökül.

Kefen giy.

Renklerden tamamen arın.

Beyaz giy, beyazlaştır, herkesin rengiyle renklen, herkes ol, kabuğunu atan yılan gibi, kendinin "beni olmak"tan kurtul, halk ol, insanlar ol. Bir zerre ol, zerrelele karış; katre ol, deryada kaybol;

"Miâd'a gelmiş herhangi bir kimse olma"

"Mikat'a gelmiş bir çöp ol."¹⁶

"Yokluğunu hissettiren bir varlık ol veya varlığını hissettiren yokluk."¹⁷

"Ölmeden önce öl"¹⁸

Hayat elbisenden kurtul,

Ölüm elbiseni giy.

Burası Mikat'tır.

Kim olursan ol, hayat elinin vücuduna bağladığı süs, işaret, renk ve modelleri ve seni:

kurt,

tilki,

fare

veya

koyun gösteren bu gibi şeylerin hepsini "Mikat"ta at, insan ol.

Başlangıçta olduğun gibi,

yek vücût:

Adem!

Sonunda olacağın gibi,

yek vücût:

Ölüm!

İki parçalı bir tek elbise giy: Bir parçası omuza, diğeri bele, tek renk, beyaz, dikişsiz, modelsiz renksiz, hiç bir sembol taşımayan, "sen" olduğunu ve "başkası" olmadığını gösteren hiç bir işareti bulunmayan bir elbiseyi giy.

Herkesin giydiği bir elbiseyi, Mikat'ta hemahenk olduğun, sade bir şekilde içlerine karıştırdığın herkesin elbisesini.

Allah'a doğru yolculuğunun başında giydiğin elbiseyi Allah'ın Evine doğru seyahatinin başında giy.

Burası Mîkat'tır.

Yeryüzünün çeşitli yönlerinden hareket eden kervanların yolları üzerinde belirli noktalar bulunur. Bunların isimleri Mîkât'tır.

Hayret!

İsm-i zaman, mekan üzerinde!

Ne demek? Mekanda da "hareket" mi var demek? Bu, mekanda hareket olduğu anlamına mı gelir?

Yani her şey zaman demek mi?

Bu, mekanın da zaman olduğu anlamına mı gelir?

Yani aslında durmak yok mu?

Evet zaten insan da bir "var bulunuş" olmayıp bir "oluş", Allah'a doğru bir oluş değil mi?

Ve ilallahî'l-masîr: Bütün dönüş Allah'a dır. (Nur, 42)

Hayret! Her şey hareket, kemal, ölüm ve hayat, hayat ve ölüm, tezat, değişim, yön!

"O'nun vechinden başka bir şey yok olucudur" (Kasas 88)

Yani O'na yönü olan şeyden başka herşey yok olucudur.

Allah, vücud-ı mutlak, kemal-i mutlak, hulûd-i mutlak ve

mutlak-ı mutlak!

"O, her gün bir iştedir." (Rahman, 29)

Ve Hacc : hareket, bir hedefe yönelmek, insanın "Allah'a" ricatinin göstergesi.

Zuñhuleyfe'de bütün benlerin için bir mezar kaz, kendini, kendi cenaze merasiminde kendi ölümüne şahit tut. Kendi mezarının ziyaretçisi ol, kendi hayatının takdirini kendi ellerinle kendin oluştur, Mîkât'ta öl. Mîkât'la Miad arasındaki alanda yeniden diril. Burası

Kıyamet alanıdır. Kefen giyenlerin ufkuna kadar ufuk, "beyazlar"ın gürleyen seli, insanlar!

Hepsi tek renk, tek model, hiç kimse, hiç kimseyi tanımıyor, dolayısıyla hiç kimse kendini yeniden bulmuyor. "Ben" Mîkât'ta kalmıştır. Şimdi harekete geçip coşan ruhlardır. O ruhtar ki ırksız, nasipsiz, sınıfsız, şan ve namsız olarak mücessem hale gelmişlerdir. Bu ruhtar topluluğu içice geçmiş, birlik olmuş bir mahşer, ilahî tevhidden insanî bir abide, kurtuluş, hareket, korku, şevk, heyecan, vecd, hayret ve cezbe!

Herkes, bu çekici manyetik alanda bir zerre. Kible'de Allah. Hiç bir şey yok, sadece insan meydanda. Bütün yönler bir hiç, sadece O'nun yönü var. Bütün milletler ve gruplar, insanlık; çölde bir "kabile" olmuş, varlıkta ve hayatta tek "kible"leri var.

Elbiseni at. Seni gösteren bütün göstergeleri, bütün işaretleri bir kenara bırak ve halk mahşerinde kaybol. Hayatın sana bağlı kıldığı veya seni hatırlatan, senin düzenim anlatan her şeyi, halkın kıyamet kalabalığında unut, hepsini kendine haram kıl.

İhram giy!

Nedir İhram? Haram kılmak! Demek ki masdardır. Fakat burada isimdir, üstelik de bir tür elbise ismi.

"Ben"ler Mîkât'ta ölüyor ve hepsi "biz" oluyor.

Herkes kabuk değiştiriyor ve insana dönüşüyor.

Sen de ferdiyet ve şahsiyetini, gurur ve benini defneder ve "halk" olursun, "ümme" olursun: Mina'dan çıktığında kendini yok eder, bize hulul edersin. Herkes bir toplum olur. Ferd, "ümme" olur; tıpkı İbrahim'in tek ümme olduğu gibi,¹⁹ Sen de şimdi İbrahim olmaya gidiyorsun!

Herkes birbiri oluyor, birisi hepsi, hepsi birisi. Şirk toplumu, Tevhid toplumuna erer, ümme olur. Ve ümme, yoldaki toplumun adıdır. Ümm, yani ahenk, uyum, bir hedefe doğru hareket, bir kibleye doğru azimet, bir toplum, ama olduğu gibi kalmak için değil, saadet için, saadet için değil, kemal için, rahat ve sükûnet için değil hareket ve coşku için bir toplum. Ve sonuçta "idare" değil rehberlik", hükümet değil "imamet"!

Ve şimdi sen ve diğer sayısız senlerle benler, ne diyeyim ben? Diğer hiçler, dünyanın dört bir yanından gelmiş, kendilerine sırtla-

rını dönüp ilahlarına yönelmişler. Bataklığa sırt dönüp Allah'ın ruhuna yönelmişler. Sırtlan, dünyanın sürgün yerlerine dönük, yüzleri Ahirete. Sırtları izafilik ve maslahatlara, yüzleri mutlak ve hakikatlere dönük. Sırtlarını cehalet ve zulme dönerek, bilgi ve adelete yönelmişler. Ve bilahere şirke sırt çevirip Tevhide yönelmiş, Mîkât'a erişmişsiniz, İhram elbisesini giyip, birbirinize karışılıyorsunuz! Bir mahşerî olay. Sanki bir Kıyamet! Herkes bir yabancıyı dost ediniyor, bir garibi kendi kavminin yerine koyuyor. Herkes bir başkasının ayakkabısını giyebilir ve her İhram, senin İhramın olabilir.

Bunların hepsi yıllardır, kendi insanlık durumlarını unutmuş. Zor ve baskının, altın veya makamın, nam, toprak ya da kanın cinzedesi olmuşlardı. "mevcutluk"larını "vücut"ları olarak görüyor, derece, rütbe, unvan ve lakaplarını "kendi"leri sanıyorlardı. Evet kendilerini yıllardır böyle gören bunların hepsi, şimdi kendileri olmuş, kendi öz-insanlıklarına dönmüşlerdir. Herkes tek nefes olmuş. İnsan olmuş sadece, başka hiçbir şey değil. Hepsi tek sıfat! Hacı!

-Niyetlenen ve hedef edinen-
Özeti bu!

Niyet

Eşiğe varınca başlamak mı istiyorsun, herşeyden önce niyet etmelisin. Niyet nedir peki? Bu kökten ne gibi anlamlar çıkar acaba?

"Bir şeye yönelmek, kastetmek, bir yere azmetmek; "nevâke'llâh": Allah yol arkadaşın olsun ve seni korusun. Yer değiştirmek, bir halden başka bir hale geçmek. Yolcu: uzaklara gitmek. Dişi deve: Semiz olmak! Niyaz: elleri açmak! Hurma: meyveye durmak (düşünülebilir!); konak: ikamet etmek, uzaklık, yolcunun ilerlediği istikamet; niyyet: kasd, azm-i kalb, yüreğin, kensiyle hemahengini bulduğu şeye doğru hareketi; niyaz, emr: er: kendim dönüşüme hazırlamak, bir kavmin inancını, bir toplumun yazgısını elinde tutmak...!"

Mîkât'ta büyük bir değişimin, devrimci bir değişim ve dönüşümün, bir "intikal" in sınırındasın : kendi evinden insanların evine;

dünyalık işlerden aşka; kendinden Allah'a; esaretten özgürlüğe; nifak, ikiyüzlülük, rütbe, nişan, sınıf, soy sop ve makamlardan doğruluk ve samimiyete; gizlilikten açıklığa; geçici gündelik elbiseden ebediyet elbisesine, kayıtsızlık, laubalilik ve "herşeyi mubah görmek'ten özveri, sorumluluk ve "İhram" libasına bir intikal ve dönüşüm sınırında!

Niyet et! Meyveye duran hurma gibi. Ey kabuk, ey kof! O "bilinç" tohumunu kendi içine ek, boş içini onunla doldur. Büsbütün beden olma, meyve ver! Varlığını kabuk yap, imanının çekirdeğini oluştursun; varlık ol, var ol, hep abajur olma, karanlık gönlünde ışığı yak, ışılda. Müsade et de dolu ol, parla ve aydınlat, bırak da bu öz ışığın parlaklığı, seni kendinden geçirsin, kendin yapsın. Ey hep "cehalet", hep gaflet olan! Allah'ı bilen ol, yaratılmışları bilen ol, bilinçli ol.

Sen ki her zaman iş aleti oldun. Sen ki her yerde çaresiz oldun, işini seçiyor, çalışıyorsun, fakat adet olarak, gelenek olarak, cebren... Şimdi niyet et, bilinçli, özgür ve bildik bir tercihle seç:

Yeni yolu

Yeni yönü

Yeni işi

Yeni olmaklığı

Ve .. yeni kendini

Mîkât'ta Namaz

Mîkât'tasın, niyet ediyor, Hacc'a başlıyorsun. Yani başladığın şeyi hissediyorsun; ne yaptığını, niçin yaptığını anlıyorsun. Elbiseni de üzerinden çıkarıyorsun, kendini harekete geçiriyorsun. Üryan oluyor, ihram giyiyorsun. Ve sonra namaza duruyorsun. İhram namazı, yeni elbisenin içinde kendini Allah'a sunmandır. İhramla birlikte şunu demek istiyorsun: "Allah'ım! Ben artık Nemrud'un kulu, tağutun kölesi olmayacağım. İbrahim suretinde olacağım. Zor ve güç kürtünün, hilekar tilkinin, paracı koyun'un, zillet ve teslimiyet koyununun elbisesine bürünmeyecek, kılığında görünmeyeceğim. insan suretine gireceğim. Yarın topraktan kalkarak görmem gere-

ken elbisenin içinde olacağım.

Yani ben, kendi tabiatımın, kendi özelliklerimin farkındayım, bir hiç olduğumun bilincindeyim. Ama aynı zamanda her şeyim de: Sana itaat ederek kulun olmuşum. Senden başka herşey ve herkesten azade olmuşum. Senden başka herkese isyan etmişim. Hayatımın buraya kadarki nihâî yazgısını biliyorum; takdîr-i ilâhî'nin insana yazdığı şeyi şimdi *bizzat* kendim seçiyor, provasını kendim yapıyorum.

Mîkât'ta ak İhram kefeni içinde, Miad'ın eşliğinde namazın başka bir anlamı vardır! Sanki yeni kelimeler duyuyor gibiyiz. Bu, bir farzın tekrarı değildir. "O"nunla konuşmaktayız. O'nun varlığının ağırlığını kendi üzerimizde hissetmekteyiz:

Ey dostun gönlünü okşayan Rahman! Ey Rahîm: Senin rahmet güneşin, küfürle iman, liyakatla liyakatsizlik, temizlikle pislik ve hatta dostlukla düşmanlığımızın sınırından geçer.

Evet, artık senden başka hiç kimseye övgüde bulunmayacağım; zira hamd sadece sana aittir. Senden başka kimseyi Rabb edinmeyeceğim; zira herkesin Rabbi bir tek sensin. Din gününün Meliki ve Mâlîki sensin. Putlarımın hepsini kırıyorum. Senden başka hiç kimseye tapmıyorum. Senden başka hiçbir güçten yardım almıyorum.

Ey benim bir tek mabudum, ey benim bir tek yardım edicim!

Biz cehaletin bozuk yollarına düşmüşüz. Bizi zulüm sapkınlıklarına

düşürmüşler. Zaaflarımızın oyuncağı olmuşuz, senin dışındaki

ve kendi dışımızdaki güçlerin oyuncağı durumuna düşmüşüz. Evet

ya Rabbi! Bu kötü durumda olan bizleri, dostdoğru yola, o gerçek

pak yola, bilinç, vukûfiyet, hakikat, kemal, aşk, güzellik ve hayır

yoluna ilet. Bizi dost edindiğin, nimetlerinle nimetlendirdiğin kim

selerin yoluna ilet, öfkelenmiş kimselerin ve sapıkların yoluna değil.

Mîkât'taki her rükû, Kıyamet'in ak elbisesi İhram'ın içinde yapılır, bir korkulunun, bir meta verenin veya bir kutsalın huzurunda eğdiğimiz her bir başın ihramı içinde.

Her secde, bir gücün, bir iktidarın huzurunda toprağa koyduğumuz alınların inkarı demektir.

Mîkât namazı! Her kıyamı, her kuûdu (oturuşu), bir mesajdır onun. Bir anlaşma, bir sözverıştır, Ey Tevhid Rabbi, Ey bir olan Allah'ım! Senden başkasına, senin vechinden başkasına hiçbir kıyam, hiçbir kuûd (oturuş) asla olmayacaktır diye.

Selam sana ya Muhammed (s.a.v). O'nun kulu ve elçisi! Allah'ın rahmet ve bereketi senin üzerine olsun. Sen ki bu hayatın içinde, bu yeryüzünde, böyle bir rahmet ve bereketi insanî bir bağışla bağışladın.

Selam olsun bize ve Allah'ın pak olan ve pak kılan kullarına

Selam size...

Bu kelimeler, oradan canlanır,
bu zamirlerin hepsi, kendi yerlerine döner.

Bütün işaretler yakındır.

Herkes orada hazır bulunur.

Mîkât'ta hiç kimse gâib değildir: Allah, İbrahim, Muhammed,

Halk, Ruh, Kıyamet, Cennet, Kurtuluş, Özgürlük, Aşk

Ve işte sen! Adem'in elbisesi, halkın elbisesi, vahdet elbisesi, renksiz, modelsiz elbise, beyaz takva elbisesi, ölüm elbisesi, başka bir doğum elbisesi ve nihayet yemden diriliş elbisesi:

İhram içindesin.

Ve sen ey insanoğlu Allah'ın kovduğu, İblis'in oyuncuğu, yeryüzü sürgünü, gurbet, yalnızlık ve toprak ızdırabı mahkûmu! Şimdi pişman, özür dileyen olarak kendi isteğinle O'na dönmüşsün.

Şimdi artık kayıtsızlık, başı boşluk yok. Çünkü bir "kayıt" içindesin, özgürlüğün, bilginin ve bilincin zirvesinde *bizzat* senin seçtiğin kayıt: bir cebir içindesin, *bizzat* senin seçtiğin bir cebir: artık mukayyedsin, İhramdasın, Harim'desin, harem bir yoldasın, haram bir mekana niyetlisin, haram bir zamanda İhram elbisesi içindesin! Yasaklarla dolu bir harîmdesin...

İhram ne demek peki? Haram kılmak! Menetmek.

İhram senden neleri men eder? Hangi şeyleri sana haram kılar?

Yasaklar

Seni hatırlatan her şey, başkalarını senden ayıran her şey, senin kimin hayatında olduğunu, ne iş yaptığını gösteren her şey. Ve nihayet senden işaret taşıyan, hayat düzenini gösteren, toplum düze-

nini işaretleyen her şey, "dünya" yadigarı her şey. Hayatta terkedilmeyeceğini sandığın her şey, insanî olmayan her şey, insandan başkasını hatıra getiren her şey, sende gündelikleri çağrıştıran her şey, Mîkât'tan önceki hayattan bir koku taşıyan her şey, seni defnedilmekten önceki durumuna geri döndüren her şey....

- 1- Aynaya bakma ki gözün kendine ilişmesin, kendini unu tasın, kendi "var bulunuş"unu zihninden atasın.
- 2- Koku sürme, güzel koku koklama ki gönlün hayatın hatırlamasın, "arzu ve hevesler" içinde yeşermesin, heves koku su başını döndürmesin ve zevkleri çağrıştırmamasın. Çünkü burada atmosfer başka bir kokuyla doludur, Allah'ın koku sunu burnuna çek, bırak da aşk kokusu seni mest etsin.
- 3- Hiç kimseye destur verme, kardeşliği dirilt, birlikteliğin alıştırmalarını yap.
- 4- Hiçbir canlıya, hiçbir hayvana eziyet etme, hatta hakir bir böceği dahi öldürme, incitme, zorla da itip kakma. Bu Kayser düzeninde birkaç günü Mesih gibi yaşa.
- 5- Harem toprağından bitki koparma, kırma, tabiatla ilişkide barışçıl olmaya çalış. Tecavüz ve tahrip huyunu içinden söküp at.
- 6- Avlanma. Katılığı üzerinden at.
- 7- Yakınlık yasaktır. Arzunun peşine düşme ki aşk bütünü varlığın üzerinde çadır kursun.
- 8- Evlenme ve başka evlilik törenlerine katılma.
- 9- Süslenme ki kendini olduğun gibi göresin.
- 10- Kötü söz, cidal, yalan ve böbürlenmek gibi olumsuz davranışlardan uzak dur.
- 11- Dikişli veya dikişliymiş gibi elbise giyme. İhramının üzerinde iplik olmasın ki kibir, bencillik ve gösterişe giden yollar kapansın.
- 12- Silah taşıma. Eğer taşımak gibi bir zorunluluk varsa gösterme.
- 13- Başını güneşten koruma, gölgeye sokma. Şemsiye altın da, çardak altında ve otomobilde başı örtmek.... yasaktır!

- 14- Ayaklarının üzerini çorap veya ayakkabıyla örtme.
- 15- Zinet takma, süs bağlama.
- 16- Başını örtme.
- 17- Saçını kesme.
- 18- Gölgelerin altına gitme.
- 19- Tırnak kesme.
- 20- Krem sürme.
- 21- Kendinin veya başkasının vücudundan kan alma.
- 22- Diş çekme.
- 23- Yemin etme.
- 24- Ve sen ey kadın! Yüzünü örtme!

Hacc başlamıştır. İhram elbisesi içinde, yasaklarla dolu harîmde Ka'be'ye hareket... Lebbeyk Nidalarıyla Allah'a yöneliş.

Lebbeyk, yani Allah seni davet etmiş, sana gel diye seslenmiş. Sen de şimdi gelerek O'na cevap veriyor, O'nun davetine icabet ediyorsun: Lebbeyk!

Lebbeyk Allahümme lebbeyk, inne'l hamde ve'n-ni'mete leke ve'l-mülk, La şerike leke lebbeyk!

Evet Ya Rabbi evet, "övgü" ve "nimet" sana özgüdür, "saltanat" da tabî! Senin hiçbir ortağın yok elbette. Bunu canı gönülden kabul ediyorum.

Hamd, nimet ve mülk! Şu üç egemen gücün reddedilişi: istihmar, istismar ve istibdat, tarihe egemen olan üçlü! Hepsi de koyun olan, Allah'ın koyunları olan halkın başına üşüşmüş, tilki, fare ve kurt...

Allah'ın sesi sahrada duyuluyor, her bir zerreden bu ses yankılanıyor, yerle gök arasındaki bütün boşluğu dolduruyor, herkes onu duyuyor, herkes onu kendine hitab alarak kabul ediyor ve dinliyor.

Dinliyor; çünkü Allah onu çağırıyor, ona sesleniyor. O ise can-ı gönülden, gönlünün derinliklerinden feryâd ediyor: Lebbeyk Allahümme Lebbeyk!

Sen, adeta güçlü bir mıknatısın çektiği adi demir talaşı zerreciği gibisin: seni taşıyanın, seni götürenin bu ayakların değilmiş gibi hissedersin, seni taşıyorlar ve ayakların senin peşinden sürükleniyor. Sanki iki elin çok büyük iki kanata dönüşmüş, bir grup beyaz kuşla uzayda uçuyor, Mirac'a çıkıyor, Simurg'a gidiyorsun...

Ka'be yaklaştıkça yaklaşıyor, heyecan fışkırdıkça fışkırıyor, kalbinin sesini tam olarak duyuyorsun, sanki içerden, başını senin varlık duvarına çarpıp vuran ve seni kırıp kaçmak isteyen yaralı vahşî bir hayvan gibi! Kendinden daha büyük olduğunu hissediyorsun; coştüğünü, kabına sığmadığını görüyor, artık kendi kendine dar geliyorsun, varlığın ayağında dar ayakkabı, varlığın bedeninde dar gömlek, göz yaşı aman vermiyor. Adeta yavaş yavaş Allah'ın doldurduğu bir atmosfere giriyorsun. Allah'ın varlığını derinin üzerinde; kalbinde, aklının üzerinde, fitratının derinliklerinde, bir zerrenin parıltısında, her taşın parıltısında, her çölün yüzünde, her dağın sırtında, her ufkun uzak gizliliklerinde, çölünün derinliklerinde hissediyorsun, sadece ve sadece O'nu buluyorsun. Sadece O "var". Onun dışındaki herşey dalga, köpük ve yalan.

Malik Dinar'ın dediği gibi:

"Aşk yağmış çöle, yer ıslanmış

İnsan ayağının gülzara dalması gibi

Aşka dalıyorsun sen de"

Gidiyor ve yok olduğunu hissediyorsun, kendinden uzaklaşıyor, O'na yaklaşıyorsun. Her şey O oluyor, tamamen O oluyorsun sen de.

Sen artık bir hiçsin, unutulmuş, mazide kalmış bir anısın; Mikat'ta atmışsın yükü omuzundan; hafiflemiş olarak Miad'a gidiyorsun.

Artık yok olduğunu, bir şevk parçası olduğunu, evet artık bundan başka bir şey olmadığını hissediyorsun.

Sadece bir "hareket"sin. Bir "yön"sun yalnızca : İlerliyorsun. Geri adam atma hakkına sahip değilsin, O'na yönelmişsin ve O'nda yok oluyorsun, tıpkı güneşin emdiği bulut parçası gibi.

Varlığın kalbi çarpıyor. Feza Allah'la dolmuş. Sen de Allah'la dolmuşsun.

"Aşk yağmış çöle, yer ıslanmış
insan ayağının gülzaran dalması gibi
aşka dalıyorsun sen de".

Mekke'nin banliyosuna varıyorsun. Şehir yakındır. Burada bir alâmete, "Harem bölgesi" nin sınırını gösteren bir işarete vâsıl oluyorsun. Mekke, Harem bölgesidir. Bu bölgede savaş ve haddi tecâvüz haramdır. Düşmandan kaçıp "Harem'e sığınan herkes, takipten azadedir. Bu bölgede avlanmak, hayvan öldürmek, hatta yerden ot koparmak haramdır. Peygamber Ka'beyi putperestlikten kurtarmak için Mekke'yi fethettikten sonra, kendi eliyle bölgenin sınırlarını yeniden çizdi ve Harem'in korunması, bölgede savaş ve öldürmenin yasak olması noktasında eski geleneği teyid etti.

Bu sınırı geçince Harem'e girdin demektir. Ansızın doruklara ulaşan coşturucu lebbeyk feryâdları kesiliverir :

sessizlik!

Demek ki: "ulaştın"!

Vardın varacağı yere!

Seni çağıran burasıdır! O'nun evine vardın, sus!

Huzurda, Harem'de, Allah'ın Harem'i'nde sessizlik!

Gidiyorsun, Kabe'nin şevki seni coşturur.

İşte şehir!

Büyük bir çanak

Ve çevre duvarları hep dağ, her caddesi, sokağı, arka sokağı, bir vadi, bir dağ yolu, bir geçit.

Her taraftan bu büyük dağlık aşyanın avucuna doluyorlar. İşte burası Mescidü'l-Haram'dır. Ortası ise Kabe!

Şehrin dolambaçlı ve kıvrık dağlıklarından geçiyor, adım adım Kabe'ye yaklaşıyor, iniyorsun. Namsız, şansız ve işaretsiz tek renk topluluk, tıpkı bir nehir yatağından akan sel gibi, caddede vadinin derinliklerine doğru, Mescid-i Haram'a akıyor. Sen ise bu sel içinde bir damlasın!

Adım adım inersin ve ihtişam, azamet adım adım daha da yaklaşır. Hislerimi çok iyi ifade eden bir deyişle : daima, yüksekte, harekette, yukarıya, yüksekliğe, ululuğa ve ihtişama ulaşmaya alıştık, özellikle de ululuk ilahî ise; söz ilahî melekûtten ise. Ancak burada tersine ne kadar aşağıya iner, ne kadar yüksekten inersen, Allah'a daha da yakınlaşırsın!

Demek ki görkem ve celâle, huşu ve alçakgönüllükle ulaşırsın. Kölelikten ulvîliğe tevazu ile erişirsin. Demek ki Allah'ı göklerde, maverada aramalısın; O'nu işte bu toprakta, bu adi yerde, şu sert, taş maddiyyatın deriliklerinde bulabilir, görebilirsin. Yolun doğrusunu bulmalı, doğru bakmayı, doğru görmeyi öğrenmelisin... Belki de bu, insanî yazgıyı, toprağa gömülmeyi ve Allah'ın karşısında durmayı sembolize eder!

Ka'be yakındır.

Sükût, endişe, tefekkür ve aşk

Her adımda daha bir meftunsun; her nefeste daha bir korkmaktasın; O'nun varlığının ağırlığı anbean daha ağır hale gelir. Gözlerini açıp kapamaya cüret edemezsin, göğsünde nefes yukarı çıkmaz. Bineğinde, otomobilinin koltuğunda çakılıp kalırsın. Tam bir sükût, hayret ve şevk halindesin, birazcık öne, ileriye mütemayilsin; bütün vücudun göz olmuş ve sen bakışlarını sadece önüne, karşına, Kible'ye yöneltmişsin. O'nu görmeye tahammül etmek ne kadar zor! Bütün bu azameti görmek ne çetin bir iş! Hassas nazik omuzların, kalbinin dayanıksız perdeleri buna nasıl tahammül edebilir?

Vadinin dolambaçlı ve kıvrımlı yollarından yukarıdan aşağıya inersin. Her kıvrım veya dolambaç geçişinde "işte Ka'be" diye yüreğin çarpar.

Ka'be, varlığımızın, aşkımızın, imanımızın gece ve gündüz namazlarımızın, ömrümüzün kıblesi... Her sabah, öğle, ikindi, akşam ve yatsı vakitlerinde ona yönelerek namaz kılarız. O'na doğru yönelerek ölür, ona doğru defnediliriz, ölümümüz ve yaşamımız ona doğrudur. Evimiz ve mezarımız O'na doğrudur. Ve şimdi ona birkaç adımlık yakın mesafedeyiz, bir an artık O'nun karşısındayız! Kabe gözlerimin önünde, bakışlarımın altındadır artık!

Ka'be

Mescid-i Haram'ın eşiğindesin. İşte Ka'be, karşında durmakta! Geniş bir alan ve ortada boş bir küpten başka hiçbir şey yok! Ansızın vücudunu bir titremedir kaplıyor! Hayret ve şaşkınlık içinde kala kalıyorsun! Şurada hiç kimse yok, burada... hiçbir şey yok... hatta seyredecek bir şey bile yok!

Boş bir oda! o kadar!

Duyguların, kıldan ince kılıçtan keskin bir köprü üzerinde karar kılıyor! İmanımızın, aşkımızın, namazımızın, hayatımızın, ölümümüzün kıblesi gerçekten bu muydu? Birbiri üzerine dizilip yığılmış sert koyu siyah taşlardan ve kireçle derzedilmiş eğir büğrü duvarlardan başka bir şey yok!

Birdenbire sükût-i hayale uğruyorsun! Burası da neresi? Nereye geldik acaba? Sarayı bilirim: saray, sanatkârâne bir mimari güzelliştir! Tapınağı bilirim: yüksek ve celalli tavanlar altında kutsal görkem ve ruhanî sükût, baştan başa güzellik ve sanat! Anıtı bilirim: büyük bir şahsın, dahî bir kahramanın, Peygamber'in, İmam'in defnedildiği yer...!

Bütün bunları bilirim ama peki burası ne...? Üstü açık bir meydanın ortasında boş bir oda! Ne mimarî, ne sanat, ne güzellik, ne hat, ne çini ve ne de alçıyla sıvama var burada!...

Ziyaret edeceğim, yad edeceğim, eşiğine varacağım bir Peygamber kabrinde, bir İmamın mezarında, bir pakın türbesinde, bir büyük insanın kabrinde dahi dikkatlerimi çekecek, hislerimi kendine bağlayacak bir nokta, bir çehre, bir gerçeklik, bir nesnellik ve nihayet bir kimse, bir şey veya bir yer bulunur.

Oysa burada hiçbir şey yok,
hiç kimse yok.

Tabii birdenbire anlıyorsun ki bu ne güzel bir şey! Gerçekten çok geçmeden bunun ne kadar güzel bir şey olduğunu anlıyorsun. İyi ki hiç kimse yok, hiçbir şey yok, duygularımı kendine çeken hiçbir işaret yok. Aniden Kabe'nin bir dam olduğunu, bir uçuş çatısı olduğunu hissediyorsun. İhsasın hemen Ka'be'yi bırakıp fezada uçuyor. İşte o anda "mutlak"ı hissediyorsun!

"Ebediyet'i hissediyorsun.

O ebediyeti ki parçalanmış hayatında, nisbî evreninde asla bulamaz ve hissedemezsin; sadece felsefe yapabilirsin.

Buradadır ki mutlak'ı, ebediyet'i, yönsüzlüğü görebilirsin.

Görebilirsin burada

"O"nu!

Ne iyi burada hiç kimsenin olmaması. Ka'be'nin boş olması ne kadar güzel bir şey!

Ve sen artık yavaş yavaş anlıyorsun, "ziyaret"e gelmediğini. Anlıyorsun ki sen Hacc'a gelmişsin, burası, senin konak başın değildir. Ka'be, "yolun kaybedilmemesi için bir işaret taşıdır". Bu sadece bir alâmet idi. Sadece sana yön gösteren bir "ok işareti"ydi. Sen haccetmişsin, yöneltmişsin; ebediyet'e mutlak yöneliş, hareket, O'na doğru ebedî hareket. Elbette Ka'be'ye kadar değil; zira Ka'be yolun sonu değil, tersine başlangıcıdır.

Burada "sonluluk" sadece senin güç yetirememen, ölümün ve duraklamandır. Burada olan şey, harekettir, yöndür, başka bir şey değil!

Burası mîadgahtır, Allah'ın mîadgahı, İbrahim, Muhammed ve halkın mîadgahı! Ya sen? Sen "sen olduğun" müddetçe kayıpsın. Öyleyse halk/insanlar olmalısın! Sen insanlar (nâs-halk) olduğun zaman, topluluk olduğun, halkın elbisesini giydiğin zaman, burası senin de mîadgahın olur, "halk/topluluk/insanlar, Allah'ın namusudur, Allah'ın ailesidir ve Allah, ailesine karşı herkesten daha kıskançtır"!

Burası O'nun Harem'idir. Harîm'nin içidir, O'un Evidir. Burası "halkın/insanların evi'dir.

"Gerçek şu ki insanlar için ilk kurulan ev Mekke de o kutlu ve bütün insanlar için hidayet olan (Ka'be)dir" (3/Al-i İmran, 96)

Sen "-sen" oldukça- Harem'de sana yer yoktur.

Ka'be, "Beyt-i Atîk'tir, Atîk köle azad etmek, manasına gelen "akt" kelimesinden olup hür demektir. Özel mülkiyetten, zorba, despot dikta rejimlerinin saltanatından âzâd/hür olan ev. Onun

üzerinde hiç kimsenin eli yoktur. Ev sahibi Allah, Ev halkı ise halk, yani insanlardır!

Şehrinden, köyünden, evinden dört fersah (24 km) uzaklaştığın an seferi olur, namazını kısaltırsın. Bu yolcu namazıdır. Ancak buraya dünyanın neresinden gelersen gel, namazı tam kılarırsın. Çünkü kendi evine geldin, dolayısıyla seferi değilsin. Ülkene, memleketine güvenlik harîmine, evine "tekrar döndün". Kendi ülkende garib idin, gurbette idin, seferi idin. Ey kovulmuş kesik ney, ey yeryüzünün gurbet sürgünü: insan! Kendi neyistanına döndün; yeniden geldin buraya. Kendi gerçek doğum yerine, vatanına dönüş yaptın!

Allah ve ailesi: İnsanlar, halk! Dünyanın bu aziz ailesi şimdi evinde. Sen ise "sen" olarak kalmaya devam ettikçe yabancısın, kimsesizsin, yakını olmayan, kesik ve sığınaksız birisin. Üssüz, barınaksız bir âvâresin, evsiz barksız bir varlıksın! "Senlik"ten çık, "senlik"i dışına at, Ev'in içine gir ve bu aileye katıl. Eğer Mikat'ta kendini gömmüş olsaydın, "halk/insanlar" olmuş olur, tanıdık, dost, yakın akraba, Allah'ın ailesinden biri gibi Ev'in içine girerdin.

İbrahim'i dergahta görürdün, yeryüzünün tüm tanrılarının kafiri olan, tarihteki bu âsî piri, bu büyük aşığı, Tevhid Allah'ının bu naçiz kulunu!

O bu Ev'i kendi elleriyle inşa etmiştir.

Ka'be yeryüzünde bir simge, Allah'ın evrendeki bir sembolü.

Yapı malzemeleri, zineti ve süsü mü ne?

Mekke yakınındaki "Acun" dağından kopartılıp getirilmiş siyah taş parçalarını, sade; sanatsız, tekniksiz ve süssüz bir biçimde üst üste koymuşlar, hepsi o kadar!

Ya adı, vasıfları ve lakapları ne?

"Kabe"!

Bir "küp"!

Hepsi bu işte!

Peki niçin "küp"? Niçin böyle sade, gösterişsiz ve süslememiz? Ne için böyle?

Allah, "şekil"sizdir, "renk" sizdir, "benzer"sizdir. İnsanoğlunun tercih ettiği, gördüğü ve tasavvur ettiği her türlü model ve tarz, Allah değildir. Allah'a özgü de olamaz.

Allah "mutlak"tır,
"yön"süzdür.

O'nun karşısında yön tutan "sen"sin.

Gerçekten sen Ka'be yönündesin, ancak Ka'be'nin yönü yoktur.

İnsanoğlunun düşüncesi ise "yönsüzlüğü" kavrayamaz.

Her neyi "mutlak yönsüzlük" olan O'nun varlığının bir simgesi olarak alırsan, çaresiz o bir yön alır.

Remz, Allah değildir.

"Yönsüzlük" yeryüzünde nasıl gösterilebilir?

Sadece "bütün birbirine zıt yönleri" bir araya getirmek suretiyle. Ta ki her yön, kendi zıt yönünü ortadan kaldırsın ve böylece zihin, ondan "yönsüzlüğü" anlasın, ona yönelebilirsin.

Bütün yönler, toplam kaç tane?

Altı!

Bütün bu altı yönün hepsini kendinde toplayan tek şekil nedir?

Küp!

Küp, yani bütün yönler.

Ve tüm yönler, yani yönsüzlük!

O'nun tıpkı simgesi!

Ka'be!

"Hangi yöne yönetirsen, orası Allah'ın yüzü, O'nun yönü."

(2/Bakara, 115)

Bilindiği gibi Ka'be'de hangi yöne dönerek namaz kılırsan, Allah'a doğru namaz kılmış olursun. Ve Ka'be'nin dışında da her ne yöne yönelirsen, O'na yönelmiş olursun.

Ka'benin dışında her şekil, ya kuzeye dönüktür, ya güneye. Ya doğuya doğru uzanmıştır. Ya da batıya. Ya yere yöneliktir ya da göğe.

Ka'be ise birine değil hepsine, bir yere değil her yere yönelik.

"Bütün yönlülük" veya "yönsüzlük",

Allah! O'nun sembolü! Ka'be! Fakat...

Hayretâmiz bir durum var! Ka'be'nin batı kısmında bir ilavesi mevcut. Bu ilave Ka'be'nin şeklini değiştirmiş, ona "yön" vermiştir.

Bu nedir?
Ka'be'ye dönük, hilal biçiminde kısa bir duvar.
Peki ismi ne bunun?
"Hicr-i İsmail"!
"Hicr" ne anlama gelir?
Etek!
Gerçekten de bir "etek" biçimindedir, bir kadın
gömleğinin eteği!
Evet [bu kadın],
bir Habeşli kadın,
bir cariyeye!
siyah bir cariyeye!
bir cariyeye kadın!
Bu övünçsüz cariyeyi bir kadın, kocasının eşi olması için
seçmiştir.
Yani bu cariyeye, o kadının kuması olarak telakki edilme
değerine bile sahip olmayacak.
Ve kocası, sadece bir çocuk edinmek için onunla
evlenmiştir.
Beşerî sistemlerde her iftihar ve övünçten arı olmuş bir
kadın.
Şimdi Allah, onun elbisesinin etek kısmını, kendi
varlığının sembolüyle birleştirmiştir.
Bu, Hacer'in gömleğinin eteğidir.
İsmail'i büyüten etek.
Burası, "Hacer'in Evi".
Hacer, işte burada, Ka'be'nin üçüncü ayağının yanında
gömülü.
Şaşılacak bir şey! Halbuki hiç kimseyi -Peygamberleri
bile- Camiye gömmemek gerek.
Şimdi burada Allah'ın Evi, bir cariyenin evinin duvarına
bitişik ve Allah'ın Evi bir annenin kabri mi?
Ben ne diyorum?
Allah'ın yönsüzlüğü, sadece Hacer'in eteğinde bir yön
tutmuş! Ka'be O'na doğru etek uzatmış!
Bu hilalle Ev arasında bugün küçük bir aralık
bulunmakta.
Ev'in etrafını dolaşırken bu aralıktan geçilebilir.

Fakat Hacer'in eteği olmadan Tevhid sembolü Ka'be'nin etrafını dönmek, tavaf olarak kabul edilmez.

Hacer değil bu!

Fermandır bu, Allah'ın fermam:

Bu Ferman'a göre bütün insanlık, bütün zamanlar "Tevhid"e iman eden bütün herkes, Allah'ın davetine lebbeyk diyen bütün insanlar. Allah'ın evi Ka'benin etrafını aşk tavafı yaparken Hacer'in gömleğinin eteğini de tavaf etmelidirler! Bu Allah'ın bir buyruğudur.

Onun Evi, onun kabri, onun eteği de tavaf edilen yere dahildir,

Ka'be'ye bağlı bir parçadır o.

Ka'be, bu "mutlak yönsüzlük", yalnızca bu eteğin yönünde yön tutmuştur.

Afrikalı bir cariyenin, iyi bir annenin gömleğinin, beşeriyetin ebedî tavaf yeri Ka'be'nin eteğinin yönüde!

Tevhid Rabbi, kendi kibriyaî arş-ı celalinin üzerinde tek başına oturmuştur. Bütün bir kâinatı, kendi "mâsivâ"sına sürmüştür. O, herşeyin ötesindedir, tektir, kendi îlahi melekûtunda yegânedir.

Ancak... sanki bütün yaratıkları arasından, bu sonsuz yaratılış âleminde birini seçmiş, en şerefli yaratığı, insanı seçmiş. İnsanlar arasından da: kadını. Ve kadınlar arasından: siyah bir kadını Ve onlar arasından da:

siyah câriye bir

kadını, ve siyah câriye kadınlar arasından da:

Bir kadının siyah cariyesini! -en hor yaratığını!-Onu kendi yanına oturtmuş. Ona kendi Ev'inde yer vermiş. Veya Allah, *bizzat*, onun evine gelmiş;

onun komşusu olmuş,
onunla aynı evi
paylaşmış.

Ve şimdi

Bu "Ev" in tavanının altında iki kişi!

Biri: Allah,

öteki: Hacer!

Tevhid milletinde isimsiz kahramanı böyle seçmişlerdir:

Bütün Hacc, Hacer/in hatırasına bağlanmış.

Hicret, en büyük amel, en büyük hüküm; Hacer isminden türeme.

Muhacir, en büyük ilahî insan, Hacervâri insan.

"Muhacir, Hacer gibi olandır"!

Peki Hicret nedir?

Hacervâri bir iş! İslam'da vahşîlikten medeniyete gitmek. Bu seyir, küfürden İslam'a gelmek demektir. "Bedevîleşme, Hicret'ten sonradır". Bu beşer dilinde medeniyetten sonra vahşîlik demektir. İslam'ın dilinde ise imandan sonra küfre dönüş demektir. Öyleyse küfür vahşîlik demek, din ise medeniyet!

Hacer'in dili Habeşçe bir kelime olan "hacr", "şehir" ve "medîne" anlamındadır. Habeşli siyah bir köle, Afrikalı bir kadın vahşî insanın mazharı olan Hacer, burda medeniyetin temeli demektir.

Hacervâri insan, medenî insan demektir. Hacervâri hareket, insanın medeniyete doğru hareketi demektir.

Ve işte insanın Allah'ın Evi etrafındaki hareketinde yine Hacer! Ey Allah'a yönelmiş muhacir! Senin tavaf yerin, "Allah'ın Ka'be'si"dir ve "Hacer" in eteği"!

Ne görüyoruz?

"Aklımız" almıyor! ,

Özgürlük ve hümanizm çağı insanının duygusu, bu mânâya tahammül edecek nitelikte değildir!

Allah, Afrikalı siyah bir cariyenin evinde.

Tavaf

İşte Ka'be! Bir girdabın ortasında. Haykırp gürleyerek Ka'be'yi tavaf eden bir girdabın. Ortada sabit bir nokta. Ondan başka herşey çevresinde hareket halinde, daire çiziyor.

Sonsuz sabitlik ve sonsuz hareket!

Ortada bir güneş ve çevresinde her biri bir yıldız, kendi yörüngesinde, daire çizerek güneşin etrafında dönüyor.

Sebat, hareket ve düzen! = Tavaf!

Bu, bir zerrenin sembolü demek midir?

Bir manzumenin canlanması mıdır veya Tevhidi dünya görüşünde bütün bir dünyanın simgesi midir?

Allah, dünyanın kalbi, varlığın mihveridir. Alemin çevresini tavaf ettiği merkezdir. Sen bu manzumede -ister Ka'be'de isterse alemde- bir zerresin. Hareket içinde bir zerre; her dem, bir yerdesin, ebedî bir devinimsin. Yalnızca bir "tarz"sın ve her an "bir" tarz içindesin. Daima değişim halinde, oluş halindesin, değişmekte, olmasın. Tavaftasın. Fakat her zaman ve her mekanda "O"nunla, Ka'be ile arandaki mesafe sabittir! Uzaklığın ve yakınlığın, bu dönen dairede hangi ışını seçeceğine bağlıdır. Uzak veya yakın, fakat Ka'be'ye asla yapışmıyorsun, asla Ka'be'nin yanbaşıda durmuyorsun. Çünkü durmak yok; senin için sabitlik yok, durağanlık yok. Vahdet-i vücûd yok. Tevhid var. İnsanların oluşturduğu girdab, Ka'be'nin çevresinde dönüyor. Açık olan, görünen sadece insandır.

Burada "insanlar"ı görebilirsin, "küllî"yi görebilirsin; onu bunu, beni, onu, seni, onları göremezsin, küllî'yi görebilirsin, cüzî'yi göremezsin. Fert "insan"ın küllî'sinde çözelmiştir. Burada, ferdin fenası, ama Allah'da değil, "biz"de,"insan"da ve "insanlar"da daha doğrusu "ümme't"te fenâsıdır! Ancak Allah yönünde, Allah'ı tavafta Allah için bir fena!

Yani ferdin toplulukta, halkta fenası, ferdin insanlarda bekası: Allah ve insanlar/topluluk bir cihette, bir saftadırlar. Yani burada Allah'a giden yol, insanlardan geçiyor. Ferdietten yalnızlığa varan yol, Allah'a giden yol değildir. Tabir caizse senin ruhbanlığın "manastır"da, değil, "toplum"dadır, "meydan"dadır: fedakarlık, ihlas ve özveridedir; esaretlere, mahrumiyetlere, işkencelere, dertlere tahammül etmede, tehlikeleri karşılamada ve mücâdeleler sahnesindedir.

Halkın hatırına Allah'a varıyorsun. Hz. Peygamber ne güzel buyurmuş: "Her dinin bir ruhbanlığı vardır. Benim dinimin ruhbanlığı ise cihaddır."

Şu halde Tavaf esnasında Ka'be'nin içine girmemelisin, Ka'be'de oturmamalı, durmalısın. Topluma katılmalı, Tâifîn topluluğunda yok olmalısın. Bu insan girdabında boğulmalısın. "Kendini Tavaf eden halka teslim ederek", kendinden geçerek ve topluluğa bağlanarak ancak hacceder, Hacı olursun, Allah'ın davetine lebbeyk der, Allah'ın Haremine yol bulursun.

Ne görüyorsun? Ka'be duruyor: çevresinde ne var? Beyaz bir sel, tek vücut, tek renk, tek tarz, gösterişsiz, kibirsiz, ferdîliği seçkin ve ayrıcalıklı kılan hiçbir işaret ve alâmet-i farikası yok. Hiç kimse tanınmaz burada. Burada sadece "külli" olanı görebilirsin. Ka'be'nin dışında ferdin gerçekliği vardır, cüzî, objektif bir gerçekliği, "külli" zihinsel bir kavramdır. "İnsan", bir mânâ, bir ide, aklî, zihnî ve mantıkî bir kavramdır. Dış âlemde sadece "insanlar" vardır.

Hasan ya da Hüseyin, kadın ya da erkek, doğulu ya da batılı her kim olursa olsun burada gerçekliklerin hepsi yok olmuştur. Küllî kavramı, aklî veya zihnî hakikat, dışsal nesnel bir gerçeklik elde etmiştir. Şimdi Ka'be'nin etrafında, sadece insandır tavaf eden halktır! Gerisi hiç!

Sen, "sen" olduğun sürece tavaf çemberinin dışında bir seyircisin ancak, bu "insan" girdabının "sahil"inde durmuşsun, "durmuş dikilmişsin"! Demek ki sen yoksun, demek ki sen bir yabancısın, bir "ferd"sin, demek ki sen bir yabancısın, bir "ferd"sin. Demek ki sen bir hiçsin, sistemden boşluğa fırlatılmış bir zerresin. Öyle ise var olmalısın, burada sana, "kendi"ni olumsuzlamakla ancak olumluluğa erişebileceğini, kendini reddetmek ve yok saymakla ancak ispata varabileceğini öğretirler. "Kendini" zerre zerre, az az, yavaş yavaş, başkalarına feda etmek, ümmete feda etmek'le ancak zerre zerre, az az, yavaş yavaş, "kendi" ne erişirsin, kendim keşfeder, asli benliğim bulursun.

Burada "kendini ani ve devrimci bir biçimde ölüme bırakmak, kızıl ölümden kaçınmak"tır ki ancak "şehadet'e erer, şehid olursun. Şehadet, var oluş demektir, hayat demektir. Yani daima göz önünde olmak, hissedilir olmaktır. Şehid ise daima diri, hâzır ve nazır, açık, görünür, objektif numune, ölümsüz canlı varlık demektir!

"Allah yolunda öldürülenleri sakın ölümlerini sanmayın. Hayır! onlar, Rableri katında diridirler, rızıklanmaktadırlar." (3/Al-i İmran, 169)

Sebîlullah (Allah'ın yolu), sebîlu'n-nâs, yani insanların yoludur. İkisi aynı şeydir. Ferdîyetten Allah'a doğru bir yol (sebîl) yoktur. "Peki öyleyse ferdî olarak yapılan ibadetler niye?" dersin, şu cevabı veririz: kendini yetiştirip oluşturmanı eğitmen için. Kendini eğitmedeki amaç, fedakarlık mertebesine erişebilmen, toplum için özveride bulunma liyakati kazanabilmen, insan olabilmendir. Gerçekte fert fânî, insan bakîdir. İnsan, tabiatta Allah'ın halifesidir, Allah, Allah olduğu için O'nun halifesi, gölgesi ve ayetidir, yani insandır. Sen "kendini bu ebediyette öldürmek" le dirilir, ebedî kalırsın. Denizden, nehirden ayrı bir damla, şebnemdir, o yalnızca geceleyin vardır; ömrü bir gecedir, sakindir, güneşin ilk aydınlık parıltılarıyla birlikte yok olur.

O halde ebedîleşmek, akmak, denize kavuşmak için ırmağa bağlan.

Niçin duruyorsun öyle, ey şebnem? Kendi düzeniyle yaratılmış düzenini ifade eden bu boş sedalı dalgalı girdabın kenarında niçin beklersin? Gel, bu girdaba katıl, adım atarak ilerle!

Şimdi halka/insanlara bağlanmak/katlanmak istiyorsan, "niyet" etmelisin. Niyet etmelisin ki bilinçli olasın, ne yaptığını, niçin yaptığını bilesin, bilinçli bir şekilde, kendin için değil, Allah için, siyaset için değil, hakikat için yaptığını bilesin.

Burada her iş, bir hesap üzeredir; bu sürekli harekette, mükemmel-dakik bir düzen egemendir; zira evren böyledir.

Haceru'l-Esved ve Bîat

"Hacerü'l-Esved rüknü"nden başlamalısın tavafa.

Buradan gi-

nersin dünyanın sistemine; halkın girdabında insanların arasına. Bir damla gibi yok olur, kalırsın. Kendi yörüngeni bulur, kendi hareketini başlatırsın. "Merkeze" yerleşir, yörüngeye oturursun, Allah'ın yörüngesine, ama halkın arasında!

Öncelikle Hacer'ül-Esved'e "dokunmalı"sın. Sağ elinle Hacer'ül-Esved'i sıvazlamalı ve hiç vakit kaybetmeden kendini girdaba atmalısın.

Bu taş, "el" in sembolüdür, sağ elin. Kimin eli bu el? Allah'ın sağ eli.

"Hacer-i Esved, Allah'ın yeryüzündeki sağ elidir"!

Yalnız bir insan, yaşayabilmek için; yalnız bir kabile, çölde barınabilmek için, kabile reisiyle, kabilelerle anlaşma *yapar*, kabile reisi veya kabilelere müttefik olurdu. Dostluk anlaşması, himaye anlaşması. Fertler, bir iş bir ülkü adına bir rehberle anlaşma yaparlardı. Bu anlaşmanın adı, biat idi. Biat nasıl mı yapılırdı? Şöyle :

Bir kabile reisi veya bir liderle biatleşmek istediğin zaman sağ elini uzatırdın. Reis veya rehber, sağ elini, senin sağ elinin üzerine koyardı. Böylece sen ona biat etmiş, onunla müttefik olmuş olurdun.

Geleneğe göre, sen elini biat için bir kimsenin eline koyduğunda, önceki biatlardan kurtulurdun. İşte şimdi büyük seçim anındasın; kendi yolunu, yazgı ve hedefini seçme zamanın gelmiştir artık. Hareketin başlangıcında, kendini terkedip diğerlerinde gark olmanın eşiğinde, halka bağlanma, toplumla bütünleşme anında, Allah'la biatleşmelisin. Allah, sağ elini sana uzatmış; sen de sağ elini uzat, O'na biat et. O'nunla müttefik ol. Önceki bütün ittifak, anlaşma ve bağları at, iptal et. Elini, zer u zor ve hile ile biat için uzatmaktan, yeryüzü ilahları, kabile reisleri, Kureyş eşrafı, patronlar ve köşk sahipleriyle anlaşmaktan, evet bunların hepsinden uzak dur; bırak onları, özgür ol.

"Allah'ın eli, onların eli üzerindedir"! (Feth, 10)

Allah'ın elini, kendi elinin üzerine koy. Bu el, onların elinin üstündedir, senin elinle, kendilerine biat alanların elinin.

Diğerlerinin biat bağından kurtulup özgürleştin. Allah'a el verdin. "Fıtrat mîsaki"nı yeniledin. "Sorumlu" hale geldin. Allah'la müttefik oldun. Harekete geç, halka katıl, yürüngenini bul, "seçimini yap. Kendini topluma ver. Tavaf zamanıdır, gir öyleyse tavafa!

Büyük ve güçlü bir nehre dökülen ufak bir dere gibi, ayrı kalmış olan beninden uzaklaşıyor, topluma katılıyorsun; uzaklaşıyor ve kendi tavaf dairenin ışınının "Ev"e daha bir yakınlaşması için çaba harcıyorsun. "Yalnız gitmediğini" Toplumla gittiğini hissediyorsun. Yavaş yavaş "kendin gitmediğini", "toplumun seni götürdüğünü", seni her zaman taşımış olan ayaklarının kurtulduğunu hissetmeye başlıyorsun. Topluluğun gücü, topluluğun hareketi, topluluğun ahengi ve cazibesi, dünyanın namusu, seni sımsıkı kucaklamış. Artık kendi ayaklarının üstünde değilsin. Başkasının elinde değilsin. Evet değilsin, yoksun. Sadece topluluktur var olan.

Ne kadar derine inersen, toplumun baskısı da o kadar artar. Seni kendi içinde sıkar. Topluluk, hâlâ ben olan "sana" tahammül edemez, seni yok eder, içine alır, sindirir. Topluluğun diri, ebedî ve hareketli bedeninde: halk, insan, kan damlası, canlı, ebedî.

Akıcı, ama "kendi"ne değil, "topluluğa".

Ve topluma dökülür bağlanırsın.

Fakat siyasetle değil, "aşk"la!

İbrahim'in Rabb'ine bak! O kulun kendine bağlılığını, ferdin topluma bağlılığına bağlamıştır. Ne kadar hoş, güzel ve incelikli! Seni kendi aşk cazibesine, topluluğa çekiyor. Allah'ı görmeye gelmişsin, kendini halkın ortasında buluyorsun. Seni Evine davet etmiş. Sen tek başına onu görmek için bunca yol katetmişsin. Sana diyor ki topluluğa katıl. Toplulukla yürü, Evin içine girme. Evin yanında durma. Eve yönelme. Eve yönelerek, tavaf etme. Toplumda omuz omuza yürü. Önüne bak. Ka'be kıbledir. Fakat eğer tavafta kendi yönünü bırakıp Kibleye dönersen, tavafım helak edersin! Durma: sağa veya sola gitme, geri dönme, başını arkaya çevirme. "Ka'be'nin yanı"ndasın: onu ziyaret etme! "Kible'nin yanı"ndasın. Ona bakma. Kible senin önündür.

Şimdi artık yaratılış düzeninin bir parçası oldun. Bu sistemin yürüncesine oturdun. Dünya güneşinin çekim alanına girdin. Sol-

dan sağa dönen bir yıldız gibi tavaf yapıyorsun. Allah'ın çevresinde tavaf yapıyorsun. Dönüyor, dönüyor ve nihayet bir hiç olduğunu hissetmeye başlıyorsun. Artık kendim hatırlamıyorsun. Var olan, yalnızca aşkıtır: aşkın cazibesi. Sen ise bir "mezcb"!

Dönüyor, dönüyor, "hiç" diye bir şey olmadığını, ancak "O"nun var olduğunu, kendinin yokluk olduğunu, "kendi varlığım hisseden bir yokluk" veya

Kendi yokluğunu hisseden bir varlık"
olduğunu hissediyorsun..

Dönüyor... dönüyor., bir "nokta" olduğunu hissediyorsun: bir nokta idin. Bu "tavafta, bağlanmış bir çizgi, bir medar, bir hareket, bir tavaf ve bir haccsın. Onun tavaftı, onun haccı ve sen bir "teslimiyet"! Bir tevekkül, işleri Allah'a havele etmek!

zgrlkten daha üstün, daha öte bir şey:
bizzat kendi kendine seçtiğin cebir!

Aşk zirvesine ermiştir. Aşk mutlaka ermiştir. Ve sen kendini kendinden tecrit ettin. Soyutladın, soyut oldun. Anlıyorsun ki zerre zerre onda eriyor, zerre zerre onda yok oluyorsun; baştan başa aşk oluyor, kendini feda ediyorsun!

Aşkı, hareketle izah etmek isteseler, nasıl izah ederler? Acaba bu hareket, nasıl bir şey?

Kelebek, öteden beri bize öğretmedi mi!

Ka'be aşk merkezidir. Sen ise bir pergel merkezisin ve bu dairede sersem olmuşsun!

Hacer bize öğretmedi mi? ğretti elbette.

Büyük maşuk, insanın büyük müttefiği -Allah- insana ferman vermektedir.

Memedeki çocuğunu al, şehir, memleket ve bayındır yerden hicret et, otların, hatta çöl dikenlerinin bile yeşermeye korktukları, bu korkunç vadiye gel.

O, bütünüyle teslim olup, emre boyun eğiyordu. Sadece aşkın kabul edebileceği, yalnızca aşkın anlayabileceği bir emir!

Bu uzak vadinin ortasında, bu kuru, yanık ve ürkünç dağların arasında tek başına bir kadın ve tek başına bir ocuk! Taşlar önce erimiş sonra katılaşmış ateş kütleleri gibi.

Nasıl olur? Susuz? Bayındırsız, imarsız? Kimsesiz? İpissiz?

Fakat... O söylemiş, o istemiştir. Tevekkül, tevekkül-i mutlak... akıl, mantık ve hesabın anlayamadığı şey. Hayat su ister, çocuk süt. İnsan ,dost ister, kadın, murakıp; anne himayeci; dost yalnız; yardımcı güçsüz...

Evet doğru... fakat aşk, bütün yokluk ve olumsuzlukların yerini doldurmaktadır. Eğer ruh, aşkı tanısa, aşkla yaşanabilir. Mücahid, aşk silahını kuşansa, boş elle savaşılabilir.

Ey yalnız insan, ey yalnız cârîye, güçsüz kadın. Ey çocuk, ey anne O'na dayan, aşka sarıl, tevekkül et!

Yedinci turun sonunda tavaftan çıkarsın.

Yedi mi dedin?

Evet!

Burada yedi, altı+bir değildir. Yedi Allah'ın evini tavaf etmem, kendimi halka adamam demektir. Burada yedi sonsuzdur; daima halkın geçiş yerinde O'nun evinin çevresinde dönüyorum. Bu haccdır, ziyaret değil.

Yedi, "kainatın yaratılışı"nı hatırlatır.

Ve sen tavafta kendini âlemin bir zerresi sanmıyor muydun? Yoksa bir merkezin çevresinde tavaf etmek, varlığın bir nümeyişi değil midir?

Tevhidi dünya görüşünün pratik yorumudur bu?

Şimdi sıra Makam-ı İbrahim'de iki rekat namaz kılmaya geldi.

Burası neresi? Makam-ı İbrahim: üzerinde İbarihim'in ayak izlerinin bulunduğu bir kaya parçası. İbrahim, bu taşın üzerine çıkarak Hacer'ül-Esved'i -Kabenin yapıtaşı- yerine koymuştur.

Evet, İbrahim, bu taşın üzerinde durmuş, ve Ka'be'yi inşa etmiştir.

Ne kadar sarsıcı değil mi? Ne kadar etkileyici olduğunu anlıyor musun?

Yani ayak, İbrahim'in ayağını koyduğu yerde durmaktadır. Kimin ayağı senin ayağın!

Vay be! Bu Tevhid insanın başını neler getiriyor, insana neler yapıyor! Ne kadar zor ve çetin! Bazen seni bir hiç yapıyor, bazen her şey. Bazen senin "sen olmaklığına" tahammül edemiyor, seni çamu-

ra batırıyor, bazen melekûtun zirvesine çıkartıyor ve Allah'la diz dize oturtuyor, Allah'ın özel Haremine götürüyor, Allah'ın çok yakını yapıyor, Allah'ın benzeri olarak görüyor.

Sana vuruyor, çarpıyor, eziyor, yok ediyor, eritiyor, tahkir ediyor, boynuna kölelik buyunduruğu geçiriyor, alnını toprağa secde ettiriyor ve sonra da seni çağırıyor:

Ey dost! Ey arkadaş! Benim yalnızlık dostum, haremimin mahremi, sırdaşım, emanetçim, muhatabım, yaratış gayem, özel dostum...!

Bir saat önce, tavaf girdabının kenarında durmuş, azar yağmuruna tutulmuşsun. "Senlik" içinde durmuş, kendi ferdiyetinin ayağı üzerinde karar kılmış, halkın dışında, halkı seyretmiş olan seni değersiz bir zerre olarak görüyor, "pis kokulu bir çamur", "kuru kil", "çanak çömlek yapımında kullanılmamanın dışında bir işe yaramayan toprak parçası" ve "sel artığı çamur" olarak...

Hareket eden, haccetmek gibi bir hedefi olan, dolayısıyla geri kalmayan, korkmayan ve koku salmayan akıcı sel gider, saf, ihtişamlı, coşkulu, ezici bir biçimde yol arayarak, çöllere galip gelerek ve setleri yıkarak... Ve sonuç çölde bağ, bahçe, bayındırlık, cennet bitirmek... İşte sen böyle bir selden geri kalırsan, çökelir, yere yapışır, kuru bir çamur tabakası olursun. Katı, sert ve delik deşik bir tabaka:

"Ateşte pişmiş gibi kuru bir çamur." (Rahman, 14)

Sonra ne olur?

Yerin, bağ ve bahçelerin, toprak, filiz ve bitkilerin üzerini örtersin (küfr). Senin bu örtün aşk ve şevkle filizlenmeye hazır binlerce tohumu kararsızlaştırır. Bitab düşürür, açmaya, yerden baş vermeye, fezaya doğru dal budak salmaya, dallanıp budaklanıp göklere çıkmaya, güneşe erişmeye mecalleri kalmaz hale getirir. Toprağın derinliklerine gömersin onları, çürütür öldürürsün.

*"Onu örten de kesinlikle yıkıma uğramıştır."*²⁰ (Şems, 10)

Sel, mest olmuş, saf ve parlak bir biçimde hayat bahşederek, tıpkı Mesihî bir ruhla akıp gidiyor!

Sen ise eğer bir çukurda, bir ruhbanlık ve ferdiyet köşesinde, "kendinin kendi olmaklığı" kuyusunda kalır, inzivaya çekilir, kendi ferdiyet kalende mahpus olur, kendi zevklerinin veya riyazetinin esiri durumuna düşersen, o takdirde, köpürür, pis bir su göleti olursun; vücudunda yüzlerce hastalığa sebep olan böcekler yuva kurar, ruhunda ürer ve ölürlür. Rengin bozulur, yüzün değişir, tadın ve kokun, asliyetini kaybeder, murdar bir mezarlık olursun. Kokar, bataklık haline gelirsin:

"Kuru bir çamurdan, şekillenmiş bir balçıktan" (Hicr, 26)

Ne güzeldir taştan çıkıp
başını taşa vurmak

Çöl olsa, bölünürdü ortadan,
ikiye Dere olsa, inerdi yukardan
aşağıya!

Ya senin yüreğin?
Bir bataklık gibi adeta!

"Durgun, sakın, yavaş ve sessiz"!....

Ak, sel ol, Ez,
sil süpür...
... çık da gel! Haccet! Tavaf eden
halk girdabına katılarak

Tavaf et!

Ve şimdi bir saat sonra, yani Tavaftan sonra: bu "fena fî halk-i âşık" [aşık halkta fena olma] denizine daldın, "Tavaf eden insanlık" girdabında boğuldun. Kendinde sahip olduğun "kendi fânî varlığını", Allah'a yönelen "halkın bakî varlığına bıraktın, yokluk dalgalarının arasında yüzdün, "halkın geçtiği yol"da, "Allah'ın yörüngesinde" dolaştın; "sonsuzluk eksenine"ne ve "sonsuz felek çarkı"na yerleştin... Şimdi bir İbrahim oldun!

Mâkâm-ı İbrahim

Tavaf girdabından çık,baştadığın noktadan! Tıpkı
ölümünden ha-

yatın, yokluktan varlığın çıkması gibi, battığın yerden, *bizzat* kendinin var oluş ufkunda şimdi doğuyorsun, "kendinin kendi oluşu" ufkundan...!

Şimdi senin "İlahî öz"ün, içinde, senin çamursal seninde bulunan "Allah'ın ruhu" girdabtan doğup başını kaldırıyor. Nereden? Başladığın, içine girdiğin köşeden; Allah'ın Eli'nin, Sağ Eli'nin altından. Artık kendin oldun. Bütün sahte "ben"lerinin ölümüyle o gerçek "ben"e kavuştun...

Pak ve ak İhram elbisesi içinde Allah'ın haremindedir, İbrahim'in işlediği yerde!..:

Mâkâm-ı İbrahim'de duruyorsun. İbrahim'in ayak bastığı yere ayağını koyuyor, karşısına geçiyor, O'na kulluk ediyorsun.

Tarihin büyük put kırıcısı, yeryüzünde Tevhid'in bânîsi, toplumun hidayet elçiliğini omuzlayan, çok sabırlı isyankar, yol gösteren başkaldırcı bir İbrahim'sin... İbrahim ki yüreğinde dert, gönlünde aşk, yüzünde nur ve elinde balta...!

Küfrün kalbinden imanın yükselişi, şirk bataklığından Tevhid'in fıskırması... İbrahim, beşeriyet taifesinin putkıran insanı, kabilesinin put imalatçısı Azer'in evinden çıkmadı mı?

Putkıran, Nemrutları mağlub eden, cehaleti ezen, zulmü yıkan, uykunun düşmanı, zillet suskunluğuna isyan eden, zulme karşı güvenliği getiren, toplumun önderi ve komutanı, hareketin öncüsü, hayat, hareket ve yönün, ülkü ve ümidin, iman ve tevhidin önderi...

Evet sen bir İbrahim'sin şimdi! Ateşin üzerine -içine- yürü zulüm ve cehalet ateşini; ta ki halkı ateşten kurtarasın, zulüm ve cehalet ateşinden.

Her sorumlu insanın, nur ve necat sorumlusu her insanın yazgısında var olan ateş.

Ancak... Tevhid Rabbi, İbrahimîler üzerindeki Nemrudîlerin ateşim kırmızı güle dönüştürüyor!

Yanmaz, kül olmazsın. Maksat cihad yolunda, "ateş"e kadar yürümendir; halkın ateşten kurtuluşu yolunda kendini ateşe bırakman, en ıstırap verici şehadete erişmendir.

Sen İbrahimsin artık! İsmail'ini kurban et, kendi ellerinle hem de. Boğazına bıçağı daya.

Daya ki bıçağı halkın boğazından çekip alabilesin; durmadan iktidar saraylarının temelleri altında, talan hazinelerinin başında, dırar [zarar] ve zillet tapınaklarının eşliğinde boğazlanan halkın boğazından bıçağı al ve İsmail'inin boğazına daya. Daya ki bıçağı celladın elinden alabilesin!

Fakat.. İsmail'inin fidyelerini O Allah, o İbrahim'in İlahı *bizzat*

ödüyor:

Öldürmezsin, korkma! İsmail'ini kaybetmezsin. Amaç, iman yolunda "İsmailini, kendi ellerinle kesme noktasına kadar ilerlemendir.

Taki "en dert verici şahadet" e eresin...!

Ve şimdi sen ey aşk tavafindan gelen, "Mâkâm-ı İbrahim"de durmuş, İbrahim'in mevkiine erişmişsin!

İbrahim, bu mevkie, bu makama gelinceye kadar, feleğin yedi çemberinden geçmişti: put kırma, Nemrud'u yenme, mancınıkla azap ateşine atılma, İblis'le savaş, İsmail'i boğazlama ve ... hicretler, ıstıraplar, yalnızlıklar, işkenceler ve nihayet nübüvvetten imamemete/ "ferdiyet"ten "toplum"a, "put imalatçısı Azer'in evinin üyesi" olmaktan "Tevhid binasının inşa edicisi" olmaya kadar bir çok aşamalardan geçmiştir.

Sonra burada durmuş, saçlarına ak düşmüş, bir tarih olan ömrün sonunda Ev'i inşa etmek ve Hacerül-Esved'i yerine koymakla memur. Allah'ın Evi, Allah'ın Eli ve dostu İsmail!

İsmail taş çekiyor ve babasına veriyor. Baba taşın üzerine çıkarak evin temellerini inşa ediyor, evi yapıyor!

Ne hayret verici bir durum! İsmail ve İbrahim, Ka'be binasının ustaları ve yapımcıları. İsmail ve İbrahim! İbrahim, ateşten kurtulmuş, İsmail'se kurban olmaktan! Bu aşamalardan geçmiş her ikisi de. Sonunda ikisi birlikte, Allah'ın memuru olmuşlar, halkın sorumlusu, yeryüzünde en eski Tevhid Mabedi'nin mimarı, tarihte ilk "halk evi"nin, "özgür ev"nin, özgürlük evi'nin, aşk Ka'besi'nin ibadet ve haram Ka'besinin, melekût'un iffet örtüsünün sembolü olan Beytullah'ın mimarı olmuşlar.

Ve sen, şimdi işte "Makam-ı İbrahim"desin. İbrahim'in ayaklarını koyduğu yere basıyorsun. İbrahim'in yükseliş merdiveninin en

son basamağındasın. İbrahim'in Mirac'a çıkışının en yüksek noktasındasın, Takarrübde İbrahim'e en yakın mesafedesin:

"Makam-ı İbrahim"de!

Ve sen Ka'be'nin banisi, özgürlük evinin mimarısın; Tevhid'in kurucusu, sorumlu, âşık, duyarlı, bilgin, putkıran, toplumun önderi, Nemrud'un zulümüyle kavgalı, şirk cehaletiyle savaşıyor, İblis'in vesvesesiyle "halkın içine vesvese tohumları atan Hannas"la cihad halinde bir insansın.

İstırap ve perişanlıklara tahümmül, tehlike, ateş gibi şeylere sabır... İsmail'ini kesme!

Şimdi artık kendin için bir ev, İsmail'in için bir karargah sözkonusu değil. Sözkonusu olan, halk için bir ev, sığınmasızlar için bir çatı, yeryüzünde korkarak ve kanlar içinde kaçan, sığınacak bir yer bulamayan kaçaklar, takip edilenler, her yerde Nemrud'un takibi altında olan yaralı ve sığınmasız avlar için bir sığınak;

bu karanlık Şeb-i yeldâ'da bir meşale,

bu zulüm gecesinde bir feryâd!....

İnsan için, Allah'ın ailesi -halk- için emin, pak, özgür bir harîm ve harem. Tersine başka her yer utanç verici, emniyetsiz! Yeryüzünü sayısız ve kocaman bir saygınlığı olmayan kocaman bir kerhaneye dönüştürmüş; tecavüz, hile, adam tutmanın dışında her şeyin yasak addedildiği bir mezbahaya çevirmişler. Sen ey İbrahim rolünde ortaya çıkan Hacı! Makam-ı İbrahim'de durmuş, İbrahim'in bastığı yere basmış ve İbrahim'in Allah'ının Eline biat elini vermişsin.

Öyleyse İbrahim gibi yaşa, kendi çağının iman Ka'be'sinin mimarı ol. Toplumunu durgun ve ölü hayatın pisliklerinden, uyku rahatlığından, zulüm zilleti ve cehalet karanlığından çıkar, harekete geçir, onlara yön kazandır, Hacc'a çağır, tavafa getir...

Ve sen ey Allah'la "müttefik" olan, ey İbrahim'le adımdaş olan! Ey tavaftan gelen, tavaf eden halkta fânî olmaktan gelen, İbrahim suretinde ortaya çıkmışsın, Ka'be'nin mimarının, Harem şehrin kurucusunun yerinde Mescidü'l-Haram'da kendi müttefikin -Allah'ın- karşısında durmuşsun.

Kendi toprağını, harem bölge yap!

Zira harem bölgedesin.

Kendi çağını haram zamanı yap;
zira haram zamandasın.
Yeryüzünü de Mescid-i Haram kıl;
zira Mescid-i Haram'dasın, zira
"yeryüzü Allah'ın Mescidi'dir".

Oysa görüyorsun ki şimdi öyle değil!

Sa'y

Mâkâm-ı İbrahim'de tavaf namazını ifa ettikten sonra "Sa'y yeri" ne gidersin; Safa ile Merve tepeleri arasında, üçyüz metre kadar bir mesafe. İki tepenin arasını yedi kez "sa'y" edersin. Safa tepesinden aşağıya inersin. Yolda Ka'be'nin hizasına varır ve ondan sonra yolun bir kısmını "hervele" yaparsın. Daha sonra normal yürüyüşüne geçersin. Yolun geri kalanını, Merve tepesinin eteğine kadar sa'y edersin.

Sa'y, hedefi olan arayış dolu bir harekettir, koşmak ve atılmaktır.

Tavafta Hacer rolündeydin
Makam'da hem İbrahim hem İsmail rolünde
Şimdi sa'y'e başlıyor,
tekrar Hacer rolüne geri dönüyorsun!

Herkes birdir burada. Bütün şekiller, kalıplar, görüşler, unvanlar, benlikler, rütbeler, ayrıcalıklar, sınırlar, mesafeler, alâmetler, renkler ve modeller silinmiş, yok olmuştur. Burada doğal haliyle insan ve doğal haliyle insanlık sözkonusudur.

İman ve aşk, akîde ve ameldir burada geçerli olan. Gerisi bir hiç...!

Burada şahsın, falanın, filanın sözü edilmez, İbrahim, Hacer ve İsmail de sözkonusu değildir burada . Bunlar, burada artık fertler ve şahıslar değil, sadece kelime ve anlamlardan ibarettirler.

Var olan her şey, hareket ve sebat, insanlık ve ulûhiyettir ve burada sadece düzen vardır.

İşte Hacc budur: Yönelmek, niyet etmek, sabit bir yönde mütemadiyen, hareket etmek... Bütün bir evren de budur esasen.

Ve Şimdi

Sa'y.

Burada Hacer'sin!

Hacer: bir kadın, övünçsüz, tahkir olmuş Afrikalı bir kadın, bir câriye, siyah bir câriye, Habeşli... bir kadının: Sara'nın cariyesi!

Bütün bunlar, beşerî düzende Şirk düzeninde geçerlidir. Fakat Tevhid düzeninde: bu câriye Allah'ın muhatabı, Allah'ın büyük Peygamberlerinin annesi, Allah'ın rasülü, Allah'ın yarattığı en güzel ve en aziz değerlerin tecelligahı.

Hacc tiyatrosunda baş kahraman, en seçkin sima,
Ve Allah'ın özel haremindedir bir tek kadın, anne!

AŞk buyruğıyla süt emen çocuğunu tutup mamur Şehirden, kendi hayat ve toplumundan, akrabalarından, bu taş ve asık suratlı tepelerin arasına geldi, tek başına, hiçbir aزیğı ve hiç bir kimsesi yok,

sadece aşkı var!

Geldi, çocuğunu -Allah'ın fermanıyla- bu vadinin ortasına bıraktı, kuru, yanık, susuz, erimiş, kurak, bitkisiz bir vadi, bir hiç yani.

Korku, dehŐet, ürperti, yalnızlık ve ölüm vadisi...

Mutlak tevekkül!

Ne kadar Şaşırtıcı bir Şey! Allah böyle yap demiştir: Ben sana, çocuğuna, yaşamına, geçimine ve geleceğine kefilim! Sen ey Hacer! teslimiyet ve tevekkül timsali, aşka inancın ve tevekkülün büyük muzaffer! sen benim himayem altındasın.

Ve Hacer, teslimiyet ve itaatle çocuğı vadinin ortasına bırakmıştır. Zira Allah böyle demiŐti.

AŞk, böyle istemiŐti!

Fakat Hacer, teslimiyet ve rıza kahramanı bu kadın, hiç durmaksızın ayağına kalktı, tek başına, Mekke çevresindeki kuru, kurak, yamk-yakıcı dağılarda su aramaya, su bulmak için koŐuŐturmaya, bütün gücüyle aramaya, hareket, gayret, himmet, kararlılık ve kendine güvenle, kendi ayakları üzerinde durarak, kendi iradesiyle, kendi düşünceyle su bulmaya çabaladı. Bir kadın, bir anne, tek

başına, âvâre, perişan, muztarip, mesul, telaş, arayış içinde, âşık, mü'min, aşüfte, dertli, korumasız, sığınmasız, evsiz, toplumsuz, sınıfsız, ırksız, kimsesiz umutsuz... ama umutlu, bir esir, bir garib, bir câriye, kimi kimsesi olmayan, nefret sürgünü, aristokrat düzeninden kovulmuş, milletin, soyun, sınıfın nefretini kazanmış, hatta ailenin kovduğu siyah bir cariye ve kucağında bir çocuk, evinden şehirden uzaklaştırılmış, üstün ırk ülkesinden atılmış, çölün gurbet ellerinde âvâre, uzak dağlıkların tutsağı.. Ve şimdi tek başına, çalışkan, yorulmak bilmez, umutsuzluk tanımaz, kararlı gayretli, dağlar arasında âvâre,

yalnız başına,

Yüksek tepelerin başında feryad etmeden koşuşturuyor.

Su arayışı içinde!

İbrahim kültürünün prometesini,

Bir Tanrı değil, bir câriye

"Ateş" değil "su" bahşeden bir câriye.

Su mu? Evet su! Gayb değil, metafizik değil, aşk değil, tevekkül değil, teslimiyet ve itaat değil, âb-ı hayat değil, âb-ı ruh değil, âb-ı mânâ değil? Peki ya nedir? Aydınlanma suyu mu? Gökyüzü mü? Hayır, hayır...

Arştan yağın değil, yerden kaynayan. Maddî'nin maddîsi. Yeryüzünde akan sıvı bir madde. Maddî hayatın teşne olduğu, bedeninin muhtaç olduğu, vücudunda kan halini alan, annenin memesinde süte dönüşen ve çocuğun ağzında su olan şey!

Su aramak için Sa'y, maddî hayatın olmazı olmasık, baştaçı, yeryüzü hayatının âbidesi, nesnel bir ihtiyaç, insanla toprak ve dünyayı birbirine bağlayan bağ, bu dünyaya ait cennet, yeryüzü sofrası...

Ve Sa'y: maddî bir iş, Maddî bir çaba; su için, ekmek için, susuzluğunu gidermek için, çocuğunun açlığını gidermek için, iyi yaşamak için çabalamak ve koşuşturmak... Susamış bir kimse, bu yanmış ve yakıcı çölde bir pınar bulup kendisine su armağan etmeni beklemekte. Zira sen sorumlusun.

Sa'y: ihtiyacını doğanın kalbinden temin edinceye, taştan su çıkarıncaya kadar yeryüzünde, toprakta didinmek.

Sa'y: mutlak maddiyat, maddî ihtiyaç, maddî eylem,
maddî hedef!

İktisat, tabiat, gayret!

Yani: ihtiyaç, maddiyat ve insan!

Mutlak aklediş!

Hayret! Sa'y ile tavaf arası, bir kaç adım, bir kaç saniye
ve fakat bunca yol, bunca mesafe sözkonusu!

İki zıddın, iki karşıtın fasılası!

Tavaf, mutlak aşk,

Sa'y ise mutlak akıl!

Tavaf, büsbütün "O"!

Sa'y ise büsbütün "sen"

Tavaf cebr-i İlahî!

Sa'y ise ihtiyâr-i insanî!

Tavaf, mumun çevresinde döne döne yanıp kül olan, hiç
olan, aşkta yok olan, ışıktaki ölen bir kelebek...

Sa'y ise sarp ve kara dağların tepelerinde kendi büyük
gayretiyle uçup rızık arayan ve rızıkını taştan çıkaran bir
kartal...

Gök ve yer onun emrinde; rüzgarlar, onun uçuşuna
ram. Uzak ufukları, onun uçuş menziline, bütün bir uzay
boşluğu onun himmet ve gayretinin cilvegâhı, bütün bir
yeryüzü onun kanatlarının altında, Yeryüzünün sarp
kayalıklı dağları, onun keskin ve mağrur bakışlarına ezilmiş
ve teslim olmuş!

Tavaf, kendini "hakikat"te kaybetmiş insandır.

Sa'y ise kendini "gerçeklik"te kaybetmiş beşerdir.

Tavaf, insan-ı meteâl!

Sa'y ise insan-ı muktedir.

Tavaf, aşk, perestiş, ruh, estetik, fedakarlık, şehadet,
ahlak, hayır, değer, maneviyat, zihniyet, hakikat, iman,
takva, riyyet, huşu, kulluk, irfan, işrak, kalp, teslimiyet,
tevekkül, meşîyyet, ma'vera, gökyüzü, ğayb , cebr, itaat,
başkaları, halk, din, ahiret, mead ve Allah.

Doğu ruhunu meraklandırın şey!

Sa'y ise : akıl, mantık, ihtiyaç, hayat, realite, ayniyet, nesnellik, yeryüzü, madde, tabiat, fayda, endişe, ilim, sanat, maslahat, lezzet, medeniyet, iktisat, içgüdü, cisim, tercih, irade, tasallut, dünya, kudret, geçim yolu ve kendin :

Batıyı gayrete getiren şey!
Tavaf, yalnızca Allah'la ilgili;
Sa'y ise sadece beşerle.
Tavaf, ruhtan başka bir şey değil,
Sa'y ise cisimden başka bir şey değil.
Tavaf, "var olma" ıstırabı, "gökyüzünün dağdağası",
Sa'y ise "yaşam zevki", "toprağın sükûnet".
Tavaf "susuzluğu" arayış,
Sa'y ise "su"yu arayış.
Tavaf, kelebek,
Sa'y. kartal.

Ve Hacc : iki zıddın birleşmesi, cem'-i zıddeyn! Tarih boyunca insanlığı meşgul eden, "materyalizm mi idealizm mi? Akıl mı işrak mı? Dünya mı Ahiret mi? Metâlanma mı zühd mü? Yeryüzü sofraları mı gökyüzü sofraları mı? Maddiyat mı maneviyat mı? İrade mi meşiyet mi? Ve nihayet Allah'a mı dayanmak, kendine mi?" gibi ikilemli sorulara insanoğlunu maruz bırakan tezadın halli.

İbrahim'in Rabbi, sana öğretiyor : "Her ikisi de"! Bu öğrenim, felsefe, irfan, ilim, kelimelerle değil, bir örnekle, bir "insan"la yapılır.

Bu "insan", dünya filozoflarının, dünya ariflerinin, bütün iman arayışçılarının ve hakikat sevdalılarının, Allah'ın büyük dersini almaları gereken bir simadır. Bu sima bir kadındır, siyah bir kadın, Habeşli bir kadın, bir cariye.

Hacer! Bir anne!

O, "aşk" fermanıyla kendini "O'na" mutlak olarak teslim eder, çocuğunu şehir, memleket ve hayattan alıp bu yanık, yakıcı, suzu, harab, kimsesiz vadiye getirir ve vadinin eline teslim eder.

Tam bir tevekkül, bütün hesap-kitapların yerini iman gücüne bırakmak, aşka, "O'na" dayanmak...!

Tavaf!

Fakat o, âbidler ve zâhidler gibi, çocuğunun yanbaşında oturarak mucize beklemez, ğaybdan bir el uzansın da bir çözüm bulsun, gökten bir sofraya insin, cennetten bir nehir gelsin, tevekkül ihtiyacı gidersin diye bekleyip durmaz.

Çocuğu "aşk"a emanet eder ve kendisi hemen "Sa'y"e başlar, koşuşturur, "iradesini" sembolize eden ayakları ve gücünü simgeleyen elleriyle...

Şimdi Mekke'nin etrafındaki ıssız, kurak dağlarda "yalnız", "susamış", "sorumlu", "garib", "âvâre" bir insan, "su" temin etmek için çaresizce didinip duruyor!

Hayret edilecek bir durum!

Acaba Hacer'den mi söz ediyorlar, yoksa "insan"dan mı?

"Hacer'in sa'yi" başarısızlıkla sonuçlanır, umutsuzca çocuğuna döner ve bir de ne görsün: Ne garib! aşka emanet ettiği bu çocuk, susuzluğunun bıkkınlığıyla kıvranıp dururken, ayaklarıyla yere vurmuş, umutsuzluğun zirvesinde, sonuçsuz çabaların sonunun geldiği yerde, evet tam o anda, tahmin edilemeyecek bir anda, beklemediği bir yerden, ansızın, birden bire, evet mucizevi bir şekilde :

-Allah'ın niyaz ve rahmet gücüyle-

Zemzem...!

"Suyun ayak sesi"

Zemzem!

Taşın kalbinden çıkan, hayak bahşedici tatlı su kaynağı,
İşte... ders!

"Su"yu bulmak, "Sa'y"le değil, aşkla bulmak, fakat "Sa'y"den sonra!"

"Her ne kadar, çalışarak ona ulaştırmasalar da
ey gönül, sen yine de gücünün yettiği kadar çalış!"

Çaba göster, ey aşka dayanmış kişi, Sa'y et! Tam bir iman, tam bir tevekkül!

Yedi kez, tam tavaf sayısı kadar!

Fakat çember çizerek değil, Çembersel çaba, değirmen eşiğinin sa'yi gibidir, kısır döngüdür, sonuçta başa dönersin. Böyle bir şey "abes", "anlamsız", içi boş daire, içeriksiz, hedefsiz: tıpkı sıfır gibi.

Yemek için çalışmak, çalışmak için yemek. Peki sonuçta ne var? Ölüm!

Yaşamak için yaşamak değil? Allah için yaşamak.

Sa'y için Sa'y değil, halk için Sa'y.

Ve hareket, eğlence yerinde değil, dosdoğru bir çizgi üzerinde, bir yol, hicret üzerinde hareket, başından sonuna, başlangıçtan hedefe

bidayetten nihayete,

Safa'dan Merve'ye.

Gidip gelmek, yedi kez gidip gelmek. Fakat çift değil tek, Sa'yin, Safa'da değil, hareket ettiğin yerde bitmesi için.

Yedi defa, yani her zaman yorulmak bilmeden, bütün bir ömür boyu "Merve"ye ulaşınca kadar...!

Acaba :

"Safa"dan başlamak, "başkalarını pak olarak sevmek" demek mi?

Merve'de bitirmek, "nihaî insanlık=mürüvvet", başkalarının uygunsuzluk, yanlışlık ve eksikliklerini görmeme büyüklüğü demek midir?

O başkaları kimler? Hangi başkaları? Sa'yde seninle birlikte olanlar mı?

Ne bileyim ki?

Fakat bildiğim bir şey var, o da şu:

Aşk'ta "kendini yok sayma" girdabında kendini göster, İbrahim'in ayaklarını koyduğu yere ayak bas. Bunları yaptığın zaman ey insan, işte o zaman Hacer gibi "yalnız" , "âvâre", "su arayan", yeryüzü çölünde "sürgün", "sorumlu", "susamış", hayat serabında "su peşinde" sin demektir.

Safa tepesinde, âvâre, didinen beyaz insan seline bak. Bak ki ne kadar arayış içinde olan, bitkin ve susamış olarak Safa'dan inen insanları göresin. insanlar, bu çölün yanık-yakıcı kayalıklarından su bulmak için koşuşturup duruyorlar. Merve'ye doğru akıyor, Merve tepesine çıkıyor, su bulamıyor, boş eller, meraklı bakışlar ve susuzluktan çatlamış dudaklarla geri dönüyorlar. Sonra yine Safa'nın ku-

ru ve kurak çölüne varıyor ve görüyorlar ki yolun sonunda, daha önce var olan şeyin aynısı var. Geri dönüyor ve aceleyle geliyorlar. Yine Merve'ye varıyorlar. Değişen bir şey yok. Tekrar dönüyorlar. Değişen bir şey yok. Tekrar dönüyorlar, aceleyle gidip geliyorlar, yedi defa oluncaya kadar! Daima!

Sonuçta su bulamaz, ama Merve'ye ulaşır, o insan seli!

Sen ey katre! Kendini Safa tepesinden, bu beyaz avarelik, telaş ve susuzluk nehrine at!

Cemiyet selinde boğul, yukarıdan aşağıya bırak kendini, Sa'y et herkesle birlikte.

Yolun ortasında Ka'be'nin hizasına varırsın, o zaman "hervele" yap, herkesle uyumlu bir şekilde...

[Sa'y konusunun bu kısmında Celâl-i Âl-i Ahmed'den söz etmek istiyorum]

Onunla birlikte Sa'y etmem gerekiyordu. Bir kez daha Hacc'a gitmeyi ahdetmiştik, ama bu kez birlikte gidecektik. Ölüm meleği o yıl onu aramızdan aldı. Ve ben tek başıma gitmek zorunda kaldım. Ama gittiğim her yerde onu yanıbaşımda görüyordum. Bütün ibâdetleri yapmaya, adım adım birlikte gidiyor, Haccı birlikte ifa ediyorduk sanki. Fakat bilmiyorum, bu beraberliğimiz, niçin Sa'yde daha fazla "idi". Aydınlik bir zuhuru, zinde ve sıcak bir huzuru vardı. Koşarken ayak seslerini işitiyordum, aşüfte, hızlı hızlı nefes alışları, yaşlılık nefesleri gibi, o kadar ateşli, o kadar teşne ve aşkı ki. Kendimi yalnız başına sersemce o tarafa bu tarafa koşuşturan halkın coşkulu susamışlık ve şaşkınlık seline attım, ama hangi yöne baksam onu görüyordum. Bazen hem onu sürüklerken, bazen de o beni sürüklüyordu. Bazen görüyordum: tıpkı Safa tepesinden düşmüş bir kaya gibi sele karışıyor ve ilerliyordu. Bazen de onu enseme hissediyordum, hevvele yapıyordu, Sa'y alanı adeta titriyordu o esnada. Onu anlıyor, duyuyor ve görüyordum : Başım, beton direğe vuruyor ve patlayıncaya kadar bunu yapıyordu; tıpkı Hallaç gibi bu ağır yükü taşımaktan bıkmıştı. Sa'y de onca çatlağı kapatamıyordu. Başını ellerinin arasına alıyor ve halkın arasına gelerek fer-

yadu figan eyliyor, vurun vurun diye yalvarıyordu. Bana karşı çok isyan etmişti! Acaba bütün bunlar niçin daha ziyade Sa'y'de "oluyordu". Belki kendi Hacc'ında da böyle olması nedeniyledir. Hep "rapor" olan ve her yerde keskin bakışların çalıştığı bu "seyahatname" de, sadece, Sa'y alanında alevlenir ve kalbini verir, Hac ruhu fıtratına girer ve ğaybın görkemi onu bitkin düşürür, kendini kaybettirir! Belki de bu, Sa'y yerinin onun ömrüne, Sa'yin de onun hayatına benzemesindendir. Bu çölde susamış olan İsmaililere "su" bulma telaşıyla susamış, âvâre ve meraklı... Belki onun yürüyüşü Sa'ye benzediğinden, ne kadar çabalasan ona ulaşmak için durmadan koşman gerekirdi. Bir an dalgınlık etsen de arkaya, sağa ve sola bir an bakıversen, geri kalırdın. O acele ederek kendi ömrünü geçiyordu. Asla yürümezdi, adım atmaz, hervele yapardı. Yani koşarcasına yürürdü. Adeta arayış coşkısına susamış, araştırmaya aç gibi, daima üzerinde İhram, Safa ile Merve arasında heyecanlı bir şekilde çaba harcardı gider ve çölde su arardı. Bu onun yaşamıydı aslında: Hacc'da tek başına Sa'y alanına adım atar atmaz, yanıp tutuşur, "Mîkât'ta bir çöp" iken Sa'ye ulaşır ulaşmaz "Miad'da bir kimse" olur ve "kalp gözü açılır, ondan sonra görülmeyeni görür ve şunları anlatırdı:

"Safa ile Merve arasındaki bu Sa'y, şaşkına çeviriyor insanı. Yönünü birden bin dörtyüz sene öncesine, on bin yıl öncesine dönderiyor. "Hervele" siyle, (sekmek değil, bilakis sadece hızlı gitmek) ve yüksek ve gayr-i ihtiyarî terennümüyle, ayaklar altında kalmalarıyla, ezilmeleriyle, insanların "kendi"nde olmamalarıyla, terkedilmiş terliklerle, grup grup birbirine zincirlenmiş olan cemaatin buğulu gözleriyle ve meczubluktan arî olmayan bir koşmaca içinde, yaşlıları götüren çarkları, iki kişinin önden ve arkadan omuzlarına aldığı mahfelerle ve ferdin toplumda kaybolmasıyla Hacc... Bu topluluğun en son hedefi nedir? Ve bu seferin en son hedefi nedir? Belki onbin belki de yirmibin kişi yek vücut bir ameli yapıyorlardı. Öylesine büyük bir kendinden geçmişlik arasında sen kendin olabilir, tek başına amel edebilir misin?

Topluluğun basınç ve tazyikinin seni sürüklediği bir yerde, bir cemaatin arasında korkman ve bir şeyden kaçarken engele rastlaman mümkün olabilir mi? Öyleyse korku ve vahşetin yerine "kendinden geçme"yi koy, kaçmanın yerine de "avareliği" ve sığınak aramay. Öyle seçme hakkı olmayan bir topluluğun için de sende ihtiyarın yok. Böyle bir toplulukta acaba "kişi" hangisidir? İki binle on binin farkı nedir?

Yemenliler, saçları perişan ve pis, gözleri çökmüş, bellerine ip takmışlar, her biri mezardan çıkmış tıpkı bir hortlak gibi. Ve siyahlar; iri, uzun boylu ve kazık gibi, dudaklarını köpük bürümüş, bedeninin bütün azalarıyla hareket ederler. Bir kadın ayakkabıları koltuğunun altına almıştı ve tıpkı sokakta kaybolmuş biri gibi inleyerek koşuyordu. Sanırsın ki bunlar insan değiller ve ellerinden bir yardım gelmiyor. Atik ve heyecanlı gençlik itip kakarak gidiyordu. Sanki karışık, kalabalık bir pazarda bir aptal. Yaşlı bir adam zorlanarak yavaş yavaş çıkıyor, itilip kakılarak öne sürülüyordu: Naşının halkın ayakları altına düşmesine tahammül edemeyeceğimi anlayınca, elini tuttum ve "Sa'y" yolunun ortasında gelenleri gidenlerden ayıran sınırda bir yere oturttum. On-onbeş kişilik bir kadın grubu, ihram elbisesinin beyazlıklarından enselerini, -renkli bir resmi, işleme yapılmış bir nakısı- göstermişlerdi. Her biri başka birinin ihramının belinden tutarak, birbiri peşi sıra bir tavafçının peşinden gidiyorlardı.

Bu beyhûdeliğin sonunu, son iki Sa'y'de görüyorsun: Biraz yokuş var, dönüş yapıp gelmelisin. Yemenliler vardıkları her seferinde çevik bir hareketle atlama yapıyor, dönüyor, Ev'e selam veriyor ve bunu her defasında yeniden yapıyorlar.... Gördüklerime tahammül edemiyorum, ağlamam tuttu ve kaçtım... Ve buralara gelmeyen ve dolayısıyla kendini böyle bir cemaatin ayakları altına atmayan o Meyhene? ve Bestamî zındığının ne hata yaptığını gördüm. Az bir benlik gururunun orada yeri yoktur. Tavaf da böyle bir hali kaldırmadığı ve teşvik etmediği gibi önler. Tavafa başkalarıyla omuz omuza gidersin, bir şeyin çevresini dolaşırsın, dolaşırsınız. Yani bir hedef ve bir düzen var. Sen merkezî dönmeye göre bir ışık zerresi-

sin. Sonra bitişiksin, bağılısın, serbest değilsin yani. Daha da önemlisi, orada işin içinde bir yüzyüze geliş söz konusu değildir. Diğerleriyle omuz omuzasın, yüzyüze değil yani. Beyhûdeliği, sadece hızlı insan gövdelerinin geçişinde görürsün. Veya onların dilinden çıkan şeyi duyarsın. Fakat Sa'y'de gider ve geri dönersin. "Ayrılan" âvâre olur. İşin içinde bir hedef yoktur. Bu gidip gelmede sana gerçekten rahatsızlık veren şey, sürekli olarak gözlerle yüzyüze gelmektir. Bir Hacı, "Sa'y" halinde, koşan veya hızlı giden bir çift ayakkabıdır ve kendi olmayan veya "kendin"nden geçmiş ya da "kendinden çıkmış bir çift göz. Ve gözler asla göz değil. Belki çıplak vicdanlar. Veya göz çukurlarının eşliğinde oturmuş, kaçmak için ferman bekleyen vicdanlar. Acaba bu gözlerle bir andan daha fazla bakabilir misin? Bugüne kadar sanırdım ki sadece güneşe bakılamaz. Fakat bugün anladım ki bu göz deryasıyla da bakılamıyor...

Kaçtım. Sadece iki kez gidip geldikten sonra o topluluk içinde hangi sıfırdan nice sonsuzlukları yaptığını rahat bir şekilde görebilirsin. İşte o an güzel görme, hoş görme vaktidir. Ve yeni başlamışsın. Yoksa böyle bir sonsuzluk karşısında sıfırdan daha azını bile göremezsin. Aynen deryada bir çöpsün. Tabi ki insan deryasında değil! Belki bir çöp zerresisin ve o da havada. Açıkça söyleyeyim: Deli olmakta olduğumu gördüm; başımı ilk beton direğe vurup patlamayı o kadar arzuladım ki... Meğer kör olmuşsun ve "Sa'y" ediyorsun.

"Sa'y" den çıkınca pazarla karşılaşırsın, dar, her şeyin birbirine yapıştığı *pazar*. Bir köşeye oturdum. Sırtımı "Sa'y" yolunun duvarına dayadım. Bu "su birikintileri"nden biriyle susuzluğumu gidermekteydim. Batılı bir yazardan okuduğum kadarıyla "ferd" ve "cemaat" hükmüyle düşünüyordum. Buna göre cemaat, he ne kadar "kendi" kapsamı içinde daha büyükse de "kendisi" sınıra daha da yakındır. Kendimin böyle bir eşitlik içerisinde Gayb âleminin karşısında kendini, acılarını unutan bir doğulunun "ben"i olduğunu anlıyordum. Cemaatle böyle. Ferdîleşme halinde ise itikafta ulaştığın temayüz derecesinde ulûhiyyet iddiasında bulunan bir "ben". Tıpkı zındık! Meyheneî, Bestamî ve diğerleri gibi veya Hind fakirleri

gibi. Görüyor ve anlıyordum ki bu "ben" toplum içinde, cemaat halinde kendini "feda ettiği" oranda, ferdiyet halinde "feda olmaktadır". Yoga, son riyazet sınırında bundan başka neye erişiyor? Riyazet, riyazetkeşe bir emniyet, bir rahatlık verir. Ki eğer amel dünyasında, bu beden dışındakini keşfetme dünyasında ona bir el yoksa, kendi iradesinin nakşını kendi vücuduna vurabilir. Peki öyleyse ferdin asaletiyle topluluğun asaleti arasında ne fark var? "Sa'y"de kendi bağımızdan kaçır, kurtuluruz ve hedefi "kendini" yok etmek olan bir eylem (amel) *yaparız*, gerek zihinde ve gerekse vücutta.

"Yoga" ile "kendini" bağımızda kalırız; yani kendi beden alanımızın dışında amel gücümüz yok. Küçük bir alanla ve kendi bedenimiz üzerinde hakir bir iktidarla iktifa ederiz. "Sa'y"da topluluk otoritesini kabul ederiz; fakat sadece ğayb alemi karşısında. "Yoga"da ise topluluk otoritesini sıfır noktasına vardırırsınız, fakat yine ğayb alemi karşısında. Eğer gelip bu bütünden "ğayb alemi"ni alsaydın, o zaman geriye ne kalırdı? İçinde bulunduğumuz bu sistemde, "fert" ve "toplum"un hiç bir asaleti yok. Asalet Ğayb Âlemi'ndedir. Ki *pazara* yapışmış. Şimdi ise kumpanyanın ayakları altına düşmüş.

Fert ve toplum, ebedî anlamlandırın karşısında geçici iki surettir. Böyle bir çerçevede ancak, "âyetullah" ve "zıllullah" ifadeleri anlam kazanır. Biz gerek fert gerekse toplum olarak keşf ve amel dünyasının kapısını üzerimize kapatmışız. Halbuki gerek fert, gerekse topluluk; fertten topluluğa, keşfî ve amelî bir niyetle yürünülür veya topluluktan ferde aynı niyetle geçilirse anlam kazanırlar... Yoksa biz bin dörtyüz senedir "Sa'y" yapıyoruz. Binlerce yıldır da itikaf, inziva ve çile çekmelerimiz olmaktadır; fakat keşf kasdıyla olmamış bütün bunlar. Diğer tarafın kendine yeterli olması, kendini feda etmekle gerçekleşmektedir. Halbuki bu kendi, cemaati cemaat yapan bir zerre olarak bile "kendini" değildir; kesinlikle bir hiçtir, bir çöptür, ama (bin kerre ama) bir iman veya bir korku havzasında anlamı olan bir çöp. Bu yapıcı ve inşa edicidir. "Piramitler"den "Çin Seddi"ne kadar. Çin'in kendisi... bu, boydan boya Doğu demektir. Adem'in düşüşünden bugüne kadar., yapıcıdır."²¹.

Umre/Küçük Hacc'ın Tamamlanışı

Yedinci Sa'y'in sonunda, Merve tepesinde İhram'dan çık, tıraş ol, gündelik elbiselerini giy. Serbest ol. Merve'den ayrılarak Sa'y alanını terk et, tek başına, susamış vaziyette, ve boş ellerle, İsmail'inin yanına koş...!

Kulak ver! Uzaktan, kaynayan suyun sesini duymuyor musun?

Bak! Susamış kuşlar, uçarak, bu kurak kayalığın tepesinden geldiler!

Zemzem, İsmail'in susuzluğunu gidermiş. Yaban ellerden gelen bir kabile, bu hoş vadinin yalnızlığına son vermiş.

Yeryüzünün susamışları çölün uzak ufuklarından zemzemin çevresinde çadır kurdular. Bu "susuz ve umutsuz vadi" de bir şehir yükseldi taşlardan. Vahiy yağmuru yağdı ve "özgürlük" ve "aşk"tan bir "ev" kuruldu orada.

Ve sen, ey Sa'y'den dönen insan, öylesine susamış, öylesine yalnız kalmışsın ki.... Ama yalnızlığın bitmek üzere...

Zemzem, İsmail'inin ayaklarından fışkırarak çıkıyor.

Halk etrafında halka yapmış.

Sen ne görüyorsun?

Bak,

Allah, evinin duvarına bitişik ev yapmış! Senin evinin önü, Allah'ın Eyi'nin önü olmuş.

Ey "Sa'y"den yorgun düşmüş insan, ey Hacı!

"aşk"a dayan!

Ey "sorumlu insan"!

çabala!

Zira İsmail'in susamış.

Ve ey "âşık insan"!

dile.

Zira aşk, mucize gösterir!

Sen ey Sa'y'den dönen Hacı!

"varlığının" susuz çölünden,"fitrat"ının taşlaşmış derinliklerinden bir pınar fışkırmış.

H A C C

Kalbine kulak ver, yumuşak bir şekilde bastır, o zaman sesini duyacaksın.

Merve'nin kayalığından çıkıp zezemin yanına git!

Ondan i, onunla yıkan ve temizlen;

Ondan al, kendi memleketine götür ve halkına armağan et!

Büyük Hacc

hacc, toplam iki aşamadan oluşur. Önceki bölümde ele aldığımız Umre, yani Küçük Hacc (Hacc-ı Asğar), birinci aşamadır. Küçük Hacc'ı tamamladıktan sonra İhramdan çıkılır ve İhramın yasakladığı şeylerden yararlanılır. Bu serbestiyet, ikinci aşamanın başladığı dokuzuncu güne kadar sürer. Dokuzuncu gün, ikinci aşama, yani Büyük Hacc (Hacc-ı Ekber) başlar.

Büyük Hacc

Zilhicce'nin dokuzuncu günü. Şimdi Hacc başlamıştır, Hacc-ı Ekber : Büyük Hacc!²² Neredesin? Nerede olursan ol. Mescid-i Haram'da Ka'benin yanında, sokakta, çarşıda, caddede, hotelde

Hiç önemi yok; maksat, bırakmak, terketmektir; büyük bir yolculuğa başlamaktır. İhramı giy ve "Mekke'den çık"!

Hayret doğrusu! Şimdi Kabe'yi bırakacak Mekke'yi arkamıza atacağız yani. Olacak iş mi?

Gerçekten söyler misiniz, kible neresiydi?

Hacc, Ka'beyi terkle başlar!

Peki o zaman Ka'be'ye yönelmek, bulunduğum yerden ayrılıp Ka'beye yönelmek niyeydi? içinde Ka'be'nin bulunduğu seyahat, ne idi? :

Küçük Hacc, yani Umre!

Öyleyse şimdi başlayan seyahat, Ka'be'den sefere çıkmak, Mekke'yi terketmek nedir?:

Büyük Hacc!

Ka'be'ye yönelmek, Hacc değildir.

Haccın kıblesi, Hacc değildir. Başlangıçta öyle sanıyordun. Halbuki bu yanlış. O halde şimdi, Hacc'ın "Ka'be'ye gitmek" değil, "Ka'be'den gitmek" olduğunu iyi öğren.

Şimdi ruhunla tecrübe et, İbrahim'in Tevhidi'nden, başından itibaren maksadın Ka'be olmadığını öğren!

Her şey, Ka'be'den o yöne doğru başlar. Ka'be'ye "kendi sınırların sonuna" kadar vardın. Ey maksadı "O" olan muhacir! Ka'be'den çıkıp başka bir ülkeye ayak basıyor, başka bir yol izliyorsun. Bu arada kendini terketmek, evi terketmek sözkonusu değildir. Allah'ın evini terketmektir, sözkonusu olan.

Şimdi sen ey Hacı, kulluğun doruk noktasında, "özgürlüğe kavuşan" Hacı! Sen "kendinden geçme"nin zirvesinde, "kendi"nde, "Ka'be'yi bırak artık" diyebilme liyakatini bulabiliyorsun.

Sen, Ka'be'den daha yakınsın şimdi!

Ka'be'yi ziyaret sona ermiştir. Ka'be seni "senlik"ten "kendi"ne getirdi.

Sen, "Allah"a doğru yürü!

Artık "Evi" değil "Evin Rabbi"ni haccet.

Burada sözkonusu olan "durak" değil, "yön" dür, "Ka'be" değil "Ka'be'ye doğru" hareket etmektir.

Sabit olarak bir yerde kalırsan, ölürsün! Ey Hacı, ey yönelen, ey azmeden!

Daima O'na doğru gitmek!

Mütemadiyen O'na doğru "olmak"!²³

Ey insan, "Allah'ın ruhu"!

Ey "amel", "amel-i salih"!²⁴

Mekke'ye mi geldin?

Ka'be'de durma! Harem'de de kalma. "Ka'be'ye varıncaya dek" yönünü şaşırmanın için, başka kıblelerin seni aldatmaması için Ka'be kıble idi, "Ka'be'de kıble başka bir yerdir". Oraya yönel, büyük sefere yönel, Ka'be seferinden daha büyük bir yolculuğa, Haccı Ekber'e!

Bugün, azimet günüdür. Her nerede olursan ol, İhram elbiseni giy ve "Mekke'nin dışına çık"!

Zira Büyük Hacc, Kıble'yi aşmak, geride bırakmaktır.

Ka'be'den daha şerefli neresi var?

Görünceye kadar yürürsün!

Arafat

İhram giyiyor ve Mekke'den çıkıp "Doğu"ya yöneliyorsun. Arafat'tan Ka'be'ye dönüşte, önce "Meş'ar"da, sonra da Mina'da durmalısın.

Niçin?

Görünceye dek gideriz.

Ka'be'den nereye kadar gideceksin?

En uzak noktaya, yolun sonuna kadar. "Ara durak" larda durma! "Aşama aşama", "derece derece", "yürüyenlerin yürüdükleri yoldan yürü". Birinci olarak, birinci durak, ikinci olarak ikinci durak, üçüncü olarak üçüncü durak, 'makul ve mantıklı". Bunlar meslekten öğretmen, müşid ve vaizlerin soğuk dersleridir. Bunlar, inşa ve düzen konuları, geleneksel tertipler, maslahatçı kitaplardır. Hepsini, Mekke İhramında at ve kaç.

Ka'be'ye doğru hareket eden, susamış, arayış içinde olan ey âşık, sonuna kadar "bir nefes" çek; seni yarı yolda bırakmayacak bir nefes!

Dokuzuncu gün, Arafat'ta vakfe,

Onuncu gece, Meş'ar'da Vakfe.

Onuncu günün sabahından onikinci -istersen onüçüncü güne-kadar Mina'da Vakfe

Arafat, Meş'ar ve Mina topraklarında, girişi ve duruşu gösteren hiçbir işaret mevcut değil. Arafat'tan Mina'ya kadar olan mesafede, Mekke vadileriyle birleşen yirmibeş kilometrelik bir geçit mevcut.

Bu bitişik seyir hattının, ne doğal açıdan; ne tarihî açıdan ve ne de dinî açıdan hiç bir özelliği yoktur. Bu güzergahı üç merhaleye bölen şey bir antlaşmadır. Hacc merhalelerini düzenlemek için yapılmış farazi bir kontrat.

Meseleyi hassas kılan şey şudur: Burada "Vakfe"ye dayanmak sözkonusuydu. Yani Arafat'ta asıl işin vakfe idi. Meş'ar'da asıl işin vakfe idi! Arafat'ta esasen vakfeden başka hiçbir işin yoktu. Meş'ar'da sadece yerden yetmiş tane küçük taş alırdın o kadar. Meş'ar'da vakfe nedeni bu olamaz. Geceyi, güneşin doğuşuna kadar vakfe yaparak geçirmen gerekiyordu.

Mina'da da "vakfe"ydi esas olan. Onuncu gün (Kurban Bayramı) başlıca iki işin, şeytan taşlama ve kurban kesme bitmiştir. Bunlar, öğleye kadar biten işlerdir. Fakat tam üç gün boyunca burada Vakfe yapman gerekir! Vakfe nedir? Vakfe, duraklama demektir. Bu ne "kalmak" ne "sükûn" ve ne "ikamet"...; bu "duraklayış"tır!

Yani yoldasın, hareket halindesin, gece ve gündüz, bir "ara durak"ta duruyor, mola veriyorsun. Bu üç durakta konaklıyorsun, "Hacı" bir yolcusun, yönelen bir yolcusun. Bir yöne doğru yol almaktasın. Bir ara kervanla birlikte mola verir, konaklırsın. Ondan sonra hareket davuluyla birlikte kalkar, kervanla beraber yola düşersin ve başka bir durağa yönelerek bir durağı terk edersin.

Giriş, duruş ve göç! Günü Arafat'ta, geceyi Meş'ar'da: Ve Bayram güneşiyle birlikte Mina'da duruş.

Mina'da Vakfe! üç gün.

Tabîî Mina da son duruş değildir.

Mina hedef değildir.

Peki öyleyse bu yolculuk ne zaman sonra erecek?

Bu kervanının son durağı neresi veya nerede?

Hiç bir zaman!

Hiç bir yer...!

Peki hangi yöne gidiyor kervan?

Allah'a doğru...

Ne zamana dek? Nereye Kadar?

Nihaî karargah, son üs neresi?

Mutlak Güzelliğe doğru hareket, Mutlak İlm'e, Mutlak Güç'e, Mutlak ebediliğe, Mutlak Kemal'e hareket!
Ebedî hareket, sabit olmayan ve "nihayetsiz" bir hareket, Ve ilallâhi'l-masîr:
[Dönüş Allah'adır]

Bu yolculukta Allah, bir durak yeri değil, yöndür! Bizde her şey, geçiş halinde, değişim halinde ve ölüm halindedir. Sabit olan, değişmeyen sadece yöndür, sadece sonsuz harekettir!

"O'nun vechinden başka her şey yok olucudur" (Kasas, 88)

"Kabe"den harekete geçtik ve hemen Arafat'a geldik. Şimdi Arafat'tan merhale merhale Ka'be'ye doğru dönüyoruz!

"İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn"

[Kuşkusuz Allah içiniz ve kuşkusuz O'na dönücüleriz]

(Bakara,156)

Her yerde, harekettir sözkonusu edilen. Hareket-i zatî: dolaşmak; hareket-i intikâli: geri dönmek! Her yerde sözü edilen "İleyh"dir. Hiçbir zaman "Fîhi" denmiyor!

Hacc da nitekim mutlak yöneliştir. Burada yolculuk yok; yolculuğun bir sonu vardır. Haccı ziyaret de değildir; ziyaretçinin bir maksadı vardır. Hacc'dır burada varolan, geçerli olan. Hacc mutlak yöneliş, mutlak niyet ve kasıttır, maksat değil, maksûd!

Nitekim Mina'da seni bırakır; Arafat'tan dönüşte, Ka'be'ye ulaşamazsın! Mekke'nin arka duvarına kadar gelirsin, fakat "kurb" [yaklaşmak] var, "neyi" [erişmek] yoktur.

O halde Hacc, "Ka'be"den "Arafat" a gitmek ve Arafat'tan Ka'be'ye doğru Mina'ya geri dönmektir.

Kabe'ye doğru, Allah'a doğru dönüşte üç merhale vardır. Öyleyse burada üç "bölge" den söz edilmiyor, Arafat, Meş'ar ve Mina diye üç mekandan bahsedilmiyor. Sözü edilen, üç aşamanın bir simgesidir. Bunu bana keşfettiren, şunu görmemdi: bu üç durağın, konağın yerinde hiçbir şey yok. Her ne varsa, Vakfe'de, bu üç durakta var.

Burada "amele niyet" etmiyoruz, "vakfe'ye niyet" ediyoruz!

Şu halde aslolan üç mekan değil, üç duruş, yani Vakfedir!

Bu "üç duruş"un anlamının ne olduğunu nereden bilebiliriz?

Bu üç aşamayı, bizzat Allah isimlendirmiştir.
Bunlar, gökten inen isimlerdir!
Arafat, "bilgi", tanıyış, biliş ve ilmi ifade eder.
Meşar, "şuur"u, anlayışı, kavramayı ifade eder.
Ve Mina "aşk"ı, imanı ifade eder.

Kabe'den kalkıp hemen Arafat'ta vakfe : İnnâ lillâh:
[Şüphesiz Allah içiniz]!

Ve Arafat'tan Ka'be'ye doğru, duraklayarak,
konaklayarak dönüşte vakfe: İnnâ ileyhi râciûn [Şüphesiz
O'na dönüyoruz]!

Öyleyse Arafat başlangıçtır, bizim bu dünyada
yaratılışımızın başlangıcı.

"Adem" kıssasında (insanın yaratılışının başlangıcı, beşer
türünün yeryüzünde ortaya çıkışı) anlatıldığına göre,
inişten (hubût) sonra (toprakta insanî yaşamın başlangıcı)
Adem ve Havva bir- birlerini ilk kez burada "tanımışlardır."!

Arefe, Arafat!

"Hubût"! Adem'in "Cennet bahçesi"nden çıkışı!

Bu "Cennet" "va'd edilen Cennet" değil, yeryüzü
cennettir. Cennettir, yani cennet. Adem doğduğu zaman,
yer yeşillik ve ağaçlarla kaplıydı. O zaman Adem'in hiç bir işi
yoktu, sorumluluk verilmemişti" ona. yiyor, içiyor,
eğleniyor, tok yaşıyordu.

Bu durum, Allah'ın dünyadaki tek Meleği olan ve Adem'e
secde etmekten kaçınan İblis'in, Allah'ın ruhuna "fücur" ve
"takva" ilham ettiği Adem'e vesvese vermeye başlamasına
kadar sürdü.

İblis Adem'i "had"di aşmaya teşvik etti, "yasağa
başkaldırma"ya, "yasak meyve"den25 yemeye tahrik etti.
Yani İblis Adem'e iki İlahî sıfat va'd etmişti: "görme ve
ebedîlik"

Adem reddetti. Adem/insanda iş gören sadece akıl değil
ki. İblis Havva'nın "aşk"ının peşine düştü. Bu kez Adem
"yasak meyve" yi yedi. "Akü" ve "aşk" birlikte "melek"in
canına okudu ve onu "Adem" yaptılar. Adem: günah
işleyebilen, dolayısıyla tevbe ve isyan edebilen ve
binaenaleyh itaat edebilen tek melek.

İsyan, Allah'ın "irade"sine karşı bir "irade", yani "tabiatın
cebri"ne kasrı "özgürlük", "seçim", "sorumluluk", "bilinç" ve
sonuçta

"tokluk ve dertsizlik bahçesi"nin "ihtiyaç, açlık, susuzluk, ıstırap ve dert dünyası"na dönüşmesi demektir. Yani hubût (iniş) demektir.

Bilinçli, sorumlu, isyankar bir varlığın hayatı başlangıçta, dert, ıstırap ve susuzluğa mahkum, sürgün olmaya, tabiatta gurbet, yalnızlık ve esaret hissetmeye, göklerin uçan kuşunun toprak kafesine konmaya mahkûm... Ve ondan sonra, bitmez tükenmez, dinmek bilmez ayrılık acısı; "neyistan" dan ayrı düşmenin verdiği dertten, sorumluluğun sağladığı ağır ve dayanılmaz baskıdan, isyanın varlığının korkusundan, "günahın verdiği derin ıstırap"tan ve "fıtrattan gelen geri dönüş heyecan"ından dolayı, neyin; din, hikmet, irfan, sanat, edebiyat., ve hayatın yüreklerinde sızlaması...

İşte Hacc, yaratılışın tecessümü! Tevbe²⁶

"Bilinç", uzak kalma, sürgün ve gurbet duygusu, sonuçta "geri dönüş"e yönelmek!

Cennet Adem'inin "yeryüzü Adem"ine dönüşmesi, bugünkü anlamıyla insanın tahakkuku, âsî insan, sınırı aşan, İblis'in felaketine maruz kalan, Havva'nın tesirinde kalan, Cennetten sürülen, yeryüzü sürgünü, tabiat tutsağı... evet, bütün bunlar, yasak meyveyi yemekle oldu. Yasak meyve, ona isyankar bir akıl kazandırdı. Bilinç, Allah'tan gelme görme yeteneği verdi, gözlerini açtı. Çıplak olarak kendini bildi, kendi arifi oldu, kendini tanıdı....

"Ka'be"den, "Arafat" a iniş!

Adem'in zeminde, yeryüzünde ortaya çıkışının başlangıcı.

İnsanın zamanda ortaya çıkışının başlangıcı! "Tanıma" nın "bilme"nin ortaya çıkışıyla birlikte!

"Bilme ve tanıma"nın, "birbirini takip etmek"le, "ilk aşk kıvılcımı" ile başlaması...

"Adem ile Havva'nın karşılaşması!

Adem eşini, kendini ve kendi nev'ini yeniden tanıdı, kendi tabiatından olan karşıt cinsiyle karşılaştı. Orada insan felsefî bir bakış açısıyla bir "zat", bir "mahiyet" olarak "bilgi"nin varlığıyla başlamaktadır.

Burada insan bilimsel bir bakış açısıyla nesnel bir varlık olarak sözkonusu, İnsanın tarihteki başlangıcı "bilgi"nin ortaya çıkışıyla.

Hacc'da ilk hareket "Arafat"tan başlar.

Nitekim "Arafat'ta vakfe", "gündüz" olur, Dokuzuncu gün öğle vakti, güneşin en tepede olduğu bir zamanda başlar.

"Bilgi", "görme", "tabiat zincirinden kurtulma" "tanıma", "sevgi bağı", "tabiat ve insanı tanıma", parlat güneşin aydınlığında ortaya çıkar ilk olarak.

Güneş batınca Arafat son bulur; karanlıkta görüşme olmaz, tanıma, bilme olmaz. Görme yok ki!

Güneş "Arafat"ın bulunduğu ovada battı ve insan da güneşle birlikte batıya doğru göç etti.

Geceleyin hareket,

"şuur" ülkesi Meş'ar'de vakfe : bilinç

"tanıma"dan sonraki aşama : bilgi

Ne kadar şaşırtıcı!

Önce tanıma, ardından şuur mu yani?

Herkes sanır ki "tanıma"nın gerçekleşebilmesi için önce "şuur" olmalıdır.

Oysa tanıma ve şuur'un yaratıcısı, aksini söylemektedir: "Karşılaşma", iki karşıt cinsin karşılaşması ve iki düşüncenin çarpışma-sıyla, "bağ kurmak"la, ilk çarpışmanın gerçekleşmesi ve anlaşmayla ferdî hayat son bulur ve ilk "topluluk" hayatı, "aile" başlar, "ilk bilinçli aşk" ortaya çıkar. Her halükarda iki insanın bir olmasıyla tanıma meydana gelmiştir. Onunla insan yeryüzünde insan ve ondan sonra tanımanın tekamülü seyri, şuurla birleşti. İlim anlama gücünü arttırdı. "Bilgi" (science) ise "bilinç"i (conscience) doğurdu.

Nesnellik (objektivite), öznelliğin (subjectivite) özü ve temelidir. Zihnin (idee) dış dünya ile ilişki kurma ve gerçeklik (realite) ile ittisal etme sürecinde, akıl gelişip olgunlaşır, algılama düzeyi yükselir, idrak güçlenir, insanî manevî güçler artar :

Önce: Meş'ar ve sonra Arafat, hayalî bir idealizmdir, ilahi hikmet! Metafizik.

Önce Mina, tasavvuf: bilgisiz ve bilinçsiz din!

Meş'ar'sız ve Minasız Arafat, Materyalizm, tanrıtanımaz siyantizm, bilinçsizlik, olayların zahirinde kalmış ilim, abes hayat, ruhsuz medeniyet, ülküsüz ilerleme!

Arafat'sız Meş'ar ve Mina: herkesin anladığı gibi bir din!

Ama bu dinde, insan, en adi maddeden, topraktan bir olgu! Ancak o İlahî emanetsel güçle, hareket: tanıma, dünya gerçekliğini bilme ve maddi bakışla başladı. Bu mertebeden insanî bilince, bilgiden doğan ve aşkı doğuran -Arafat ile Mina arasındaki menzil- bir bilince ulaştı. Sonra bu, karargahtan da en yüksek noktaya, en son kemâl merhalesine, Miraç'a, tâ Sidretü'l-Müntehâ ve "ka'be kavseyni ev ednâ"ya kadar! tâ.. "Allah"a ! Mina'ya sıçradı.

Realizme evet, ama amaç ve hedef olmaması şartıyla, ideala, mâverâ'ya uçuş üssü, hareket noktası olması şartıyla!

Alt yapısı madde olan bir idealizm! Maretyalizm.!

İnsan, bu mektepte, çelişkili iki zıddın birleştiği, diyalektik bir olgudur! Yarısı topraktan, kötü kokan siyah çamurdan dibe çökmüş çamur, selden arta kalan katı madde!

Evet yarısı böyle çamur olan varlığa, Allah'ın ruhu üfleniyor! Peki sen nesen?

"Siyah balçıktan" Allah'ın ruhu"na yükselen bir "muhacir", bir "eylem", bir "özgürlük", bir "seçim"! Bu seyahatta üç aşamadan geçer, üç vakfe yaparsın : Arafat, Meş'ar ve Mina.

Şimdi her şeyin ne kadar doğru ve ayrıntılı bir şekilde ortaya çıktığını görebiliyoruz. Ne kadar sade ve güzel! Din mi? "Yol". Hikmet mi?: "bilgi-vukûfiyet". Risalet mi?: Hidayet! Ümmet mi?: azmeden grup. İmamet mi?: kılavuzluk, rehberlik! İmam mı ? Yol işaretleri, rehberlik alâmetleri, "şehîd", "şâhid", "numune" "önder"....

Ya ibadet? "Yolu dövüp düzlemek". Zühd ve nefsin riyazeti ne peki? Kendim bir sorumlu devrimci yetiştirmek; seni kendine davet eden, geride bırakan, ağırlaştıran her şeyi terketmek için kendini devrimci yetiştirmek. "Sebîlullah"?: kendini terketmek ve Allah için dünyanı halka feda etmekle başlayan yol. Peki "dua"? İstemek, dilemek, O'na çağrıda bulunmak, niyazlarını, isteklerini, aşklarını, nefretlerini kendine, halka ve Allah'a arz etmek, açmak, telkin etmek....

"Zikr" mi? Hatırlamak, anmak, unutmamak!

"Hacc" nedir? "Yönelmek"! Kastetmek, niyet etmek.!

Hatta aklımıza gelen bütün çelişkilerin çözümü.

"Mal" mı? Hem "iyi" "ma'ruf", "hayır", "Allah'ın lütfü", hem de "danya, fitne...."

Yani her şeyi bu "yol"da ölçmeli. Eğer "namaz", gitmekten alıkoyuyorsa, öyleyse "vay namaz kılanların haline!" Allah böyle buyuruyor : Veylün li'l-musallin (Maun, 4)

Eğer bu yolda para kullanılıyor, para işe yarıyorsa, Peygamber dahi bu mânâda para sevgisini kabul eder!

Şimdi Arafat'a varmışız, bu yolculukta Ka'be'den en uzak mesafeye sahip olan noktaya. Kuru/kurak ova, yumuşak sahil kumlarının oluşturduğu dalgalar, ortada küçük kayalık bir tepe: Cebelü'rRahme. (Rahmet Dağı). Hz. Peygamber, Veda Hacc'ında bu dağı, son mesajını halka tebliğ etmek için minber yapmıştı.

Bir günde kumlardan bitip yükselmiş hayret şehri, akşam namazı gelip çatmış! Milletleri toplayan şehir, teşkilatsız, bir toplantı, örgütsüz milletlerin toplantısı, beşer kavimlerinin camiası; renksiz, dünya ülkeleri topluluğu, sınırsız, bütün bir yeryüzü ülkelerini toplayan merkez, evet bütün bir dünya ülkeleri bir arada, her yerini beyaz çadırların saf bağlanarak kapladığı alan. Burada farklılıklar, büyüklenmeler ne kadar az! Aristokrasiler, soyluluklar ne kadar rezil, ne kadar zelil! Güzellikler ne kadar çirkin!

Ve sen, sorarsın kendi kendine: burada ziyaret edebileceğim bir eser, bir işaret var mı? Yapabileceğim bir amel var mı? Hiç! Özgürlük, serbestiyet...

Bu uçsuz bucaksız insan deryasında günü istediğin şekilde geçirebilirsin, istersen uyuya da bilirsin!

Fakat sanki Arafat'ta imişsin gibi "istediğin" şekilde!

Burada "görülecek" hiçbir şey yok. Fakat Gide'nin ifadesiyle "azametin, baktığın şeyde değil, bakışında olması için uğraş".

Burada hiçbir sorumluluk, hiç bir teklif yok. Burada yapman gereken, "görev-mükellefiyet" kapsamına giren şeylerden daha da yüce:

Teemmül: derinliğine düşünmek

Fıtrat goncanı, Arafat'ın pak güneşi altında tut ta açsın.

Tarihin bizi içinde yetiştirdiği âdet üzere aydınlıktan, özgürlükten, topluluktan, nurdan, güneşlenmekten, güneşin altında durmaktan kaçınma...

Ey zulmün gölgesinde yetiştirdiği! Cehaletin uzlette tuttuğu! Güvenlik ve huzur göletlerinin yosunu, ey "ben"! Çadırından çık, bu derin halklar okyanusunun derinliklerinde kaybol, bırak da Arafat'ın kavurucu güneşi seni yaksın.

Bırak, birgün böyle, ey..... bal mumu!

Topluluğun kalbinde parlayan bir mum!

Sakın düşmanın elinde eriyen; oyuncunun parmaklarının arasında oynattığı itaatkar bir oyuncak olma!

Her halükarda özgürsün. Günü istediğin gibi geçirebilirsin, uyuyarak bile: her zamanki gibi! Burada senden istenen "Vakfe"dir, durmaktır!

Meş'ar

Arafat'ın güneşi gitti. Sen de Arafat'tan git. Arafat dahi gidecek. Arafat, geceye tahammül edemez. Gece Arafat'ı yutar, öldürüp mahveder! Geceyi Arafat'ta geçirme, Güneş gidince sen de git.

Halk da göç etmiştir. Gece, karanlığını gösterince, hiç bir müslümanı yolunun üzerinde göremez. "Güneş şehri", gün batımında ansızın yok oldu ve oviden hızla kaçıp gitti.

Nereye?

"Meş'ar"a!²⁷

Dinlenmene müsade etmezler, her menzilde, kısa bir duraklama ve hemen hareket!

Durmak mı? Asla! İkamet mi? Hiçbir yerde?

Vakfe! Yarım gün bir gece, günün üçte ikisi, hepsi o kadar!

Dün kurulan çadırlar, bugün sökülür!

Seninle konuşturlar!

Seninle, ey ... "ben"!

Ey ki bu yeryüzünde bir duraktan başka bir şey olmayan!

Ey ki zamanın sonsuzluğunda bir lahzadan başka hiçbir şey olmayan!

Ey... hiç!
Ey dalga! senin rahatlığın, yokluğun demektir.
Ey sadece "hareket" içinde "var olan"!
Ey Mutlak'a yönelmeyle her şey olan!
Ey. [hiç]!
Ey "katre"!
Gürleyen "halk" ırmağına katıl,
Katıl da sen de ak!

"...Arafat'tan hep birlikte akın ettiğinizde Meş'ar-i Haram'da Allah'ı zikredin. O sizi nasıl doğru yola ilettiyse siz de O'nı zikredin. Siz daha önce sapık olanlardandınız. Sonra insanların topluca akın ettiği yerden siz de topluca akın edin..."²⁸ (Bakara, 198-199)

Geceyi Meş'ar'da geçirmek gerek.

Arafat'tan Mina ve Mekke'ye açılan geçit, gittikçe daha bir daralır ve insanlar geçitte daha bir sıkışırlar.

Ansızın batı tufanı Arafat'ı alt üst edip karıştırır ve bir günlük şehri birbirine katar. Tek renk, tek sima olarak gürleyen "insan" seli, Cebelü'r-Rahme'nin etrafında bir girdab gibi döner, gecenin dehşetinden dolayı perişan; yukarıdan aşağı geçitten akıp dökülür ve tıpkı geceleyin gürleyen bir ırmak gibi, beyaz insan seli, geceleyin gecedan kaçır; çünkü gece, Arafat ovasını işgal etmiştir.

Ve sen bu "yol hattı"nda bir noktasın.

Diğer katreler gibi bir katresin.

Ey akan! Ey sel!

Ey telaş, ey gece heyecanı!

Ey zulmette iman ve umut!

Hayret! "Güneş şehri", sanki Arafat ateşi altında erimiş. Ve işte "uyku/rüya şehri", akan ateş gibi bu vadinin yatağında akmakta.

Herkes, birbirinden fena olmuş!

Herkes gece ve topluluğa gark olmuş.

Ama korkulacak ne var? Zira yol sağlam ve güvenli!

Kendim bulup yolu kaybetmek, faciadır!

Kendini yolda kaybetmek ise kurtuluştur.

Bundan daha yücesi ise kendini ibadete yol yapmandır.

"İbadet", yani: ey "sert kayalık", ey "kokmuş bataklık", ey "büyük gurur" ve ey zillet alçaklığı! kendini ez; ez ki yol, Allah'ın iradesiyle düzgün olsun, senin için yumuşak ve güzel bir yol olsun, hayat cevheri ve cihan fitratında geçtiği gibi sende geçsin bu yol. 29

Ey Hacı, yolun sonunda Allah, seni beklemekte...

Şimdi Meşar'a ulaştık. Mefal, ism-i mekan, şuur yeri!

Zekâya bak, akıllılığa bak,

Arafat ta "bilgi-tanıma" , "çoğul" idi, Meşar'da ise şuur, tekil! Yani gerçeklikler, çeşit çeşittir, çoktur, fakat hakikat tektir ve yol da tek! Halkın yolu, Allah'a doğru giden halk yolu tektir!

Hız. Peygamber, arkadaşlarıyla birlikte yerde otururken, elindeki çöple yerin üzerine bir çok çizgiler çizdi, herhangi bir kayıt koymamıştı. Zira, bilgi/tanıma, "gerçekliği" "ilm"i, "var olan şeye vukufiyefi, yakalamaktır. Arafat, modelleri, renkleri, çizgileri, üslup ve biçimleri olduğu gibi yansıtan bir aynadır. İlim, adı "fıkıh" veya "fizik" olsun, dinin ve dünyanın karşısında duran bir aynadır!

Evet hepsi bu!

İlimin iyisi kötüsü yoktur. İlimde hizmet ve hiyanet yoktur. İlimde temizlik ve pislik anlamsızdır. Her zaman ve her yerde ilim ilimdir. İlim, kafir ya da müslüman, halk veya halk düşmanı, hain veya hadim kısaca herkes için birdir!

Bu kayıt veya şartlar, "şuur" da sözkonusudur. İlme, onu kullanan güç yön verir; onu kullanan onunla fücür oluşturur ya da takva, barış ya da savaş, adalet ya da zulüm...

Kapitalist bir sistemde bilgi, tam karşıt bir düzendeki bilginin aynısıdır. Nazi fizikçilerin tabiat hakkında sahip oldukları bilgi, Nazi kurbanı olan fizikçilerin bilgisiyle aynıdır. Halife'ye bağlı bir alimin din hakkında sahip olduğu bilgi ile, Halife'nin zincire vurduğu alimin din hakkındaki bilgisi aynıdır.

Birini cellâd, diğeri şehîd; birini özgürlükçü, diğeri zorba; birini temiz, diğeri pis yapan, "bilgi" değil, "şuur" dur.

"Hangi ilim?" sorusunun bir anlamı yoktur. Zira ilim, birdir. "Nasıl bir bilgi?" sorusu yersizdir. Zira bilginin birden fazla türü yoktur.

Fakat "hangi Şuur?" sorusu cevaplanması gereken bir soru. Hacc gerekli cevabı vermektedir.

"Haram Őuuru"!

Harîm'de iffet, takva, hürmet ve taharet gibi Şeyler, koruma altına alınmıştır.

İlk aşama tek başına "Arafat" idi. Fakat burada olan ise tek başına, "Meş'ar" değil, (taamlama Şeklinde) "Meş'aru'l-Haram"dır.

Ne ilginç! Meş'aru'l-Haram Vakfesi; "gece"leyindir!

Halbuki Arafat vakfesi "gündüz"ündür.

Niçin?

Arafat "bilgi" (science) aŐamasıdır. Bilgi, objektif bir iliŐkidir, zihnin dış gerçeklik ("zatın dışında" olan dünya) ile ilişkisi, göz ve aydınlık gerektirir. Fakat Şuur, "bilinç" (conscience) aŐamasıdır, "kavrama" gücüdür. Bu, öznel (subjectif) bir meseledir, "zâtın içi"yle ilgilidir.

Öbür tarafta "his" aŐaması, objektif gözlem "nazar" (bakış) aŐaması, varken bu tarafta "fikir" aŐaması, sübjektif bir gözlemeleme "basiret" aŐaması sözkonusudur.³⁰

Fakat bu, "sorumsuzluk düşüncesi", "patolojik bir kavrayış", "laubali bir bilinç" değildir. Tersine sorumluluk Őuurudur; ihlas ve takva harîminde, imanın temizlik ve güvenlik haremindedir sorumlu bir bilinçtir; Mescid-i Haram, Haram Ay ve Őehr-i Haram gibi "Meş'aru'l-Harem" Őuurudur...! Onda günah ve fesat haramdır, cidal haramdır, haddi aşmak haramdır, bir canlıyı incitmek, bir bitkiyi koparmak haramdır. Orası, hürmet, emniyet, hürriyet ve ismet yeri ve zamanıdır!

Orada "takva", barış ve esenlik kalesindedir: öyle bir kale ki ruh kadar temiz, fıtrat kadar aydınlık!

Ne hayretimiz bir durum! "Bilgi"den doğan ve "aşk"ı doğuran, Arafat'la Mina arasında, Arafat'tan ve Mina'dan sonra 'ilim' ve iman'a komŐu olan bir bilinç.

Őuurun *bizzat* kendisi aydınlıktır, gönül fanusunda, düşünce yağına parlak bir iŐık saçar.

Hikmet, Peygamberlerin getirdiği, insansanlara bahsettikleri "bilinç" budur, ne felsefe ne de ilim değil. İslam'ın sözünü ettiği "ilim", bilgi, bu ilimdir, aydın ve bilinçlinin beslendiği, ortaya koyduğu ilimdir bu ilim! Bu ilim, olay, olgu ve kurallar hakkında zihinsel, sübjektif tasvir değildir, aydınlıktır, nurdur. Dışta değil, ite bir nur. Ümmî Peygamberinde ifadesiyle nur olan ilim, Allah'ın dilediği kimsenin kalbine attığı nur olan ilim budur: "Yol ilmi", "hidayet ilmi". Arafat ilmini herkes öğrenebilir. Meş'ar ilmi, Allah'ın, dilediğinin gönlüne ilham ettiği ışıktır, nurdur. Allah kimi diler? kendi nefisleri yolunda değil, Allah yolunda çalışıp didinen, mücadele eden kimseyi. *"Bizim için cihad edenlere gelince, kuşkusuz biz onlara yollarımızı gösteririz."* (Ankebut, 69) "Yol ve hidayet ilmi", bir "ümmî"yi, bir "bedevi"yi, toplumun önderi ve yol kılavuzu-meşâlecisi yapan kurtuluş bilinci, kurtuluş nuru, özel şuur budur. Bu ilim okuma yazma bilmeye ihtiyaç göstermez. Defter, kitap ve sınıfla bir işi yoktur bu ilmin. Havzada ve üniversitede bu bilgiyi öğretmezler. Bu bilginin öğretim yeri cihad sahnesidir. Onun öğrencileri, toplumun mücahidleri, Allah yolunun erleridir. Bu ilmin, ışığa, lambaya, lambanın isine, dumanına ihtiyacı yoktur. Kendisi bizzat aydınlığın ta kendisidir, nurun ta kendisidir.

Bu bilgiyle, bu ilimle, Meş'ar gecesinde Meş'aru'l-Haram gecesinde dahi açıkça görebilirsin.

Geceleyin ve karanlık ortamda korkmak da neyin nesi? Yolda değilmisin? Toplulukla birlikte değil misin? Kervanın içinde değil misin? Kendi yolunda akan beyaz halk ırmağında bir damla değil misin? Nitekim ferman şöyle demektedir: *"İnsanların akın akın döndüğu yerden siz de akın edin..."* (Bakara, 199)

Halkın coşup aktığı yerden siz de coşup akın! Halk seline gark olup halkla birlikte akın!

Ne coşkulu, ne heyecan verici!

Geceleyin silah aramak! O da bilinç topraklarında!

Gece olmasaydı, silah toplamak niyeydi?

Sabahı beklemek niyeydi?

Ve yarının cihadı niye?

Meş'ar,

Savaş meydanıyla sınır olan bir ülkede seferberlik, silah toplamak, ruhî hazırlık, plan ve derinmesine düşünmek için vakfe...

Bütün bunların hepsi de gece örtüsünde, gizli bir tuzakta, pusuda, Mina'nın sınırında, zulüm yönetiminde....!

Karanlık gecede

silah toplamak, silahı kuşanmak;

Fakat şuur aydınlığıyla, haram şuuruyla bilgi birikimi yaparak ve Arafat'ın aydınlığında!

Gece beklemek, sabahı beklemek!

Aydınlık sabahı; Mina'da zafer ve aşk sabahını...!

Ordu, coşarak ve kükreyerek Meş'ar'a ulaşır. Yoldan, dağların kayalıklı yerlerinden geçerek "taş" toplamaya çalışır ve sonra...

Sessizlik, sükûnet!

Derin düşünme!

Bu "mahşer" meydanında... Hayır Rabbim! "Meş'ar"! Hayır artık ne bir çadır, bir alâmet, bir kervan, bir duvar, bir kapı, bir çatı, bir cadde, bir ışık, bir adres, bir burç ve bir kale.... hiçbirini arama. Tanıdık bir kimse çıkar, kervanımı bulurum diye boşuna uğraşıp durma!

Meş'ar'da herkes, kendisiyle başbaşadır. Sadece iki kişisiniz, gece ve sen, herkes geceyle beraberdir.

İnsan, binit ve sürücülerle dolu mahşerî kalabalık!

Mahşer! "O gün kişi kardeşi, ana ve babasından.... kaçar" (Abese, 34-36)

"Kendi"nden çıkmıştın, şimdi "kendi"ne eriştin, kendin oldun, kendini nefiyde ispata ulaştın.

İhramda kendini soyutladın, Mikat'ta kendini topluluğa attın, Tavafta kendini girdaba bıraktın, Sa'y'de kendini buldun, Arafat'ta kendini Dicle'ye verdin. Şimdi ise Meş'ar'da onu tekrar al, kendin ol da,

"Allah da senin çölünde, seni sana versin"!

Bu kalabalıkta herkes yalnızdır.

Ey "kendi"ne eren! "kendi" olan! Ey "kendisi"! Şimdi doğru olan "kendisi"! Ey yalansız "ben!"

Elbisesiz, işaretiz, gösterişiz, süssüz, renksiz, maskesiz, haşiyesiz ben! Ey serapa "metin", ey maskesiz insan! Ey "senin seni"!

Bu gece dostla başbaşa kal!

Gizlediğin "ben"i itiraf et. Kendini özgürleştirmenin, kendinin kendisini açıkça itiraf etmenin ne kadar heyecan verici olduğunu biliyor musun?

Şimdi beklenen an gelip çattı: duvarları yık, örtüyü kaldırıp at. Bütün bir ömür boyu, gizli siyah çukurunda tutsak olanı bırak, burada sensin ve yalnızca sen varsın!

Tek başına yalnızlık içinde topluma katıldın ve şimdi kalabalıkta yalnızlığa eriyorsun!

Ne kıymetli, ne paha biçilmez bir şey!

Toplulukta bulduğun ferdiyet, dalgıcın okyanusun derinliklerine dalarak çıkardığı inci gibi halkla omuz omuza ve yalnız-tek başına! Ne muhteşem bir şey!

"İnsanlarla beraber ol, birlikte olma"!

Burası "Müzdelife"dir : sıkılaştırıcı ve yaklaştıran"!

Kucağını daha bir daraltan ve bu orduyu kucağında iyice sıkı geçit.

Milyonlarca insan uçsuz bucaksız çölde dağılmış, herkes bir yerde, birbirinde uzak değil, herkesin duvarlarla kapandığı, oda kafeslere kapattığı, evden kalelere hapsettiği, başkaları olmayan bir dünya kurduğu kendi içine kapalı bir şehirde değil!

Bir geçitte herkes sıkışmış, yanyana sımsıkı dizilmiş, herkesin birbirine yapışırçasına sıkıştığı bir ortam!

Buna rağmen herkes) kendisi, tek başına, yalnız! bu gökyüzüyle, bu evrenle başbaşa!

Adeta topluluğun mutlak hakimiyeti altında daha da yalmzlaşıyorsun!

Kimse kimsenin umurunda değil. Fakat sen yine de korkma! Gece seni, kendi iffet harîmine almıştır.

Hiç bir "bakış" seni olduğun gibi olmamaya çağırılmaz. Kendini geceye bırak.

Ne söylüyorum ben? Meş'ar'da sadece yer gece ile kaplıdır. Gök ise Allah'ın melekûtunun perdesidir. Bu sessiz ve mehtaplı hürmalıkta kanlı ve bitab kalp yumruğunu, gaybî sükût yağmurlarının altına tutuyor ve tutsak bakışlarını aşk kelekleri gibi bu yeşil mezraya bırakıyorsun; bu dertsiz çölün verdiği gurbet acısını, -ki orada yaşamaya mahkumsun- fıtratının derinliklerinde hissediyorsun. Gizemli sükût içinde Allah'ın sesini işitiyorsun, "büyük toprak tutsağı"nın ıstırap verici iniltilerini, insanın "kirli hayat şehri"nde, bu feryadsız yeryüzü çölünün kalbinde başını kuyuya eğip ağlayan "gerçek imam"ının sesini işitiyorsun.

Meş'ar gecesi, sembolik ve metafizik bir ihtişam ve azamette gelirken buna karşılık varlık, ağzını kapatarak sükûta dalar.

Birdenbire akın eden bir sel, kendini Meş'ar vadisine atar, fışkırarak ve büyük bir gürültü çıkararak vadi yatağına akın eder. Giderek Meş'ar'ın dar kucağına ve çevre tepe ve dağların eteklerine yerleşir. Ondan sonra Meş'ar, kendi fizik ötesi aleminde tekrar sükûnete erer.

Meş'ar gecesi başlamıştır. Meş'ar'de bir ışık, bir lamba yoktur. Gece, mehtapla, yıldız yağmurunun büyük, parlak katreleriyle, gökyüzü lambalarıyla aydınlanır...!

Meş'ar gecesi, bu "güzel ve göksel varlık"... ömrünü hep başını yere sokarak, bakmayı yerde arayarak geçiren şehirzede ve hayatzede insanlar, o geceyi tanımazlar. Onların tanıdığı, başka bir gecedir. Meş'ar gecesi vasıflanamaz!

Meş'ar gecesi, Cennet'in hayalperver ve dil-engîz gecelerinden bir gölgedir. Meş'ar'ın gecesinin mehtabı, serin, şefkatli ve sevimlidir, Allah'ın gönül alıcı gülücüğüdür... Ve onun çehresindedir ki kalbin, "Allah'ın aya ve mehtaba yemini"ne tanıklık eder.

Dumanlı şehirlerin, toprakla tozlanmış ve nefeslerle buharlanmış memleketlerin mehtabı, nemli, pis, kasvetli ve keder vericidir. Yıldızları ise sararıp solmuştur.

Zilhicce'nin onuncu günü: Büyük Tevhid ordusu "abid mücâhidler", "silahlı arifler" bu dağlık karargahta sessizliğe bürünmüş, "âşıkane düşüncelerinin câzibesi"ne kapılmış, Meş'ar göğünü seyre dalmışlardır.

Kendilerinden geçerek gökte asılı o mavi denize dalmışlar; asılı mavi denizde ise yıldızlar kadar elmas kuşlar tek tek ortaya çıkarak yeryüzü gecesinin siyah çatısında başka bir dünyaya açılan pencereler yapmışlardır.

Ay da, tabiatın, yeryüzünün hor görülmüşlerinin çehresine yansıttığı, tek gönül alıcı öpücük olan görkemli parıldaşısıyla, tepenin zirvesinden Meş'ar vadisine selam verir, elmas güller açar. Bir meleğin görünmez eli, gökyüzünün bir köşesinden güzel "Ülker" kandilini tutup getirir ve Meş'ar'in tavanına asar. O zaman sanki direkt sonsuzluğa açılan aydınlık ve "gizemli cadde", "Ali'nin anayolu", Samanyolu! "Mekke yolu"!

Bu da ne demek? Ali'nin Mekke'ye giderken kullandığı yol mu?!

Ulemanın -Arafat'ta kalmış olan alimlerin- güldüğü bu halk tabirlerinde ne anlamlar saklıdır! "Tarih"ten daha derin ve daha zengin olan bu efsanelerde ne "hakikatler" mevcuttur! onların tek cürmü "gerçeklik" kazanmamış olmalarıdır! Sadece gerçekleri anlayan tarihçiler ise ne hakikatler kaçırdıklarının, ne boş hurafeler, çirkin pislikler, iğrenç yalanlarla uğraştıklarının farkında değillerdir; ömrü ve ilmi heba ettiklerinin ayırında değillerdir! onların tek faziletleri kendilerini ortaya koymuş olmaları veya "fiziklerinin mevcudiyetidir!

"Promete" yalandır derler, -Sultan Mahmud'un bıyık ve sakalının ma'şûku "Ayaz" ise doğrudur, gerçektir!

Bak Meş'ar göğüne,

arasıra gecenin kara kalbine saplanan nur oklarına.

Pak gök haremindedir-Allah'ın melekûtunun bekçisi meleklerin okları...

Kirli işlerle uğraşanlar, hileyle karanlığa sığınarak, gecenin bir köşesinden bir yarık açmaya çalıştıkları; "O'nun aşkın -yüce kutsallığı-" na hiçbir kirlinin adımını atmaması gerektiği, onun güzellik ve görkem halvetinin haremine, hiçbir namahrem girememesi gerektiği yere girmeye gayret ettikleri zaman, "melekûtunun iffet örten haremî"nin perdedarları, onları bu ateşli, yakıcı alev ve yıldızlarla vurur, toprak çöle sürerler; O'nun büyük ismetini, bu pis-kirli anla-

yışlar çanağına dalıp hırsızca dinlemeye durmasın ve anlamasınlar diye!

Ve sen! Ey "halkla yanyana" duran, halkın içinde ve yanında bulunan, "toplulukta kaybolmuş" ve bununla birlikte "kendi yalnızlığında Allah ile birlikte" olan!

Ey "silahlı arif" Meş'ar gecesinin -bu gece- zahidi, Mina gündüzünün -yarının- aslanı! bu geceyi, sabah cihadını bekleyen, bilinç durağında konaklanmış olan bu orduda, senin olan ne var?

Üzerinde ölüm elbisesi ve elinde savaş silahı. Başka hiç birşey yok! Bu gece silahını kendine yastık yap, başının altına koy ve Allah'la başbaşa kal. Bu pak u âzâd yalnızlıkta sadece sen ve O; silahın ve imanın. Bu sayılı saatlerde, Meş'ar yıldızlarının açtığı pencerelerden yaratılış çatısına ık, melekût boşluğunda uç, o daracık "varlık" hücrenden ve bayağı "yaşam" dünyandan kurtul. Ey Muhammed'in takipçisi! Bir "İsra" yap ve "Mirac"a ık. Aşkı fıtrat buhurdanında tutuştur, hayatın sana tahmil ettiği zaaf, korku, çıkar ilişkisi ve ukdeleri yak. Bu gece kendini yarına hazırla! Ey "özgür kul"!

Ey "mücâhid aşık"! Ey "adalet savaşçısı muvahhid"! Mina cephesinde Hannas seni beklemekte! İblisler, iman ülkesini basmışlar... Yarın için bu gece kendini yetiştir, oluştur, hazırla... Seher vakti korkunç bir savaş patlak verecek. Bu gece "bilinç ve silah" menzilinde ellerini mermiyle doldur, bilinçle doldur, kalbini de "aşk" la, "dua" ile!

Aklına "burada ziyarete değer hangi eser var?" veya "yapılacak ne iş var?" gibi bir soru gelebilir.

Hiç! özgürlük var... Bu derin insan deryasına dalmakta özgürsün!

Geceyi istediğin gibi geçirmekte serbestsin. İstersen uyuyarak dahi geçirebilirsin.

Fakat Meş'ar'da olduğunu unutmamak kayd u şartıyla dilediğini yapabilirsin!

Burada da görmek için hiç bir şey yok. Bakışlarına azamet için uğraş.

Burada da hiçbir teklif ve görev yok; var olan, mükellefiyet şablonunda sorumluluk sınırlarından daha öte, daha büyüktür. :

derin
düşünm
e,
irdelem
e,
teemmü
l!

Adsız, namsız yüzbinlerce insan yerin üzerine yayılmış... Ve gece, herkesin üzerine çadır kurmuş, herkes yıldızların aktığı göğü temaşaya dalmış.

Bütün susuzluğunu, Meş'ar göğünün altında tut ki ğaybî vahiy yağmurları seni doyursun, sana su versin. Seni suya kandırsın. Meş'ar'in sükûtu, bu kıyamet gürültüsünde Mahşer yapar! Sükûtun sesini pekala duyabilirsin.

Bu ortamda idrakinde Allah'ı sınırlayacak hiç bir şey yoktur; zira bütün bir atmosfer, Allah'la doludur, Allah'a bir mekan ve zaman izafe edemezsin...

O'nun kokusunu bir gülünki kadar açık, net ve kolay bir şekilde hissedebilir, alabilirsin, O'nun varlığını gözlerinle, kulaklarınla görür ve duyarsın, bütün varlığıyla hissedersin Allah'ın varlığını. Ruhunun derinliklerinde duyarsın O'nu. İliklerinde hissedersin... Daha ne diyeyim, nasıl anlatayım ki?! Bir sevgi, bir okşayış ve bir aşk misali bedeninde hissedersin...!

Meş'ar kendini İslam'ın siması olarak aksettirmektedir. Zira Meş'ar İslamî bir çehreye sahiptir, tıpkı Ali gibidir o: yüreği "aşk"la çarpar, eli kılıçla. Meş'ar'de müslümanlığın antremanını yaparlar :

"Gece zahid, gündüz aslan"!

(Zühhâdü'1-leyl ve üsdü'n-nehâr) ³¹

Meş'ar gecesini kendi başına ve kendin hakkında derince düşünerek geçirmek, kendini arayarak seherlemek...

Meş'ar semâsında, ruh Miracı'yla, Allah'ı arayarak uçmak...

Meş'ar toprağında cihad için seferber olmak, silah aramaya koyulmak.

Harikulade manzara!

Arafat'tan gelen coşkulu muhacir seli, ansızın bir ordu misâli, cepheye koşar, dağların eteklerine dağılır, yollardan akın eder, ace-

leyle bineklerinden iner ve aceleyle silah aramak için dağlara tırmanırlar.

Tevhid ordusu... Bu orduda hiyerarşi yoktur. Aslında vardır, ama fertler bağlamında değil, Allah bağlamında.

Derece, makam vs. yoktur. Esasen vardır, ama ad, nam, san ve üne göre değil, fitrat, "öz-benlik", "kendin" bağlamında; "bugünün benliği" ve "yarının benliği", "her anının benlikleri-özleri" bağlamında.

Evet Tevhid ordusudur bu.

İbrahim ferman verir!

Geceleyn silahlanmak için uğraş var, dağda, ama hep birlikte, aynı anda, herkes de kendi sorumluluğunun bilincinde olarak tabii ki!

Sonraki menzil Mina'dır. Savaş mekanı daha sonraki gün Kurban günüdür, savaş zamanı.

Savaş başlıyor yarın!

O halde bu gece silahlanmak gerek.

Fakat gecenin karanlığında silahlanmaya çalışmak lazım!

Harikulade bir görüntü!

Büyük bir gece! Büyükten daha büyük...

Zaman, böyle bir geceyi idrak edemez.

Fakat hayır, iyi de anlar aslında!

Bir halk okyanusu, içinde tufan kopmuş,

savaşı düşünmede, silah toplama çabasında, yüzbınlerce gizemli karaltı, hepsi kardeş, bacı, hemfikir, savaş arkadaşı, herkes birbirini iyi tanıyor, iyi anlıyor, hiç kimse, ne bacı ne kardeş, ne kadın ne koca, ne anne ne baba, ne dost ne düşman hiç kimseyi, ayırdedemez, görmez; herkes kendi işinin derdinde, Meş'ar karanlığında, toprağa eğilmiş, taş ve kayalarla dolu toprağa el sürüyor, küçük taşlar toplamakta. Mina alanında taş atmak, "remy" yapmak için "comre" (çakıltaş) toplamanın peşinde.

"Comre"! Küçük taş, ama her küçük taş değil, dikkat et, hava karanlık, bulması çok zor, fakat aramak gerek, doğru dürüst aramak gerek; bakmak, tam anlamıyla bakmak, iyi görmek gerek. Ara-

mak, ölçüp biçmek gerek. Bunun da bir yolu, bir kuralı var. Herkes kuralları harfiyyen yerine getirmelidir: disiplin, birlik, düzen, uyum, emre itaat, sorumluluk...

Mesele gerçekten de çok ciddi.

Topladığın, bulduğun çakıltaşı, senin silahındır düşmanla savaş silahın;

Emretmiş;

taşları nasıl toplamak gerektiğini söylemişlerdir :

temiz, düzgün, sıykal, parlak, cevizden daha küçük, fıstıktan daha büyük...

Yani?

Yani: mermi!

Her şey, en ince ayrıntısına kadar hesap edilmiş, öngörülmüştür: Yarın, İbrahim cephesinin her eri, Mina'da düşman cephesine yetmiş kurşun atacaktır; düşmanın baş ve göğsüne, kalp ve beynine! Boş gürültü çıkaran, yanlış yere giden, isabet ettiremeyen, ayak ve karna isabet eden, düşmanın "ölümcül yer"inden vurmayan kurşun, geçerli değildir. İyi hesap etmeli, iyi kestirmelisin. Eğer keskin nişancı değilsen, iyi nişan alma yeteneğin yoksa, daha çok silah topla, daha fazla kurşun at ki maharetinin, zaafını, mühimmat ve güç fazlalığıyla telafi edesin. Her halükârda cepheye az güçle, az mermiyle çıkma. Tek kurşun dahi eksik atsan, er değilsin demektir, savaşa katılmamış, Hacc'a katılmamışsın demektir.

Burada mevzubahis olan askerî disiplin.

Şunu da unutma sakın : Mina'da üç gün "vakfe" yapman gerek: Onuncu, onbirinci ve on'ikinci günler... İlk gün son puta, heykele, tasvire yedi kurşunla "hamle" yapma günüdür.

Vurduğun, hesap edilmez, hedefe tam isabet ettirdiğin sayılır. Bu eylemler askerî eylemlerdir. Pratiktir burada esas olan. Eylemin dış tesiri, gözle görülür, nesnel sonucu olmalıdır.

Burası eylem toprağıdır, bir manastır veya bir itikaf yeri değil, bir sahnedir. Emir ve kurallar, dakik, kesin, kaçınılmaz, iki kere iki dört eder türündendir. Sûfice, filozofça ve zâhidâne izah ve yorumlara tahümmül edilemez burada. Dua, tevessül, şefaath, inleyiş, ne-

zir, niyaz, dinî rüşvet, şer'i kılıf, hile-i şer'iyye, velayet oyunları, filozofça hayaller kurma, sûfice laubalilik türünde işler yoktur. İtaat tamdır. Tam bir teslimiyet, eylem ve eser sözkonusudur. Harfi harfine emirleri ifa etmelisin, niçinsiz ve çünküsüz bir itaat. Hiç bir kaçış yolu yok. İtaatin yerini hiçbir şey tutmaz.

Hatanı, günahını kimse bağışlamaz, bağışlayamaz... Unutma bu dağlarda hiç kimsenin bir işi yok... İbrahim ve Muhammed bile eğer tek kurşunu isabet ettirememiş, bir tane eksik atmış olsalardı sorumlu olurlardı?!

Eğer yanlış yaparsan, cezasın çekmelisin, bunun başka bir yolu yok. İnsanların başlarına şer'î külah geçirenler, burada külahsız kalırlar.

Evet:

İlk gün, yedi kurşunlu bir saldırı...

İkinci ve üçüncün günler, her hamle yedi kurşundan ibaret olmak üzere her gün üç hamle yapacaksın. Dolayısıyla şimdiye kadar toplam kırk dokuz kurşun ediyor.

Dördüncü gün serbestsin, Mina'dan gidebilir veya kalabilirsin, sana kalmış bir şey. Eğer kalmayı tercih edersen önceki iki gün gibi üç cephede birden savaş malısın.

Mina'da günü sükûnet ve rahatlık içinde geçiremez, savaşta dinlenemezsin. Böylece toplam yetmiş kurşun oluyor.

Silah tedarik ettikten ve cihad görevini yerine getirdikten sonra, askerî düzen, disiplin ve ruh, bir tarafa bırakılır; savaş, çelik, mermi, kurşun, disiplin, sertlik, askerî sert bakış, sorgusuz sualsiz tam bir itaat gibi hususlar yerini hemen irfanî ruha bırakır. Barış huzuru, yürek safası, aşıkane düşünceler, ruhsal miraç kendini gösterir.

Aslan kükreyişi, birdenbire acı bir iniltiye dönüşüverir ve havadan uçuşan mermilerin yerini, gecenin kalbinde, gökyüzünün meczûb gözlerinden kıvılcımlar saçan, Allah'la konuşan sessiz kelimeler alır.!

Olağanüstü bir manzara!

Bu toplum, mekanik bir toplum değil, "inkılapçı bir ümmet"tir. Ehl-i ilim, ehl-i amel, ehl-i siyaset, ehl-i ibadet, ehl-i dünya, ehl-i din

vs... yapay, nakıs insanlar için yapay sınırlandırmalardır. Ümmet, parçalı, sosyal bir toplumdur. Ümmet, parçalı, sosyal bir toplumdur, sınıfsal, soya dayalı vb. bir hiyerarşiye yer vermez kendi içinde. Ümmet, yolda yürüyen sosyal bir birlik, bir Allah'ı, bir yolu, bir kıblesi olan, hepsi bir kabileden, bir atanın çocukları, bir Allah'ın kulları olan azimli, hedefine kilitlenmiş bir kervandır. Bu kervanın aydını savaşır, savaşçısı ibadet eder, âbidi ise düşünür.

Şimdi bu ümmeti sergileyen bir sahnede silahlı mücahidler, âbid ariflerin halvetine girmişler, bundan önce -Arafat'ta- bilgin aydınların simasını taşıdıkları gibi.

Meş'ar gecesi tanıktır : Meş'ar ansızın, müthiş bir ordunun haşmet ve gürültüsünün idrakine vardı. Bu ordu, yarının cephe sınırında, esrarengiz bir gece sığınağında büyük bir tuzak kurma telaşı içinde. Sonra mehtabın aydınlığı ve yıldız sağanağı altında geceyle sakinleşen rahat, parlak, ve berrak bir deniz olmuş, Allah'ın rahmetinin ve güzel meleklerinin iniş menzili olmuştur. Herkes başına bir kuş konmuşcasına ağır bir şaşkınlık ve sessizliğe gark olmuştur. Öyle bir sessizlik ki sevgilinin "gözyaşlarının sesi" dahi duyulabilir.

Her birinin bir hikayesi olan aşık gönüllerin çarpışından başka hiçbir şey, hiçbir çarpış, Meş'ar'ın güzel huzurunu bozamaz!

Meş'ar, dünyanın tek ordusunun dağ karargahı. Bu orduda her asker komutandır. Yarının zaferini şimdiden bayram gecesine dönüştüren ve bayram olarak ilan eden savaş gecesinde, gaflet ziyafetleri ve aldaniş eğlencelerinin yerine, aşk mırıltısı, huşu mütevaziliği, yazgı karşısında şaşırtıcı sessizlik, kararsız cezbeler, ebediyet huzurunda şevk, vahiy yağmurlarının altında yürek susuzluğunun yangını, kendinden geçmek için zühdle "kendini" arındırmak, dua ile ruha güç ve gıda sağlamak, böylece yarının cephesinde tıpkı "Yûsuf un ayrılığında Yakub gibi" ölüm için sabırsızlanır ve büyük komutanın-elinden savaşta liyakat ödülünü, yüksek "şehadet" rütbesini alır...!

Hayret! Meş'ar! Elde silah, dudaklarda dua, beklemede kavga sabahını!

Sabah yaklaşıyor.

Seher esintisi, ordugahta gizemli bir hareket ve coşku uyandırmıştır.

Birdenbire Ezan'ın insicam dolu feryatları her köşeden uçuşmaya başlar; özgür ve her tarafa yayılarak yolu açar: adeta her yönden varlık sahiline çarpar ve Meş'ara geri dönerler.

Yüzbinlerce "kamet", büyüleyici bir biçimde, rükû ve secdeye gider!

Ezan esintisi, Tevhid'in bu ak tarlasında -ki hiçbir çatı ve gölgelik, hiçbir iktidar, onun muşteşem birliğini bozamıyor- esiyor ve o tevhid tarlasına yumuşacık, insicamlı bir şekilde dalgalar gönderiyor.

Şimdi Sabah Namazı, her zamanki namaz;

fakat burada kılınan bu namaz, başka yerdekine benzemez!

Bu namaz başkadır velhasıl!

Ezanlar susar ve Meş'ar bir saatliğine uykuya dalar. Gece Arafat'tan gider, yüksek dağlardan aşağı iner, Meş'ar'da geceleyenlerin üzerinden geçerek Mina geçidine dalar ve çekip gider.

Ve aydınlık sabahtır, peşinden gelen!

Mina

En uzun vakfe, en son duruş, en son menzil! Yani arzu, ideal, hedef ve... Mina, minye, emanetle ilgili, temenni, aşk! Bilgi ve bilinç aşamasından sonra, son aşama!

Dante'nin, bilginin en yüksek noktası olan Doğu irfanını, İşrak felsefesini taklit ederek iki aşama şeklinde tasavvur ettiği şey,

evet

"İlahî Komedyâ" da

akıl (Virgil) ve aşk (Beatrice)

olarak iki merhale şeklinde düşündüğü şey,

Hacc'da

Bu "Büyük İlahî Dram" da

üç aşamadır:

Bilgi, haram bilinci ve aşk!

Şimdi büyük olayın başlangıcıdır. Hacc, zirvesine yaklaşıyor.

Bugün Zilhicce'nin onuncu günü. Bayram günü, Kurban Bayramı!

Sabahın ilk ışıkları, Meş'ar geçidine süzülür ve müslümanları nur çağrısıyla ayağa kaldırır.

Dağ kemerlerinden, dağ bellerinden, yarıklardan, yollardan patikalardan, küçüklü büyüklü mücahid ırmaklar, akarak birleşir ve büyük nehir oluştururlar. Geçit yerleri daha da daralır ve nehirse gittikçe sıkışır ve sıkıştıkça güçlenerek akar.

Meş'ar'de vakfe son bulur. Tekrar göç vakti gelmiştir. Gönül, bir menzilden ayrılır, diğer menzile yönelir.

Ak Tevhid ordusu, yola düşmüştür. Geceyi silah temin ederek geçirmiş ve Allah'la konuşarak kavga sabahını beklemiştir!

Meş'ar'ın "zahidler"i, şimdi Mina'nın "aslanları"dır.

Başlar coşkulu, yürekler ateşli, öfkeli, aşkla dolu, "eşiddâ, ale'lküffâr" [Kafirlere karşı şiddetli], "ruhamâ beynehüm" [birbirlerine kasrı merhametlidirler. Mina'nın ahengi geçerlidir yüreklerde .

Allah'ın ve İblis'in ülkesi!

Meş'ar harekete geçmiş, Batı'ya doğru ilerliyor. En görkemli menzil ilerdedir. Sabahın, bayram sabahının gülümseyişi, herkesin harekete geçmesine yetmiştir.

Ordu, cephenin üstünde çok dar ve çok çetin bir vadiye, "Muhasser" geçidine ulaşıyor. "Hücum!" emri gelir. "Koş!, kısa ve hızlı adımlarla, uygun adım marş!" Sel daha da sıkışıp tazyikleniyor. Cephe yakın. Kayalık ve çetin vadi, dar yatak ve "acele ol" emri! Hâlâ gecenin sakinliğini, derin düşünceleri üzerinde taşıyan ordu, süratle çevik ve atak bir duruşa geçiyor, coşku ve heyecanla Mina'ya koşuyo!

Birdenbire o taşkın ve hücumla geçmiş nehir, büyük ve geçit vermez bir setle karşılaşır!

Çarpar ve sonra durur, bir adım dahi atılamaz, sadece ordunun son kısmında cılız bir hareket göze çarpar.

Ne oldu?

Bu dünyada böylesine gürleyen, böylesine hışımlı bir nehri, apansız bir şekilde, beklenmedik bir yerde durdurmaya hangi engelin gücü yeter?

Böylesine kesin ve etkili "dur" emrini hangi ferman verebilir?

"Dur" emrini kim vermiştir?

Tulu': güneşin doğuşu

"Saldır" emrini veren de odur.

Ordu, Mina sınırına ulaşmıştır.

Milyonlarca özgür asker ve gönüllü savaşçının sıkı izdihamından oluşmuş bu düzensiz ve şekilsiz uzun saf cephesi...Dünyada hiç bir güçten emir almazlar askerler "keskin bir kılıç"la koparıp atmışlardır hepsi. Faazî bir çizgi üzerinde, bir "düzen/ordu çizgisi": hatt-ı nizâma durmuşlardır.

Bu yerinde duramayan ve gürleyen takımdan hiç kimse, bir adım ileri geçme başarısı göstermez. Görünmez bir duvar Meş'ar'ı Mina'dan ayırtmaktadır. Bu çelik duvarı dünyada yıkabilecek hiç bir güç yoktur. İbrahim ve Muhammed dahi yıkamaz. Bu bir "karar" veya bir "kanun" değil, bir "sünnet" bir "gelenek" tir. Tabiatıta var olduğu biçimiyle bir gelenek. Onu, ilmi yerleştiren kimse yerleştirmiştir. Tabiatın kaidelerini koymuş olan da O'dur. Bütün bir kainata hakim olan düzeni yerleştiren yine O'dur. Ve

"Sen, O'nun sünnetinde asla bir değişiklik bulamazsın" (Fatır, 43)

Tıpkı "çekim" gücü, hayat ve ölüm hükmü, güneş fermanı gibi...

Burada hüküm süren, ferman veren, sadece "sabah" tır. Onun yumuşak parmak uçları, bu yıkılmaz seti, birdenbire bu hücumu geçen selin önünden kaldırıp atmaya güç yetirir. Bırak öyleyse sabah çıksın! Tıpkı ışığın göz kırpmasıyla eriyen gölge gibi, o güçlü selin hücumunu durdurmayı başaran bu yıkılmaz duvar, sabahla birlikte yok olur gider!

Görünmez duvarın ardında askerî disiplin hattıyla silahlı hücumcular, yerlerinde duramamakta, güneşin ferman vermesini beklemekteler.

Güneşin ilk doğuş ışıkları, geceyi her yerden sürüp atmıştır; fakat kendisinin, doğunun yüksekliklerinde belirmesine çok kısa bir zaman kalmıştır.

Yeryüzünün hiçbir noktasında, hiçbir zaman diliminde, hiçbir ümmetinde, sabahın böyle bir iktidarı yoktur.

Cenk ve aşk için yerinde duramayan kara sevdalılar, Mina kapısının ardında, yek vücut, doğmak üzere olan güneşin yolunu beklemekteler.

Milyonlarca göz ve gönül, ateşli bir sessizlik içinde, nurun fermanına kulak kabartmışlar. Bazıları yorgunluk ve ihtiyaçtan, onu ilanından önce duyarlar!

Niçin?

Destur böyle zira. Bu ordu yeryüzündeki Tevhid gücünün tamamıdır. Dünya tarihinde güneşten, ferman alan tek ordu budur.

Sabahın iktidarını tanımış tek ümmettir bu ordu.

Sadece sabahın yönetimim kabul etmiş tek ümmet...

Sabah Arafat'tan yükselir ve dağın ardında "soluklanı", "ğasikun vâkıb" (Kararan gecenin) siyah çadırının kızıl şafağını kökünden kurutmuş, zulüm şehidleri ve şirk kurbanlarının kanım "Kurban Bayramının" çehresine sürmüştür. Tevhid ordusunu ise tarihin üç tağutunun karargahlarına saldırmak üzereyken kan talep etmeye çağırmaktadır.

Anlar, muhteşem, heyecanlı anlardır. Güneş ve aydınlığı, şafak ve yarıp söken kızıl kılıcı, sabah ve nefes nefese kalışı... herkesi yerinde duramaz etmiştir. Bugün "Allah'ın mukaddes ayetleri", kucak dolusu muştı ve şefkat, ümit ve iman, savaş fermanı ve fetih müjdesiyle geliyor; geliyor ki put kıranlar hamle emrini ulaştırınsın. Bugün İblis'in yeryüzündeki en büyük üssü yerle bir ediliyor. Bugün şirk yok oluyor. Bugün tevhid, aşk, özveri ve fedakarlık en muhteşem çehresiyle tecelli ediyor.

Birdenbire aydınlık seli vadiye akın eder. Güneş, dağın üstünde belirir ve geçiş emrini verir!

Mutluluk nidası, güneş nehri ve insan seli birbirine meczolur ve Mina geçidinden aşağı akın ederler.

Bu topluluk şimdi sadece beyaz barış güvercinlerinden değil, ondanda öte silahlı savaş mücahidlerinden oluşmaktadır.

Düzen, disiplin ve emrin sözkonusu edilmesi işte bundandır :

"Geceyi Meş'ar'da vakfe yaparak geçirin"!

"Onuncu gün Mina'ya girin!"

Sabah sınıın, Mina sınırırır. Sabah çizgisi, geceyi gündüzden ayırır.

Ve işte sınırdan geçiş emri, Mina'ya saldırıya başlama emri, Zilhicce'nin onuncu günü sabah güneşinin elindedir.

Mina batıdadır, Arafat ise doğuda. Ordu, Mina'ya yönelmiştir. Güneş arkadan doğmakta, Arafat'ın üstünden dar Mina vadisine dökülmekte. Güneş de haccetmekte : Arafat'ta doğmakta, Meş'ar'dan geçmekte ve Mina'ya girmektedir.

Arafat'tan gelerek geceyi Meş'ar'da geçiren, iman ve silah kuşanan mücahidler, cihad ve aşk ordusu, Mina sınırında durmak, hem şehadet hem de savaş merkezi olan şehir kapısında kalıp güneşin doğuş fermanını beklemek, fermana kulak verip amade olmak mecburiyetindedir;

Güneşin ayak sesine!

Niçin?

Gecenin hükümranlığında kendinizi yetiştirin!

Gece sığınağında silah kuşanın!

Doğuştan önce Mina'ya girmeyin!

-çünkü gece, Meş'ar vakfesine özgüdür-

Doğuştan sonra Meş'ar'da kalmayın;

-çünkü gündüz Mina'da vakfeye özgüdür-

Doğuş anında başlayın;

bu güneş, Zilhicce'nin onuncu güneşidir.

Mina'ya saldırı zamanı gelmiştir.

Güneşin buyruğu "zaman"ın buyruğudur.

Zamanın cebrine boyun eğin!

Sadece güneşin fermanına kulak verin,

sadece güneşin doğuşunu gözleyin,

sadece onuncu güneşi,

sadece bayram doğuşunu!

Ne hayretâmiz bir durum!

Mina sınırından İblislerin karargahına kadar belli bir mesafe var,

Mina'ya girişten cepheye ulaşıncaya kadar belli bir mesafe mevcut.

Bayramı cepheden çıkışta eda etmek, kutlamak gerek.

-İblisleri, şeytanları yendikten sonra, zaferden sonra, şeytanlara taş atma eylemini yaptıktan sonra!

Ve sen kardeşim. Tevhid milletine bak, bu kavmin geleneğini gör!

Bayramı, ne düşmanın yenilgisinde, ne de dostun zaferinde değil, savaş başlamadan önce meydana varmadan önce kutluyor,

yani *zaferi*, "karar" verdiğin anda elde etmiş oluyorsun!

Yani "Mina sınırı"na daha henüz varmadan fatih

oluyorsun!

Ve... nasıl ifade edebilirim ki?

Bu kolay milleti anlamak ne de zor!

Bu sade ümmet, ne kadar karmaşık!

Yani zamanı gelince muzaffersin demektir. Ne.... ! zafer zamanı geliyor mu?

"Eğer"

"Arafat" tan gelmişsen,

"Eğer"

geceyi "Meş'ar"da düşünüp hazırlık yaparak geçirir, tedarikte bulunarak "bayram sabahı"nı getirirsen...

Hayır, hayır!

Henüz en temel "eğerler"i söylemedim. Bu Hacc, tıpkı tabiat gibidir, İslam'ın bizzat kendisidir, özüdür, "kelime"yle değil, "harekef"le beyan olunan, İslam'ın özüdür.

"Müteşâbih bir olgu"dur, Hacc!

Ne kadar dalarsan dal, dibine varamazsın. Sonsuzdur o, "anlayabildiğin" kadar bir anlamı vardır. Ancak bir kişi, hiçbir yönünü anlamayan kişi, onu bütünüyle anladığını iddia edebilir!

Temel "eğer"leri, ana şartları atlamıştım:

Eğer "mevsim"de gelmişsen!

Eğer "Mikat"ta bulunmuşsan!

Eğer "İhram"a bürünmüşsen!

... Ne desem
ki? "Sen"
kimsin? "Ben"
kimim?

"Ferd" in pek bir anlamı yok.

Kuran "fert" ten değil, "toplum" dan "insanlar" dan söz eder.

Ne güzel bir kelime kullanır : "en-Nas"! (insanlar).

Tekili yoktur bu kelimenin!

"Allah'ın eli, Cemaat'ın üzerindedir"

Hareket, kemâl, Allah'ın tabiattaki hilafeti... ve zafer "topluluğun takdiri"nde yazılıdır. Toplum hayatında Allah'ın değişmez sünneti,

insanın yaradılışında, Allah'ın planının gerçekleşmesi yönünde, tarihin cebrî/determinist gidişatı.

"Ben" ve "sen" mi?! Yapabileceğimiz iş, bu sünneti keşfetmek; bu mukadder gidişatı tam ve doğru olarak seçmek; tarihin cebrini, takdîr-i İlahîyi, zamanın İlahi takdirim, insan hayatının kesin yazgısını, evrenin adalet dağıtan devriminin kesin serüvenim doğru bir biçimde bulmaktır. İbrahim'in İlahı ve insanın yaratıcısıdır, bize şu gerçeği haber veren:

"Şüphesiz yeryüzüne salih kullarım varis olacaktır." (Enbiya, 105)

Evet, yeryüzünün mirasçıları Allah'ın layık, şayeste kullarıdır.

Bize şunu müjdeleyen de O'dur :

"Biz istiyoruz ki, yeryüzünde zayıf bırakılmışlara lütfedelim, onları imamlar kılalım ve onları varisler kılalım." (Kasas, 5)

–Demek istiyor ki: yeryüzünde istizafa kurban edilen kimselere iyilik etmek, onları zamanın öncüleri ve yeryüzünün mirasçıları kılmak istedik!

İstizaf! insanı mesh eden, değiştiren, aslını bozan, yabancılaştıran, çirkinleştiren, mağlup edip ezen, bütün insanî imkanları, bütün insanî maddî ve manevî güçleri yok eden şey! İstizaf; insan ve insanlık karşıtı bütün düzenleri, insan hayatını felç eden bütün amilleri kapsamına alan bir kelime: istibdat, isti'mar, emparyalizm, sömürü, köleleşme, istismar, istihmar, eşekleşme.... ve bundan sonra halk düşmanlarının ortaya çıkaracağı her şey!

Bırak ortaya çıkarsınlar, fakat Allah yeryüzünün mahkum insanların kurtuluşunu irade ettiğini, yeryüzünün horlanmışlarının özgürlüğünü istediğini ilan etmektedir. Tarihin İlahî takdiri, beşer toplumunun liderlik ve imamlık dizginini bu sınıfa bırakacağını, bütün bir yeryüzünün, gelmiş, geçmiş, gelecek, tüm mahrum bırakılmışlarını, bütün iktidar saraylarının, bütün servet hazinelerinin, bütün kültür ve rûhaniyet birikimlerinin varisi kılacağını vadediyor.

"Yeryüzünün mustazafları"! Ne büyük bir benzerlik bu! Fanon'un eserinin adı da *Les Damnés de la Tene* – "yeryüzü" gadaplıları". [Türkçe'ye "Yeryüzü Lanetlileri" olarak çevrilmiştir.]

Kıyamet'te, Allah'ın yazgı tayin edici memurlarının değerlendirdiği, ölçüp tarttığı insanlar iki gruba ayrılır. Cennetlik olan kurtuluş grubu ve cehennemlik olan mahkum, mağdub (condamnes) grup. Yeryüzünde de İblis'in memuru olan yazgı tayin ediciler, insanları cennetlik ve cehennemlik diye iki gruba ayırmışlardır. Söz konusu kitabın girişinde Sartre'in ifade ettiği gibi "yeryüzünün iki milyar nüfusundan, sömürü diliyle beşyüz milyonu "insan", bir buçuk milyarı ise "yerli" dir. Hor görülen yeryüzü mahkumları, Üçüncü Dünya cehenneminin sakinidirler!"

Fakat "tarihin ilmî determinizmi" veya "tarihin İlahî takdiri" -ne fark eder?- "yeryüzü gadaplıları" veya "dünya mustazafları"nın -ne fark eder?- zaferine kefil olmuştur. "Beşerî ümmet" kervanının -Şehid Habil'in çocukları-güzergahım, hangi yolları izleyeceğini İlahî meşiyet tayin etmiştir.

Tarihin cebrî,³² tarihin determinasyonu, Allah'ın değişmez Sünneti'dir.

"Allah'ın sünneti'nde asla tebdîl bulamazsın" ³³

Allah "olay ve olgular"a hem "vücut" verir, hem de "cihet".

"Yaratmak (halk) da O'nun, "Emr"de O'nun"³⁴

Ve sen bir "ayet"sin. Senin yazgı, "Sünnet" in cebrini keşfetmene, "seçme" ne bağlıdır. Tabiatın kendi cebrî hareketi bulunduğu gibi insan da kendi cebrî güzergahını takip eder.

Peki sen? Dört "determinizm" in, dört cebrin dört zindanı; dört büyük zindan; "tabiat", "tarih", "toplum" ve "ben"!

Tabiatın cebrini keşfetmelisin, ilmi yani. Bilinçli bir şekilde o süreçte karar kılmalı, yürümelisin. Tabiatın cebir zindanından tabiatın cebrine uyum göstererek kurtulursun.³⁵

Tarihi keşfetmelisin, tarih ilminin felsefesini yani. Bilinçlice o yolda karar kılmalısın. Tarihin cebrî seyrini tarihin cebriyle uyumlu olarak değiştirebilirsin.

Ve sosyal çevre cebrini keşfetmelisin, sosyolojiyi yani. Toplum kanunlarını tanımalı, hizmetine alması. Bilinçli, bilgili bir devrimle, topluma egemen olan zindandan kurtulabilirsin.

Her üç zindandan kurtuluş "ilim"ledir.

Peki dördüncü zindandan nasıl kurtulunur, "kendi" zindanından? içgüdüler zindanı, kendi zatında, özünde taşıdığın zindandan kurtuluş nasıl mümkün olur?

İlim, bu dördüncü zindanı açmaktan acizdir. Üç zindan senin dışındaydı. Bu dördüncü zindan, içinde, senin kendi "varlık evreni"ndedir!

Seni sana tanıttık, seni keşfedecek bir ilim gerek. Sana başkaldıracak, sana galib gelecek, seni sana tahrik edecek bir güç gerek. Seni senden uzaklaştıracak, seni başkalaştıracak güçlü bir el gerek. Ancak bundan sonra artık ilim işe yaramıyor. İlmin alim insanın büyük muhafızı olduğunu görüyoruz. Bilakis "hikmet", fıtrat ilmi, bilinç, Peygamberlerin yeryüzü şebistanında yaktığı nur, din! İçindeki zindanı sana tanıttık, varlığının derinliklerinde saklı olan zindancıları, senin için keşfeden bilgi. Seni kendi zindanından kurtaracak güç mü? Bu artık "ilim mesleği" değil, "aşk sanatı"dır! Eğer ruhun da senin zindanın olmuşsa, aşk hüneri şehadetle onu kırar, eğer İsmail'in sana ayak bağı olmuşsa, onu da senin elinle, şehadetten daha yüce olanla öldürür!

Dördüncü zindandan kurtuluş, aşklardır.!

İlim ki sana, kendini -tabiatın yaptığı gibi- yıkman, Allah'ın istediği gibi kılmak için bilinç ve ilahî yaratıcılık bahşeder.

Ki sen, tek bir "varlık" sın: kendi "mahiyet'ini kendin yaratmalısın. İnsan bu çöle iniş (hubût) yapmış ve kendin, oraya yerleştirmiş bir varlıktır.³⁶ Sen mi? "Niteliksiz bir varlık", her şey olabilecek

bir "hiçsin". "Adem" olabilecek, "Adem'i "seçebilecek", fıtratını (dini) keşfedebilecek, bilinçli bir şekilde mecrasında karar kılabilecek bir "boş kabuk", bir "imkan", bir "titreyiş", bir "tereddüt"sun. Adem'in yazgısıyla uyumlu hale gelerek "kendi cebr"inden azade olur, "seçim"i yapabilir, tarihin cebrî serüvenini tanıyabilirsin. Tarih zaman yatağında akan "insan"dır, cebrî bir akıntı, Allah'a doğru bir "oluş"tur. Ve sen ey "hiç varlık"! "oluş, olmak" ol, insanı tanı ve insan olmayı seç; çünkü bu cebrî "nehir" akmaktadır. Bu nehrin akıntısı ebedî bir akıntıdır. Meş'ar'da gecenin egemenliği ve Mina'da üç "zulüm" yönetimi, bu "cebr"in muzaffer gidişatını durduramadığı gibi saptıramaz da. Zira bu Allah'ın "Sünnet"idir. "Allah'ın Sünneti'nde asla değişiklik (tebdil) bulamazsın."

"Allah'ın Sünneti'nde asla bir dönüşüm (tahvîl) bulamazsın."

Senin yazgın, öyle bir metindir ki eğer o metni "bilemezsen", yazarların elleri yazar, yok eğer "bilirsen", bizzat kendin yazabilirsin.

Sen -ey "hiç"-! Ey bilgili ve özgür hiç! eğer "mevsim" de "mikât"a gelir, kendi fıtrat yolunu, -Ademin/insanın cebrî seyir çizgisini- tanır ve seçim yaparsan, Allah'ın iradesi altında dümdüz bir yol olabilirsin, evden Ka'be'ye giden, "çamur"dan Allah'a götüren bir yol!

Burada yönetim "Allah'ın takdir in" dedir. Hakimiyyet "ilmin cebrî"ndedir ve bu "akan nehr"in "muzaffer cebr"in kıyısında,

bu özgür ve muhtar "sen", seçim yapabilirsin;
kıyıda kalıp ölmeyi
veya hareketin cebrî gidişat çizgisi ve yaratılışın
ebediyetini
akıntıyı (seçebilirsin)

Ve görüyorsan ki -imam'ın ifadesiyle- bu ne 'cebr'dir, ne de, ihtiyar, tersine bu ikisi arasında bir durumdur! ,'

Bu nedir? "Cebrin ihtiyarı" cebrî seçmek!

"Tevfizin tevfi" taat ve teslimiyet!

İslam!

Bu büyük "ümme" nehri, bu ebedî "halk" akıntısı Mina sınırından geçer, İblis cephesinde muzaffer olur. Halk ordusu ilk adımını Mina sınırından içeri atınca Zilhicce'nin onuncu güneşi sabah bur-

cundan, fetih sancağını kaldırıyor, ilk gülücükle birlikte hem geçiş ve yola başlama izni verir, hem hücum ve savaşa başlama emri verir, hem de fethi ve görevi tamamlama şenliğini ilan eder!

Bu tarihin cebridir, topluluğun "mukadder" serencamı!

Fakat insanın ihtiyarında, insanın seçiminde, ferdin, senin "tevfiz"inin akıbeti nedir?

Bu noktada eğerlerin eğeri, en önemli şart nedir?

Şudur:

zafer kazanırsın,

"eğer, bu akan topluluğa katılırsan"

-Allah'a yönelmiş olan halka-

"Ümmet'e!

bu akan topluma!

"halk"a, bu akan ırmağa: takdirin meşiyeti, tarihin determinizmi, o akan halk ırmağının önüne çıkan her kaya ve engeli un ufak eder ve.... "deniz'e" döker!

Evet, eğer Meş'ar'dan geçip Mina'ya ulaşmak için yolda kalmaz, bozuk yola girmez, topluluktan ayrı kendi başına , kendi yolunda yürümezsen, Mina'ya varır, İblis'i taşlar, İsmail'i boğazlar ve en yüksek iman ve ülkü kalene çıkarırsın. Eğer halkın yoluna adım atar, halkın aktığı yerden akarsan, ve eğer kendi cûş u hurûşunu denize bağlamak için Meş'ar'da geceyi yarının cihadı için silah toplayıp aşkı mırıldanarak geçiren halkın cûşuhuruşuyla karıştırırsan, mezkur durum gerçekleşir! Zaten bu karışımı yapmak bir emirdir, Allah'ın açık emri, Hacc'a niyet edenlere hitabıdır :

"İnsanların akın ettiği yerden siz de akın edin" (Bakara, 199)

Silahlı ve kararlı Tevhid ordusu, Mina'ya, savaş alanı Mina vadisine iner!

Şeytan Taşlama

Her biri, düz bir çizgi üzerinde -bugün "kral caddesi"- bir kaç yüz metre arayla birbiri ardına kurulmuş üç karargah. Her biri bir "hatıra sütunu", bir "heykel", bir "anıt", sembolik bir bim bir "put"!

Her yıl, yüzlerini ağartırlar!!

Allahu Ekber! Ne
kadar anlamlı!

Akın eden, saldıran ordu, geçite, boğaza varır. Elde
küçük taşlar, amade bir biçimde durmakta!

"Birinci pufa varırsın (ilk taş atma eylemi):

vurma, geç!

"ikinci pufa varırsın (ortanca taşlama):

vurma, geç!

"Üçüncü pufa varırsın (son atış)³⁷:

bırakıp geçme, vur!

Niçin?

Yoksa akıllı, deneyimli öğütçüler, insana kılavuzluk eden
öğretmenler, mantıklı insanlar, "yavaş, aheste,
düzenlice..." demezler mi?

Fakat burada İbrahim'in hükmü geçer :

"İlk hamlede sonuncuyu vur"!

-Vurdun mu?

-Evet!

-Kaç atış?

-Yedi atış.

-Gerçekten isabet etti mi?

-Gerçekten...

-Ayak ve karından mı vurdun?

-Hayır!

-Sırtından mı vurdun?

-Hayır!

-Tam başından mı? Yüzünden mi? Yuzyüze mi?

-Evet!

-Tamam öyleyse?

Savaş bitmiştir. Sonuncusu düşürülünce, birinci ve
ikincisinin ayaklan üstünde duracak güçleri kalmaz. Birinci
ve ikinciye ayakta tutan bu sonuncusudur.

Sonuncu cepheden dönüyor musun? O halde Kurban'dan
başka işin yok. Fethi ilan et!

Son üs düştüğünde, sefer senindir.

Zafer şenliği düzenle, İhram'dan çık; gündelik hayat elbiseni giy, koku sürün, süslen,³⁸ eşini kucakla. Özgürsün, insansın. Minada galip geldin, İblis'i fethettin, yendin.

Daha ne diyeyim?

İbrahim'sin!

Şimdi o noktaya ulaştın ki artık "O"nun yolunda İsmail'ini kurban edebilirsin!

Kurban

Son putu taşıdıktan sonra, hemen Kurban kes! Bu üç put, "teslis anıtı"dır. Üç "İblisi" aşamanın simgesini unutma! "Niyet bu demek"! Daima niyet halinde ol, "kendini bil", bilinçli ol.

Ne ve niçin yaptığını bil. "Ameller"inin zahirinde boğulma, anlamlardan gafil olma. Bunların "hepsi işaret"tir. Bir an dahi gözünü işaret edilen yerden ayırma. Formalizm, seni karmaşık teknik şeylerle meşgul etmesin.

Anlamaların Haccını yap; menâsik haccı değil, anlamlı bir Hacc yap.

Burada herşey "niyef'e"³⁹ bağlıdır.

Hacc tamamen "niyet"tir.

Diğer ameller, niyetsiz dahi başlı başına bir şey ifade ederler. Oruç tutarken niyetli olmasan da her halikarda orucun tesir ve eserlerini elde edersin. Cihad ederken niyetli olmasan da her halükarda bir askersin. Fakat Hacc'da eğer "niyet" olmazsa, bir hiç olur, Haccederken niyetli olmazsan sende bir hiç olursun.

Niyetsiz hacc, hiçbir faydası olmayan hareketler bütünüdür.

Çünkü bu menâsik, bütünüyle işarettir, nişanedir, semboldür. "Secde"nin ne olduğunu bilmeyen kişi, sadece alnını yere koymuş olur.

Bu menasikde ne yaptığını anlamayan kimse, Mekke'den sadece hediyelik eşya getirmiş demektir.

Valizi dolu, kendisi boş!

Hacc'da tavaf etmekle, Tevhid' i pratize edersin.

Sa'y etmekle, Hacer'in uğraşı ve didinişlerini beyan edersin.

Ka'be'den Arafat'a Adem'in inişini,

Arafat'tan Mina'ya: tarihi⁴⁰, insanın yaratılış felsefesini, Düşüncenin ilimden aşka seyrini ruhun topraktan Allah'a miracını,

Mina'da son kemal merhalesini, ideali, mutlak özgürlüğü, mutlak kulluğu, İbrahim'i.

Ve şimdi Mina'dasın, İbrahimsin, İsmail'i ni Kurban yerine getirdin.

Senin İsmail'in kimdir?

Veya nedir?

Makamın mı ? Onurun mu? Mevkiin mi? Statünmü? Mesleğin mi? Paran mı? Evin mi? Bağın mı? Otomobilin mi? Ma'sükun mu? Ailen mi? İlmin mi? Rütben mi? Sanat ve maharetin mi? Ruhaniyetin mi? Alimliğın mi? Elbisen mi? Adın mı? Nâmın mı? Şöhretin mi? Carım mı? Ruhun mu? Gençliğın mi? Güzelliğın mi...?

Ben nereden bileyim? Bunu sen kendin bilirsin.

Her ne ve kim ise onu sen kendin Mana'ya getirmeli ve Kurban için seçmelisin.

Ben sadece onun alâmetlerini sana söyleyebilirim.

Seni iman yolunda zayıflatan, "gitmek"te olan seni "kalma"ya çağırın,

seni "sorumluluk" yolunda şüpheye düşüren, seni kendine bağlayan ve alıkoyan, gönül bağılılığı, mesaj, işitmene, hakikati, itiraf etmene izin vermeyen, seni firara çağırın, seni maslahatçı izah ve yorumlara sürükleyen ve aşkı, seni kör eden herşey... İbrahim'sin ve İsmail'i zaafın seni İblis'in oyuncağı haline getirebilir. Hayatında, şeref, saygınlık, iftihar ve faziletin doruklarında birtek şey vardır ki onu elde etmek için zirveden inebilir onu kaybetmemek için bütün İbrahimî kazanımlarını yitirebilirsin:

O, İsmail'indir. İsmail'inin, bir şahıs veya bir şey olması mümkündür; bir durum, bir konum, bir zaaf noktası, olması imkan dahilindedir!

Fakat İbrahim'in İsmail'i, İbrahim'in oğlu idi!

Omurunun sonunda hareket, uğraş, mücadele, savaş, cihad, toplumun cehaletiyle kavga, Nemrud'un zulmü, putperest önderlerin bağnazlığı, yıldıza tapmacı hurafe ve hayati işkencelerle mücadele dolu bir asırdan sonra ömrünün sonuna gelmiş yaşlı bir adam.... fanatik, bağnaz, putperest ve daha da ötesi put yontan bir babanın⁴¹ evinde özgür,aydın ve isyancı bir genç...! ve kendi evinde kısır, mutaassıp, soylu bir kadın: Sara

Artık o, Tevhid elçiliğinin ağır yükü altında, zalim ve cahil şirk düzeninde aydınlık ve özgürlüğün sorumluluğu'nun getirdiği bir yüzyıllık işkenceye göğüs germek gibi bir durum içinde, zulme alışmış bir kavim içinde ve karanlık çağda yaşlanmıştır ve tektir; nübüvvetinin zirve noktasına, yine beşer olarak kalmıştır. Büyük İlahî risaletinin sonunda bir "Allah kulu"⁴² olarak bir oğlunun olmasını çok arzulamıştır.

Fakat hanımı kısır, kendisi ise yüzünü aşmış bir ihtiyar. Onunki umutsuz bir arzudur aslında. Hasret ve ye's ruhunu yiyip bitiriyordu. Allah, bütün bir ömrünü kendi yolunda geçiren bu emin Rasûlü ve vefalı kulunun yaşlılık, umutsuzluk, yalnızlık ve ıstırabına merhamet ediyor, "iftihar" ve "aselet"i olmadığından kumasının bile kıskançlığını üzerine çekmeyen siyah bir kadından Sara'nın cariyesinden bir evlat bahşediyordu, O da bir oğlan çocuğu! İsmail!

İsmail, İbrahim için, sadece bir baba için oğlun ifade ettiği şey değildi,

Bir ömür beklentinin sonu idi.

Bir asırlık acı ve ıstırarın mükafatı

Macera dolu bir hayatın meyvesi

Yaşlı bir babanın tek genç oğlu

Acı bir umutsuzluktan sonra tatlı bur umut

İbrahim'in İsmail'i vardı. Senin İsmail'in ise "kendin" olabilir, "ailen" olabilir veya mesleğin, servetin, haysiyetin, ne bileyim herhangi bir şeyin olabilir. İbrahim için oğlu var idi, üstelik de öyle bir baba için öyle bir oğul!

Artık İsmail, İbrahim'in ağarmış kaşlarının altında mutluluktan parlayan gözleri önünde yetişmekte, canını oğlunun bedenine bağ-

layan bir babanın şefkat yağmurları ve aşk güneşi altında kanatlanmaktadır. Baba hayatını geniş ve yanık çölünde sadece sevinçli, taze fidanına gözlerini dikmiş bir bahçıvan gibi adeta oğlunun yetişmesini görmekte, aşk okşayışını ve umudun sıcaklığını ruhunun derinliklerinde hissetmektedir.

Sıkıntı ve tehlikeler içinde geçinen uzun ömründe İbrahim, -Gide'in deyimiyle her anını zevkle geçirmesi gerektiği- hayatının son günlerini "İsmail" e sahip olma zevkiyle geçirmektedir.

Bir oğul düşünün ki baba gelişini yüz yıl beklemiş,

O ise babanın hiç beklemediği bir anda gelmiş olsun!

İsmail, artık verimli bir nihai olmuştur. İbrahim'in ruhunun genci, İbrahim'in hayatının biricik semeresi, İbrahim'in bütün bir aşkı, umudu ve zevk aşısı!

"İbrahim! kendi ellerinle bıçağı İsmail in boğazına daya ve kes!

o mesajın şokuna geren babanın korkusunu kelimelerle vasıflayabilmek mümkün mü?

Vasıflayabilseydik veya olayı görseydik bile hissedemerdik; derdin ölçüsü, hayale sığmaz.

İbrahim, Allah'ın mütevazı kulu, beşer tarihinin âsî insanı, koca bir ömründe ilk kez korkudan titremekte, çelik yapıyı risalet kahramanı erimekte, tarihin o büyük putkırını yıkılmakta, mesajı tasavvur ettikçe korkmakta; fakat, ferman Allah'ın buyruğudur.

Savaş! en büyük savaş, kendi içinde savaş: Cihad-ı Ekber!

Tarihin en büyük savaş fatihi artık mağlub, zayıf, korkak, perişan ve biçare!

Savaş İbrahim'in içinde Allahla İsmail arasında savaş.

Zor bir "seçim"!

Hangisini seçmek istersin İbrahim?!

"Allah"ı mı, "kendi"ni mi? "Fayda"yı mı, "değeri" mi, "bağımlılığı" mı yoksa "kurtuluş"u mu? "mashalaf"ı mı? "hakikat"i mi? "Kalmayı mı, gitmeyi" mi? "Mutluluğu" mu "kemali" mi? "Zevki" mi, "sorumluluğu" mu? "Hayat için hayat" ı mı, "ilgi ve sükûneti" mi, "akîde ve cihad"ı mı? "İçgüdüyü mü bilinc"i mi? "Duygu"yu mu, "imanı" mı, "babalığı" mı, "Peygamberliği" mi? "Aş"ı ve bağı" mı, "mesaj"ı mı?....

Sonuç olarak "İsmail"ini mi yoksa "Allah'ın"ı mı ?

Hangisini seçiyorsan seç İbrahim!

Toplum içinde bir asırlık İlahî risaletin; bir ömür Tevhid nübüvveti, halk önderliği, şirke karşı cihad, Tevhid binasını kurma, cehaleti yok etme, gururu mahvetme, zulmü ezme, bütün cephelerden zaferle çıkma ve bütün sorumluluklardan başarıyla çıkmanın sonunda kendi hevesini gütmeksizin, kendi nefesine uyararak yoldan bir adım dahi sapmaksızın, her insandan daha Rabhani olup Tevhid ümmetini inşa ederek ve insan imametini ilerleterek, her yer ve zamanda iyi bir imtihan vererek koca bir ömür geçirdikten sonra... Evet bütün bunlara rağmen sakın ha gururlanmayasın, oturtup dinlenmeyesin; kahraman olduğunu, yenilmez ve kusursuz olduğunu sanmayasın. Yüzyıllık cihad zaferleri seni aldatmasın. Sakın ola kendini masum görmeyesin. Düşüş tehlikesinden kendini korunmuş bilmeyesin. Cinlerle şeytanların vesvesesinden uzak olduğunu zannetmeyesin.

Daima "insan olma" yi hedef alan görünmez eller karşısında kendini "çelik beden" olarak hissetmeyesin. Bilmelisin ki gözlerinin çukurları korkunç okların nüfuz yollarıdır. Cihangir Rüstem'i kocattığını sanmayasın. Efsanevî Simurg seni senden daha iyi tanır ve bilir ki sen hâlâ felakete maruz kalabilir, nüfuz edilebilir bir insansın; tepeden tırnağa çelikten yapılmış elbiseler içine büründüğünden çelik vücutlu olduğunu sanırsın. Sen bilmezsin; ama o hâlâ seni okla vuracak, yaralayacak, zehirleyecek bir delik veya kapı olduğunu bilir. Bilir ki dünyaya baktığın yerden seni vurur, kör eder. Ey çelik, kurşun işlemez vücutlu adam! Dünyayla bağ kurduğun yerden, dünyaya bağlandığın kökten, dünyaya baktığın pencereden dünyayı gözünde karartır. Ey kahraman! Durup dikilmiş, savaş türküleri söyleyen kahraman! Seni alt üst eder, süründürür, kanını emer.

Simurg, Rüstem'le dosttur.

Senin düşüşün de ortaklıklar Rüstem'le Simurg.

Ey İbrahim! Tarihin en görkemli muzaffer kahramanı! Ey kurşun işlemez vücutlu! Ey çelik ruhlu! Ey Uli'1-azm Peygamberi! San-

ma ki bir asırlık İlahî risaletin nihâyetinde sona varmışsın!
İnsanla Allah arasında fasıla yoktur. "Allah insana şah damarından daha yakındır". Fakat insanın Allah'a giden yolunda ebediyet fasılası vardır, sonsuzluk vardır!

Sen ne sandın?!

Sen risalette kemalin zirvesine eriştin; fakat "kulluk"ta henüz tam değil, eksiksin. Ey "Allah'ın Halili"! Ey Tevhid'in yeryüzündeki kurucusu! Ey Musa, İsa ve Muhammed'in yolunun açıcısı! Ey insanî görkem, ululuk, izzet ve kemâlin mazharı! İbrahim olmuşsun, ama "kul olmak" daha zordur! "Mutlak özgür", mutlak özgürlük olmalısın!

Hiç kahramanlık türküsü okuma; zira insan "zirve"de dahi daima düşüş tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Doruklara çıkıp düşmek daha tehlikeli, daha fecî'dir.

"İsmail'ini öldür"!

"Kendi ellerinle kurban et"!

Candan sevdiğin evladını, gönlünün meyvesini, ciğer pareni, gözünün nurunu, ömrünün semeresini, bütün bir başını, zevkini, varlık bahanenini, seni hayata bağlayan bu dünyada tutan her şeyi, senin var olma, yaşama ve kalmanın anlamını, oğlunu, hayır, İsmail'ini kurbanlık koyun gibi kendin bizzat tut, yere yatır, kıpırdamaması için el ve ayağını, kendi el ve ayağının altına alarak bastır, saçlarını kavra, başını sağlamca tut, yere bastır ve geriye doğru bük ki şah damarı ortaya çıksın, bıçağın keskin ağzını yiyince oynamasın, boyun derisi toplanmasın ve kurbanı zahmet vermesin! Şah damarını kes. Tepinmediğini hissedinceye kadar ayağının altında tut. Sonra kurbanlığının soğuk bedeninden kalk ve öylece dur.

Ey "Hakk'a teslim olan", "Allah'ın kulu"!

"Hakikat"ın senden istediği şey, işte budur. Budur "imanın daveti", "risaletin mesajı".

Bu senin sorumluluğundur, ey "sorumlu insan"!

Ey "İsmail'in babası"

Uzun risâlet yolunun sonunda "yol ayrımı"na gelmiştir artık İbrahim!

Bütün vücudu feryâd etmekte : İsmail!
"Hak" ise başına vurmakta: "boğazla"!
Seçim yapması gerek!
İçinde "hakikat"le "menfaat" savaşılmaktadır.
Canıyla bağlandığı menfaat... İmanıyla bağlandığı
hakikat...!

Hakikat, onun kendi ölümünü istemiş olsaydı kolaydı.
İbrahim yıllardır hak yolunda "can"ını feda etmiş, ruhunu
ortaya koymuştur. İşte bu, İbrahim'i "Hakk'ın özgür kulu"
olduğu konusunda emin kılmıştır. Bu ise İbrahim için bir
"bencillik", bir "zaaftır!

Güzel ruhlar, iyi insanlar için iyi/güzel olan, İlahî-
Rabbânî ruh, ulu insan İbrahim için çirkin ve kötüdür.⁴³

İbrahim'in mektebinde "ahlakın izafîliği"nin nasıl ve
nereye kadar olduğuna bir bak!

Ey "canını feda eden", İsmail'i de feda et!

"Tereddüt",

ne kadar can yakıcı, ne kadar tehlikeli bir şey!

Ve sonuçta "tevil"!

Öyle bir an ki insanın imanı davet ediyor, gönlü ise
istemiyor.

"Sorumluluk", onu kolayca gönülden sökülemeyecek bir
şeyi "gönül'e kökletme"ye çağırıyor, o ise "kaçış yolu"
arıyor.

"Yanlış yorumlar" dan daha kötüsü de "doğru yorumlar"
olsa gerektirir. Yani bir "hakikat"i ayaklar altına almak için
başka bir "hakikat" e dayanmak!

Ne büyük bir faciadır ki batıl, bir eline kılıç olarak aklı,
bir eline ise kalkan olarak "Şeriat"ı almaktadır.

İşte burada Kur'an şirk sancağının destekçisi olurken Ali
de silahsızlandırılmaktadır.

"Hüseyin Ümmeti", "Yezid akıbeti"yle karşılaşılıyor!

Yorum!

Bunun en kötü türü : Aklî yorum!

En fecîsi: Şerî yorum!

"Sorumluluk"tan kaçış!

— "İsmail'ini kurban et"!

— Bu ifadenin bizim anladığımız mânâda kullanıldığı
nereden
malum ki?

– "Zebh" kelimesinden maksadın, lügat manası olduğu ve mecazi manada kullanılmadığı nereden belli? Nitekim örneğin şöyle denilmektedir: "Nefsini öldür". Bundan murad da "nefsin vesvesesinden uzak dur" veya, "nefsin kölesi olma" gibi anlamlardır. Ya da "mutu kable en temûtû" (Ölmeden önce ölünüz) ma'sum ölüm ikinci ölüm (Arapçada: temûtû), hakîkî manasında ölüm; birinci ölüm (mutu) ise mecazî manasında ölümdür.

Burada iradî bir ölüm sözkonusu: "Kendinizi öldürün". Açığıdır ki burada ölümden maksat şudur: bencilliği, egoizmi kendinizden uzaklaştırın, üzerinizden atın". Böylece sabit olmuştur ki bu beyanda "mevt" (ölüm), bildiğimiz gerçek "mevt" (ölüm) manasında değildir. Dolayısıyla "öl" emri gerçek manada öl demek değildir.

— "İsmail'in" tamlamasındaki "sen" zamirinin, özellikle bana râcî olduğunu ve bu hitapta muhatabın ben olduğunu nereden bilebiliriz? Burada hitabın, hitab-ı âm (genel hitâb) olmadığını nereden bilebiliriz? Mecazen hitâb-i hâs (özel hitâb) şeklinde oldu mu? Nitekim meanî ve beyân ilminde bu konu ele alınmıştır ve ayetlerde, rivayetlerde, şiirlerde bir kaç madde bu noktada delil olarak getirilebilir.

— "İsmail" lafzından muradın, bu İsmail, benim oğlum İsmail olduğu nereden belli ki? Muhtemeldir ki diğer manalardan kinaye dir. Başka bir mânâyâ delalet edebilir. İsmail kelimesinin bir manâ veya sıfatın ismi ya da müştak (türemiş) bir lafız olma ihtimali de vardır. Sözlük manasında kullanılmış olma ihtimali de çok uzaktır. Bu ifadede aleniyyet de olmamış olabilir.

-"Zibh-i İsmail" terkinde, İsmail kelimesinin muzafun iley (tamlayan) olmadığı, muzaf in (tamlayan) yerine kullanıldığı, muzaf in aklî karineyle hazfedildiği nereden belli ki? Bu kaide Arap dilinde yaygındır. İlahî kelâm da şu kabil gelmiştir: "Seele'l-karye". Bu, "seele ehle'l-karye" demektir. Burada da "Zebh-i İsmail"den maksat "Zebhu alâka-i İsmail" (İsmail sevgisini boğazlama) olabilir.

–Varsayalım ki sayılan bu ihtimallerin tamamı

merduddur. Yani bu muhtemel mânâların hepsinin muhal olduğunu farzedelim. Buna göre Allah'ın sözünü lafızların zahirinden zihne ilk çağrışım

yapan mânâyyla telakki edelim ve o lafızlardan hiç biri için o mümkün mânâlardan hiç birine kail olmayalım. Şimdi bu durumda dahi Bârî Teâlâ'nın emrini inşâ, hükmünü icra zamanının o saat olduğunu nereden bilebiliriz ki?

Bu hükmün nassında onunla amel zamanı o hükümle muayyen ve mukayyed olmamıştır. Bu aklî ilke açıktır : Şeriatın tayin etmediği, vahiyle nas kılınmayan şeyi, aklın tayinine havale edip mükellefin de mevcut gereklere, şartlara, maslahatlara, zaman ve mekana, imkanlara, sebep ve gereçlere göre seçmesi gerek! Nitekim Kitab'da cihad hükmü gelmiştir; ama cihadın şeklini fertler, vaziyete, ahval ve şeraite, aklın gereklerine göre belirlerler veya Sünnet'te "ilim talep etmek" emredilmiştir. Her mü'mine ilim talep etmek farzdır, görevdir. Herkes ilim aramaya memurdur, ancak hiç kimse, bu teklife uymak farz olduktan hemen sonra fasılasız ilim aramaya girişmekle mukayyed değildir. Eğer insan ölüm döşeginde, yarı canlı hale düştüğü ömrünün son dakikalarında dahi bu farzı yerine getirirse, emre itaat etmiş olur. Tıpkı Hacıyı, hayatın içinde mukeyyed kılan "Hacc" hükmü gibi. İnsanlar, Hacc ibadetlerini, hayatlarını serbestleştirdikleri zamana bırakırlar. Bunun şer'ân bir mahzuru da yoktur. Zira bu, boynundan atman gereken bir borçtur, boynunun borcu; ne zaman atarsan at! Çünkü bu mü'minin, Hacc konusunda dünyada değil, kıyamette sorumlu olduğunu, Şeriat'ın hükümlerinin ölümden önceki hayatta kemâli, eğitim ve öğretimi, fikrî eğitimi duygu eğitimini tahsil etmek için değil. Ölümden sonra sevap ve mükafat için olduğunu sanmaktadır.

Esasen "İsmail'i boğazla" emir fiilinin usûl ilmi açısından emri inşâ olduğu nereden bilinebilir? Bilakis güçlü, hatta en güçlü bir ihtimal ve yakîne yakın bir zanla bir "emr-i irşadî" olması uygundur. Şu anlamda ki "zekat verin" ayeti gibi de değildir. Halk, hiç ara vermeden hemen zekâtı ehline vermekle görevlidir. Çünkü emir Mevlevîdir, İlahîdir; yani Mevla'nın kuluna emridir. Dolayısıyla onun "inşa"sı, yani icad ve encamı, kölesine farzdır. Hemencecik de emre itaat etmesi gerek. Bu belki şu ayetteki durum gibidir : "... o malları hakimlere aktarmayın" (Bakara, 188) Bârî Teâla bizi bu

emirle irşad etmek istemiştir: Yetimlerin mallarını hakimler vesilesiyle yemek Hz. Hakk'ın nazarında çirkin bir fiildir. Bunun için bu ayette emir, irşâdîdir. Emr-i Irşâdî Eğer Sâri, bu emri vermeseydi bile aklın hükmüyle onu yapmak gerekli olan emirdir. Başka bir ifadeyle emr-i irşâdî, Şâri'nin o emir vesilesiyle insanı aklın hükmüne yönelten emirdir.

Bundan dolayı eğer diğer ihtimal, tefsir ve tevilleri atarsak, yakîn ölçüsünde şunu söyleleyebiliriz; Hz. Bârî Teâlâ'nın bu hükümden muradı şu noktayı beyan etmektir: esasen kulluk ve ilahî itaat makamında evlâda alaka/sevgi bir hiçtir ve bunun hasıl ettiği mânâ, şu küllî hakikattir: Hak karşısında mutlak mütevekkil olmak, tam bir teslimiyet içerisine girmek ve bütün her şeyden vazgeçmek, hayatımızın en aziz sevgi ve bağlarının Hakk'a ittisale ve Hakk'la iştigale engel teşkil etmemesi gerek. Evlâda karşı aşırı ilgi/sevgi, kulu kendisiyle meşgul eder, Allah'ı zikretmekten alıkoyar, İsmail İbrahim'in aşırı iliği/sevgi odağı olmuş ve Vahiy dilinde İbrahim "kes" sözüyle bundan nehyedilmiştir. Bu nehyden murad da nehy-i irşâdîdir, yani İbrahim'in dikkatini şu hususa çekmektir: Senin İsmail'e karşı aşırı sevgin, ruhunu ve kalbim tamamen Hakk'ın aşkına vermene, Allah'tan başkasına muhabbet beslemekten uzak durmana engel teşkil eder. Yeri geldiğinde ispat edildiği üzere "İsmail'i boğazlamak"tan murad İsmail sevgisini boğazlamak olmaktadır. Bu, haberî olarak "Mallarınız ve çocuklarınız bir fitnedir" ayetinde kastedilen mânâ ile aynı mânâyı ifade eder.

–Bütün bu aklî ve şer'i vecihleri, ayet ve rivayetlere istinad etmeyi, kelim ve usul ilminin ölçütleriyle istidalde bulunmayı, aklî ve naklî delillerle delillendirmeyi bir kenara bırakırsak elimizdeki ölçütlerle esasen bu amel, şer-î mübîne aykırıdır!

Şu halde ma'siyeti ve haram fiili emretmek asla Bârî Teâlâ'ya isnad edilemez.

Evet "yorum"! Sorumluluk ağırlaştığı, insanın canının istediği şeye uymadığı vakit "kaçış yolu" bulmak. Fakat hakikat, "hayatın kenarı"nda bulunduğu zaman, bir çokları hakprest kesilir. Kazanç esnasında, pazarda, dertsiz, tasasız, iyi ve güzel yaşamda "hayırlı

işler"! yaparken insanlar hakka razı edilir. "Hakikat", "yaşamın mecrası"na yerleştiğinde iş, su ve ekmek getiren bir sermaye olduğunda ve sonuçta meslek resmî bir meslek, alış veriş tezkeresi, su verdiğiğinde, ekmek, nâm ve unvan verdiğiğinde, herkes hem hakperest ve mutaassıb mümin kesilir, hem de bu yolda hizmetler inşa etmeyi ve eserler sahibi olmayı arzular.

Fakat hak, "hayatın karşısı"nda yer aldığı ve hakperestlik zahmet vesilesi olduğunda, başağrısı, zarar ve tehlikeye yol açacak olduğunda... omuzlara çok ağır bir sorumluluk yüklediğinde, yol yokuş, taşlık olduğunda, uçurumlardan düşme tehlikesi bulunduğu, pek çok harami tuzakları yollarda pusu kurduğunda, hava tufanlı/dumanlı, gece karanlık ve korkunç olduğunda, yoldaşlar az olup her adımda da gittikçe azaldığı ve sonuçta tek başına kaldığında! Seni vadide kalmaya çağırın her şeyden gönlü arındırdığında, geceye alışmış, vadiye yerleşmiş ve hepsi yanyana durmuş bir topluluk ve kabileyi uyumlu ve hemhal olduğunda, evet bütün bunlar sözkonusu olduğunda, Hakk'ın mesajı sana gönlünü nâm, ekmek, can ve aşk İsmail'inden arındırman ve öyle yürümen gerektiğini söylüyor. Kalbin vesvesesi ise "kal, şu anki durumunu muhafaza et ve öyle yap" der. Burada hem bilgin, vukûfiyetli, hem de sorumlu olan insanın son hilesi "yorum"dur. Mevcut durumu muhafaza edebilme ve öylece kalabilmenin yolunu bulmak. Fakat vicdanım da öyle uyusturabilme, içindeki serzeniş sesini boğabilme yolunu bulabilmek; dini dünyayla uyumlu hale gelerek bozulacak şekilde tahrif edebilmenin yolunu bulmak, diğerleri gibi İsmail'ini de koruma, fakat diğerleri gibi Hakkı inkar (küfür), Allah'a isyan ve halka hıyanetle suçlanmama yolu. Şarab içme, fakat şerbet niyetiyle, deva niyetiyle içmenin yolu. Yorum, yani hak olmayana hak verme şekli. Sen adını ne koyarsan koy. Fıkhî izah, şer'i yorum, aklî, örfî, ahlakî, ilmî, psikolojik, sosyolojik, diyalektik, aydınca vb. tevil.... Ne dersin de.

Fakat Hacc'da, üstelik de büyük İbrahim'in hayat serüveninde, tüm denemelerden mutlak sadakat, takva, ilim, amel, ıstırap, acı, cihad ve hakperestlikle başarıyla çıkmış o ihtiyar İbrahim'in macera-

sının geçtiği yerde Allah onun adını "İblis'in tevili" koymuştur.

Bu malûm "nereden bilinebilir ki"lerden biri İbrahim'in güçlü aklına, saf ve sarsılmaz sadâkatine de musallat olur:

"Bu mesajı ben rüyamda işittim; nereden bilebilirim ki...!"

İblis kalbine "evlat sevgisi"ni atar ve aklına "mantıklı delil" üfler.

Bu, birinci aşamadır:

"İlk taşlama"yı yap!

Emri yerine getirmekten kaçınır ve İsmail'ini korur.

— "İbrahim, İsmail'ini kes"!

Bu kez daha açık, daha keskin bir mesaj...!

İbrahim'in içinde savaş kızıdır. Tarihin büyük kahramanı, perişanlık, tereddüt, korku ve zaafa tutulmuş bir biçaredir artık!

Tevhid'in büyük risâlet sancaktan, İblis'in oyuncağı mı ne?

Allah'la İblis arasındaki çekişmede iyice ufalanmış, iliklerine kadar dert ve ateş basmıştır.

Beşerî vücut, insanî varlığın derinliklerinde çelişki, akıl ve aşk, şuur ve vicdan, hayat ve iman! Kendin ve Allah!

Beşer, hayvan ile insan, tabiatla Allah, içgüdüyle bilinç, yerle gök, dünya ile Ahiret, bencillikle Allah'a bağlılık, gerçeklikle hakikat, lezzetle fazilet, kalmakla gitmek, şühud ile ğaybet, imek (bûden) ile olmak (şoden), esaret ile necat, kayıtsızlık ile sorumluluk, kendine düşkünlük ile Allah'a düşkünlük, şirk ile Tevhid,

"benim için" ile "bizim için"

ve nihayet "olan" ile "olması gereken" arasında aracı halka.

İkinci gün., "sorumluluğun" "arzu ve isteğin" cazibesi üzerindeki ağırlığı, önceki günden daha fazla hissedilmekte...

İsmail tehlikeye düşmüş, onu korumak daha da zorlaşmıştır.

İblis'in İbrahim'i kandırmak için daha çok zeka, mantık ve maharet kullanması gerekmektedir.

"Adem'e verdiği o "yasak meyve"den İbrahim'in de yemesini istiyor, İblis.

İbrahim: insan, bu zıtların bileşkesi varlık, aydınlıkla karanlığın, Ahura ile Ehrimen'in savaş cephesi, "çamur" ile "ruh"un; "kötü kokan balçık" ile "Allah'ın ruhu"nın bileşimi, bu "nefs"!

"Ona fücürünü ve takvasını ilham etti" (Şems, 8)

Ve "sen" bir tereddüt, bir "titreyiş", bir "seçim" ve işte busun!

İlgi, bağ ve sevgiyi mi, mesajı mı?

–Ey Allah'ın Rasûlü! Ey sorumlu! Ey halkın mesajcısı! Sen İsmail'inin babası olarak kalmak mı istiyorsun?

–Ama... nasıl olur? İsmail'imi mi boğazlayacağım? Hemde kendi ellerimle mi?

–evet!

Evet, halk karşısında İsmail'i feda etmelidir; akîde sorumluluğu, şefkat/duygu sorumluluğundan daha üstündür.

– "Mesaj"ın daveti mi yoksa "baba" zevki mi?

İblis, kalbine "evlat sevgisi"ni atıyor, aklına ise "mantıkî" delil üflüyor.

– "Fakat.... ben bu çağrışı, bu mesajı rüyamda duydum. Nere

den bilinebilir ki...?"

Bu ikinci aşamadır.

"Orta taşlama"yı yap

Emri ifa etmekten kaçınıyor ve İsmail'i koruyor.

"İbrahim! İsmail'ini kes"!

Daha açık ve daha kafi...

"Tevil" işi daha da zorlaştı. Hakikatin açıklığı ve sorumluluğun baskısı daha açık, kaçış imkanı bırakmayacak denli daha ağır.

İbrahim, öylesine darlığa, öylesine sıkıntıya düşmüştür ki mesajdan şüphe etmenin artık izah edilebilir bir yanı olmadığını, mesajdan kaçmak için teviller yapılamayacağım, bir takım tevillere girişmenin, şüphe duymanın ihanet olacağını hissetmeye başlıyor. "Rüşd" ile "ğayy" arasındaki sınır, karşısında öyle kesin ve açık bir şekilde belirmiştir ki İblis'in gücü ve dehasının, etkilenip boş izahlara girişmesine yol açacak sahte bir iş olmadığını anlamıştır.

İbrahim, bu mesajı inkar etmede İblis'in rolünün olduğunu, İblis'e itirafta bulunduğunu hissediyor...

Uçurumun kenarında!

İbrahim'in düşüşü!

Putkıran İbrahim'in, Ulil-azm Peygamber, İslam'ın banisi, halkın önderi... İbrahim'in,

"Tevhid" in doruk noktasından
"şirk" in en alçak bataklığına!
düşüşü...

Daha ne diyeyim?

Şirk mi? Hayır! Olamaz! Şirk çok tanrılılık; Allah'la birlikte başkasına veya başkalarına tapmaktır.

Ve İbrahim, Kur'an'ın ibadet, tevhid ve şirk hakkında kullandığı dille, Allah yerine İblis'e tapma uçuşunun kenarındadır. İşte İblis, Mina cephesinde açıkça Allah'ın karşısında durmuştur.

Hiçbir hileyle her ikisiyle birlikte yanyana gelinemez.

Ve her ikisinden birden uzaklaşamaz da.

Ne "birlikte yaşama", ne de "tarafsızlık"!

Ah! Bu ne çetin, ne korkunç bir öykü!

İnsan, evrenin bu Allah -benzeri (hüdâgûne) varlığı, kainatı emri altına alabilecek bu insan, ne kadar da güçsüz!

İçinde Allah'ın ruhunu taşımakta, ama "zaaf" la yoğrulmuş!⁴⁴ Hiçbir makamda düşüşten korunmuş değildir! Uçuşunun üzerinde tıpkı yeni yürümeye başlıyan çocuk gibi, daima kendini kontrol etmelidir! Bilinç Masum Tehvid Peygamberlerinin sonuncusu Hatemü'l-Enbiya dahi kendini korumasaydı sarsılabilir düşebilir, yaptıklarını heba edebilirdi. O bile şirkten masum değildir!

İbrahim, Sahib-i azm Peygamberlerin babası, insanlık tarihinde putkıran ve şirk katili! Ömrünün son merhalesinde, insanî gücünün zirvesinde, İlahî izzet ve onurunun tepe noktasında, bir tek "evlat sevgisi" onu İblis uçuşunun kenarına sürüklemiştir!

Tevhidin en güçlü kahramanı, Allah'ın Peygamberlerinin babası, yüz yıl İbrahim olarak yaşadıktan sonra, tepeden tırnağa İlahî alâmet, iftihar ve yakîn elde ettikten sonra, artık İblis'in perişan oyuncağı!

Senin için artık hiçbir yol kalmamıştır. Allah ve şeytan iki yanında durmuşlar. Hangisini seçersin. İbrahim!?

İbrahim'in üzerinde hüccet tamamlanmıştır. Şüphe yok ki mesaj, hak mesajdır. Kuşkusuz mesajdan şüpheye düşmek şeytanîdir. Mesajdan şüphe İblisî bir şüphedir.

Yine de "mantıkî delil" getirebilir. Mantıkî delili de öyledir. Fakat vicdanı onu kuşatmış, emri altına almıştır.

Hakikatin aydınlığı, açıklığı ve sıcaklığını tutuşmuş ateş parçası gibi fitratının derinliklerinde bütün bir varlığıyla hissetmekte, idrak etmektedir.

"Hakikat", aklî delillere muhtaç olmayacak kadar sarıh, güçlü ve yakîndir. Hakikat adamı, hakikati tıpkı güneşin parlaklığı gibi hisseder, kendi var oluşunu bulup idrak ettiği gibi, Hakkın varlığını da vicdanında hisseder.

Hakperest insan hak bulucu bir koku alma duyusuna sahiptir. Asla yanılmaz güçlü bir duyudur bu. Tıpkı bal ansının, yüzlerce fersah mesafeden, binlerce dağ, tepe, ova, karanlık tufan gibi engeller arasından, sayısız yollan, bozuk dağ yollarını, görünmez kara ve deniz yollarını o yön bulucu gizemli gücüyle aşarak kendi kovanını bulduğu gibi hakşinas insan da aynı şekilde hakkın peşine düşer, geceler, tufanlar, tuzaklar, komplolar, binlerce vesvese, başdöndürücü hokkabazlık arasında hakkın yönünü teşhis eder. Tarihin hak perestlerinin önderi olan İbrahim de o uzun ömrünü hakperestlik içinde geçirmiş, hakk içinde hakla büyümüş olgunlaşıp pişmiş, meyve vermiştir. Böyle bir insan olan İbrahim, peki nasıl olur da Hakk'ın hakk mesajını tanıyamaz ve İblis'in vesvesesini teşhis edemez?

Her ne kadar dost onun için bir ateş yakmışsa da düşmanın tutuşturduğu yangın ve alevden daha korkunç ve daha yakıcı....!

Her ne kadar şimdi düşman, üzerindeki bu yangını soğutmaya, kırmızı güle dönüştürmeye çalışıyorsa da...

Dostla düşmanın Hakla batılın ölçütü, seninle yaptıkları şeye göre değildir. Bu ikisinin başka bir ölçütü vardır, benim ve senin kar ve zararından daha öte bir şey .

İbrahim, artık ne yapması gerektiğini biliyor. Mesajın anlamını yakînen kavramıştır. Bilmektedir ki ta başından beri, o şüpheler şeytanın işiydi. Umutsuzluk içinde bir ömür boyu bekleyişten sonra bir evlada kavuşmuş olan bir babanın tarif edilemez aşkı, onu bilinçsizce, bu tür yorum ve tereddütlere sürüklüyordu. Bu yorum ve

tereddütlerle kaçış yolu bulmak emelindeydi. Allah'ın karşısında durmaksızın ve haktan yüz çevirmeksiz, İsmail'i kendisi için koruyabilmenin yolu.... Fakat artık her şey açık ve aydın,

dert verici, ıstırap verici!

Vah vah, ne korkunç bir facia!

İbrahim, mesuldür, evet, bunu artık iyice anlamış vaziyettedir. Fakat bu sorumluluk bir baban tasavvur edemeyeceği kadar acı ve çetindir.

Üstelik de İbrahim gibi yalnız, yaşlı bir babanın tasavvur edemeyeceği kadar....!

Hem de İsmail gibi biricik oğlunu kesme konusunda!

Keşke İsmail tarafından İbrahim boğazlansa, kurban edilseydi, ne kadar da kolay!

Ne kadar da zevk verici!

Fakat hayır, genç İsmail ölmeli ve yaşlı İbrahim hayatla kalmalı, tek başına üzgün ve yüreği dağlı...

Kanlı yaşlı ellerle!

İbrahim ne zaman mesajı düşünse, teslimiyetten başka bir bir şey aklına gelmez. Artık en küçük bir tereddütü yoktur. Mesaj, Allah'ın mesajı; çağrı, Allah'ın çağrısıdır. İbrahim, evet tarihin bu büyük âsîsi, Allah karşısında tam bir teslimiyet içine girmiştir.

Ama ne zaman emrin ifasını, İsmail'inin kesilmesini düşünse, çaresizlik ve acz, onu öyle bir baskı altına almaktadır ki fanus gibi kendi üzerine katlanmaktadır. Keder, temizlik ve peklilik aynası olan açık benzini deri parçası gibi yakmakta, morartmakta ve soldurmaktadır. Dağ gibi dert yükü altında kemiklerinin kırıldığını duyar gibidir.

Zaaf, çaresizlik ve korku sultanının, İbrahim'in bütün bir vücudunu sardığını, derdin İbrahim'de neler yaptığını gören İblis, onun içine hırs ve tama, atmaya çalışır. İblis'in işidir bu: Adem'in yeryüzüne inişinden beri Ademin çocuklarına tuzak kurmakla meşgul olan kinci düşman İblis, nerede bir insan kokusu alsa hemen orada bitiverir. Her kimde korku, zaaf, tereddüd, ye's, haset, bencillik, şuarsuzluk, hatta bir şeye aşırı sevgi ve bağlılıktan bir eser görse he-

men harekete geçip işe koyulur. İblis için iyi şeyler bile kötülük kaynağı olabilir, senin yolunun üzerine oturma fırsatı bulup seni kendine çağırabilir. Sorumluluktan uzaklaştırabilir, gönlündeki hak mesajın aydınlık ve açıklığını karartıp bozabilir. İblis, evlat sevgisini bile kötüye kullanabilir. "*Şüphesiz, mallarınız ve çocuklarınız birer fitnedir*" (Enfal, 28) Nedir fitne? "Deneme/deney ocağı"! "Akîde yolunun şeddi"!

İsmail şimdi İbrahim'in tek aşkı,
İblis karşısında tek zaaf noktası...

Artık İsmail'e sahip olduğu için İbrahim'in yüreği hoplamaktadır. Mesaj, hak mesajdır.

Fakat onun yüreğim "İsmail'e sahip olma" zevkinin yerini "onu kaybetme" derdi doldurmuştur. Gam, öfkeli bir sırtlan gibi İbrahim'in canına çöreklenmiş, onu içten içe kemirmektedir. Gam kokusu İblis'i mest etmekte, sevinçten uçurmaktadır. Keder, insanoğlunu, İblis'in yağlı pençesi ve keskin dişlerine lokma yapmaktadır.

İblis tekrar umutlandı, kederli İbrahim'in içine hırs ve tama' atmanın gayretine düşürdü, İbrahim'in peşine düşerek "şuurunun bilinçsiz" derinliklerinde gizlice aktı ve ikinci kez söylediği şeyi tekrarladı.

İblis'in mantığı her zaman birdir, aynı şeyin tekrarıdır. Yüzlerce renk ve düzen olsa da:

– "Bu mesajı, rüyamda..."!

Fakat hayır yeter, yeter artık İbrahim!

İbrahim kararını verdi,

seçimini yaptı

İbrahim'in seçiminin hangisi olduğu belli.

Peki hangisi?

"Allah'a kulluğun mutlak özgürlüğünü"!

"İsmail'i kesmek"

İbrahim'i kendisine kulluğa çağırın son bağı!

Önce olayı çocuğa açmaya karar verdi.

Oğlunu çağırdı,

oğlu geldi.

Baba, "kurbanlığım" tepeden tırnağa süzdü!

İsmail, büyük kurban!

Şimdi Mina'da kayalık bir köşede, baba ve oğul başbaşa konuşmakta!...

Saçı-sakalına ak düşmüş, bir asırdan uzun bir ömrü acılarla geçirmiş bir baba

ve nazik, yeni açmış bir çocuk!

Yarımadanın göğü, ne desem, dünyanın göğü, bu manzarayı görmeye dayanamaz. Tarihin işitip de kaydetmeye gücü yoktur. Yeryüzünde baba ile oğul arasında böyle bir konuşma asla hayal bile edilemez.

Böyle samimi ve böylesine müthiş bir konuşma!

Baba, sanki hikayeyi anlatacak, ruhunun muzdarib ve acılı dalgalanmalarını oğluna açacak gücü kendinde bulamıyor.

Hatta ben seni kendi ellerimle kesmeye memur edildim diyerek konuyu dile getirmeye kadir değildir. Nihayet kalbini Allah'a açar, dişlerini sıkar ve şöyle der:

"İsmail, ben rüyada seni kestiğimi gördüm "!

Bu kelimeleri ağızından öyle hızlı çıkarır ki konuşması çabucak biter, kendisi bile duymaz, anlamaz. Konuşmasını bitirdi. Ve öylece sesiz kaldı, İsmail'e bakmaktan ürkmüş korkulu bakışlar ve müthiş çehreyle!

İsmail meseleyi anladı, babasının acıklı yüzüne yüreği yandı ve onu teselli etti:

– "Baba! Hakk'ın emrini yerine getirmede tereddüt etme, teslim ol. Beni de bu işte teslim olmuş bulacak ve İnşallah sabredenlerden olacağımı göreceksin."!

İbrahim bu sözler üzerine, hayret verici bir güç bulmuştu kendinde. Artık sadece hakperestlik gücüyle harekete geçen bir iradeye ve sadece mutlak özgürlüğe sahipti. Kesin kararlıkla ayağa kalktı. Bu kalkış öyle eritici, öyle çevik bir kalkıştı ki İblis'i hemen umutsuzluğa gark etti. Mutlak özgürlükten başka bir şey olmayan ve hakperestlik gücünün dışında başka hiç bir şeyin kımıldatamadığı bir iradeye sahip olan Tevhid delikanlısı İsmail de Hakka teslimi-

yette öyle yumuşak, öyle ram olmuştu ki adeta "sessiz ve çok sabırlı bir kurban"!

Baba bıçağı tuttu, keskinleştirmek için tarif edilemez bir güç ve hışımla taşa sürüyordu. Hayatta en kıymetli gönül bağına karşı babalık şefkatini böyle ortaya koyuyordu. Çocuğuna gösterebildiği tek muhabbet buydu o anda.

Aşkın ruha bahşettiği güçle, önce kendini içte öldürdü, kendi can damarını kesti ve içi kendinden boşalarak Allah'a aşkla doldu.

Sadece Allah diye nefes alan bir canlı!

Sonra Allah'ın verdiği güçle *ayağa* kalktı. Rahat, sessiz ve itaatkar duran genç kurbanını kurban yerine götürdü. Toprağa yatırdı ve çabucak altına aldı. Yanağını taşa koydu, başından tutarak saçından bir tutam kadarını avucunun içine aldı. Biraz geriye doğru çekti. Şah damarı dışarı çıktı. Kendini Allah'a havale etti. Bıçağı kurbanının boğazına dayadı ve bastırdı,

öfkeli bir bastırış, korkunç bir çabuklukla.

Yaşlı adamın bütün çabası henüz kendine gelmeden, göz açmadan, görmeden "Onun her şeyi"nin bir anında işin bitmesi ve kendisinin kurtulması içindi.

Fakat...

Ah! Bu bıçak!

Bu bıçak... kesmiyor!

İncitiyor...

Bu ne acımasız bir işkence böyle!

Bıçağı hışımla taşa vuruyor!

Yaralı bir aslan gibi kükrer, dertle, ıstırapla, hışımla kendi üzerine kıvrılır adeta, korkar, babalığından dehşete düşer. Şimşek gibi atılır, bıçağı kaptığıyla öylece itaatkar, ram ve sakin bir şekilde duran hiç kımıldamayan kurbanının üzerine ikinci kez hücumla geçer.

Bir de ne görsün:

bir koyun!

Ve bir mesaj

"Ey İbrahim! Allah İsmail'in boğazlanmasından

vazgeçmiş;

onun yerine kesmen için bu koyunu göndermiştir. Zira sen buyruğu yerine getirdin"!

Allahü Ekber!

Demek Allah için insan kurban etmek yasak oluyordu.

Oysa geçmişte bu, yaygın bir dinî gelenek ve ibadetti.

İbrahim'in milletinde, insan yerine koyun kurban etmek vardır!

Bundan daha da anlamlısı:

İbrahim'in İlahının diğer tanrılar gibi kana susamamış olmasıdır. Aç olanlar, ete aç olanlar, Allah'ın kullarıdır!

Bundan daha manidar olanı;

Allah'ın başından itibaren İsmail'in kesilip kurban edilmesini istememesiydi.

O istiyordu ki İbrahim, İsmail'in kurban edicisi olsun.

Öyle de oldu; ne yürekli bir insan

Artık İsmail'i katletmek boşunadır, saçmadır !

Allah başından beri İsmail'in Allah'ın kurbanı olmasını istiyordu.

Öyle de oldu nitekim: ne kadar sabırlı bir insanmış.

Artık İsmail'in öldürülmesi beyhudedir!

Burada sözkonusu olan "Allah'ın ihtiyacı" değildir.

Her yerde sözkonusu olan "insanın ihtiyacı"dır.

Budur, hakîm, şefkatli, merhametli, insanı seven Allah'ın "hikmeti".

O, İbrahim'i İsmail'ini kurban etmek gibi yüce bir makama çıkarıyor,

İsmail'i kurban etmeksizin!

İsmail'i de "Allah'ın büyük kurbanı" olmak gibi üstün-zirve bir dereceye yükseltiyor,

ona hiçbir zarar vermeden!

Çünkü bu dinin öyküsü, işkence, insanın kendine eziyet etmesi, kan ve tanrıların kana susamışlığının öyküsü değil, "insanın kemâli" nin öyküsüdür. İçgüdü zincirinden, dar egoizm zindanından kurtuluşun öyküsüdür. Ruhun yükselişi, aşkın miracı ve beşeriyet

iradesinin mucizevî iktidarının; her bağ ve kayıttan, seni "hakikat karşısında sorumlu bir insan" olarak esir ve aciz kılan tüm zincirlerden kurtuluşun öyküsüdür.

Ve nihayet, "şehadet'in yüce doruk noktasına erişmek, tıpkı İsmail gibi.

Ve şehâdetten daha da öte, daha da yüce...

—Bu, beşeriyet sözlüğünde henüz adı olmayan bir şey— İbrahim gibi!

Bu öykünün sonu nedir? Koyun kurban etmek.

Bu en büyük insanlık trajedisinde Allah'ın kendisi için istediği şey nedir?

Bir kaç aç için koyun kesmek!

Ve şimdi sen, ey İbrahim gibi Mina'ya ulaşmış insan! Kurbanlığını getirmiş olmalı, ta başından İsmail'ini Mina'da kurban etmek için seçmiş olmalısın.

Senin İsmail'in kimdir? Nedir?

Kimsenin bilmesine gerek yok. Sen kendin bilmelisin ve tabî ki Allah

Senin İsmail'inin, çocuğun olması mümkündür. Bu, tek evladın

olmaya da bilir. Çocuğun olabileceği gibi karın, kocan, işin, şöhre

tin, şehvetin, gücün, iktidarın, mevkiin, makamın da olabilir.

Senin gözünde, İbrahim'in gözünde İsmail'in sahip olduğu yere sahip olan kimsenin veya şeyin ne olduğunu ben bilmem tabî ki!

Sorumluluğun gereğini yerine getirmene, hakikat için çalışma

na engel olan, özgürlüğünü kısıtlayan, seni kendinle başbaşa kal

maya, nefsinle, hevânla birlikte olmaya çağıran zevk bağı olan, tıp

kı toplum zincirinin, senin sağlam yerini bağlaması gibi yürümene

izin vermeyen, İsmail'ini koruman için İblis'le işbirliği yapan, hak

mesaja karşı kulağını sağırlaştıran, anlayışını, aklını bozan, kalbini

çirkinleştiren, seni iman fermanı karşısında isyana, ağır ve zor so

rumluluk yükü altından kaçmaya yönelten.... seni koruyan ve kur

banını koruyan her şey ve herkes !

Bunlar İsmail'in özellikleridir. Sen kendin onu, kendi yaşamında bul ve al, Allah'a yöneldiğin şu an Mina'da kurban et.

Koyunu, hemen ilk baştan seçme, bırak onu Allah seçsin ve İsmail'ini kesmek yerine sana takdir etsin, bağışlasın.

Böyleliktedir ki Allah kestiğın koyunu kurban olarak kabul eder.

İsmail yerine koyunu kesmek, "kurban kesmek" iken koyun olarak koyun kesmek, olsa olsa "kasap"lıktır!

Testis Putları

Şimdi şunu sormak gerek Mina'daki üç putu tanıdın mı artık? İbrahim'e vesvese vermeye çalışan bu üç İblis sembolünü!

Acaba insan "kendi benliğinden sıyrılarak" mutlak özgürlük miracına kadar yükselebilir, insanı esaret altına alan kayıt, bağ ve zincirlerden kurtulabilir, ilahî varlık olabilir, "kendisi için" ve fakat "kendi asliyetinin dışında başka bir şekilde" (existence pour soi) -itibarî- "Allah için" ve faat "kendi öz biçimiyle" (existence en soi-authentique) -aslî-zatî- var olan İbrahimî varlık aşamasına yükselebilir, üç aşamayı da geçebilir mi?

Acaba bu üç put, Hacc-ı Ekber'de, Arafat, Meş'ar ve Mina'da sözkonusu olan üç müsbet seyir merhalesinin üç menfî seyir merhalesi değil midir?

İlk taşlama Arafat'ın, orta taşlama Meş'ar'ın, son taşlama Mina'nın karşıtı değil mi?

Artık düşünecek mecalim kalmadı. Burdan öteye aklım ermiyor.

Fakat bu çerçevede ortaya çıkan şu soruya cevap vermem gerekmektedir: İbrahim olma yolunun üzerinde insana pusu kuran, onu İlahî risaletini yerine getirmekten alıkoymaya çalışan üç aslî etken ve İblis'i güç, üç temel put, tam olarak ne yapar?

Hakkın mesajını mesh eder, değiştirir, bozar ve tahrif ederler.

İnsanı, en büyük zaaf noktası ve düşü yeri olan en güçlü sevgi bağını kötüye kullanarak kemale doğru yürümek ve Hakkın sorumluluğuna yerine getirmekten alıkoyar, felç eder.

Bu üç putun sahip olduğu ve bizim onlara işaret eden objektif misdakları bulmamıza yardım eden diğer bir özellik şudur: Bu üç put üç müstakil puttur. Her birinin bir adı, unvanı ve karargahı bu-

lunmaktadır. Fakat birbiriyle dayanışma içindedirler. Üçü de bir çizgide seyretmektedirler. Üçü de sorumlu insanın ve yoldaki insanın yolu başında pusuda beklemektedir.

Bunların hepsinden daha da önemlisi şudur: bu üç put üç bağımsız varlığa sahip olmakla birlikte, bir tek varlığı sembolize ederler : İblis'i

Bir "varlık", bir "vücut"turlar, ama aynı zamanda "üç tane"dirler; "üç vücut"turlar; ama aynı zamanda "bir"dirler!

Ne ilginç değil mi?! "Teslis"in bilimsel ve yaygın tanımı da budur! (Trinite): üç ilahlık!

Yahudilik'te: Phylion (filun) denilen üç Uknum.

Hristiyanlık'ta: Baba, Oğul, ve Ruh'u1-kuds!

Yunan'da: bir başta üç yüz.

Hint'de: Vişnu, yine bir başta üç sima.

Hinduizm'de: üç zatta menû: baş el, göğüs

Eski İran'da: üç âzer (ateş)de (Goşnesb, Estakhr ve Berzin mehr) Ahrumazda.

Ve başka bir yerde : Allah'ın vasıtası, Allah'ın gölgesi, Allah'ın ayeti.

Şirk nedir? Dünyevî bir din: bilimsel tarih felsefesinde doğru bir şekilde ifade edilmiştir ki şirk, toplumun alt yapısından doğan, mevcut düzeni izah edip meşrulaştıran, toplumun maddî temelleriyle uyumlu çatıyı teşkil eden ve nihayet halkın bilincini uyuşturan şey!

Bütün bunlar doğrudur, bunları söyleyenlerin anladıklarından daha doğru, ama şirk dini bağlamında... Tevhid dini şirkin karşıtıdır ve şirkle aynı kaynak, öz ve fonksiyona sahip olması düşünelemez.

Tarihin savaşı, dine karşı dinin, şirke karşı Tevhidin savaşıdır.

Fakat şu da var ki Tevhid dinini dahi sosyal gerçekliğinde şirk dini haline getirmişlerdir. Tevhid örtüsü altına gizlenmiş şirk! Daha korkunç ve daha sürekli.

Hristiyanlığın teslisi, tevhid idi! Vişnu, Ahura vb. aynı ilah değil mi?

Ben inanıyorum ki bütün dinler tevhid üzereydiler. Sosyal düzen tarihte şirke; tek toplum, tek ruhlu ve sınıfsız toplum, sınıflı ve gruplu toplumlara; tevhid şirke dönüşmüştür.

Adem'den geriye iki oğul kaldı, iki ademoğlu. Hayvancılık yapan Habil'i, bol ekin ve arazisi olan kardeşi Kabil öldürdü. Kabil'in ölümünü kimse haber vermemiştir. Kabil ölmemiştir. Adem'in varisi olan Kabil, bir ğasıb idi, bir katil idi, kardeşinin katili, şehvetperest, mülk sahibi, Allah'a karşı asî ve Adem'in halefsiz halefi idi!

Tarihe egemen olan Ademoğulları, Kabiloğullarıdır.

Toplum geliştirdi; kurumlar, sistemler karmaşıklaştı, işbölümü, uzmanlık ve sınıflar ortaya çıktı. Kabil, evet egemen güç, belirleyici güç, hakkın ğasibi, maddî herşeyin sahibi olan Kabil de üç ayrı yüzle ortaya çıktı. İlerleyen toplumda siyaset, ekonomi ve din üç boyutta belirdi ve Kabil, bu üç ayrı üstün her birine dayandı. Zor, zer ve zühd gibi üç kudreti ortaya çıkardı. İstibdad, istismar ve istihmar, kendilerini göstermekte gecikmediler. Tevhid, bu üç sembolü Firavn, Karun ve Bel'am-ı Bâura olarak isimlendirmektedir. Fakat şirk, üç boyutlu egemen düzendeki bu üç yeryüzü tanrısını dinle izah etmekte ve gökteki üç tanrı ile tevil etmektedir.

Bu üçü, seni Allah'a kulluktan kendine kulluğa çağırır.

Ey İbrahim elbisesine bürünmüş insan!

Bunlar sana galip gelebilmek, başını bağlayabilmek, cebini boşaltabilmek, aklını iğdiş edip karartabilmek için seni "İsmailperestliğe" sürükler!

Vur ey Mina'ya gelmiş Hacı!

Sen ki İsmail'ini de kurban yerine getirmişsin.

Tıpkı İbrahim gibi üç çehre içindeki İblis'i taşıla.

Ey büyük put kırıcının takipçisi, tevhid eri, üç putu da kır.

Zilhicce'nin onuncu güneşinin doğusuyla birlikte zaman, hücum anını ilan eder. Ümmetle aynı adımlarla yürüyerek Meş'ar'dan hareket etmiş İhramlı toplulukla Mina sınırından geç, taşlama geçidine hamle yap, ilk hamlede sonuncusunu vur!

Gerçekten bu sonuncusu kimdir? Önce ona mı atmak gerek?

Firavun mu?

Karun mu?

Bel'am-ı Bâura mı?

Bu üç put, bu üç Kabilî gücün âbidesi, bu üç İblis sembolü, tevhid karşıtı şirk teslisidir.

Firavun'u vur; zira: "Hüküm ancak Allah'ındır".

Karun'u vur, zira: "Mal, Allah'ındır".

Bel'am-ı Bâura'yı vur, zira: "Din, büsbütün Allah'ındır".

Allah'ın tabiattaki temsilcisi, insanlardır, Allah'ın yeryüzündeki ailesi insanlardır. Yeryüzünün varisleri ise layık, salih kullarıdır.

Demek ki Allah'ın hükümeti, insanların elindedir. Öz kaynakların hepsi de insanların...

Allah'ın dininden bütünüyle sorumlu olanlar da insanlardır.

Bu üçünden hangisi Firavun ve despotizmdir, zûrperestliktir? Hangisi Karun ve mala tapıcılıktır, zerperestliktir ve hangisi Bel'âm-ı Bâura ve mollacılıktır?

Her İbrahimî aydın, sahip olduğu fikrî bakış açısı ve sosyal mücadele yöntemiyle ve de sorumlu olduğu sosyal düzen temelinde, asıl dayanağı birinin üzerine koyar. Siyasî bir savaşçı ise sonuncuyu Firavun olarak kabul eder, daha çok da baskıcı, militarist ve faşist düzende...

Ekonomi faktörünün belirleyiciliğine inanan bir iktisatçı mütefekkir, sonuncunun Karun olduğunu düşünür. Cehaleti, fikrî donukluğu, bilinç ve gelişmeyi boğucu etkeni, şirk dini veya bozulmuş şirk dini olarak gören; beyinler, zihinler sarsılmadıkça hiç bir şeyin sarsılmayacağına inanan mücahid fikirli aydın ise sonuncusunun Bel'am-ı Bâura olduğunu var sayar.

Ben ilk Hacc'ımda, sonuncuyu Bel'am olarak kabul ettim ve Bel'am niyetine taşladım. Kendi seçimimin Kur'an'a uygun düştüğünü de gördüğümü belirtmeliyim. Kuran'ın saldırısı daha ziyade nifak, şirk ve cehalete; itirazı ise mollacılığadır:

"Onlar Allah'ı bırakıp da hahamlarını ve rahiplerini rabler edindiler..." (Tevbe, 31)

Ruhanilere, din adamlarına yönelik öfkeli acı ses :

"Onların durumu, koca koca kitaplar taşıyan eşeğin durumu gibidir." (Cuma, 5)

"Artık onun durumu üzerine varsan da dilini sarkıtıp soluyan , terketsen de dilini sarkıtıp soluyan köpeğin durumu gibidir" (Araf, 176)

Allah'ın dışında mollaları, din adamlarını rabler edinmişlerdir. Bu işe yaramaz mollalar, tıpkı kitap yüklü eşek gibidirler. Münafık molla, üzerine varsan da havlayan, terketsen de havlayan köpek gibidir...

Bana göre Kur'an'ın son sûresinde de bu, beyanın icazıyla, sözün İlahî güç ve güzelliğiyle ilginç bir şekilde vurgulanmaktadır. Sûre Peygamber'in şahsına hitab etmektedir. Kuran'ın sana verdiği bu sûre, böyle bir şahsiyete, en büyük İlahî risalet, beşerin en büyük kurtuluş, bilgi ve liderlik sorumluluğuna sahip olan Peygamber" e seslenerek şöyle diyor: Sen "şer"den emin değilsin. O halde Allah'a sığın!

Sûre, Allah'ı üç sıfatla tarif etmektedir :

"De ki sığınırım "insanların Rabbi"ne, "insanların Meliki"ne, "insanları İlahı'na!"

Söz konusu üç putun kendilerine tahsis ettikleri üç gücün, olumsuzlanması ve Allah'ın zatına ait olduklarının olumlulanması (Tevhid!).

Burada da görmekteyiz ki ilahi ve ruhanî güç sonda zikredilmiştir.

Peki Peygamber gibi bir şahıs, kimin şerrinden insanların Rabbi'ne, insanların Meliki'ne ve insanların İlahı'na (Mâlîkiyet, Mülûkiyet, Rûhaniyet) sığınmalıdır? Hannâs'ın şerrinden. Hannâs kimdir? Kur'an, onu açık bir biçimde ortaya koymaktadır :

"İnsanların göğüslerine vesvese veren el-vesvâsi'l-hannâs'ın şerrinden"!

Burada insanların sinelerine vesvese (düşünce, duygu ve inanç) veren bir güçten söz edildiğini görebilmekteyiz.

Mina'da da söz konusu olan, İbrahim'in sinesine vesvese veren İblis'tir.

Demek ki sonuncusu, bu vesveseci hannâstır... Din ticareti yapan alim kılıklı, ilim ticareti yapan bilgin ve hain aydın! Kur'an, insanlık tarihinin ilk çatışmasız ve sınıfsız toplumunu ihtilaf ve ayrılı-

lığa sürükleyen ilk zulüm, dalalet ve tefrika faktörünün, kendilerini dinin ve din bilimlerinin sorumlu yetkilisi, şeri ahkâmın uygulayıcı yetkilisi olarak gören, ihtilafları gidermek için geldiklerini, Hak yönetim ve hukukun istikrarı için var olduklarını düşünenler olduğunu kabul eder. Bunlar, evet dini ellerinde tutan din adamları; ihtilaf, tefrika ve tezatları icad etmişlerdir; üstelik de dinî fanatizm, dinî taassup ve fikrî ihtilaflar adına ve de bilinçsizce değil, tersine bilinçli bir şekilde ve de tecavüz, zulüm ve haset (bağy) kastıyla icad etmişlerdir!

"İnsanlar tek bir ümmetti" (Bakara, 213; Yunus, 19)

İnsanlar, tek gruptu - hepbirlikte, birlik içinde, sınıfsız, çatışmasız, tefrikasız bir toplum.

"Sonra Allah, müjdeleyici ve uyarıcılar olarak Peygamberler gönderdi ve ihtilafa düştükleri konularda insanlar arasında hükmetmek için onlarla birlikte Kitabı hak ile gönderdi. Kendilerine kitap verilenler, (kendilerine hak ile batılı ayırdedici) apaçık belgeler geldikten sonra aralarındaki bağy yüzünden ihtilafa düştüler." (Bakara, 213)

Fakat bu "Hacc" benim gibi birinin anlama kapsamıyla sınırlandırılmayacak kadar derin ve zengin bir olgudur. Başka bir ifadeyle ben, "Hacc"ın tamamını, bütün yönlerini kavrayacak kapasite de birisi değilim.

Her gidişimde Hacc'ı bütün yönleriyle anladığımı, sonraki ziyaretimde artık bir tekrardan öteye geçmeyeceğini sanırdım. Fakat bir sonraki ziyaretimde şaşırıp kalır, "önceki ziyaretimde Hacc'dan ne anlamışım ki" diye sormadan edemezdim.

Ve sen ey benim okurum! Sen de sanıyorsun ki benim Hacc hakkında söylediklerim, Hacc'ın bütün anlamını kapsamaktadır veya Hacc'ın manası, burada söylediğim şeylerden ibarettir. Oysa durum böyle değildir. Bu noktada benim iddiam şudur: burada söylediklerim, benim Hacc'dan anladıklarımıdır. Sen de başka bir şekilde anlamaya çalış. Zira bu pratik "menâsik" risalesi veya bir ilmihal kitabı değil, fikrî bir risaledir. Bütünüyle normal bir zihnin imkan ve kabiliyet sınırları içerisinde gösterilmiş bir çabadır. Bu, rejisörün evrenin rejisörü olan bu simgesel mucizevârî gösteriyi kendi çapında tahlil etme ve denizi, bir testiye doldurma çabasıdır!

Bu nedenle Hacc'a her gidişimde önceki bilgi ve anlayışımı tashih ettim, önceki yorumumu tekmil ettim ve yeni sırlar keşfettim. Öncekine nispetle her şey olan ve fakat sonrakine nispetle hiçbir şey olan Hacc bilgi ve anlayışına yeni noktalar, keşif ve gözlemler kattım!

Son Hacc yolculuğumda kendi kendime düşündüm: Niçin Hacc rejisörünün kendisinin belirlemediği şeyi ben belirleyeyim? Eğer tayin edilseydi, tayin edilmiş olurdu. Acaba bu üçünün tayin edilmesi *bizzat*, bir tür tayin değil midir?

Zaten bu her üçü biri, biri de her üçü değil mi?

O halde bu üç putu birbirinden ayırmak, birbirinden ayrılmaz bir bütün olan o üç "boyut" u ayırmayı zihne getirmektedir. Bu üç putun hangisinin kimi sembolize ettiğinin belirtilmesi, şunun için olabilir. Her putta diğer iki put gizil olarak mevcuttur. Öyleyse sen de her taşlamada diğer iki putu taşlamaya da "niyet" et!

Belirleme ve ayırma, insanların kalıpsal zihninin, sabit kalıplar, monoton kurallar çıkaran ve adını sosyoloji, psikoloji, tarih felsefesi vb. koyan filozofların, bilginlerin zihninin bir sonucu olsa gerektir...

Hacc'ın yaratıcısı bilmektedir ki her kültürel dönemde, her medenî devirde, her tarihî aşamada, her sosyal düzende, her üretim alt-yapısı, sınıfsal doku, fikrî üst-yapı ve toplumsal ilişkilerde bu üç güçten biri, belirleyici güçtür ve diğer ikisinin de koruyucusudur. Sonuçta onu reddetmek, kurtuluş amili zafer ve Kurban Bayramı'nın kaynağıdır. O halde durma, hemen harekete geçerek Mina'da ukbâ (son) taşlama yerine git ve ilk saldırıda o gücü taş yağmuruna tut.

Kuşkusuz ileri kapitalist bir ülkeden gelen taş atıcı ile geri kalmış ortaçağ din toplumundan veya faşist bir sistem ve ferdî diktatörlük düzeninden gelen taş atıcının taşlamadaki niyetleri farklı olur. Gerçi üçü de birdir sonuçta; sonucusu, birinci ve ikincisini de barındırmaktadır kendi içinde. Firavun, Karun için soymayı, talan etmeyi yasallaştırır, Bel'am şer'ileştirir. Karun, Bel'am düzenini altınla çalıştırır, Firavun ise zorla, güçle korur. Bel'am, Firavun'un iktidarının temellerini gökyüzü tanrılarının omuzlarına koyar, Karun ise yeryüzü tanrılarının omuzlarına. Görüyoruz ki her biri kendi öz

zatının doğurduğu diğer ikisini, diğer iki kardeşini, hemcinsini iki yanına alarak iki koluyla sıkıca tutmuştur.

Sen ey Hacı! Yeryüzünün neresinden, zamanın hangi çağından gelmişsen gel, toplumun arasındaki İbrahimî sorumluluğunun gerektirdiği hangi niyeti seçersen seç, sonuncuyu, her üçü niyetine vur. Çünkü İblis'i son aldatışında tard edince, önceki aldatışlarında doğal olarak alt etmiş olursun.

Zira insanoğlu daima son aldatmanın kurbanı olmaktadır.

Sonuncusunu vurdun mu? Yüzünden mi? Başından mı? İsbet etti mi? Yedi vuruş mu yaptın? Dünyanın yaratılış günleri sayısınca mı? Yedi gezegen sayısınca mı? Yedi gök sayısınca mı? Haftanın bütün günleri sayısınca mı? Zamanın şartlarına uygun cihadlar sayısınca mı? Dünya yaratılalı beri mi? Yani yaratılışla başlayan savaş mı? Tabiatla, tabiatın yaratılışıyla uyumlu bir savaş mı yaptın?

Ne diyebilirim ki başka? Demek ki sayısız vuruş! Yani mütemadiyen, durmaksızın, kesintisiz, sulhsuz, tavizsiz, uzlaşmasız, "ateşkes"siz. Putla barışık, birlikte yaşamaya asla yanaşmadan! Yani ömrünün tamamını sürekli Mina'da geçiriyorsun ve daima şeytan taşlamadasın.

Zira yedi, çokluk sayısındır.

Sonuncusu düştü, Ey İbrahim! İblis, kararlı ve sebatkar taş yağmurunun altında dize geldi, felç oldu.

Ve sen ey insan ! Ey Allah'ın yeryüzündeki halifesi, sen de Allah gibi, İblis'i recm ettin, kovdun.

Sana secde etmekten kaçınan bu tek meleği, İbrahim gibi bir güçle ayaklarının dibine yere serdin, özgürleştin, İbrahim oldun! Ey İblis'in oyuncağı, puta tapan şimdi bütün meleklerin secde ettiği varlık.

şimdi artık İbrahim'in makamına erişmiş bulunmaktasın; mesajı, çağrıyı işitmeksizin, buyruğu ayırdetmekte, son savaş cephesinden zaferle dönmektesin. Son putu kırınca "aşk yolunda kendi İsmail'ini kesme" makamına eriştin. Artık hakperestlikte İsmail'ini de kurban edebilirsin.

"Ukbâ Taşlama"sından fatih olarak dönersin; aşka gönül koyup Hakk'ın özgür kulu olarak kurbana yönelirsin, kararlı adımlarla İb-

rahim'in ayak izlerini takip edersin, bir elinde hayatının İsmail'i, diğere elinde iman bıçağın. Kurban kesme yerine varır, İsmail'i yere yatırırın.

Kararlı ayaklarının önüne
Hakkı gören gözlerinin önünde
Dişini sıkar, Allah'a gönül bağlarsın.

Ey büsbütün "hak" olmuş, ey Mina'ya gelmiş insan! Bıçağı İsmail'inin gırtlığına daya!

Ve ..

... Bir koyunu kurban et.

Zira İbrahim'in Rabbi, kana susamış değildir. Senin İsmail'ine muhtaç da değildir.

Allah bizzat, senin İsmail'inin fidyesini öder.
Bütün bunlar seni çekebilmek içindi buraya,
evinin kara sıkıntısından! Ey İblis'in üç gölgesinin
kurbanı!

Mina'nın kızıl kurban yerine, Ey Tevhid put kıranı!
Şimdi sen ki Allah yolunda İsmail'in boğazına bıçak
dayadın.

İsmail'i öldürmek için Mina'ya geldin. Fakat ellerin, İblis'in kanına bulandı. İsmail'in de iftihar dolu olarak yanında durmakta.

"İsmail'i kesme"de "İblis'i taşlama"ya erişiyorsun. İnsan, ancak İsmail'inin bağından kurtulmakla İblis'i dize getirebilir, aksi taktirde olay tersine döner. "İsmail heyecanı" içinde olduğu müddetçe, İblis "akabe"de iş başında, dimdik ayaktaadır.

Ne ilginç bir şey! Bu dağlarda insana ne dersler öğretiyorlar!

Şimdi İbrahim olmuşsun artık, İblis'i yere yatırmışmısın. İsmail'ini kurban yerinden götür. Kesip kurban etmen gereken, İsmail değil, İsmail bağı idi, İblis'in oyuncağı İsmail bağı. İsmail'in kendisi, Allah'ın mahbubu, atıyyesidir. İsmail'i sana Allah bağışladı. Şimdi onun fidyesini ödeyen de Allah'dır.

İsmail'ini kurban yerinden alıp götür, Mina cephesinden birlikte dönün. "Haram ülke", "haram zaman" ve "haram toplum"u inşa etmek, Allah'ın pak ve emin harîmini insanlara "Özgür Ev"in binasını, emniyet, özgürlük, eşitlik, birliktelik ve aşk sığınağını kurmak için İbrahimî tevhid misyonunu omuzlanarak Allah'ın miadgahından halkın içine gelin!

Bayram

Şimdi her şey sona erdi. Hacc bitti. Nerede? Mina'da! İlginç! Mekke'nin arkasında! Mina, Mekke ile sınırdır, Mekke'nin banliyosudur, Ka'be'ye bir kaç adımlık yerde!

Hacc niçin Ka'be'ye varmadan son buldu?

Niçin Mekke'de, Mescid-i Haram'da, Ka'be'de değil?

Niçin Mina'da?

Bu sırrı anlamaman gerek. Bütün Hacc sırlarını idrak etmeli, yaptığını düşünmelisin.

Uzlete çekilerek, yalnızlığa gark olarak değil, toplum içinde, toplulukla birlikte düşünmelisin. Hacc'ın dayanağı, topluluktur. Burası Allah, İbrahim, Muhammed ve insanların miâdgâhıdır.

Yeryüzünün bütün noktalarından buraya gelmiş olan insanlar, farklı renklere sahip insanlar, farklı milletler, farklı diller, farklı ülke ve düzenler...

Ama hepsi aynı kültür, aynı iman, aynı tarih, aynı ülkü ve aynı aşka sahip!

Her grup, bir milletin resmî değil, özgür ve doğal temsilcisi...

Samimi halk arasından çıkmış insanlar, sokak, pazar, mezraa ve okul insanları. Sınıf, meslek, soy sop, ilim, servet, nam ve şan gibi bağlayıcı hiç bir kayıt yok...

Güçlü olmak Hacca gitmeye gücü yetmek, zengin olmak, servet sahibi olmak demek değildir. Hacc, servete zenginliğe düşen bir vergi değil, bir vazifedir, namaz gibi bir görev. Her görevi ifa etmeye güç yetirmek gibi, Hacc'ı yerine getirmeye güç getirmek de aklî bir şarttır!

Burada bütün milletlerin gerçek temsilcileri kendilerine özgü ve ortak dertlerle bir araya gelip toplanırlar.

Bayramdan Sonra İki Gün Vakfe

İdeoloji için oturdun,

ve amel için oturdun.

Bugün Zilhicce'nin onu. Kurban Bayramı, Hacc sona erdi. Fakat yarın, Zilhicce'nin onbirinci günü ve öbür gün, yani Zilhicce'nin on ikinci günü de çaresiz Mina'da kalırsın.

Onüçünü de Mina'da geçirebilirsin, tercih senin. Bu üç günde Mina bölgesinden çıkmak yasak! Ka'be'yi tavaf için bile geceleyin dışarı çıkmaya hakkın yok. Niçin? Çünkü şeytan taşlama bitmiş, Kurban ifa edilmiş, ihramdan çıkılmış, Bayram töreni yapılmış, bütün İhram yasakları kaldırılmıştır.

Peki öyleyse niçin bir milyondan fazla insanın, şehrin dışında, bu kuru vadide üç gün kalması gerek?

Oturalım da Hacc'ı düşünelim diye mi?

Yaptıklarımızı ortaya koymalı, düşünüp idrak etmeliyiz.

Oturalım da dünyanın dört bir yanından gelerek burada toplanmış, aynı aşk ve aynı imanla yoğrulmuş olan fikirdaşlarımızla, dert ortaklarımızla, yoldaşlarımızla, dert, acı, ihtiyaç, sıkıntı, güçlük ve ülkülerimizi orta yere serip konuşalım. Müslüman ülkelerin bilginleri, dünyanın bütün kıtalarından gelmiş sorumlu aydınlar, ülkelerinde sömürü, zulüm, fakirlik, cehalet, hurafe, nifak ve fesatla mücadele halinde olan müslüman mücahidler birbirleriyle tanışmalı, söyleşmeli, birbirlerinden yardım istemelidirler. Dünya müslümanları kendi çağlarındaki İslam dünyasını ve İslam'ı incelemeli, süper güçlerin ve onların yerli işbirlikçilerinin tehlike, tuzak, komplo ve düşmanlıklarını ortaya koymalı, çözüm yolu aramalıdır. "Ümmet"! tehdit eden, bölücü, tefrika çıkarıcı çabalarla, kör taassuplarla, kara yoğun propaganda dalgalarıyla, cehaletperver hurafeciliklerle, kinci tohumlamalarla, fırkacı ruhla, bidatçilikle, sapma eğilimleriyle, mezhepçilikle, kültür-zedelikle, kısaca yüzlerce hastalıkla, ortak bir evrensel mücadele planı ortaya koymalıdır İslamî hedefleri ve insanî idealleri, gerek müslüman ülkelerde, gerekse faşist veya diğer *bağnaz*, siyasî ve dinî rejimlerde esaret ve işkence altında bulunan azınlıkların kurtuluşunu gerçekleştirme yolunda, birliktelik ruhu oluşturmalı, anlayış, fikir ve duygu birliği ruhu icad edilmeli, ortak düşmana karşı saflar birleştirilip sağlamlaştırılmalı ve de İslam mezheplerinin ihtilaf ettikleri ilmî, fikrî ve fikhî meseleleri ortaya koyarak sözkonusu ihtilafı azaltma yolunda çalışmalı, mezhepler arasındaki mesafeler azaltılmalı, mezheplerin birbirlerini doğru ve tam tanımaları için çaba harcanmalı, farklı teori ve ba-

kışların serbestçe tartışılması, konuşulması ve incelenmesi yoluyla, inanç ve görüşlerin buluşma aydınlığında hakikati aramalı ve İslam'ın ilk kaynağına giden yolu bulmaya çalışmalıdır.

Mekke'nin dışında, Mina'da, dünyanın yaklaşık bir milyon müslüman temsilcisinin üç gün zorunlu durumu...

Evet bu dağlık vadide üç günlük bekleyiş. Bu vadiye ne görmeye değer bir yer, ne yapacak bir iş, ne alışveriş yapacak bir pazar veya çarşı, ne ferahlamak için bir gezi yeri, ne yaşam için bayındır bir yer var! Hiçbir şey yok yani!

Nitekim Peygamberin buyruğuyla burada ev yapmak da yasak.⁴⁶

Bu süre Hacc, zarfında herkesi ferdî hayatın bağ ve zincirlerinden kurtarmış, İbrahim'in güçlü ruhunun, onun rolünü ifa eden kimselerin şahsiyetine hululü ise korku, heves ve zaafı ruhlardan silip atarak düşünce ve duygulara itikadî sorumluluk ve fedakarlık gücünü katmıştır.

Bu esnada Haccın bitişi, gönülleri tevfik ve inayetle doldurmuş, İhram, Mikatı, Tavaf, Sa'y, Arafat, Meş'ar, Mina, şeytan taşlama, Kurban ve Bayram, canları iman ve aşk ateşiyle tutuşturmuş; hayatta dağılmış, yıkılmış, yüzlerce ihtiyaç, dağdağa ve iştiğalin pençesi altında ezilip parçalanmış olan herkesi ihlas ve imanla bütünleştirmiştir.

Böyle bir zeminde,

böyle bir zamanda,

dünyanın her köşesinden gelmiş olan bir milyonu aşkın müslüman insan, birbirini ve birlikte düşünmeden Haccı bitirmemeli, yeryüzüne dağılmamalı, ferdî ve toplumsal hayatının kailesi içinde boğulup kalmamalıdır.

Çünkü Hacc, birlikte Mikat'tan Mina'ya gelmektir. Arafat, Meş'ar ve Mina durağı daima vardır; fakat her zaman Hacc yoktur.

Bu günlerin dışında yılın diğer günlerinde gelersen, boşuna gelmişsin demektir. Bugün burada Allah'la dopdolu bir havayı solursun. Yarın halk gittiğinde, burası da yeryüzünün diğer yerleri gibi bir yer, tek özelliği susuzluk ve bayındırsızlık olan bir yer olur.

Seni buraya şunu öğretmek için getirdiler: Halktan uzak, cennet aramak ruhbanca çirkin bir bencilliktir, veresiye bir maddiyattır, "peşin maddiyat" tan daha da kötü bir şeye değer vermektir! Arzusuna düşkünlüğü ve işkembesini doldurmayı ölümden sonrasına bırakan tamahkar bir tüccarın ruhu! Peşini bırakıp veresiyeyi kabul eden ahmakça bir burjuvazi!

Zahid de maddeci gibi egoisttir. Maddeci tekniği araç olarak kabul eder, zâhid ise dini. Maddece ilmi kendi zevk aracı kılar, zahid ise Allah'ı. İkisi de aynı tür cenneti isterler. Maddeci bu dünyada, zahid ise öteki dünyada bir cennet!

Fakat İbrahim ve Muhammed'in İslam'ı bize öğretmiştir ki "Allah" böyle "egoist-kendine tapan mukaddes" ten nefret eder. Bir gününü, halkın işinden gafil olarak geçiren, toplumun yazgısı için sadece "düşünüp" kafa yormayan değil, aynı zamanda "çaba harcamayan" kişi yalnızca günahkar değil, müslüman da değildir!⁴⁷

Hacc'ı tamamlayıp İbrahimî zirveye, "İsmail'ini kurban etme" derecesine çıktın.

Evet öyle; Fakat bu işin bittiği anlamına gelmez, henüz baştasın. Bütün bunlar, "kendine hizmet" ten "halka hizmet" e erişmen içindi.

Ancak bu noktada aslolan "nan" (ekmek)dan "nam" için değil "Allah" için vazgeçmektir.

Bu yüzden şöyle demişlerdir: O "mevsim"de gel ki "toplum"la, "cemaat"la birlikte gelmiş olasın. Harem'e tek başına gidebileceğin bir yola sahip değilsin.

Şimdi Hacc'ın sonunda, bütün İbrahimler son İblisi karargahı yerle bir ettikten, en değerli egoizm bağını kestikten, toplu zafer kutlamasını yaptıktan sonra... Ey kendilerini Mina'ya ulaştırmayı "başarabilmiş" bütün insanlar!

Dağılmadan, hatta "Allah'ın Evi"ne gitmeden önce, iki büyük İbrahimî risaletinizi bu iki günde ifa edin:

- 1- Herkesi kuşatıcı fikrî, ilmî serbest bir seminer.
- 2- Büyük uluslararası sosyal bir kongre

Bu iki gün, Hacc'ın "sonuçlarını alma"ya özgüdür. Kongre yapılmalıdır bu günlerde. Kapalı kapılar ardında bir salonda değil,

açık dağlık bir alanda yapılan bir kongre. Alçak çatılar altında değil, yüksek gökyüzü altında, kapısız, duvarsız, kayıtsız, şartsız, teşrif atsız, protokolsüz bir kongre....

Başbakanların, devlet başkanlarının, resmî temsilcilerin, politikacıların, diplomatların, siyasî liderlerin, parti genel başkanlarının, parti genel sekreterlerinin, kabine üyelerinin, üniversite profesörlerinin, ruhanî ulemanın, seçkin aydınların, ekonomik makamların, sosyal şahsiyetlerin, itibarlı seçkin insanların vb., oluşturduğu bir kongre değil...

"*Bizzat* halkın, insanların" oluşturduğu bir kongre!

"İnsanlar içinde Hacc'ı ilan et, gerek yaya, gerek uzak yollardan gelen yorgun develer üzerinde sana gelsinler" (Hac, 27), evet "*bizzat* insanlar"!

Aime Cesaire'nin ifadesiyle : "Hiç kimse halkın kayyimi olma ve halk adına konuşma hakkına sahip değildir"!

Schandel'in deyişiyle: "Halkın *bizzat* bulunmadığı yerde halktan söz etmek, halk adına konuşmak, ancak hayasızlığın getirebileceği koskoca bir yalandır. Zira halk adına konuşmaya, halkın yerine karar vermeye sadece ve sadece Allah'ın hakkı vardır. Yeryüzünde Allah'ın halifesi olmaya da sadece halkın hakkı vardır."!

Bu yüzdendir ki, Allah'ın düzenlediği "Mina Kongresi"ne halk, aracısız, referanssız katılır.

Allah, her yıl mevsiminde tüm dünya halklarını bu kongreye davet ederek, İsmail'in kurban yeri Akabe cephesinden dönüşte iştirak etmelerini, Allah'ın huzurunda, İbrahim'le ahidlerini yenilemelerini, Allah'ın huzurunda, İbrahim'le ahidlerini yenilemelerini, imanın ve "Tevhid" düzenini yeryüzünde yerleştirme, zamanın putlarını yerle bir etme ve dünyada "Haram Şehri" kurma yolunda birbirleriyle sözleşme yapmalarını, insanlık tarihindeki İbrahimî risaletin sonuncusu olan ve Peygamberlerin risaletini devam ettirme görevini toplumun sorumlu, bilgili aydınlarının omuzlarına yüklemiş bulunan Muhammed'in takipçileri olarak "Şehid Ümmet" i Tevhid çatısı altında inşa etme misyonunu, "hikmet", "imamet" ve "adalet'i insan hayatına, buraya, Allah'la insanların/halkın buluş-

ma yeri olan bu aşk, cihad ve şehadet ülkesine hakim kılma sorumluluğunu üstlenmelerini, bir "ümme" olarak, insanların yaşamında, "güzellikler"e davet ve "çirkin"lerle mücadele sorumluluğunu taahhüd etmelerini, "Kitab ve silah" Peygamberinin çağrısına uyarak, "düşmana karşı acımasız, birbirlerine karşı merhametli" cephesini tüm dünyada iyice belirginleştirmelerini istemektedir.

Tüm dünya müslümanları her yıl, kan, toprak, coğrafya ve siyasi düzenlerinin kapalı sınırlarının dışına çıkar; bu açık dağlık alanda, gök kubbe altında, hep birlikte özgürce düşünmek, konuşmak, meseleleri, gündeme getirmek, çözüm aramak, dünyadaki bütün fikirdaşlarından yardım istemek için özgür Mina Kongresi'ne katılırlar!

Bu, fikrî, ilmî bir oturum... ama akademik ortam ve anfilerde, bilimsel üniversite mahfillerinde, bilginlerle uzmanlara özgü kapalı yerlerde yapılan bir oturum değil, bu oturum. Bir kaç günlük bir seminer, fikrî bir seminer, ideolojik bir seminer. Bu seminer herkese açıktır. Evet herkes, üniversite hocası, fabrika işçisi, büyük din adamı, meşhur kişi, isimsiz köylü , övünçsüz çiftçi... kısaca buraya gelen herkes Mina Kongresi'ne iştirak etme, Kongre'de konuşma ve görüş belirtme hakkına sahiptir.

Burada tüm işaret, alâmet, derece, rütbe, mevki, makam, renk ve mesafeler Mika t'ta atılmıştır.

Burada herkes yek vücuttur, yani herkes insandır! Herkes aynı sığata sahiptir, yani herkes Hacıdır!

Sözün özü budur!

İnsan için İbrahimleşmekten daha üstün bir makam yoktur.

Ve burada herkes İbrahim rolüne bürünmüştür.

Şimdi Hacc'ın sonunda hemen dağılıp ülke, şehir ve evinize dönmeyin. Kurban Bayramı'ndan sonra iki gün daha kalın; düşünün ve birlikte oturun, birlikte düşünerek her zaman ve her yerde şu soruya cevap arayın:

Toplumda

"ne yapmak gerek?"

Bundan daha çok da birlikte oturup şu soruyu düşünün
:

Hacc'da

"ne yaptınız?"

Genel Bir Bakış

Gelin, "sonuca ulaşma"ya çalışalım; zira yaptıklarımızın ne olduğunu, bütün bunların ne gibi anlamlar ifade ettiğini, bu sırların ne olduğunu anlamamız gerek.

Tasavvuf, -Arafat ve Meş'ar'a uğramadan- Mina'dan başlar ve Mina'da kalır. Felsefe Meş'ar'a kadar gelir, ama Mina'ya ulaşmaz. Medeniyet, Meş'ar ve Mina'sız, Arafat'ta sakindir. İslam Arafat'tan başlar, Meş'ar'a uğrar, oradan sorumlu, hamleci bir geçiş yaptıktan sonra Mina'ya, ideal ve aşk aşamasına varır!

Hayret ki aşk ülkesi Mina'da hem Allah, hem de İblis var!

Burada senden, senin hayat serüveninden söz ediyorlar, dünyadan değil. Evrende sadece var olan Allah vardır. Evrene Tevhid egemendir! Evet orada, içinde Allah ve İblis'in yuva kurduğu insandır konuşulup gündeme getirilen; düalizm tabiatta değil, insandadır. Mina, senin iman ve aşk ülkesidir, kaderindir. Orada içindeki İsmail'inin başında Allah'la İblis savaşılmaktadır! Mina, senin arzularının ülkesidir!

Ne kadar şaşırtıcı: "Zafer" günü, "kan bayramı", "çocuğun doğuş şenliği" yerine "çocuğun şehadet" töreni!

"Kurban Bayramı"!

Bu millete; bu milletin gelenek, tarih ve övünç kaynaklarına bir bak!

Kan, soy-sop ve toprak milleti değil.

Akide ve cihad milletidir o!

Tevhid ümmeti!

Kullar ki insanın özgürlük misyonunu -Adem'den Âhir zamana kadar- omuzlarına almış, özgürlük savaşının sınırlarını fitratlarının derinliklerine kadar genişletmişlerdir. Kullar ki "cihad meydanı" nı "Bedir"den "Mina"ya kadar uzatmışlardır.

Kullar... "özgürlüğün", "hürriyet" in manasını böyle zirve noktasında anlayan kullar", özgürlüğü, sadece Firavun'dan kurtulmak değil, İsmail'den de kurtulmak, sadece düşmandan değil, kendinden de kurtulmak olarak anlayan kullar!

Bayram Sonrası Taşlama

İlk gün, birinci hamlede son puta saldırdın ve sonra İsmail'inin kurban yerine yöneldin, İhramdan çıktın; fatih olarak çıktın, sevinçle bayram yaptın!

Şimdi ikinci gündeyiz: şeytan taşlamaksın, yalnız her üçü putu da!

Bu kez sırayla : ilk önce birinci putu, ikinci olarak ortadaki putu ve üçüncü olarak son putu...

Üçüncü gün dahi her üç putu da sırayla taşlamalısın.

Dördüncü gün Mina'da kalabilirsin de gidebilirsin de.

Eğer kalmayı tercih edersen önceki iki gün gibi üç putu taşlaman

ve eğer gidersen, geride kalan silahı, Mina cephesinde, topağın altında bir yere gizlemen gerekecek!

Emirdir!

Bayram sonrası "teşrik günleri" ni⁴⁸, şeytan taşıyarak geçirmek için Mina'da durmalısın.

Bu ne demek?

Zilhicce'nin onunda İbrahimî kurb makamına eriştim, İsmail'in fedakarlık ve özveri gücünü elde ettim. İlk günün ilk hamlesinde İblis'in son üssünü yerle bir ettim, kurban kestim, İhramdan çıktım. Savaş, zaferle sonuçlandı. Bunu kutladım. Mina fethinden sonra hâlâ niçin savaş? Düşmanın son kalesi düştükten sonra hâlâ niçin taşlamaya devam?

Derstir bu!

Cansız yere serilmiş olan şeytanın, tekrar canlanıp ayağa kalkabileceğini asla unutma!

Nitekim devrim, zaferden sonra da daima yok olma tehlikesiyle, "karşı- devrim" (zıdd-ı inkilâb) tehlikesiyle karşı karşıya kalır.

Başı ezilmiş yılanlar, fethin sıcak günlerinde, şenlik gafleti ve iktidar gururuna kapılındığı günlerde tekrar renk değiştirip ortaya çıkarlar.

Dost kisvesine bürünür, içerden hançerlerler. Devrimin bütün getirilerini gasbeder, mücahidlerin mirasını yer ve şehitlerin taziye ağitlarını okurlar!

Zafer, seni rehavete, rahatlığa sürüklemesin. Elinde tuttuğun Mina dizginini sıkı tut, silahını elinden bırakma. Zira İblis'i kapıdan kovsan, pencereden girer, dışarıda ezsen, içerde meydana çıkar, savaşta güçsüz bıraksan, barışta güç kazanır. Sen onu Mina'da yok etsen, o seni "ben"de yok eder... Ne desem, nasıl anlatsam ki? İzah edebiliyor muyum acaba? "Vesvâs"ın binlerce örtüsü, binlerce görüntüsü vardır. Kara "küfür" elbisesini üzerinden çıkarıp atsan, yeşil "din" hırkasını giyer, "şirk" çehresini ortaya çıkarıp rezil rüsvâ etsen, "tevhid" örtüsüne bürünür. Puthaneyi başına yıksan, Mihrab'ta yuva kurar, Bedir'de kanını döksen, Kerbalâ'da intikam alır; Hendek'te kılıç yese, Küfe Mescidi'nde cevap verir; Uhud'da Hübel putunu elinden alsan, Sıffin'de Allah'ın Kitabı Kur'an'ı el üstünde tutar, karşına çıkar!

Sen ey saf dil savaşçı, düşüncesiz ve aydın adam!

Sen sanıyor musun ki Zilhicce'nin onuncu günü "akabe" meydanında düşman karargahını yerle bir edip zafer kazanmakla, iş bitmiş, görev tamamlanmış olur, savaş elbisesini çıkarıp, barış elbisesini giyinebilir, koku sürünüp süslenebilir, zafer kutlamaları yapabilirsin; artık cihad tamamlanmış, artık tehlikenin kökü kazınmıştır; gerçekten Mina sahnesini terkedebilir ve serbestçe "Allah'ın Evi" ne girebilir, umutla, gönülden ziyaret ve ibadetinle meşgul olabilir veya fatih olarak "kendi evi"ne dönebilir, kendi iş ve aşınla "meşgul olabilirsin". Gerçekten böyle bir zanna kapılabilir misin?....!

Ey İbrahimî mücahid! Unutma ki Zilhicce'nin onuncu günü, "Fetih Bayramı" değil "Kurban Bayramı"dır! İsmail'i kesip öldürmek, Hacc'ın sonu değil, başlangıcıdır. Tevhid ordusu aşk ülkesine varmıştır. Tevhid ordusu, idealini gerçekleştirme yolunda İblis'in

direnış üssünü yerle bir etmiş, Mina'da galip gelmiştir. Fakat ey Tevhid mücâhidleri! İbrahimî devrim zaferinden sonra silahı yere koymayın, şımarıp muzafferce yiyip içmelerle oyalanmayın. Yenilmiş olan düşmanın dirilme tehlikesi hâlâ mevcuttur. İblis'in üç karargahı düşmüş, fakat ayakları üzerinde dikilmekte, Mina toprağında kökleri bulunmaktadır. Fetih ve Kurban Bayramından sonra hamasî ruhu, her an hazır olma durumunu ve cihad halini korumalı, tam bir uyanıklık, zeka ve bilince sahip olmalı, Meş'ar'dan saldırıp Mina'da zafer kazanmış olan, belirlenmiş düzenli bir program çerçevesinde disiplinli bir şekilde hareket eden bütün askerlerle işbirliği yaparak İblis'in üs ve kalelerini düzlemeli, yerle bir etmeli, kurşun yağmuruna tutup ayaklarınızın altına almalı, kökünü kazımalısınız. Devrim hâlâ tehlike içindedir. Muzaffer bir devrim dahi tehlikededir.!

En büyük fetih ve zaferinle bile gurura kapılma!

Çünkü İbrahim'leştikten sonra da tehlike içindesin!

İsmail'ini kestikten sonra dahi tehlikedesin!

Zira İblis yedi renkli, yetmiş tuzaklı bir düşmandır!

Dün seni aldatmak için İsmail'in hayatını bahane ederken bugün İsmail'i boğazlamayı, senin gurur kaynağın yapabilir!

Öyleyse mütemadiyen "şeytan taşlama" halinde ol.

Mina ülkesinde olduğun sürece her üç putu da ez!

Çünkü Mina, senin "iman" ülkendir, "aşk" toprağındır; bütün arzularının, bütün temennilerinin merkezidir; iftiharlarının, zaferlerinin cephesi, son hicret durağındır.

Haccın; en yüksek kemal kalen; "hayatının ideali, ideal hayatın"...

Tevhid'in baş menzili ve ne ilginçtir ki düşmanlarının, üç şirk tağutunun en korkunç tuzak yeri!

Sen Mina'ya vardın. O halde hep Mina'dasın artık. Anlatabiliyor muyum? Mina da hep sendedir tabi ki.

Ve Mina, her zaman tehike içindedir.

Tağut, hep azgındır; öyleyse Kurban Bayramı'ndan sonra da taşlamaya devam et. Mina'da olduğun sürece her gün üç putu da ez.

Bu demektir ki hayatını hep "cihad" içinde tutmalısın.
Yani cihad sadece seni hükümete, egemenliğe
eriştirmenin kestirme yolu değildir.

Yani cihad sadece iktidar elde etme aracı değildir.

Yani hasmına gelip gelmekle cihadın sona ermez.

Yani "Kurban Bayramı'nı yap, ama "Fetih/Zafer
Bayramı'nı yapma.

Yani İhramını çıkar, ama şeytan taşlamayı bırakma.

Yani *Zafer* "bir günde" kazanılabilir, ancak kendini
muzaffer addedersen, birden bire onu kaybedersin.

Yani hasım yenmek için sadece "bir atış", yok etmek için
ise "yedi atış"!

Düşman kalesinin düşüşü, "yedi darbe"yle, düşmanın
kökünün kuruması "yetmiş darbe"yle

Yani Meş'ar'da topladığın silahı taksim et. Kaç kurşun var?
Yetmiş kurşun! Hayret! Yine yedi ve yetmiş.

İlk günün bir hamlesi son puta, sonraki üç gün, her gün
sırayla üç puta üçer hamle, her hamle yedi atış ve toplam
yetmiş atış. "On hamle"de yeter sayı tamam. Fakat üç son
hamle son güne, Zilhicce'nin on üçüncü gününe, "Vakfe"nin
dördüncü gününe mahsustur. İlk gün, yani Zilhicce'nin
onuncu günü elde ettiğin zaferden sonra da mecburen iki
gün daha kalmalı ve savaşmaktır; fetihten sonra savaşı
devam ettirip üçlü karargahları, sırayla tek tek ezmelisin.

Dördüncü gün, seçimini kendin yapmalısın. Eğer Mina'da
işin bitmemişse, eğer hâlâ tehlike hissediyorsan, kalabilirsin.
Eğer kalırsan savaşmalı; tıpkı iki gün önceki gibi her üç üsse
sırayla üç hamle yapmalısın. Dolayısıyla savaş için
Meş'ar'dan beraberinde "yetmiş kurşun" getirmeli ve
emrolunduğun şeyi yaparak savaşta mecburen üç üsse "yedi
kez" hamle yapmalısın. Bu yüzdendir ki topladığın silahı
taksim edip 1/7'sini zafer kazanmak, galip gelmek için
kullanmalı, 6/7'sini ise savaşa devam etmek, zafer sonrası
mücadeleyi sürdürmek için kullanmalısın! Böyle yapmalısın
ki bütün hareketlerin yazgısı, bütün devrimlerin meş'um
sonu tekrarlanmasın, İslam'ın tarihteki yazgısı tekrar
gelmesin ve Mekke Fethinden son-

ra "Ebû Süfyan'ın teslimiyeti"ni "Ebû Süfyan'm İslam'ı sanmayasın. Şu halde "yirmiüç yıllık cihad" risâleti'nin zaferinden, dış cephede şirkin düşüşünden, put yüzlü aristokrasinin belinin kırılmasından, Kureyş'in bünyesindeki cahiliyete galip gelindikten sonra, Bedir, Uhud ve Mekke Fethinde dize gelen servet, güç ve hile adlı üç üssün, iki yüz küsur yıllık "imamet " dönemi kat edilip cihada ve Akabe üssü'nün düşüşünden sonra taşlamaya devam ederek kökü kazınmalıdır. Kökü kazınmalıdır ki şirk, tevhid elbisesine bürünmesin. Kökü kazınmalıdır ki "Hendek" in o tarafında yenik düşen Hannâs, sürünerek bu tarafına geçmesin ve cahiliyet, İslam'ın varisi olmasın. Eğer "sakife"de zafer kutlamaları yaparsan, Rasûl'ün hilâfet örtüsüne bürünen Cellad, Arafat, Meş'ar ve Mina'da elde ettiğin herşeyi Kerbala'da kana bular ve Fırat'ın suyuna boşaltır.

Taşla, ey İbrahimî mücâhidi Ey ki "Meş'ar"dan gelmiş İslam eri! İman ve cihad ülkesi "Mina"da "İblis", her üç karargahında pusuda beklemektedir.

Sakın unutma, sen oldukça o da olacaktır.!

Vahyin Son Mesajı

Hacc, Kur'an'ın kelimelerle ifade ettiği mesajı, hareketlerle ifade eder. Hac boyunca Kur'an'ı da bitirmemiz öğütlenmiştir. Öyleyse mücadele edin de Hacc'in sonunda Kitab'ımızın son mesajından bir ders almaya çalışalım.

Kuran'ın son kelimeleri, "bir tehlike"den söz eder, Hacc'in son hareketleri ise "atış"tan, "taşlama"dan!

Hacc'in son aşamasında "üç putun taşlanması"ndan bahsedilir. Kur'an'ın son sûresinde ise üç gücün reddedilmesinden! Hacc'in sonunda hâlâ bir "tehlike"den söz edilerek "İbrahim'in takipçisi"ne bu tehlikeden kork" diye hitab edilir. Kuran'ın sonunda da hâlâ bir şer'in varlığından bahsedilerek, "İbrahimî Peygamber"e hitaben "serden kork!" uyarısı yapılır!

Hayrette kalmamak mümkün mü? Kurban bitiyor, ama tehlike bitmiyor! Risalet zaferle tamamlanıyor, ama tehlike sona ermiyor! Nübüvvet sona eriyor, ama tehlike hâlâ bitmiyor.

Ne şaşırtıcı bir durum! Kur'an iki sûreyle son bulmaktadır: Her iki sûre de "serden sığınmak"tan söz etmektedir! Her iki sûrede de korkutan, Allah'tır; Allah'ın korkuttuğu kimse ise tarihte Tevhid risaletinin, İbrahim'in risaletinin tamamlayıcısı olan Muhammed'dir.

Aynı şekilde Hacc da iki günlük vakfe ile son bulmaktadır. Her ikisinde de "taşlama"dır söz konusu olan. Her ikisinde de korkutan Allah'tır. Korkutulan kimse ise tarihte Tevhid elçiliğinin başlatıcısıdır.

Ve sen ey Muhammed'in izinde yürüyen! ey İbrahim'in geleneğini -"amel"le değil, "sembol"le- tamamlamış insan, Mina'dan böyle asude bir şekilde nereye gidersin?

Hacc'ın sonunda ey Hacı! bırak da Kur'an'ın sonunu okuyalım ve muzaffer Peygamberimizin risaletinin nasıl bir tehlike içinde olduğunu görelim. Mina meydanını terketmeden ve taşlayarak dağıttığımız üç karargahı geride bırakmadan önce Allah'ın son mesajını duyalım ve dinleyelim de dostuna, halka gönderilen insana nasıl bir korku verdiğini nasıl bir uyarıda bulunduğunu⁴⁹ görelim.

Kul: "eûzü biRabbi'l-felak"

De ki (ey Muhammed): "Sığınırım sabahın Rabbine"

"min şerr-i mâ h'alak"

yarattığı şeylerin şerrinden

"ve min şerr-i ğâsikın izâ vekab"

ve her şeyi kuşattığı zaman karanlığın şerrinden

"ve min şerri'n-neffâsâti fi'1-ukad"

ve düğümlere üfleyen, sözleşmeler, akitler, bağlar ve azimetler dizisini koparanların şerrinden

(ve nihayet): "ve min şerr-i hâsidin izâ hased"!

ve haset ettiği zaman, hasetçinin şerrinden!

Burada "dış düşman"dan söz edilmekte, "dış düşmanlar"dan, milletimin, ülkemin ve kendim dışındaki düşmanlardan bahsedilmektedir.

Açık ve nesnel olan, bizimle yüzyüze savaşan düşmanlar...

Gece olunca ortalığı kaplayan karanlıklar, fesatlar, pislikler... Mina geçidine koyu bir karaltı çöker, sel gibi akar ve Mina vadisini

doldurur, her yeri kaplar her şeyi kirletir, Arafat'ın aydınlığını, Meş'ar'ın aydın görüşlülüğünü, Mina'nın iman ve idealini tamamen köreltir, mahveder, boğar. Öyle ki "Mina"dasın ama göremezsin, "Mina"dasın ve fakat anlamazsın. Âşıkısın ama maşukunu tanımazsın. İsmail'ini kesersin, ama tevhidin kurbangahında değil, tağutun yerinde.

"Zulmet" (karanlık) zulmeder!

Taşlarsın, ama İblisleri değil, Melekleri. Boğazlayıp kurban edersin, ama koyunu değil, insanı kendini; Sa'y edersin, ama kendi ayaklarıyla değil, hasmın dizginiyle. Tavaf edersin, ama Allah'ın yörüngesi üzre değil, Nemrud'un verdiği yön üzre...

"Zulüm" zulmeder!

"Gâsikun" izâ "vekab"!

Gizli ve açık komplolar... Siyaset büyücüleri, düşünce efsuncuları, sihir üfleyiciler, hilekar vird okuyucular, tefrika çıkarır, düşmanlık yayar, şayia çıkarır, kin tohumları atar, kenetlenmiş elleri hasım yumruklar yapar, dizeleri parçalar, şirazeleri koparır, kardeşleri düşman, düşmanları kardeş yaparlar, düşümlere cadı kanı üflerler, bağlara ayrılık hançeri dayarlar, iradeleri felç eder, imanları mahv eder, kararları sulandırır ve anlaşmaları bozarlar. Bir dinin bünyesini böler, bir ümmetin bütünlüğünü bozar, her fırkayı, her parçayı "ğasık"ın pençe ve dişinde bir lokma yaparlar! Çünkü "neffâse"ler (neffâsât) "ğasık"ın yetkili acentalarıdır. Büyücüler gece sığınağında iş yapar, gece için çalışırlar!

Nihayet hasetçinin şerrinden sığınmalı, ama hasedi gizlediğinde değil -çünkü hasetçi bir hastadır, kendi kendine zarar veren bir hasta- tersine haset beslediği zaman!

Bu, ne "ğasık": açık, zorba, zalim bir yabancı, ne de "neffâse", ğasık'ın gizli çalışan, art niyetli, ücretli acentasıdır.

Çünkü o, bir "yakın", "dost", dert ortağı, dava arkadaşı! Ne düşman ne de düşmanın kiralık adamı; ne despot ne despotun oyuncağı, ne "zâlim", ne de zâlimin oyuncağı: avamdan bir fanatik ve "doğru yoldan sapan" in kutsal eşeğidir, belki "nâkis" [sözünden dönen], "arkadan hançerleyen"dir, hıyanet eder, ama hain değildir. Dostu vurur, ama düşman değildir. Neffâselerin aleti, oyuncağı "vâkıb olan ğasık"ın çadırının ücretsiz ve minnetsiz direğidir.

Öldürür, ama eli kana bulanmaz. Kötü şeyler yapar, ama kimse ona kötü gözle bakmaz. Dost yoluna çukur kazar, ama "garaz"dan değil, "maraz"dan!

En meş'um ve en tedavi edilemez hastalık: haset!

Muzaffer devrimleri yıkan bir düğüm, ukde,

"yiğit mücahidler"i en yüksek övünç noktasından aşağıya düşüren bir ukde.

Dostu, dost eliyle şer'î olarak kurban eder.

Zahîd dindarı, küfür ve fışkın kukla katili yapar;

-Kendisi istemeden ve halk bilmeden-!

Belirtelim ki "ğâsik"ın kara çadırı, Mina yokuşunu yok edebilir.

"Neffâse"lerin yuvaları bulunup Mina'dan atılabilir.

Fakat hasetçiyi ne yapayım ben? Ona ne yapabilirim ki?

O, bizzat kendin olan bir ızdıraba sahiptir, bizim bir iç acımızdır kendimizdendir, yakınımızdadır, fakat ğâsik'in aleti, ğâsik'in neffâselerinin oyuncağıdır.

Ancak o da bizim gibi, ğâsikın düşmanıdır ve belki ğâsik, nefeselerinin bizden daha çok düşmanıdır!

Bu yüzdendir ki üç "şer" safında son sıra hasetçi'ye aittir.

Ve ilk gün son "taşlama" hasetçiye yapılmalıdır!

içerden iman ve idealin son afeti hasetçidir.

Burada da yine teslis var! Üç tağut var!

İlk taşlamanın hedefi: Gâsik; gece, karanlık ve zulmün sultanı

İkinci ve orta taşlama yeri; Nâfis, nefisin ajanları: ayrılmış büyücüler, düşünceyi, ahlakı, bilgiyi mahvedenler, ğâsik için fikrî ve kültürel alt yapıyı hazırlayanlar, vâkıb gecenin kucağında halkı uyutanlar.

Üçüncü ve son taşlama yeri: Hâsid, ğâsik'in beşinci direği, nefisin bilinçsiz oyuncağı, düşmana hizmet eden bir dost.

Bütün bunlara rağmen Mina'nın bu üç tağuttan kurtuluşu çok kolaydır.

Bırak, "felak" baş kaldırsın. Sabahın yarıcısı, ak nur nehrini Mina boğazına akıtsın.

Güneş kılıcı ğâsikin çadırını parçalasın, zulüm ve zulmetin Mina

üzerindeki hegemonyasını kaldırıp atsın. Bunları yapacak olan güneş kılıcı, ğâsik'ın sığınağında gizlenen neffâseleri, Mina'nın kayalık ve inlerinden çıkarıp mahveder. Sonuçta bir de bakarsın ki gecenin iktidarı ve büyücüleri yok olup gitmiştir. Hased düğümleri tutulup boğazlanır ve incitmeden, dost hastaların derinliklerine defnedilir.

Bütün bunlar gecenin işidir tabii. Bu üç şer, gecenin karanlık işlerinden çıkmaktadır. Bırak gece ölsün...

Müsaade et, sabahın ağartısı çıksın
ortaya! ey şafağın Rabbi!

Rabb'ul-felak!

Ancak son sûrede daha ciddî, daha korkunç bir tehlikeden söz edilir. Açıktır ki Mina'yı özgürlüğe kavuşturmak, daha da zorlaşmıştır. Fahreddin Razi'nin ifadesiyle önceki sûrede (Felak sûresi) sadece Allah'ın bir "sıfatına vurgu yapılmıştı, bu sûrede (Nâs sûresi) ise üç "sıfat" vurgulanmıştır.

Sözün siyak ve sibakından anlaşılmaktadır ki öykü çok ciddi, karmaşık ve uzun boyludur.

Felak sûresinde Allah, "Felak'in Rabbi" olarak tabir edilmiştir. Orada felakın düşmanı olan bir takım güçlerden söz edilir. Karanlıkta yaşayan bu güçlerin "felak"la ölmeleri için gecenin kara perdesinin, aydınlık kılıcıyla yarılması kâfidir.

Nâs sûresinde ise Allah, insanların "Rabbi", "Meliki" ve "İlahı" olarak tabir edilmiştir. Yani bu sûrede, ilahlık iddiasında bulunan, insanlar arasında üç ilahî unvana sahip olduklarını iddia eden insanların düşmanı güçlerden söz edilir. Sözkonusu üç unvan şunlardır.

Kul:

"Eûzü bi"

De ki: Sığıyorum :

"Rabbi'n-nâs"

insanların Rabbine

"Meliki'n-nâs"

insanların Meliki'ne

"İlahi'n-nâs" insanların
Ma'budu'na.

Felak sûresinde; dünya ve toplumdan, hükmeden kara iktidardan, düşüncelere garazla büyü üfleyen gizli iş çevirenlerden, -marazla- hıyanet eden bencillerden söz edilmişti. Aynı şekilde insanlık karşıtı üç afetten, toplum karşıtı üç güçten, zulüm ve zulmet, fesad ve dalalet, bencillik ve hıyanet diye üç yokedici güçten ve bunların kurbanları insan, insanlık toplumu ve devrimci hareketten sözedilmişti.

Nâs sûresinde ise sosyal düzenden, sınıfsal altyapıdan, "insanlar"dan, halka egemen güçlerden; halkın, toplumun, insanların yazgısına müdahale eden güçlerden, Allah'la ve ilahlık iddiası taşıyanlarla ilişki içerisindeki insanlardan, aslî şer"den, "insanlar"ın ebedî düşmanından ve kurbandan söz edilir, insan türünden değil, insan toplumundan söz edilir!

Sadece insanlarla ilişki bakımındadır ki put üretilmekte, tağuta tapılmakta, Allah'ın sıfatına ve Allah'a ait olan isme kendilerinin sahip olduğunu iddia edenler ortaya çıkmaktadır. Yine sadece Allah'ın halkla -dünya veya tabiatla değil- ilişkisi bağlanımdadır ki engeller konulmakta, araçlar çıkmakta, Allah'ın kullarını kulluğa çağırılmaktadırlar. Hakikatleri gerçeklikler içinde değil, kitapların içinde arayan soyut düşünen bilginlerin düşüncesinin aksine Tevhid ve şirk iki felsefî kuram değildir, medrese ve mabedlerin dört duvarı arasında sıkışmış kelamî bir çekişme de değildir. İnsan fıtratının derinliklerinde, kitlelerin hayatının içinde, tarihin çekişme, çatışma ve hareketinin kalbinde, tüm zamanlar itibarıyla halkla halk düşmanları arasındaki sınıfsal savaşın merkezinde doğan canlı bir gerçekliktir.

Soyut düşünenlerin zannettiklerinin tersine şirk, bir dindir, tarihe egemen bir din; evet halkın ahyonu bir din! Tevhid ise tarihin mahkûm dini; halkın, insanların kanı, insanların fıtratı, risaleti ve silahı; en büyük, en derin, en gizli "insanlık faciası" -ki hâlâ aydınlar bu hususa parmak basmamışlardır-, "insanların, tek özgürlük faktörüyle kul edilişleri", "insanların yaşam ve izzet sermayeleriyle

ölmeleri ve zillete düşmeleri"! Peki nasıl? Din vesilesiyle dini değiştirerek, Tarihin büyük nifakı: "İblis Allah'ın mukaddeslik elbisesi içinde" "Tevhid, şirkin hizmetinde"! Ya şirk? "Yeryüzü rablerinin elinde bir din", "Ehrimen'in ayetleri", Hannâs'ın ayetleri! Hannâs nedir? En büyük şer, insanların düşmanı!

Bu nedenledir ki Nâs sûresinde "nâs" (insanlar) hep tekrar edilmiştir.

"İnsanlar" arasında kendi ilahî güçleri için imal ettikleri bu yeryüzü tanrıları kimlerdir? Allah'a ve halka isyan etmiş, Hakk'a tuğyan etmiş bu tağutlar hangileridir?

Yine üç tağut! Teslis!

Bu sûrede Allah için zikr olunan Allah'a özgü üç ismin ğâsıbı üç tağut!

Tevhid, sıfatların tevhidi!

Onun zıddı olan şirk, teslis şirki, "Cellad Kabil'in şirki, üç yüzle ortaya çıkar ve insanlara "Şehid Habil'in çocuklarına hükmeder.

Kabil birdir; Firavun, Karun ve Bel'am-ı Bâûrâ bu birin üç görüntüsüdür; üç "vücut" değil, üç "çehre"!⁵⁰

İlginçtir ki tarihin bütün teslisleri böyledir. Bütün üç ilahlı dinlerde tanrı, üç "yüz" ve görüntülü tek "baş"a sahiptir!

Başlangıçta insanlık kardeşçe yaşıyordu. Orman ve nehir, ortak mülktü. Herkes, sahibi Allah olan özgür tabiat sofrasının başında otururdu. Bütün kullar eşitti. Avcılık çağ!... Herkes vahşî hayvan yakalar, hayvancılık yapardı. Hayat tarzı, Habilî idi. Ahlak da Habilî idi! Kabil çiftçi oldu ve "bu arazi benim mülkumdür" dedi. Yani "senin mülkün değildir" demek istedi.

"Bir tanedir, ama aynı zamanda üç tanedir. Üç tanedir ama aynı zamanda bir tanedir"!

Teklik ikiliğe, bire tapıcılık, monoteizm, iki ilaha tapıcılığa dönüştü. Kabil Allah'ın yerini aldı ve üç çehreye büründü. Böylece üçe tapıcılık, teslis ortaya çıkmış oldu!

Teslis, uğursuz bir üçgen: insanlığın bütün Peygamber, adalet savaşçısı ve şehidleri bu teslis mezarında gömülü!

"Meş'um tılsım!" Esaret boyunduruğu gibi insanların boynuna geçmiş, "kainatın Rabbi"ni "toplumun tanrıları"nın kulluk zincirine bağlamış üç tarafı olan bir tılsım!⁵¹ Üç ortaklı bir "şirket"!

Birincisi halkın başını bağlar, ikincisi cebini boşaltır ve üçüncüsü ise diğer ikisinin ortağı olup ruhanî bir yüz ve göksel bir dille halkın kulağına şunları fısıldar :

"Sabret din kardeşim. Dünyayı ehline bırak. Açlığını günahlarının bağışlanması için bir kaynak olarak kabul et. Bu dünya hayatının cehennemine öbür dünya cennetinin bedeli gözüyle bakıp tahammül et. Eğer bunlar, bu dünyada zulüm ve fakirliğe sabredenlerin, Âhiretteki mükafatlarının ne olduğunu bilselerdi, bugünün bedbahtı olan senin yarınki mutluluğuna gıpta ederlerdi."

"Kardeşim! İçinde marifet ışığını görebilmen için onu boş tut, yemekle doldurma"!

"Bir çaresi var mı bunun? Başımıza gelen her şey önceden kader kalemıyla alnımıza yazılmış." Saîd (mutlu), ana karnında da saîddir. Şâkî (mutsuz) ise ana karnında da şakidir. Her itiraz, İlahî meşiyete yapılmış bir itirazdır. Verdiğine de vermediğine de şükret. Bu zalimlerle hesabını hesap gününe bırak. Zulme sabret. Fakirliğe şükret ve yakınma, yoksa öte dünyada sabredenlerin alacağı mükafattan yoksun kalırsın. Her şeyi oluruna bırak ki pirince giderken evdeki bulgurdan olmayasın. Unutma ki yaratılmışa itiraz, yaratana itirazdır. "Hak" ve "adalet'in hesabı Allah'a aittir; yaratılmışların değil, Allah'ın işidir. Ne ölümden ne de hayatta sen hükümde bulunma; zira hakimlerin en hakimi Ahkemü'l-hâkimin olan Allah'tır. Zinhar, dünyada bağışlamadığın zâlimi (Kıyamet Gününde) Erhame'r-Râhimîn olan Allah'ın bağışladığını görünce, mahcub olmayasın! Herkes kendi amelinden sorumludur. Emr bi'l-ma'rûf nehy ani'l-münker nedir peki diye soracak olursan şunu derim : Evet bu var, ama bir takım şartlar çerçevesinde: birinci şartı, ilim ve takva sahibi olmaktır. İkincisi etkide bulunabilecek ve sonuç alabilecek yakîne sahip olmak, üçüncüsü ise zarar gelme ihtimalinin olmamasıdır; eğer bu görevi yaptığında sana zarar gelme ihtimali varsa, sorumluluk ve mükellefiyet kalkar..."⁵²

Evet., bu üç işbirlikçi, hemfikir, birbirinin destekçisi, ortağı... Kabil, üç maskeli, üç ebedî teslis tanrısı, küfür ya da İslam elbisesi içinde, şirk ya da Tevhid kisvesinde... halkın tabiatına ve yazgısına egemen, he zaman, her yerde, -din adına- yeryüzünde tüm zamanlar boyunca insanlara hâkim güç : Kabil!

Bu üç tağut, Kabil'in üç çehresidir. Mülk sahibi Kabil, kardeşi, çoban Habil'i öldürünce, Habil'in babasız kalan çocukları, kendi katili amcalarının velayetine girdiler.

Ve cellat kendisinin şehid ettiği insanın vârisi!

İlginç: hayvancılık ve eşitlik çağı insanı Habil'in varisleri olan Tevhid ve adalet davacıları yani İbrahimî Peygamberlerin hepsi birer çoban!⁵³

Bu gönderilen çobanlar zincirinin son Peygamberi, kendisi de "Kararit'te Mekke halkının koyunlarını güden "Ümmî Rasül"ün ifadesiyle:

"Koyun gütmemiş hiç bir peygamber yoktur".

Bu, Kabil'in geleneğidir de. Kabil'in üç evladı, Kurt, tilki ve koyundur. Tarih boyunca onların sonsuz gayreti, Habil'in evlatlarını -insanları- istibdat (baskı), istihmâr (eşekleştirme) veya istismar (sömürü) yoluyla "koyun"laştırmak olmuştur!

Nitekim her çağda gördüğümüz şudur: medeniyet şehrinde, kültür merkezlerinde, ilim havzalarında, dinî mabedlerde, filozof, alim, hikmet sahibi insan ve önder yerine ümmî bir çoban çölün yanık bağrından ansızın şaşırtıcı bir ateşle ortaya çıkıp ve koyunları bırakıp kabili güçlerin kurbanı olmuş ümmetin önderliği ve kurtuluşu için çobanlık asasıyla yeryüzü tanrılarının başına son hızla atılır! Tam bu noktada Kur'an'ın sahibi Allah'ın celîl sözünün derinlik ve güzelliğini anlamak mümkün olmaktadır:

"İnsanların kendi içinden Peygamber gönderdik ve bu Peygamberi halkının diliyle gönderdik".

Şu ayet bunu izah etmektedir:

"Andolsun biz elçilerimizi açık delillerle gönderdik ve onlarla beraber Kitab'ı, ölçüyü indirdik ki insanlar adaleti yerine getirsinler. Ve kendisinde çok büyük bir kuvvet ve insanlara bir çok faydaları bulunan demiri indirdik..." (Hadid, 25)

Belirtmek gerekir ki, tarih boyunca her nerede ve ne zaman halkın kendi içinden bir Peygamber risaletle görevlendirilip gönderildi veya halktan, insanların içinden bir "adaletçi" sorumluluğu üstlenerek ortaya çıkıp Kabil'in çocuklarını -insanları- Tevhid, adalet ve bilgiye çağırdıysa bunlar hemen olanca güçleriyle ona saldırmış onu öldürmüşlerdir⁵³

Sonra daha bir kuşak bile geçmeden öldürdükleri Peygamber veya davetçi için ağıtlar düzer, yas tutar, davetçinin imanına varis, ümmetine veli olurlar.

Ama peygamber onlara galip gelmişse hepsi ona teslim olmuş, elbiselerini ters çevirip kılık değiştirmişlerdir. Yine bir kuşak ya geçer ya geçmez, onun halifesi ve naibi olmuş; sancağına, Kitabı'na, mührüne, kılıcına sahip çıkmışlardır!

Bir Kabil var, ama üç yüzlü! Veya yedi renkli, yetmiş maskeli, yedi bin unvanlı ve yetmiş bin tuzaklı!

Bir Kabil var: katildir, kardeşi ise onun maktulü

Bir Kabil var: mâliktir, mülk sahibidir, halk ise onun memlûku (kölesi)

Bir Kabil var: hâkimdir, halk ise onun mahkûmu

Bir Kabil var: sâhirdir (büyücü), halk ise onun meşhuru (büyü-lediği)

İki kardeşi iki düşman yapan, iki eşiti iki eşitsiz hale getiren, mülkiyettir.

Mülkiyettir, insanı iki soy, toplumu iki sınıf; tarihi iki kutup, bir İlah'ı iki ilah, tekliği seneviyyet yapan.

Kur'an'ın tabiriyle istikbar ve istid'af!

İstid'af ne demek? Ne büyük ve kapsamlı bir kelime! İnsanları zayıflatan, zaafa sürükleyen bir şey!

Bir Kabil var, bir de onun üç çocuğunun eliyle, üç üsden, üç boyutlu yapılan istid'af, mustazaflık:

Ya zor kullanarak zincire vurur: istibdat, siyaset, Firavun.

Ya zer (altın, servet, para) kullanarak kanını emer: istismar, iktisat, Karun

Ya da hile ile onu aldatır: istihmâr, iman, Bel'am-ı Bâurâ!

Bir "egemen sınıf" var, üç yüzlü: Üç egemen güç var bir sınıf içinde. Üç biçimde kendini gösteren bir Kabil var, bir İlah'ı üç ilah yapıyor: Teslis!

Bir tanedir, ama aynı zamanda üç tanedir. "Üç tane, ama aynı zamanda tektir"

Fakat yedi renkli, yetmiş yüzlü, yediyüz isimle ve yetmiş bin tuzakla!

Maskeli ve maskesiz, küfür veya din, şirk veya Tevhid, anarşi veya kanun, diktatörlük veya demokrasi, kölelik veya özgürlük. Feodalizm veya burjuvazi, din veya ilim, ruhaniyet/din adamlığı veya aydınlık, felsefe veya tasavvuf, zevk veya riyazet, vahşilik/ilkellik veya medeniyet, çöküş veya ilerleme, maddiyat veya maneviyat, Hıristiyanlık veya İslam, Ehl-i Sünnet veya Şia..

Gider, ama geri döner; kapıdan kovarsın, bacadan girer!

Köleliği ezersin, ama efendi derebeyi olur, köleyi çiftçi yapar. Feodalizmi Büyük Devrim'le yıkarsın, ama derebeyi kapitalist olur ve çiftçiyi işçi yapar.

Musa, Tevhid "Yed-i Beyzâ"sıyla Firavun'u Nil nehrinde boğuyor, Karun'u toprağa gömüyor ve büyü dinini risalet ejderhasıyla yok ediyor.

Hemen Nil'e düşmüş olan Firavun Ürdün nehrinden çıkıp geliyor, ama bu kez Şimon adıyla. Musa'nın varisi oluyor, kırbaç yerine Musa'nın asasını eline alıyor. Firavun'un sihirbazları ise Harun'un çocukları ve Musa'nın ahbârı oluyor, büyücü ipleri yerine Tevrat'ı ellerine alıyorlar. Bel'am-ı Bâurâ Allah'ın ayeti oluyor; Karun ise Tevhid milletinin emini (haznedar) oluyor. Her üçü de "Arz-ı Mev'ûd" adına Filistin'i yutuyor ve "Kadîm Sebataylar"ı "Yeni Kıbtîler" yapıyor!

Beklenen Mesih gelir, Yahudiliği nesheder, Roma İmparatorluğunu devirir.

Kayzer Papa oluyor. Yahudi ahbarı, Hıristiyan Rahipleri; Hahamlar keşiş; Roma Senatörleri, Vatikan Kardinalleri; saray kilise, Kayzer Papa ve Jüpiter Mesih oluyor.

Muhammed doğar, Kayzer ve Hüsrev devrilir, Keşiş ve Mûbed (Zerdüşî din adamı) tard edilir, Araf ve Acem aristokrasisi kaldırılır.

Kayzer ve Hüsrev: Halife olurlar; Keşiş ve Mûbed imam ve kadı; köylüler, süvariler, çiftçiler aristokrat, feodal ve soyluların hanedanları: ashab, seyyidler, zevat-i kerim, ev sahipleri, şürefâ, ehl-i haseb ve neseb, Sasanî Krallığı ve Roma İmparatorluğu'nun adı: Rasûlullah'ın risâleti; kilise ve ateşgah: Mescid; katliamlar: cihad; yağmalar: zekat ve insanların zilleti: Allah'ın meşiyeti olarak değiştiriliyor...

Hız. Muhammed'in ailesi öldürüldü, hapsedildi, ğasb, zulüm, katliam ve esaret kurbanı edildi, Ebû Süfyan ve Abbas Hanedanı, Muhammed'in varisi oldu.

Buna karşılık Ali, Muhammed'in Sünnetini devam ettirmek için direniyor; gerçek önderler, iki yüz elli yıl hilafetle savaşıyor ve şehid düşüyorlar, onların hakperest izleyicileri, velayet sancağını zulüm yönetimi boyunca omuzlayarak, kızıl Şia yolu, cahili geleneğin egemenliği ve soyluların hilafeti altında göndere çekiyor, zulüm düzenini yok etmek için imamet ve adaleti dinlerinin sloganı haline getiriyorlar.

İmamet ve adalet yolunda bin yıllık cihad ve şehadetten sonra, ansızın Halife Şii olur; Safevî saltanatı, Alevî velayetin vârisi olur. Daru'l-Hilafet ise Ali kapısı... ve helümme cerrâ [ve şâire]!

Avrupa da Rönesans Kiliseye galip geliyor; bilim dinin yerini alıyor; modern üniversiteler karşısında eski skolastik okullar terkediliyor ve bilim adamları din adamlarını mabetlerin köşelerine sürüyorlar:

Bel'am-ı Bâurâ, Kilise'den üniversiteye geçiyor!

Fransız Devrimi feodalizmi yıkıyor, köydeki arazi ağası Karun atılıyor, ama aniden şehre dönüp banker ve banka sahibi oluyor!

Firavun'un başı Devrim giyotiniyle gidiyor, Versay'da "saray" dan atılıyor;

ama Karun'un hazinesi ve Bel'am'ın büyüyle demokrasi sandığından çıkıyor...!

Ve bir "Gol" (Gaulle) "İki Gol" (De Gaulle) oluyor!⁵⁵

Amcaoğullarımız yakamızdan ellerini çekmezler, Kabil'in çocuklarını kastediyorum; üç işbirlikçi, her zaman ve her yerde hep

birlikte hareket eden üç hemfikir! Kürtün elinden zorbalık kılıcını alsan fare servetle seni satın alır; satılmazsan tilki din ile seni aldatır, bu olmazsa ilimle, bu da olmazsa, sanatla, o da olmazsa felsefeyle, ideolojiyle...., olmazsa oyunla, o da olmazsa dolambaçlı yollarla, para ve altıncılık savaşlarıyla, olmazsa ağlayıp sızlamalar, yalvarıp yakarmalar, başa göğse vurmalar, ah vah etmeler, zihnî ve ruhî meşguliyetlerle, olmazsa kinler hep tarihe, aşklar da ölüm sonrasına aittir diyerek "hal" den gaflet eden her şeyle, bu da geçmezse tüketim, zevk, eğlence, gösteriş, lüks, rütbe, makam, varlıklılık, borç, kredi, taksit ve köpek dolaştırma çılgınlıklarından dem vurup adını "yaşam" koymakla, iş ve fazla mesaiden dem vurup adına "refah" diyerek korku, endişe, dalkavukluk, zevkle, ömrü gece gündüz koşuşturarak geçirmekle kendini birkaç yıl geri alma duygusuyla bütün özgürlük, değer ve fırsatları "lüks" e kurban etmekle, geçmişte yediğin şeyler için geleceğini modern patronlara, modern rablere adamakla, "rahat vasıtalarını" satın almak için "hayatın rahatı" nısatmakla; ölünceye kadar koşturup ömründe bir an olsun düşünmemekle, anlamak için bir fırsat yakalamamakla..., Bunlar da yetmezse caz, eğlence ve seks şamatasıyla; bu da mı olmadı, o takdirde tasavvuf cezbisiyle, uyuşturucu, eroin, esrar, LSD ve daha başka binlerce ayak oyunlarıyla, binlerce "hak" ve "batıl"la, seni kendinle meşgul edip oyalayacak, haktan gafil kılıcak her şeyle!

Adı küfür de olsa iman da olsa, seni yolundan alıkoyan her şeyle!

Biz "insanlar" tüm zamanların "yetim küçükleri"yiz; bütün yeryüzünün muztasaflarıyız; Şehîd Kabil'in çocuklarıyız, Allah'ın doğru kulu, "Adem" ailesinin evladı, kardeşliğin muhafızı, eşitliğin dostu, ilk saf fıtratın, gerçek Tevhidin, vahdetin, sulhun temsilciyiz... İnsanlığın, -tabiatın Rabbi'nin genel sofrasının başında- "tek bir ümmet" olduğu çağın yadigarıyız. Bunların hepsi, onun şehadetiyle yere defnedildi, mülkiyetin ma'sum maktulü babamızın kanyıla, hile ve hiyanetle toprağa karıştı. Bir arzu, bir iman gibi onun içinde kaldı.

Yüreğimizde, onun öcünü alma, onun kan davasını gütme arzusuyla bir umut ışığı gibi bir risaletin beklentisi içindeyiz!

Tevhid bayrağı bu umudun meş'alesidir. Bu risalet bayrağı Arafat'tan Mina'ya kadar elçilikle görevlendirilen çobanlar vasıtasıyla elden ele dolaşır. Nesilden nesile miras olarak aktarılır. Kabil'den İbrahim'e, İbrahim'den Muhammed'e, Muhammed'den Hüseyin'e ve Hüseyin'den de bütün her zaman ve her yerde...

Âhir zamana kadar!

Evrensel adalet devrimi, tarihin mahkûmlarının önderliği, yeryüzü mustazaflarının veraseti!

Elden ele dolaşan, tarih yatağında toprağın sinesine kırmızı bir hat çeken sancak...! Tevhid Sancağı!

Ve şirk sancağı: zulüm, açlık, cehalet sancağı, üç tağutun elinde...

Küfür ve din, taassup ve tefrika değildir; dertsiz hayalcilikler, filozof ve sûfî dertsizlerinin çekişmesi değildir. Küfür ve din, insanın "ğayy" ve "rüşd"ü demektir.

Küfür ve dinin niteliği, açık, her birinin özellikleri ortada. Söz konusu olan "rüşd" (doğruluk) ve "ğayy" (sapıklık)tır; adaletle zulmün savaşıdır.

Bunun dışında her ne varsa yalan, aldatmaca ve nifaktır.

Hiç bir söze kulak verme: Tarihte, evet baştan sona "nifak"la dolu olan bu tarihte sadece Kabil'in çocukları konuşma hakkına sahip olmuşlardır. Hak'tan, dinden söz etme hakkına bile onlar sahip olmuşlardır.

Nasıl anlatsam bilmiyorum ki; "Şehid Habil"den, "Habil'in çocuklarının yazgısından söz etme hakkına dahi!

Sadece Kuran'ın sözüne kulak ver, onun adına konuşanların sözlerine değil. Maalesef Kabilîler müfessir dahi olmuşlardır. Kur'an'ın kendi ifadesiyle, bunların hırsız ellerinden korunmuş olak tek belge Kur'an'dır.

Onu dinle ki sana insanın serüvenini anlatsın, senin için "risalet" in anlamım tefsir etsin.

"İnsanlar tek bir ümmetti. Allah müjdeciler ve uyarıcılar olarak Peygamberler gönderdi.." (Bakara, 213)

İnsanlar eşit bir toplumdur. Allah korkutucu ve müjdeleyici Peygamberler gönderdi. Bu ihtilafa düşmeler, taassup yüzünden değil, akîde ve iman ayrılığından, bilinçsizce değil bilinçlice, hak yemek, zulmetmek için, garez, kin ve haset yüzünden!

Allah'ın sözüne kulak ver ki sana Peygamberleri ne amaçla görevlendirdiğini, bize niçin gönderdiğini söylesin.

"Biz elçilerimizi açık delillerle gönderdik ve onlarla beraber Kitabı ve mizanı indirdik ki insanlar adaleti (eşitliği) yerine getirsinler" (Hadîd, 25), "herkese kendi payı, kendi hakkı ölçüsünde" ilkesini tahakkuk ettirsinler!

"Rüşd" (doğruluk), "ğayy" (sapıklık)tan ayrılmış, her birinin sınırı belli olmuştur.⁵⁶

Küfr ve din aşık; her birinin rolü bellidir. Tevhid ve şirk, birbirinin karşısındadır, özellikleri, nitelikleri bile muayyen!

Sen yine Kur'anı takip et ki felsefe yapmadan, tasavvufbazlık etmeden, başdöndürücü kalamî ve skolastik bilmecelelere başvurmadan, bir ümmînin bile güzelce anlayabileceği, hatta daha iyi anlayabileceği kadar saf ve sade, açık ve kesin olarak sana şunu göstereyim :

"İman edenler Allah yolunda savaşırlar.

Küfredenler ise tağut yolunda savaşırlar"

Hiç ara vermeden âyet, şu emirle devam etmektedir :

"O halde şeytanın dostlarıyla savaşın, çünkü şeytanın hilesi zayıftır"⁵⁷ (Nisa, 76)

Şeytanın dostları kim?

Evet, teslis tağutları!

Ve siz ey Allah'ın dostları!

İblis'in amansız hamlesi karşısında "kendi İlahî özü"nü, "Hikmet'in yüksek kalesi üzerinde koruyan sizler!

Büyücünün kara yellerinin zehirleri içinde "takva" "can yeleşti" ni giyenler!⁵⁸

Halkı zor, zer ve hile ile aldatan örümcek, Allah'ın her yolunun başında zulüm ağı örmüştür.

"Ölümden korkmayın! Savaş için mühlet istemeyin! Takva sahibi olun! Hurma çekirdeğinin yangındaki beyaz renkli bir iplik, yani saçımızdaki bir kıl kadar dahi zulüm görmeyeceksiniz"! 58

Sen ey Tevhidi insan, ey Habil'in kan diyetini boynuna borç bilen ve bütün "Kitab", "mizan" ve "demir" Peygamberlerinin risâle-tini omuzlayan insan!

Ey "Âdem'in vârisi"! Ey insanlar!

Ey "güçlülük", "özgürlük" ve "bilgi" timsali!

Mustazaflaştırıcı üç "şirk" tağutunun tehlikesinden Allah'a sığın!

Tevhid İlahına.

Çünkü insanların Maliki O'dur.

Çünkü insanların Meliki O'dur.

Çünkü insanların Ma'bud'u O'dur.

Ey Arafat, Meş'ar ve Mina'dan kızıl şahadet hattına geçmiş insan!

"Akabe tağutu" nun viranesine ayak çıkmış,

Tevhidin en yüksek özgürlük kalesine çıkmış,

kendi Mina ülkesini fethetmiş insan!

Ey "İbrahim Milleti" üzere , "Muhammedin Sünneti" üzere olan kimse!

Uyanık ol, kork,

Tehlike içindesin!

Kabil tehlikesinde, üç Kabilî tağutun geri dönüş tehlikesinde!

Peygamber tehlikededir.

Zira Peygamberin mesajı/çağrısı tehlikededir.

Peygamber'in takipçisi ümmet tehlikededir.

Yani sen tehlikesdesin,

senin özgürlüğün, hayatın ve imanının,

Tevhid tehlikede!

Kork;

üç tağutun şerrinden kork

İnsanların "Malik, Melik ve mabud" olan Allah'ına sığın.

Üç tağut, bir İblis, bir Kebil var : Kork!

"Min şerri'l-vesvâsi'l-hannâs"

"Gizli işler çeviren aldatıcının geri dönüşü" olan "aklın felaket

getirici" şerrinden,

"ellezî yüvesvisu fî sudûri'n-nâs"

ki bilinçsiz insanların içlerine vesvese verir.

"mine'l-cinneti ve'n-nâs"

"Cin"den ve "insan"dan.

Vesvâs kimdir? Nedir?

Sözlükler şöyle anlam vermektedirler:

"Vesvese üreten" ve de "aşırı sevdadan doğan ve zihni mahveden "hastalık", "kara sevda", kötü düşünme veya insanın içinde sağlamca yerleşen, insanların bilinç altına üflenen boşunalık ve boşluk".

.... "Sana ilka edilen, bilinç altına üflenen, senin peşinden gelen, kulağın işitmeksizin ve gözün görmeksizin seninle konuşan şey"

Bu "vesvâs", bu "melankoli", bu "akıl ve bilinci mahvedici vesveseci"

nasıl bir şeydir?

"Hannâs"tır o.

"Hannâs" nedir?

Sözlükler şöyle manalandırmaktadırlar :

"Seni yoldan saptıran, seni kendine tutsak eden, seni kendinde kaybeden, kendi içinde örten, gizleyen, kendin seni tutan, zindana atan, serçenin peşine düşen kartal gibi seni takip eden, gizli olup gizli iş çeviren, hilekar aldatıcı hile ile senin peşine düşen, aldatmacayla seninle uğraşan, hileyle daima sana yakınlık kurmaya çalışan, yakını bırakmayan, gidip geri gelen, kovduğunda geri dönen her faktör"

Bu "vesvâs-i hannâs" ne yapar?

Vesvese vermekle meşgul olur.

"Vesvese" nedir?

Kamuslar bu konuda şunları yazmaktadırlar:

"Seni 'şerr'e mübtela eden her etken, sana hiç yararı, değeri, hayrı olmayan boş çekirdek, boşluk, boşunalık, insan aklını felake-

te götüren, heyecana sürükleyen, perişanlığa sevkeden, şaşkınlığa bozan ve kendi insanî özüne yabancılaştıran âmil".

"Hannâs" olan ve "vesvese veren" bu "vesvâs", ne tür bir şeydir?

Hem "cin", hem de "insan" türünden!

Peki "cin" nedir? Görünmez bir varlık; gizli, örtülü bir güç; insanla uğraşan, ama insan olmayan bir güç...

Vah vah! Ne kadar da doğru ve açık! Bugün her zamankinden daha açık, daha haşin ve daha fecî!

O üç tağut gizli, ama aşıkardırlar. Gider, renk değiştirip geri dönerler. Yenik düşerler, ama tekrar ayağa kalkarlar.

Bugün kapitalist ve makina sisteminde "yeni" sömürcülüğün gizli sömürü sultanı, kültürel sömürünün değiştirip bozucu komplosu, sömürge hastalığı, ileri, beyin yıkama teknikleriyle, her zamankinden daha felaket getirici olan üç tağut, insanı değiştirip çirkinleştirmekle uğraşır.

Chandel'in ifadesiyle:

"Günümüz insanı için büyük tehlike atom bombasının patlaması değil, insan mahiyetinin başkalaşması, beşer türünün "insansızlaştırılması"; süratle artık insan demlemeyecek yeni bir tür meydana getirilmesidir. Bu yeni tür, ne Allah'ın ne de tabiatın yarattığı insan suretinde makina; efendisini tanımayan, görmeyen bir köledir. Hürdür, ama sadece köle olmak için didinen bir hür. Parayla satın alınıyor, fakat fiyatı neyse kendisi ödüyor. Hırsızın evinin yanbaşımda uzun bir kuyrukta soyulma sırasının kendisine gelmesini bekliyor. Halbuki bu kuyrukta yer edinebilmek için çok karmaşık uğraşlar içerisine girmişti; o artık gelişmiyor, tersine küçük bir kalıba giriyor. Şimdi her şeyi elde edebilir; ama her şeyini, her şeyi kaybeder.

O sadece "tüccar dini"ne iman eder ve bu ticarete her zaman ve yer yerde, ödediği, karşılığında aldığından daha pahalıdır. Onun her şeyi doğumundan önce tayin edilmiştir. Yaşamıyor, belki dikiliyor, nasbediliyor. Dünyanın öbür ucuna gitme şansı yakalamıştır, ancak artık ebediyen insan ve Allah'ı kaybediyor... " (*Les Cahiers*, S. 64)

Facia, tasavvur bile edilemeyecek kadar korkunç!
"Fıtrat" türünü değiştirmekte...

O üç tağut ise bugün artık sadece "kılıç" zoruyla, "altın" (para) gücüyle "teşbih" hilesiyle vesvese vermiyor, buna ilave olarak, zor, zer ve iktidar (vesveselerini üretirken), ilmin olağanüstü derecede hilekarlığı, karanlık üreticiliği ve fesatçılığından, "sanat" ın hayretlere düşüren büyü ve cazibesinden ve de "tekniğin" dev gibi korkunç gücünden yararlanmışlardır!

Bugün başlar, zincir ve iplerin boyunduruğundan kurtulmakta; fakat dünya insanları içten zincire vurulmaktadır. Kendi oyunu, istediğinin yararına "sandığa" atmakta; fakat cin ve ins hannâsı oyunu kendinden önce onun "sine"sine atmaktadır.

Modern dünyanın faciası, alinasyon (alienation) faciasıdır. Aline yapmak mı yani? Evet. Yani cin-zede yapmak, "cin çarpmış hale sokmak". Mecnun, içinde cinin yuvalandığı, insanî mahiyetini, hakikî şahsiyetini, bilincini "örtüp" "kendi özü" nün yerine yerleştirdiği, aklını bozduğu kişidir.

Siyasi baskı, sosyal ayrıcalık, Batı'nın eski vahşî pragmatizmi kovulup atılmıştır; ancak her zamankinden daha haşin bir şekilde kapitalist sistem olarak geri dönmüş, liberalizm ve demokrasi peçesinin altına gizlenmiştir.

Kölelik, Tatar yağmalarının getirdiği servaj, Cengiz Yasası, Timur ve Hülagu'nun eski vahşî rejimlerindeki milletlerin esareti Doğu'dan sürülmekte ve fakat bunların hepsi, her zamankinden daha bozguncu, daha bozup yabancılaştırıcı bir şekilde sömürü olarak geri dönmüş, modernizm ve medeniyet örtüsünün altına gizlenmiştir. Eski emperyalizmin askerî cellatları ve profesyonel adam öldürme memurları (insanların içinden), Üçüncü Dünya'dan gitmişlerdir ve fakat ekonomik sistem, siyasî rejim, sosyal ilişkiler, eğitim-öğretim felsefesi, kültür, sanat, ahlak, cinsel özgürlük, boşluk ve saçmalık ideolojisi, hiççilik, propaganda büyüsunü üflemek, medya neffâselerinin efsunu, edebiyat vesvâsı, sanat ve moda vesvâsı.... olarak; sorumluluk sözleşmeleri, gelenek bağları, iman bağlılıkları, nihilizm melakkolisi, kültürzedelik çılgınlığı, tüketimcilik, sekse

düşkünlük ve batıcılık tağutu olarak, modern sömürünün görünmez elbisesi içinde yeniden gelmiştir. Askerî üslerde, bürokratların masalarının arkasında, sokak ve caddede, pazar ve çarşıda, Ademoğlu (insanlar-nâs) olarak değil, gizli bir şekilde, belli olmayan ellerle, görünmez güç ve ilişkilerle, ekonomi ve sosyal düzenin alt yapısına; düşünce, inanç, kurumlar, semboller, yöntemler, toplumsal ilişkiler, ruh, duygu, ahlak, "değer", "rey", "fikir" ve insanî "akl"ın içine tıpkı cin gibi girmiştir.

Ondört yüzyıl içinde, bu sûreyi, zamanımız gibi tefsir edebilecek hiç bir zaman olmamıştır.

İnsanın beşyüz asırlık tarihi boyunca yeryüzünde hiçbir zaman, bizim asrımız kadar insanı, açık veya gizli, bilinçli ya da bilinçsiz vesveselerinin kurbanı yapmamıştır, hiçbir zaman, asrımız kadar "vesvâs'm şerri" böyle "sudûri'n-nâs", felakete sürüklememiştir.

Evet, Vahyin bu son beliğ ve mucizevî ayetleri, yeryüzünde hiçbir zaman böylesine açık ve net yorumlanmamıştır.

Modern çağı tanıyan günümüz aydım, modern kapitalizm ve sömürüyü tanıyan günümüzün bilgi sahibi sosyologu, onların bir tek mendil için Bizansı ateşe verdiklerini, bilim mucizesi adı altında ne uydurmalar ürettiklerini, medeniyet adına nasıl cahiliyet meydana getirdiklerini vesveseci hannâslarla büyücü neffâselerin halkları kendi öz kültür, iman, bilgi ve iradelerinden nasıl uzaklaştırdıklarını, içten -sudur- nasıl boşalttıklarını, insanları kendilerinden boşaltıp kendilerine yabancı kıldıklarını, bütün bunları da insanlığın yalnızca taklit aleti olması, milletlerin de sadece tüketim boğazı haline gelmesi, bunun dışında hiçbir şey olmaması için yaptıklarını gayet açık ve net bir biçimde görebilir!

Dar görüşlü mezhebi ve geleneksel kalıplar içinde sıkışıp kalmayan, yerel-bölgesel meşelere, tarihsel asabiyetlere, soyculuk ve ırkçılıklara, sınıfsal, eğitsel ve kalıtsal güçlük ve darlıkların pençesine düşmeyen, bakışını kaypak siyasal olayların yüzeyinde yoğunlaştırmayıp geçici olaylarla meşgul olmamak ve gündelik rutin olayların hızlı ve basit bir değerlendirmesine girmemek ve safdilce çözüm yollarıyla mutlu olmamakla kalmayıp buna ilaveten bu ça-

ğın dış yüzünde geçen bütün her şeyin altında insanı gören ve insan için nelerin olup bittiğini bilen günümüzün vukûfiyetli insanbilimcisi, şunu anlayabilmektedir: milletlerin sömürgeleşmesi, kapitalizm, sınıfsal sömürü, savaş alevlerinin tutuşması ve milyonların evet milyonların, katliama maruz kalması, ekonomik sömürü, fakir dünyanın maddî ve tabîî kaynaklarının yağmalanması, götürmeler... götürmeler..., halkların yazgısı üzerinde cellat unsurların hegomanya kurması, insan haklarının yok edilmesi..., evet bütün bunları insan bilimci görebilir. Fakat bunların hepsi dış felaketlerdir, siyâsî askerî, ekonomik, millî, hukukî, vb. facialardır. Ancak asıl korkunç facialar, insanların içlerinde, "sudûri'n-nâs"da bulunan insanî facialardır. Öteki facialar önceki sûrede zikredilenlerdir: egemen ğâsik'ın şerri, neffâselerin şerri, düğüm atanların, hasetçilerin, ruh hastalarının, hain unsurların serleri bu türdendir ve basit telakki edilir. Ancak daha korkunç olanı, insan türünü, dünya insanlarının tabîî yaratılışım bozup çirkin hale sokmakla tehdid eden faciadır; insanî zatın âlîne olması, yabancılaşması faciasıdır. İnsanın insan-dışılığa dönüşmesi faciasıdır. " Vesvâs"ın faciasıdır. Vesvâs, o üç şer gibi, insanların vücuduna felaket getirmez, insanın mahiyetine zarar verir. Günümüzün gerçek aydınının yaralı ve bilgin vicdanının titrediği, feryad u figan eylediği facia budur!

Evet, bu "nâs hannâslar"ın kim olduğunu gören o aydındır; bu "cin hannâslar"ın kim olduğunu anlayan da odur.

Çünkü "vesvâs'ın mana" sini bilen, insanın "vesvâs-zede oluş" faciasının genişlik ve derinliğini hisseden bir tek odur. O, insanın "hakkının yendiği" yerde "insan hakikati'nin katledildiğini görür.

Tüm zaman ve yerlerin putçusu Hannâs'ın her zaman ve her yerde, insanî bir etken olmadığını, bazen bir cin, bazen bir dev, bazen de esrarengiz bir güç olduğunu, bazen gizli olduğunu, he zaman başlara esaret boyunduruğu atmadığını; içlerde, sudûrda vesvese yaptığını; yavaş, gizli, örtülü bir biçimde insanî derûna adım attığını, ayak bastığını; senin mahiyetine, şahsiyetine, insan oluşuna, "sen" oluşuna hulul ettiğini, çörelendiğini, "kendi özün"ün yerine oturduğunu, seni mecnunlaştırıp yabancılaştır-

dığını, aklına felaket getirdiğim, cinzede yaptığını, âlîne yaptığını bilen de odur.

Evet, her zamankinden daha korkunç olan tehlikedir sana pusu kuran; sadece dağların pusu yerlerinde kaya artlarında değil, aynı zamanda gönlünün, kalbinin tuzak yerlerinde, sinenin derûnunda zihninin perdelerinin arkasında pusu kurar bu tehlike sana. Yine sadece senin can ve malına pusu kurmamış, bunun yanısıra senin "insan oluşun"a, imanına, ümmetine, bilgine, şuuruna, aşkına, zaferine, cihad kazanmalarına, nesil cihadına, tarih mirasına, İbrahimleşme yoluna, Rabbanîleşme hicretine de kurmuştur.

Düşmanın hep silah değil, ordu değildir; her zaman dışardan değil, hep aşikar değildir. Bazen düzendir, bazen duygudur, bazen düşüncedir, bazen mülkiyettir, bazen yaşam biçimidir, bazen çalışma biçimi/yöntemi, bazen düşünce tarzıdır. Bazen iş aletî, bazen üretim biçimi, bazen de tüketim türüdür. Bazen kültürzedelik, bazen kültürel sömürü, bazen dinî eşekleşme (istihmar), bazen de sınıfsal sömürüdür. Bazen toplumsal ilişki mekanizmaları, bazen görünmez örümcekvârî propaganda şebekesidir. Bazen modern dünyevîcilik, bazen bürokrasi, teknokrasi ve maşinizmdir. Bazen şovenizm, nasyonalizm ve ırkçılık, bazen nazizm şahsiyetperestliği, burjuvazi para tapıcılığı ve militarizm güce tapıcılığıdır. Bazen epikürizmin zevke tapıcılığı, idealizmin zihniyetperestliği, materyalizmin ayniyetçiliği, romantizmin sanatsal estetikçiliği ve duyuculuğu, egzistansiyalizmin hiççiliği ve abesle iştigalidir. Bazen sûfice ruhçuluk, ruhbanca zühdçülük, rasizmin toprak ve kancılığı, faşizmin kahramancılığı ve devletçiliği, individüalizmin ferdiyetçiliği, sosyalizmin toplumculuğu, komünizmin ekonomiperestliği, felsefenin akılcılığı, irfanın duyguculuğu, maneviyatçılığın semavîciliği, maddeciliğin dünyacılığı, idealizmin mevhumculuğu, realizmin mevcutçuluk ve gerçekçiliği, tarihî determinizmin kanunculuğu, kaderciliğin iradeceliği; bazen freudizmin şehvetprestliği'dir. Bazen ekonomizmin mideciliği, bazen biyolojizmin içgüdücülüğüdür. Bazen küfrün dünyaperestliği, bazen dinin ahiretçiliği ve hatta bazen siyantizmin laubali bilimciliğidir!

İşte bunlardır şirk putları! Modern Kureyş'in Lât, Uzza, Asaf ve Naile'si! Modern medeniyet Ka'be'sinin üç yüz altmış putu!

Tam bu noktada anlayabiliyorsun tevhidin, bir Allah'a tapma inancının ne olduğunu, ne anlama geldiğini!

Tevhid risâleti ve misyonunun yücelik ve anlamının derinliğinin hangi boyutlara ulaştığını!

Ve görüyorsun ki "tapıcılık"tan akılcılığa geçip bilim gücü ve insanî özgürlükle din bağından kurtulduğunu söyleyen günümüz insanı, sadece bir Allah'a tapmıyor. Yani kulluk ve tapınmayı değil, sadece Tevhidi yok etmiştir. "Medeniyet'in getirdiği "modern şirk"nin hem cahiliye dönemindeki eski şirkten daha fazla tanrısı vardır, hem de bu tanrılar daha da adi tanrılardır. Cahiliye de bedevî Arap, altın ya da kırmızı yakuttan güzel mücevherlerle süslenmiş sanat eseri heykellere tapardı, güzellik, güç, kemal, bereket, hayır abideleri, sanat rabbu'n-nev'lerine, tabiat güçlerine, meleklerle, mevhum, ama mâverâî ve mukaddes şahsiyet ve tanrılara tapardı.

Günümüzde ise modern şirk dininin mabudu, "cinsel organ", "esâfil-i aza" seviyesine kadar düşmüştür.

Mezkur "her zaman ve her yer"in üç tağutu her zamankinden ve her yerinkinden daha çok zulmetmektedirler. Bugünün Firavunu, bir "düzen", bir "sistem"dir. Günümüzün Karun'u, bir sınıftır. Günün Bel'am-ı Bâûrâsı, din kisvesini üzerinden çıkararak bilim, ideoloji ve sanat elbisesini giymiştir.

Ne ilginç, önceki sûrede Kur'an üç serden söz ediyor, fakat Allah'ın bir sıfatına dayanıyor. "Felak"!

İkinci sûrede ise bir "şer"den söz ediliyor, ama üç sığata dayanılıyor: "Rabb", "Melik" ve "İlâh"!

Üç şer, insanın hakkını öldüren en insan karşıtı güçlerin getirdiği dış facia iken bir "şer" insanın hakikatini öldüren iç faciadır. Ğâsik'ın hegemonyası, neffâselerin düşüncüyü katletmesi, hiyanet edenlerin zararı... vurur, öldürürler, yağmalarlar, insan hak ve özgürlüklerim çiğnerler, insanı fakir, esir ve cahil yaparlar. Fakat her halükarda bütün bu faciaların yıkıntısı altında, insan hayatta kalmaktadır. Halbuki asıl facia şudur: bu insanlık dışı/karşıtı güçler,

insana hükmetmek, insanın varlığını yağmalamak, ondan yararlanmak için, bugün her zamankinden daha çok insanı içten boşaltmakta, insanın insanî değerlerini felç etmektedir. Zira tarihî tecrübe bu üç güce öğretmiştir ki bir sınıf, millet veya halkın ekonomik, siyasî vb. esareti için öncelikle onu insanî esarete sürüklemek, içten düşürmek, fethetmek, fitrî özelliklerini bozmak, aslını değiştirmek gerek. Bu, öbür üç serden daha korkunç bir serdir. Gerçi şer serdir ve şerli güç her yerde aynıdır; fakat teslisin yönetim sisteminde insanın insanî fıtratının gördüğü felaket, günümüz insanının bilgin vicdanını korkutup dehşete düşüren facia, insanların düşmanı Hannâs'ın şerridir. Bu şer, gider, geri gelir; her yerde bulunur, üç çehreye sahiptir ve her zaman bir maske, bir kisveyle çıkar ortaya.

Vesvâs, insanları katleden bir facia ve "üç başlı, yüz suratlı yılan"ın insanın ruhuna akıttığı zehirdir. Yılan suretinde insanı aldatıp Allah'ın Cennetinden kovduran da İblis değil mi?

"Vesvâs"ın şerri, üç serden doğmuştur. Hannâs, tağutun meş'um temsilcisidir; ama o üç serden daha fecî bir serdir. Kur'an'ın son mesajında bize öğrettiği gibi Hannâs Vesvâs *bizzat* o üç şirk tağutunun faciasıdır; ama bu üç şirk tağutundan daha şerli, daha ölümcüldür. İnsanı esarete, yağmaya ve dalâlete sürükleyen bu üçlü güçleri yok etmek için, bir tek "İlahi bilinç" yeterlidir. Geceyi felak kılıcıyla yarmak gerek. Fakat insanların özüne giren, insanı "vesvâs"a dönüştüren Hannâs'ın İblisî gücünü alt edebilmek için Tevhid'e sığınmak, bir ve tek olan Allah'ın zatındaki malikiyyet, mülûkiyyet ve ulûhiyyet adlı üç gücün birliğiyle teslisin alt yapısı insan tabiatından ve de toplumdan kazanmalı, sökölüp atılmalı, "sosyal tevhid" ve "insanî tevhid"e dayalı - tevhidî bir ruh ve dünya görüşüyle- Habilî bir toplum binası inşa etmeli ve bir örnek ümmet kurmalıdır. Öyle bir ümmet ki İbrahim'in risâleti bu ümmete davet ediyor, Hâtemiyyet, bu ümmeti bina etme sorumluluğunu insanların omuzlarına yüklemiştir. İnsanlar, bugün faciayı hissetmişlerdir. Yeryüzünde İbrahim'in sünnetinin varisi olan bizler, kesin bir yok oluş tehlikesi içerisinde bulunan dünya insanlarının kurtuluş risâletini günümüzün bilgili, savaştı ve adaletçi nesline öğretmeliyiz. Kur'an, Ali Ailesi ve Hacc,

sorumluluğumuzu çok ağırlaştırmıştır.

Günümüzün Gasik'ı yeryüzünün gelmiş geçmiş en nüfuz edici, en ihata edici;⁶⁰ büyü "neffâse"leri ise⁶¹ her zaman ve her yerdekenden daha güçlü ve daha gizli iken insanın kendine hakimiyeti her zamankinden daha zayıftır.

Gerçekten Cin ve insden olan hannas vesvası, bugün daha güçlü ve daha felaket getiricidir.

Ey Makam-ı İbrahim'de durmuş insan! Sen ki "Vahiy hatemiyeti" ağır, "Risâlet" yükünü senin omuzlarına yüklemiştir!

Ey bilgin insan! Ey bilinçli insan! Ey Allah'ın halifesi, Peygamberlerin vârisi! Sen ki "halkının seni örnek edinmesi için "Rasûl'ü örnek edinmesi gereken bir kişisin!

Ey "ümmet" binasını inşa etmekle sorumlu insan! Ey "kitab", "mizan" ve "demir" dininin takipçisi!

Ey yeryüzünde "adaleti tesis eden"! Ey zalimin düşmanı, mazlumun dostu! Ey Müslüman mücahid!

Yarının tarihinde "zamanın önderleri", dünyanın varisleri olacak olan "yeryüzü mustazafları"nın çağrısına cevap ver! Zira yeryüzünü "Süfyânî" zorbalарın zorbalığı, "Karûnî" hazine sahiplerinin zulmü, "Deccalî" bir gözün gözleri bağlayıcı komploları doldurmuş ve buna karşılık Âhir zamanın vadedilen kurtuluş, intikam, hak, adalet ve barış kıyâmı, dertli kitlelerin vicdanlarının ve sorumlu aydınların bilinçlerinin derinliklerinde "zuhur alâmetleri" ni ortaya koymaya başlamıştır.

Ey "kendini Allah'ın ahlak ve huyu üzere yetiştirmiş kişi"! Ey Nebilerin varisi! "Ey İsrail Peygamberlerinden daha üstün" olan insan! Ey Muhammedvârî insan! Zamanın hakkının şahidi, dünya insanların şehidi olmalısın"! ey "Allah'ın Salih kulu! Bu tabiatta "Rabbani olmalısın", Ey "Hanîf soylu insan"! Aşk tavafı, âb-ı Sa'y'ın bilgi ve bilinç menzili, şirk teslisini taşlama Mina'sı ve İsmail'in şehadet yerinden dönüyorsun. İbrahim Tevhidi, Kur'an mesajı ve Zülfikar Ali'nin kurtuluş bahşeden sancağını yanında taşıyorsun. Bir testi zezem suyunu da hediye getirmişsin! Evet, bütün bunları yapan ey Hanif soylu insan! "İnziva ve uzlet pos-

tu"nu bürünüp karanlık in evine koşmadan, senden bir ay uzak kalmış aç gözlü hayat timsahı kuduz ağzını açıp -Yunus gibi- seni de yutmadan ve gündelik hayatın içinde seni boğmadan önce bir an kendine gel, düşün: iman ve sözleşmeni düşün. Kendinde, kendi çağında, kendi neslinde, yerin ve insanın çehresinde neler olduğuna bir bak. Dünyamızın bilgin vicdanlarının feryadını bir duy da "vesvâs-i hannâs"ın şerrinden nasıl inlediklerini bir gör :

Toynbee, beşerî uygarlığın, "iç düşmanlar"ın tehdidi altında olduğu görüşünde. Delice ve sersemleştirici tüketim hücumu. Evet, tüketim, tüketim, tüketim!

Marcuse, insanın bir alet gibi "tek boyutlu" hale getirildiği tehlikesini bildirmiştir.!

Erich Fromm, Diyojen gibi, ama "sönmüş lamba" ile şehri gezip umutsuzca "kendinde olan, kendi olan insan" arıyor. Camus feryat ediyor: Bu çağın uygarlık kenti Oran'da "veba" baş göstermiş; şehrin "tapınağın"da masum çocuklar, sebebini bilmedikleri gizemli ve korkunç bir hastalıktan ölüyorlar. John Isolet, silah ve altının içinde boğulan ve fakat derman bulamayan can yakıcı bilinmez bir dertten acılarla kıvranan "silahlı bir prens"ten söz ediyor!

Hollanda'nın bilgili heykeltraşları, modern şehir Rotterdam meydanında, kaya gibi sağlam bir insan heykeli yapmış, ama mafsalları daha şimdiden adeta parçalanıp düşecekmiş gibi birbirinden ayrılmış!

Eliot ve Joyce, mitolojiden ne erkek ne de kadın olan Yunanlı tanrıça Trezi'yi alıp günümüz insanının rabbu'nevi yaptılar!

Eugene Ionesco, bir insanî faciaya işaret ediyor: Hannâs, insanın içine girmiş ve insan "gergadan" haline gelmiştir.

Kafka, tabiatta Allah'ın halifesi olması gereken, Allah'ın kendi suretinde yarattığı insanın korkunç ve acıklı çehresini tasvir etmiş ve nasıl değişip aslının bozulduğunu göstermiştir.

Evet, "Dorian, Gray"ın portresi, Oscar Wilde'in portresi değil, günümüzün cin çarpmış insanının portresidir!

Felakta kaç, ey facianın bilinçli kurbanı!

Zira "kara gece, her yeri kaplamıştır";

zira "maharetli büyücüler; düğümlere üflüyorlar";
zira "hasetçiler, gece büyücülerinin oyuncağı, dostlar
ise düşman taraftarı olmuşlardır"!

"Felakın Rabbi"ne sığın ki gecenin örtüsünü yırtısın,
sabahın beyaz ırmağını "Mina"ya akıtsın.

Ve kork!

Zira o üç tağut geri döndü. Maskeli, kurnaz, maharetli;
sayısız ordu ve gizli silahlarla!

Ey "babası katledilmiş kan davacısı"! "Habil"ın vârisi"
Kabil ölmemiştir.

Ey "Adem'ın vârisi"! Ey karşısında "Meleklerin secdeye
kapandığı varlık"!

İblis intikam alıyor

"İnsanların içlerine vesvese veren",

Bu "üç suratlı yedi renkli yediyüz adlı yetmişbin tuzaklı
vesveseciden, geri dönüp gizli iş çeviren büyücü"den!

sakın!

Allah'a sığın!

-Muhammed gibi-

"Felak'ın Rabbi"ne

"İnsanların Mâliki"

"İnsanların Meliki"

"İnsanların Ma'buduna"

Ve sen ey Hacı!

"Kurban Bayram"ından sonra da

aynı şekilde Mina'da kal!

ve her gün

her üç tağutu, birbiri ardınca taşla,

yedi kez

ve her defasında

yedi mermi!

Ki her gün Teşrik'tir,

her ay Zilhicce,

ve her yer Mina.

İnsan, tarih ve...

.... hayat, Hacc'dır.

. Sonuç

Artık Mina'da duruş sona ermiştir. Hacc, Mekke duvarının arkasında nihayet bulmuştur. Bir Tavaf ve bir Sa'y'in daha var. Onu Zilhicce'nin sonuna kadar istediğin zaman yapabileceğini söylerler. Hatta bir zaruret sözkonusu ise, Arafat'tan önce de yapabilirsin.

Demek ki Hacc sona erdi.

Bütün Hacc, bu idi.

Şimdi "Mina"yı terkeden ey Hacı! Hacc'ın son menzirim kat ettin;

İbrahim'in davetiyle ferdî hayatının anlamsız kısır döngüsünden çıkıp, "Mevsim"inde Mîkât'a geldin.

"Vahyedici"nin fermanıyla ferdî hayat elbiseni atıp beyaz ölüm elbisesini giydin. Kendi kiliminden ayağını kaldırarak iman ülkesine, -cihada- ve Allah'ın halısına -misafirliğe- adım attın, ayak bastın. Allah'ın Sağ Eli'yle biatlaştın, aşk girdabına daldın ve kendini, Tavaf eden halkta yok ettin. Hayatın tozlarından temizlenip kendi paslarından arınarak "kendi"ne, "öz"e eriştin. Girdaptan çıkıp hayret ve susuzluk dağlarında su aramaya koyuldun. Sonra Mekke'den kalkıp Arafat'a indin. Oradan da konak be konak Allah'a döndün. Arafat güneşinin aydınlığında, karanlığın hegemonyası ve gecenin koruması altında "haram şuru"nın pak aydınlığına kavuşma "bilinci"yle silah toplamaya giriştin. Zamana uyup toplulukla birlikte hareket ederek Mina sınırından geçtin ve savaş meydanına daldın: ilk hamlede en son karargahı yerle bir ettin. İşte o zaman özgürlüğüne kavuştun. Aşk ve iman ülkesini İblis'in hegemonyasından kurtardın. İbrahimî makama ulaştın; "şehadetten daha üstün" olan yüksek zirveye çıktın ve işin sonunda bir koyun kestin. En büyük ruhanî seferin ve en yüksek insanî mîracın sonunda, daha da ötesi en tehlikeli yerlerden, yaratılış, tevhid, fedakarlık, cihad, şehadet, İblis'le savaş ve aşkın baş menzili fethediş alanlarının en tehlikelilerinden geçtikten sonra nereye varıyor, ne yapıyorsun?

Boğazlamak, bir "koyun" boğazlamak!

Niçin? Bu ne felsefesidir? Ne sırdır? İmanın ifadesi olan Hacc'ın sonunda koyun boğazlamaktan maksat nedir?

Bunu söylemeye cesaret edemiyorum: bizim için, dinî ruhumuz için inanılır gibi değil.

Bırak ta "niçin" sorusunun cevabını bizzat Allah versin.

"... Onlardan yiyin, kanaatkara ve isteyene de yedin..."

(Hac, 36)

Ondan hem kendiniz yiyin, hem de muhtaç mücahide, sessiz yoksula, adalet davacısı ve protestocu mazluma yedin.

Ve yine:

"... Artık onlardan yiyin ve zorluk çeken yoksulu da doyurun"

(Hac, 28)

Ondan yiyin ve zamanın muhtaçlarına da yedin!

Yani fakirlikle savaşmak.

Yolun sonunda bir lokmayla -kendi yediğin şeyden- bir aç insanı kurtarmak, bir mazluma yardım etmek.

İşte... hepsi bu kadar!

Dönüş

Ey Hacı! Şimdi nereye gidiyorsun? Eve mi? Hayata mı? Dünyaya mı?

Hacc'dan aynen geldiğin gibi mi gidiyorsun?

Asla!

Ey Hacı! Sen ki bu sahnede "İbrahim rolü"nü oynamış, İbrahim'i sembolize etmişsin!

İyi sanatçı, rolünü oynadığı karakterde erir. Eğer rolünü iyi oynarsa, sahne işi biter, ama kendisinin işi bitmez. Öyle sanatçılar gelmişlerdir ki ifa ettikleri rolden uzaklaşmamış, rollerini içselleştirerek ölmüşlerdir!

Ve sen İbrahim rolünü oyunla değil, ibadetle, aşkla üstlenmiş müslüman! Allah'ın Evi'nden kendi evine gitme, İbrahim rolünden çıkıp kendi rolüne dönme!

Halkın/insanların evini terketme, kendi toprağına tekrar ayak basma, kendi kilimine oturma tekrar. İhram'ı çıkarıp da bedenini kendi kılığına bürüme!

Mina'dan Mekke'ye İsmail'inle birlikte dön!

Sen İbrahim'sin: tarihin büyük put kırıcısı, dünyada Tevhidin kurucusu, topluluğun hidayet misyonunu üstlenmiş elçi, sabrı ölçülemez isyankar, yol gösterici ihtilalci, ruhunda ıstırap, gönlünde aşk, yüzünde nur ve.... elinde balta!

Küfrün kalbinden imanın fıskırışı, şirk bataklığından
Tevhidin feveranı!

İbrahim: beşeriyet taifesinin put kırıcısı, kendi
kabilesinin put yontucusu Âzer'in evinden çıktı!

Put kıran, Nemrud'u mağlub eden, cehalet ve zulmü
ezen, uyumaya düşman, zilletin verdiği huzura
başkaldıran, zulmün sağladığı güvenliğe isyan eden,
kabilenin önderi, hareketin yöneticisi; hayat ve hareketin,
yönün, ülkü ve umudun, iman ve Tevhidin örnek şahsiyeti,

Evet İbrahim'sin sen! Öyleyse ateşin ortasına git; zulüm
ve cehalet ateşinin içine dal ki halkı ateşten kurtarasin:
zulüm ve cehalet ateşinden!

Sorumlu her insanın yazgısında var olan ateş; aydınlık
ve kurtuluş sorumlusu her insanın.

Fakat... Tevhid Rabbi, Nemrut ve Nemrutçuların
İbrahimîlerin üzerine saldırdığı ateşi kırmızı güle dönüştürür!

Yanmazsın, dolayısıyla kül de olmazsın. Maksat, cihad
yolunda ateşe kadar gidebilmen;

İnsanları ateşten kurtarmak için kendini ateşe atman;
"en ıstırap verici şehadet'e ermendir!

Ey İbrahimî Hacı! İsmail'ini kurban et; kendi ellerinle
bıçağı boğazına daya...

Ki halkın boğazındaki bıçağı kaldırıp atasın; iktidar
saraylarının temellerinde, yağma hazinelerinin başında,
dılar ve zillet mabetlerinin eşliğinde, boğazlanan insanların
boğazlarındaki hançeri alıp İsmail'inin boğazına daya ki
hançeri celladın elinden alma gücünü elde edebilesin!
Ama... İsmail'inin fidyasını, bizzat İbrahim'in İlahı öder.

Öldürmezsin, İsmail'ini kaybetmezsin. Amaç, iman
yolunda İsmail'ini kendi ellerinle boğazlama noktasına kadar
ilerleyebilmen.

Ta., "şehâdetten daha acı verici mertebe"ye kadar!

Ve şimdi ey Hacı! aşk tarafından geliyorsun, "İbrahim'in
Makamı"nda durmuşsun, İbrahim'in Makamı'na erişmişsin!

İbrahim buraya geldiğinde, feleğin çemberinden
geçmiş,.

hayatın zor tecrübelerini yaşamıştı. Put kırıcılık, Nemrud'u mağlub etme, mancınıkla ateş azabına atılma, İblis'le mücadele, İsmail'i kurban etme... hicretler, ıstıraplar, yalnızlıklar, işkenceler, mahrumiyetler ve Nübüvvetten İmamete kadar;

"ferdiyef'ten "cemiyet"e, put yontan Âzer'in evinin çocuğu oluştan Tevhid Evi'ni bina etmeye kadar!

Şimdi burada durmakta. Saçlarına ak düşmüş...

Bir tarih sığırdığı ömrünün sonunda... Ev'i bina etmekle görevlendirilmiş, Hacer-i Esved'i yerleştirmek, Allah'ın Evi'ni, Allah'ın Eli'ni dikmek... Yardımcısı İsmail! Taş çekiyor, babasına uzatıyor. Babası da bu taşların üzerinde durup temelleri üzerinde Ev'i inşa ediyor!

Ne hayretimiz bir durum! İsmail ve İbrahim Ka'be binasının ustaları. İsmail ve İbrahim!

Biri ateşten geçip gelmiş, diğeri kurbanlıktan. Ve işte her ikisi de şimdi Allah'ın memuru, halkın sorumlusu, yeryüzünde en eski Tevhid tapınağının, Tarihte "insanların ilk evi"nin, "özgürlük evi"nin, özgürlük mabedinin, aşka, perestiş ve harem Ka'be'sinin, iffet, mahremiyet ve melekût perdesinin sembolü olan Ka'be'nin mimarı.

Ve sen şimdi "İbrahim'in Makamı"nda, İbrahim'in bastığı yerlere ayak basmakta; İbrahim'in yükseliş merdivenin en son basamağında, İbrahim'in Mirac'a yükselişinin en yüksek noktasında, Takamıb'da, İbrahim'e en yakın mesafedesin:

"Makam-ı İbrahim"

Şu halde sen, Ka'be'nin banisi, Özgürlük Evi'nin mimarı, Tevhid'in kurucusu, sorumlu, âşık, bilinçli, put kıran, kabile önderi, Nemrud'un zulmüne karşı mücadeleye giren, şirk cehaletiyle savaşıyor, İblis'in vesvesesiyle cihad eden, insanların içine vesvese atan Hannas'a karşı savaşım veren bir kimsesin.

Yersiz yurtsuzluğa, eziyet ve ıstıraba, tehlikeye, ateşe... İsmail'ini boğazlamaya tahammül et...!

Şimdi ne kendin için bir ev, ne de İsmail'in için bir sığınak yap. İnsanlar için bir ev, sığınmazlar için bir çatı, takibe uğrayanlar, kaçaklar, bütün bir yeryüzünde korkarak kaçan ve bir sığınak bulamayan, her yerde Nemrud'un takip ettiği yaralı, sığınmaz avlar için bir yuva kur.

Zulmetin bu şeb-i yeldâsında bir meşale yak!

Bu zulüm gecesinde bir feryâd ol.

Her yerin utanç dolu ve emniyetsiz olduğu, yeryüzünü büyük ve hüremetsiz bir fuhuşhâneye çevirdikleri, dünyayı tecavüz, haksızlık ve özel muamelenin dışında herşeyin yasak olduğu bir katil merkezi haline getirdikleri bir zamanda harîm, harem, güvenlik, insan için temiz ve hür, Allah'ın Evi -insanlar/ halk- için güvenli, temiz ve hür bir harîm, bir harem...

Sen ey İbrahim rolüne soyunmuş, Makâm-i İbrahim'de durmuş, İbrahim'in ayak izlerinde yürümüş ve İbrahim'in Rabbi'nin Eli'ne biat elini vermiş kimse!

İbrahim gibi yaşa, kendi çağında iman Ka'be'sinin mimarı ol. Kavmini, uyuşuk hayat bataklığından, ölü hayat, uyku rahatlığı, zulüm zilleti ve cehaletin zulmetinden çıkararak harekete geçir, yön ver, Hacc'a davet et, Tavafa getir.

Ve sen ey Allah'ın "müttefik"i, ey İbrahim'le "aynı yolu takib eden"! Sen ki Tavaftan geliyorsun, Hacc işini kadınların Tavafla birlikte bitirmişsin, kendini Tavaf eden halkta fena etmek İbrahim suretinde çıkıp geldin. Ka'be mimarının, Harem şehri inşa edenin, Mescid-i Haram'ı bina edenin makamında durmuş, Müttefik'in -Allah- ile karşılaşma imkanı elde etmişsin.

Kendi toprağını harem bölge

yap! Zira harem bölgedesin.

Kendi çağını harem zaman yap

Zira harem zamandasın.

Yeryüzünü Mescid-i Haram yap.

Zira Mescid-i Haram'dasın. Zira

"Yeryüzü Allah'ın Mescidi'dir" Ama

görüyorsun ki "öyle değil"!

III. BOLUM:
ŒEHÂDET:
HACC'DAN DAHA BÜYÜK İBÂDET

Hüseyin, bize şehâdetinden daha büyük bir ders vermiştir: Hacc'ı yarıda kesmek ve şehadete yürümek! O, bütün geçmişleriyle ecdadının atası ve babasının, ihyası uğruna cihad ettikleri Hacc'ı yarıda keserek şehâdeti seçiyor. Evet, Hüseyin Hacc merasimini bitirmiyor. Hüseyin böyle yapmakla, tarihin tüm Hacılarına, tarihin tüm namaz kılanlarına ve İbrahim'in Sünneti'ne inanan herkese şunu öğretmek istiyor: eğer imamet olmazsa, rehberlik olmazsa; eğer hedef olmazsa, eğer Hüseyin olmaz da Yezid olursa, Allah'ın Evi'ni tavaf etmek, puthaneyi tavaf etmekle eşit olur. Hüseyin Hacc'ı yarıda bırakıp Kerbala'ya yöneldiği anda Tavafa onsu devam edenler, Muaviye'nin yeşil sarayında Tavafa duran kimselerle müsavilerdirler".

"Hacc"! Put kıran İbrahim'in Sünneti. "İnsanların evi"nde ya da Allah'ın Evi'nde - ne fark eder?-Bir halk girdabı, tazyikli ve hararetili, tavaf etmede... Yüzler şevkten parlamış, yürekler aşktan erimiş, "Allah"ın davetine Lebbeyk diyor ve iman coşkusu, İslam heyecanı, Allah kor-

kusu, Âhîret azabının ürküntüsü, cehennem cezasının korkusu ve ibadet aşkı, ümmetin seçkinlerini mukaddes bir halkanın içinde döndürüyor.

Ve simalar arasında kimler yok ki:

Peygamber'in Ashabı, İslam'ın öncüleri [Mütekaddimin], cihad kahramanları, küfür topraklarının fâtipleri, yeryüzü puthanelerini viraneye çevirenler, Tevhid'in hamileri, Kur'an Hafızları, Sünnet'e bağlı olanlar, Hanif Din'in ruhanîleri... bunların hepsi dönüyor ve İbrahim'le ahidlerini yeniliyorlar. Bu aşağı-adi dünyadan, bu toprak dünyasından ve bu bayağı yeryüzünde olup biten her şeyden fariğ olup kalblerini Allah'a bağlayarak dönüyorlar. Cennet, gözlerinin önünde dansa çıkmış. Huriler, mahcup yüzlerine göz kırıyor. Melekler arş kongresinden onlara güzel sesler gönderiyor. Cibril, kanatlarını sevgiyle onların tavaf eden ayaklarının altına seriyor!

Peki atmosfer bu iken, böyle öfkeli, kararlı, müslümanların sıkı Tavaf girdabını yarıp çıkan, "hürmet, güvenlik ve dokunulmazlık" şehrini terkedip giden insan da kim?

Bütün müslümanların Ka'be'ye yöneldiği bu esnada, o nereye yönelmiştir? Niçin bir an olsun bu dönen daireyi görmek için dönüp, bakmıyor?

O dairede insanları, Nemrud müziğiyle İbrahim'in Evi'nin etrafında döndürüyorlar.

Safa ve Merve arasında boş Sa'ylerinin uğruna koşturuyorlar: Tarihin başlangıcı olan ve Adem ile Havva'nın yeryüzünde ilk buluşma yerleri olan Arafat'tan "Meş'aru'l-Haram"larına gece karanlığında getiriyorlar. Bu haram beldede -ki bu gece cehalet kullarının oraya girişi yasaktır- onların şuurlarını öldürüyorlar, seher vakti gelir gelmez Allah'ın koyu sürüsünü harekete geçiriyor ve İbrahim'le dalga geçer ve Allah'ı aldatırcasına, Adem'den Âhirü'zzamana kadar gelen üç daimî mabudu oyun olsun diye taşlamaları için, -üç uğursuz teslis putunun toprağı olan- "Mina"ya doğru sürüyorlar.

Evet, rengarenk yedi güzel ve zarif çakıl taşıra, narin baş parmaklarıyla, mekan ve zamanlarının üç tanrısının ağarmış çehresine, cilve ve aşk oyunu turları yaparcasına atmaları için...! ve zillet yüklü yazgılarının bir işareti olarak koyunları boğazlasınlar diye: onlar, "Allah'ın koyunlarıdır". Tanrı'nın üç daimî temsilcisi, bu koyunların yün, süt, deri ve etinden daima yararlanmıştı.

Onların daimî kurbanlıkları, bunlardır. Onlar her yerde, "dilsiz" olan bu kurbanları, kendi canları uğruna keserler; onların al kanları ise "yeşil saray", "Mescid-i Dırar" ve "Karun'un hazinesinin damarlarında dolaşmaktadır.

Sonunda bu "üç taşlanan" putun kulluğuna baş koymalarının

göstergesi olarak başlarını tıraş ettirirler; bu traş aynı zamanda zul

mün eylem aletinin cehalet olduğunu, elleri hakikat kanına bulan

mış olanların, pragmatistlerin ta kendileri olduğunu da göstermek

tedir. Bu "pragmatistler, her çağda ve her nesilde ", "kendi yokluk

ları"yla "insanın şehadeti"ne zemin hazırlarlar. Bu takva ve kut

siyet perdelerinin ardında cellatlık gizlenmiştir. Bu Hacılarıdır ki her

zaman ve her mekanda, tüm zamanların ve tüm mekanların o üç

putunun vesvesiyle İsmail'i, *bizzat* kendi elleriyle Nemrud'un

ayakları altında kesmişlerdir. Bunlar, "insanın kurban" gününü ve

zamanın İsmail'inin boğazlanma gününü bayram olarak kutlar;

Ka'be'ye sırtlarını dönerek, zillet kıblesine yüz sürer, "Ahiret Cen

neti"ni "dünya cehennemi" pahasına satarak ilah ve rablerinin

mutfağının sıcak külleri üzerinde afiyetle kendilerinden geçmiş

vaziyette uyur ve yağma sofralarının artıklarında büyük bir zevkle

otlanırlar!

Hâciyân âmedend bâ ta'zîm
Âmede sû-yi Mekke ez Arafat
Haste ez mihnet u belâ-yı
Hicaz Yâfte Hacc u Umre kerde
temam Men şodem sâatî
beistikbâl Mermerâ der
meyân-ı kabile bûd Goftem û
râ begû çûn restî Tâ zi tu bâz
mândeem câvîd Şad geştem
bedân ki Hacc kerdî Bâz gû tâ
çegûne dâşteî Çûn hemîhâstî
girift ihram Cümle ber hod
haram kerde bedî Goft ney,
goftemes zedî lebbeyk Mî
şenîdî nidâ-yı Hakk ve cevab
Goft ney, goftemes çû der
Arafat Arif-i Hakk şodî ve
münkir-i hîş Goft ney,
goftemes çu mî refî Eymen ez
şerr-i nefis-i hod bûdî Goft ney,
goftemes çu seng-i cimâr Ez
hod endâhtî berûn yeksû Goft
ney, goftemes çu mî koştî
Kurb-i Hak dîdî evvel u kerdî
Goft ney, goftemes çu geştî
thû Kerdî ez sıdk u itikâd u
yakîn Goft ney, goftemes
bevakt-i tavaf Ez tavâf-i heme-
i melâikiyân Goft ney,
goftemes çu kerdî Sa'y Dîdî
ender safâ-yı hod kevneyn
Goft ney, goftemes çu geştî
bâz Kerdî ânca be gür mor-i
hod râ Goft ezîn bâb, herçi
goftî tu Goftem ey dûst pes
nekerdî hacc Refte vu Mekke
dîde âmede bâz Ger tu hâhî ki
hacc konî pes ez îh

şâkiren ez rahmet-i Hodâ-yi
Rahîm zede lebbeyk-i Umre ez
ta'zîm reste ez dûzeh u azâb-i
elîm bâz geşte besû-yi hâne
selîm pay kerdem berûn zi hadd-
i gilîm dûstî muhlis u azîz u
kerîm zi'n sefer kerden be rene
u bebîm fikretem râ nedâmetest
nedîm çûn tu kes nîst enderin
iklîm hurmet-i ân bozorgvâr-i
Harîm çe niyyet kerdî enderân
tahrîm her çi mâ dûn-i Kirdigâr-i
Azîm? ez ser-i ilm ve'z ser-i
ta'zîm? bâz dâdî çunan ki dad
kelîm? îstadî ve yâftî takdim be
tu ez ma'rifet resîd nesîm? der
harem hemçû Ehli Kehf u Rakîm
der gam-ı horket u azâb-i cehîm?
hemî endâhtî be dîv-i racîm
heme adat u fi'lha-yi zemîm?
gûspend ez pey-i esîr u yetîm
kati u kurbân-i nefis dûn-i leîm?
muttali ber Makâm-i İbrahim
hîşî-i his be Hakk teslim? ki
devîdî be hervele çû zalîm yâd
kerdî be gird-i arş-i azîm? ez Safa
sû-yi Merve ber taksim şod dilet
fariğ ez cehîm naîm? mânde ez
hicr-i Ka'be dil bedunîm
hemçunânî kunûn ki geşte
remîm? men nedânisteem sahîh
u sekîm şodî der makâm-ı mahv
mukîm mihnet-i bâdiye haride
besîm inçunîn kon ki kerdeset
ta'lim

Nâsır-ı Hüsrev

Hacılar, Rahim olan Allah'ın rahmetine şükrederek ve O'nu yücelterek geldiler.
Arafat'tan Mekke'ye gelip ta'zîmle Umre lebbeykini haykırdılar.
Hicaz sıkıntısı ve belasıyla yorulup Cehennem ve elim azaptan kurtuldular.
Hacc'ı idrâk edip Umre'yi tamamlayarak, eve selâmette döndüler.
Ben bir an istikbâle gittim, haddimi aştım.
Kafîle arasında mermer gibi, muhlis, aziz ve kerîm bir dost vardı.
Ona dedim ki söyle bu acı ve korku ite yolculuk yapmaktan kurtulup da,
Senden ebedî olarak geride kaldığım zaman düşüncemi sıkı bir pişmanlık kaplar.
Hacettiğin için mutlu oldum, bu iklimde senin gibisi yoktur.
Yine söyle, o yüce harîmin hürmetine nasıl sahip oldun?
Tam ihrama girmek istediğinde, o tahrîm hususunda neye niyet ettin?
Bütün kötülükleri ve yüce Yaratıcı'nın dışındaki herşeyi kendine haram ettin mi?
Dedi ki hayır, ona dedim ki ilim ve ta'zîmle lebbeyk haykırdın mı?
Hakk'ın nidasını duyduğunda Kelîm'in verdiği gibi cevap (karşılık) verdin mi?
Dedi ki hayır, ona dedim ki Arafat'ta durup takdimde bulunduğun zaman
Hakk'ın arifi ve nefsinin münkiri olduğunda, sana ma'rifetten bir esinti geldi mi?
Dedi ki hayır, ona dedim ki Harem'e gittiğin zaman Ehl-i Kehf ve Rakım gibi,
Cehennem alevi ve azabının kederiyle nefsinin şerrinden emin oldun mu?
Dedi ki hayır, ona dedim ki (Minâ'da) kovulmuş Seytan'a cemre taşını attığın zaman,
Kendi nefsenden de bütün kötü adet ve fiilleri attın mı?
Dedi ki hayır, ona dedim ki esir ve yetimin uğruna koyun (kurban) kestiğin zaman
Öncelikle Hakk'a yakınlaştığını gördün ve alçak ve aşâğılık nefsi öldürüp kurban ettin mi?
Dedi ki hayır, ona dedim ki sen İbrahim'in Makamına (makam-ı İbrahim) muttali olduğun zaman,
Sıdk, itikâd ve yakîn ile kendi nefsini Hakk'a teslim ettin mi?
Dedi ki hayır, ona dedim ki tavaf vaktinde var gücünle koştuğun zaman,
Bütün Meleklerin koskoca arş etrafındaki tavaflarını hatırlayıp andın mı?
Dedi ki hayır, ona dedim ki Safâ'dan Merve'ye doğru taksim üzere sa'y ettiğin zaman,
Kendi Safâ'nda iki kevn'i gördün mü ve kalbin cennet ve cehennem düşüncesin den kurtuldu mu?
Dedi ki hayır, ona dedim ki ikiye bölünmüş kalple Ka'benin ayrılığıyla geride kaldığın zaman,
Şu anda çürüdüğün gibi, acını orada mezara gömdün mü?
Dedi ki bu konuda söylediğin şeylerin, doğru mu yanlış mı olduğunu ben anlamadım (bilmiyorum).
Dedim ki ey dost, öyle ise sen hacc etmedin, mahv makamında mukîm olmadın.
Gittin, Mekke'yi gördün ve çölün sıkıntısını gümüş ile satın alıp geri geldin,
Bundan böyle eğer hacetmek istersen sana öğrettiğim gibi yap.*

*Şiirin çevirisine yaptığı büyük katkılarından dolayı M. Sait Okumuş'a müteşekkirim.

NOTLAR

1. İmam Sadık'ın sözü. Bkz. *Misbâhu's-Şeria*. Ayrıca Feyz Kâşânî, bu sözü *Mehac cetir'l-Beyzâ'da* nakletmiştir.

2. Bu noktada şu izahı yapmakta yarar görmekteyim: burada "dinler" terimini tarihî ve sosyal bir tabir olarak ve "dinler bilimi"nin diliyle kullanıyorum. Bu kul lanımda, felsefi, bilimsel, edebî, sanatsal vb. ekol ve çağrılara mukabil dinî yönü olan her ekol ve çağrı, metafiziksel kökeni olsun veya olmasın din olarak isimlendirilir. Zira dinlerin hak olup olmadığı konusu, her dinde, İlahî hikmet ve kelim ilminin işidir. Ben ise böyle bir konumda değilim.

3. Lütfen her kelime üzerinde dikkatle düşünün.

4. İslam'ı her İslambilimciden daha iyi bilen, İslam'ın tarihî yazgısını her sos yologdan daha büyük bir vukûfiyetle öngören, her edipten daha iyi yorum gücü ve marifeti olan tarihî bir şahsiyetin, yani Ali'nin ifadesi bundan da uygundur. Ali ki, İslam bilim ve sosyoloji uzmanlarının bilimsel İslam tarihi tahliliyle, kitaplarla ve yaygın konferanslarla söylemek istediklerini, İslam'ın ilk hakikati ile şimdiki gerçek liğini mukayese ederken ifade etmek istediklerini, İslam'ın yapıcı misyonu ile yıkıcı rolünü izah ederken vurgulamak istediklerini, hatta geçmişte ve şimdi vukufiyet sahibi halkla sorumlu aydınların duygu ve düşüncelerini İslam'a mal edip İslam'la özdeş gururken söylediklerini, İslam'ın ilk hakikatinin güzelliğini ve cazibesini, İslam'ın bugünkü gerçekliğini açıklarken söylediklerini, önce İslam'ın, onunla aynı çerçevede görülen bütün dinlerden farklı, istisnaî bir din ve sonraları çöküşte de, çökmüş veya çöküşle yüzyüze gelmiş olan diğer bütün dinlerden ayrı olarak istisnaî bir din olduğunu, ilk İslam'ın, mektep ve çağrılarının güzeli, en cazibi iken değişim ve çöküş sürecinde en çirkin ve en nefretliği olduğunu ifade ederken söylediklerini ve benim en yüce düşünce okulu, en ileri insanî misyonun, dünyanın en çökmüş mekteb ve en menfi misyonu haline geldiğini ifade ederken söyle istediğimi... evet, bütün bunları Ali, halk kitlesinin hayatından üç kelimelik tabîî basit bir istiareyle dakîk, güzel ve eksiksiz bir şekilde beyan etmiştir:

"İslam, ters dönmüş post elbise gibi giyildi" (*Nehcü'l-Belağa*, 107.

Hutbenin son cümlesi)

Post elbise, hem cins, hem şekil, hem de masraf yönünden diğer elbiselerden farklıdır. Deri (post) elbise, yüzü en güzel, en sanatkarâne, en çekici, ama arkası en çirkin, en kara ve en nefret verici olan bir elbisedir. Güzel işlemeli ve en gösterişli

deri elbise, ters giyildiğinde "öcü" olur. Çocukları onunla korkuturlar. (Yoksa çocuklar şimdi bu İslam'dan korkmuyorlar mı? Şimdi insan, deri elbiseyi (postu) o yüzünden (tersinden) giyiyor, koyun ise bu yüzünden (doğru yüzünden)!

5. Meselâ 28 Safer, hem Peygamber'in vefat günüdür, hem de İmam Hasan'ın.

Fakat ben, İmam için yapılan yas tutma (azâdâri) merasiminde hiç kimsenin Peygamberi de yâd ettiğini görmedim! Kur'an'sız ve Peygambersiz bir İslam... Gerçekten ne kadar da kolay bir lokma!

6. Hacc'la birlikte Medine'nin de ziyaret edilmesi vurgulanmıştır. Peygamber, bir rivayette şöyle buyurmaktadır : "Hacc'a gelip de beni ziyaret etmeyen kişi, bana zulmetmiş olur". Bana göre bu yüzdendir ki Hacc'da Tevhidi öğrenir, tecrübe eder, İbrahim'i tanır; Medine'de ise İslam'ı öğrenip yaşar, İbrahim tarihinin devam ettiricisi ve Tevhid risaletinin tamamlayıcısı olan İslam Peygamberi'ni tanır. Ve sen ey kardeşim! yine Medine'de Hacc dersinin peşine düşer, Hacc mektebini tamamlarsın. Yoksa Peygamber'seninle benim ziyaretime muhtaç değildir. Onun İslam'ı "semersiz yaşamda ve esersiz zihinlerde var olan şeye Ahiret'te ödül vermekten ve de ne halk için bir hizmeti, ne de kendisi için bir yararı olmayan bir amele sevap vermekten daha mantıklı ve daha ciddidir.

7. Kitapta "ne-se-ke"nin çoğulu olduğu ifade edilmektedir. Muhtemelen bura da bir baskı hatası olmuştur. (Çev.)

8. Bu konuda Allâme Tabatabaî şu görüştedir: Hilâfet ve isimlerin öğretimi, Adem'e özgü değildir. Adem'in çocuklarının da payı vardır, hilâfet ve isimlerin öğretiminde. (*el-Mîzân*, c. 1)

9. "Şüphesiz Allah, Adem'i kendi suretinde yaratmıştır." (Hz. Muhammed): *Es rârü'l-Hikem*, s. 225 veya "Adem'i Rahman suretinde yaratmıştır." buyurulmuştur. Ayrıca "*İki Atîk*"de de bu anlamda bir ayet mevcuttur. Hakîm-i Esrar suret kelimesini sıfat olarak tefsir etmiştir.

10. Mü'mininin kalbi, Allah'ın arşı veya Rahman'ın arşıdır. (*Esrarü'l-Hikem*, s.226)

H. "Elbette Allah, sadık olanları da bilir, yalancıları da bilir" (Ankebût, 3)

"... Allah, kendisine ve Peygamberlerine gayb ile kimlerin yardım edeceğini bilir..." (Hadîd, 25)

"Şüphesiz biz, yeryüzü üzerindeki şeyleri ona bir süs kıldık; onların hangisinin daha güzel davranışta bulunduğunu deneyelim diye." (Kehf, 7)

"O, amel bakımından hanginizin daha iyi olacağını denemek için

ölümü ve hayan yarattı." (Mülk, 2)

12. Haccın çehresi, bugün görüldüğünün aksine, aristokrat değil, halkçı-insancı bir simadır. Bu çağrıya cevap verenler, birinci derecede yayalar, ikinci derecede süvarilerdir. Fakat bu süvariler, "hızlı korkunç savaş develerine" ve "dizginleri altından, hızlı koşan aristokratik atlar"a binenler değildir. Zira binitlerinin zayıflığı o binitlere binenler tabakasını, "dâmir" üzerindeki ziyaretçileri anlatmaktadır. Acaba bu, bugün anladığımızın tersine, Hacc'ın kapitalistlerin çehresine sahip olmadığını, zenginlerin dinî vergisi olmadığını ve güç/imkan sahibi olmanın, sınıfsal ve ekonomik değil, mantıkî ve genel bir mesele olduğunu göstermiyor mu? Bu aristokrat çehreyi sadece İran'da Hacc için betimlemişlerdir. Yoksa Kur'an, her zaman Hacc'dan, Haccedenlerden ve Kabe Evinden ahenkle söz eder. Kur'an'ın bu şekilde söz etmesi, onun sadece sınıfsal olmadığını aksine tamamen insanî olup tüm insanları kuşattığını, hatta sınıf karşıtı olduğunu, aristokrat karşıtı bir özelliğe sahip olduğunu göstermektedir.

"İnsanlar içinde Hacc'ı duyur..." Bu çağrıya cevap olarak Hacc'a gelmek isteyenlerin tasviri onların tabakalarını göstermektedir. O zaman diğer İslam ülkeleri hacılarının çehresinden, onların Hacca gelmeyi sıradan bir dinî görev olarak algıladıkları, Hacca güç yetirmeyi, "maddî imkanlar elde etmek için Hacc'a gelmek değil, Hacca gelmek için maddi imkan elde etmek" olarak telakki ettikleri anlaşılmaktadır.

Bizim eski edebiyatımızda da Hacı bugünkü gibi geçerli dünyevî çehreyi değil aşîkâne bir dinî çehreyi çağırıyordu. "Zengin" ve "hacı" gibi iki sıfatın müteradif olarak kullanılmasının, sözüm ona yabancılaşmış Safevî Şiası'nın mahareti olduğunu düşünüyorum. Çünkü Safevî Şiası'nda "Meşhedî" ve "Kerbelâî" lakaplarını, hacı mukabilinde va'z etmişler ve İmam'ın sandukasını tavaf etmeyi, Kabeyi binlerce yüzbinlerce kez tavaf etmekten daha üstün görmüşlerdir :

"Sultan Ali Musa er-Rıza'nın türbesini bir kez tavaf etmek yedi bin yediyüz yetmiş Hacc-ı Ekber'e denktir.

Tavaf kavramım, kabir için de kullanmanın çok ilginç anlamı vardır. Bu, tevhid görüşü, ruhu, pratiği, kültür ve dilini, İmamet adına nasıl bozarak, siyasal ve sınıfsal şirke yol açtıklarının göstergelerinden biridir. Belki bu iki tavafın sınıfsal oluşunu da telkin etmişlerdir:

Zenginler Mekke'ye gitsin, fakirler senin huzuruna gelsin.

Canım sana feda olsun ey ağa ki Hacc, fakirlere aittir.

13. "Dönüş, Allah'adır" (Fatır, 18). Sayrûret: olmak, başkalaşmak, değişim. Zat ta cevherde ve mahiyette hareket. Bu anlamda -filozof ve mantıkçıların tersine- insan sabit bir zat değildir. O'nun mantıkî tarifi mantıksızdır. O bir "bulunmak" (bûden) değil, olmaktır (Şoden). Yani daima "yaratılma" içerisinde olan ve yaratıcısı Allah olan ebedî hareket ve değişim...!

14. "Güçlü bir hükümdarın katında, doğrulara has oturma yerinde..."(Kamer, 55)

15. Medine -ki Peygamber, oradan haccetmiştir - halkının Mîkât'ı Zulhuley fe'dir. Zulhuleyfe, Medine'nin 12 kilometre güneyinde, büyük Ali'nin bizzat kendisinin kazdığı su kuyuları "âbâr-ı Ali"nin yakınında bir yerdedir.

16. Celal: Mîkât'ta bir çöp.

17. Çöl: Yaratılış şarkısı.

18. "Ölmeden ölünüz." (Hadis-i Şerif)

19. "Kuşkusuz İbrahim, Allah'a boyun eğmiş hanif bir ümmetti. O, müşriklerden değildi. (Nahl, 120)

20. Harikulade "Şems" sûresinde, Allah'ı güneşe, aya..., yere..., göğe., ve "nefs"e (bizzat kendisine) yemin eder ve ondan sonra şu şiarı ilan eder: "nefs" (LE MOI) -in sanın öz, gerçek ve fitrî benliği- bir tohum bir insan ve bir çiftçi gibidir. "Kad eflaha men zekkâha" [Onu arındıran gerçekten felah bulmuştur!. Kim onu yetiştirirse, mahsul alır. "Ve kad hâbe men dessâhâ"[Ve onu örten yıkıma uğramıştır.]- Ve her kim onu toprağa gömerse bahtsız kalır!

21. Hassî der Mîkât, 1. bs., s.'94-98.

22. Sâfî'nin Tefsir'inde Tevbe sûresinin üçüncü ayeti yorumlanırken Kâfi ve Ayâşî'den nakledildiğine göre Hazret-i Sâdık şöyle demiştir: "Büyük Hacc (Hacc-ı Ekber), Arafat'ta Vakfe yapmak ve şeytan taşlamaktır. Küçük Hacc (Hacc-ı Asğar) ise Umre'dir."

23. Ve ilallahî'l-mâsir: "Dönüş Allah'adır".

24. "İnsan" hakkında Kuran'ın ifadesidir. Nuh'un çocuğu bahis konusu edilir ken, çocuğu için şefaath eden ve bağışlama dileyen Nuh'a hitaben Kur'an şöyle demektedir : "O senin aileden değildir, o amel-i salih değildir."

25. Yasak meyve'ye çeşitli anlamlar verilmiştir. Meselâ Tevrat'la bizim rivayet ve tefsirlerimizden bir çoğu, ona "ilim" mânâsı vermişlerdir. Benim -özel bir mânâ da- diğer farazî anlamları arasından seçtiğim mana. Şimdi de aynı

kanaatteyim.

Fakat aslî bir mânâsı ve doğrudan anlamı olarak değil tabî ki: İltizamı
manâsıyla

böyle kabul ediyorum. İslamî tefsirler, yasak meyveyi veya yasak ağacı, "hased, buğz ve heva" gibi en süflî mânâdan "Ehli Beyt ilmi ve velayet makamı" gibi en yüksek mânâyâ kadar çeşitli biçimlerde yorumlamış, hatta -buğday mı, elma mı yoksa başka bir şey mi diye- botanik açısından belirlemeye çalışmışlardır. Ben çok basit, sade ve doğal bir kelimeyle yasak meyvenin, yasak ağacın, men ağacı olduğu kanaatindeyim! Yasak meyveyi yemek veya Kur'an'ın ifadesiyle yasak ağaca yaklaşmak, haddi aşmak, her varlığa kapalı olan bir dünyaya girmek, yani tek kelimeyle "isyan" demektir. Burada iki unsur söz konusudur: "bilgi ve serbestlik"!

26. Tevbe'nin sözlük anlamı, geri dönme'dir.

27. "Meş'ar: Ma'lem, işaret.... Çoğulu meşâir, Allah'ın seçip kendisine çağırıldığı,

(nedebe'l-lâhü ileyhâ), üzerinde kıyâmı emrettiği işaretler demektir.

Meş'ar-i Haram

Sa'yi Meş'ar'dandır; çünkü Meş'ar ibadet için işarettir, bir mevzidir" (*Lisânü'l-Arab*)

28. "Arafat'tan aktığınız zaman, (halk ırmağa benzetiliyor), Meş'ari'l-Haram'da

Allah'ın hatırasını, bilgi, bilinç ve nişlerinizde canlandırın. Allah'ı zikredin, o sizi

doğru yola iletti. Oysa siz daha önce dalalette idiniz. Sonra halkın aktığı yerden

akın." Burada bir şeye gönderme vardır: cahiliye döneminde halkın ileri gelenleri,

halk kitlesinin Meş'ar'a doğru aktığı nehir yatağının kenarından giderlerdi!

Bunun

yanlışlığı da anlatılmış olmaktadır.

29. "Abdu't-tarîk; Mehde"!

30. "Nazar" ve "Basiret" kelimelerini Kur'an'ın kullandığı mânâda kul

lanıyorum. Kuran, "nazar" kelimesini, tabiatın maddî olaylarını müşahede etmeyi

ifade etmek için kullanırken, "basiret" kelimesini hakikatleri görmeyi ifade etmek

için kullanmaktadır: "Bakmazlar mı "nazar etmezler mi) deveye, nasıl yaratıldı?"

"Allah'a bir basiret üzere davet edin."

31. "Gece zâhid, gündüz aslandırlar." (Hz. Peygamber)

32. "Cebr"den maksat ilmî takdir veya determinizmdir. Yani her şey, - evren, in

san ve zaman- belirli bir takım ilmî kanunlara tabîdir. Her olayın belli bir ölçüsü var

dır. Bana göre Kur'an'da geçen takdir, kader-i ma'lûm veya ecel-i müsemmâ ifadeleri

de bu anlamdadır. Terme=kader'den türemiş olan determinisme terimi, ona denktir.

33. "Sünnet", evren, toplum ve tarihe egemen olan bilimsel kanundur.

Ben sün

net kavramını "fait" (vakıa) olarak tercüme ediyorum.

Âyet ise bir "vakiyyet", bir gerçekliktir, Tevhidî bakış açısında bir belirti ve bir "alâmet"tir: Çağdaş ilmî bakış açısında ise bir "olgu", bir "görüngü"dür.

Ben bunu da "phenomene" olarak tercüme ediyorum. Her "sünnet", bizatihi bir ayettir, yani "ilmî bir kaide", bir ilke, bir "olgu", görüngü veya fenomen"!

34. "Halk", bir "şey" veya "görüngü", icat etmek demektir: Yıldız ve insanı.

"Emr" ise bir roldür: uhdesine alır ve bir durumdur: üzerinde karar kılar. Halk "var

lığı": creati on'u ifade eder. Emr ise "yön" ve "hidayet'i: orientation'u.

35. Yerçekimini mağlup eden bir fizikçi veya çevre ve bitkinin determinas

yonuna kendi iradesini tahmil eden ziraat mühendisi gibi.

36. "Tevfiz", "insancılığın", hümanizmin temeli, Egzistansiyalizm felsefesinde,

Sartre'ın deyişyle Delaissement'dir! Bu kelimenin tam karşılığı tevfizdir. Yani insan,

tabiatın cebrinde veya takdirde, determinizmde, bütün varlıklara hakim olan ilahî

takdirde, kendisine dayatma yapılan tek özgür varlıktır. Ben de Adem'in cennetten

yeryüzüne "hubüt'unu (iniş) bu mânâda anlıyorum.

37. Son şeytan taşlama yeri, "akabe"ye yakındır. Akabe Hz.

Peygamberin, Hac-

:a gelen bir grup Yesrib (daha sonra Medine olmuştur) halkıyla biatlaştığı yerdir.

Son taşlama yeri buraya yakın olduğu için ona Akebe taşlaması da denmektedir.

38. Ben bu konuda şöyle düşünüyorum: Tıraş olmak veya kısaltmak (baştaki

kılları kesmek veya kısaltmak), bir emir değil, nehyin kalkmasıdır. Zira tıraş ol

mamak veya kısaltmamak, İhramın yasaklarına ait bir hükümdü, İhramdan çıktığın

an, İhramın, tıraş olmamak, saçı kısaltmamak, koku sürünmemek, süslenmemek gibi

pasakları kalkar. Geçmişte insanlar süslenmek amacıyla başı tıraş eder, Kurban Bay

ramı'nda mâni, yasak kalktıktan sonra Hacılar saçlarını düzeltirlerdi. Bu *bizzat*, Kur

ban Bayramı'nın bir göstergesi, Hacc merasiminin sona eriş şenliğinin bir alâmetiy

di. Bu, "Hacc'ın menâsiki"nden biri olarak telakki edilmiştir.

Tıraş olmanın Haccın amellerinden biri olduğuna dayanak gösterilen ikinci surenin (Bakara) 196 nolu ayeti, bana göre traş olmayı Hacc amellerinde başarının bir işareti saymaktadır. Bu ayetin, kanaatimce bundan başka bir anlamı da yok. Tabii ki benim ki bir görüş. Bunu ispat etmek için herhangi bir bağnazlık taşıyorum.

Büyük çağdaş Şiî taklid merciilerinden bir kısmı tıraş meselesinde taassup göstermemektedir. Mesleğin gereklerini, sosyal şartlan, hatta şahsın hayatının şahsî ortamında, kendini teşhis etmeye binaen ondan hoşlanmamayı, tıraş olmamada yeterli görmektedirler. Bazıları da sadece ilk Hacc'da farz saymış, bazıları ise "ihtiyarî vacib" olduğuna hükmetmiş, yani kendi mukallidinin Bu konuda başka bir merciinin fetvasıyla amel etmesine cevaz vermişlerdir... bu sebebledir ki böyle zannetmişlerdir. Bu telakkide, bir hüküm olarak, Haccın aslî menâsikinden biri olarak kesin bir yargı da bulunmamışlardır.

Çok hassas olan şu temel noktayı da hatırlatmakta yarar görüyorum:

Bu meselelerde ben ve benim gibilerin kendi aklî çıkarımlarına dayanma hakları yoktur.

Çünkü aksi takdirde kontrol edilemeyecek karışıklıklar çıkacaktır. Bu gibi hususlarda kanaatimce, beğenmediğimiz, hatta doğru bulmadığımız bir meseleyi dahi taklit etmeliyiz. Zira Ebû Zerr'in deyişiyle -özellikle Hacc konusunda- "ihtilaf çok kötüdür".

39. "Niyet"i de anlamından uzaklaştırarak bir "teknik" haline dönüştürmüşler dir. Bir "kontrat ifadesi"nin telaffuzu biçiminde telaffuz etmeye başlamışlardır. "Hacc teknikleri" uzmanlarından biri, kendisine bağlı Hacılara şöyle diyordu : "Gelin, niyetlerinizin okunuşunu düzelteyim"! Celle'l-Halik! Neleri ne hâle getirdik lerine bir bak!

40. Toynbee'nin tabiriyle "tarih, Allah'ın, insanın yaratılışıyla ilgili planıdır". Buna benzer bir ifade Sartre'den gelmektedir: "Tabiat veya Tanrı, varlığı insana ver miştir. Varlığın mahiyetini yaratan ise tarihtir." Bilimsel tarifle tarih, insanın "oluş" ilmidir.

41. Âzer hakkında Kur'an "onun babası" (Kale İbrâhîmu liebîhi Azer) demek tedir. Tefsirlerimiz de amcası (veya annesinin kocası) olarak anlam vermektedirler. Ben burada aynen Kur'an lafzını alarak Kur'an'ın aldığı mânâda anlamaktayım. Babam ve üstadım Muhammed Takiy Şeriatî, "eb" kelimesinin burada bilinen baba manasına gelmediği kanaatindedir; şu sebeple :

Şîî müfessirler, üç sebeple Âzer'in İbrahim'in amcası veya annesinin kocası olduğunu söylemişlerdir:

a. Bu konuda Ehl-i Beyt İmamlarından muteber rivayetler gelmiştir.

b. Şîî ve Sünnî tarikiyle Hz. Peygamberden pek çok rivayet nakledilmiştir. Bu rivayetlere göre Peygamberin ataları arasında hiç müşrik olmamıştır. Peygamber İb rahim'in neslinden olduğu için babasının putperest olması mümkün değildir. *Neh*

cü'l-Belağâ'nın birkaç hutbesinde bu konu tasrih edilmiştir.

c. Bizzat Kur'an da açıkça bu iddiayı doğrulamakta, ispat etmektedir.

Çünkü

Kur'an Âzer"i daima "eb" lafzıyla ifade eder: "Eb" lafzı, ailenin büyüğü, öğretmen,

kayınpeder, ülkenin lideri, üvey baba gibi bir çok anlama gelir. Kur'an'da "eb", ced

ve amca için; "vâlid", ise münhasıran gerçek baba için kullanılır. İbrahim Âzer'den

bizar olduktan, onun için dua ve istiğfar etmesi yasaklandıktan sonra hakiki babası

manasında vâlid'i için dua eder. İbrahim sûresinin 41. âyetinde şöyle buyurulmak

tadır: "Rabbimiz, beni ve anamı babamı bağışla..." Bkz. *Vahiy ve Nübüvvet*,

s. 239

42. Bu, Hint, Çin ve özellikle de Yunan kültürleri karşısında İbrahîmî kültürün bir özelliğidir. Mezkur kültürlerde kişi avam sathından uzaklaştıkça tanrılaşır. Bu

nedenle onların göğü küçük tanrılar ile dolmuş, yerleri ise "büyük adamlar" dan boşalmıştır. Onlarda pehlivanlar, padişahlar, seçkinler hep Tanrıların bir parçasıdır. İbrahimî kültürde ise tarihin en görkemli ilahî siması, kültürün en eski başlatıcısı, Tevhidin kurucusu, büyük Peygamberler silsilesinin başı, Musa, İsa ve Muhammed'in (s) dünyanın en büyük dinlerini, onun yolunun devamı olarak bildikleri Nebiler babası İbrahim, sözkonusu özelliklerine rağmen yine de bir insan olarak kalıyor! O, filozofların, şairlerin, ariflerin imal ettiği zihinsel, entelektüel, hayal ürünü değil, bütün beşerî tabii duygu ve özellikleriyle objektif, gerçek bir insan, Allah-yapısı bir insandır!

43. "İyi insanların iyilikleri, mukarreb insanların kötülükleridir."

(Hasenetü'l

ebrâr, seyyiâtü'l-mukarrabîn)

44. "İnsan, zayıf yaratılmıştır". (Nisa, 28)

45. "Allah'a şirk koşsaydım, amelin boşa giderdi".

46. "Mina'da bina yoktur".

47. "Müslümanların işlerine önem vermeden sabahlayan, müslüman değildir."

(Hz. Peygamber)

48. İstilahî mânâda Kurban Bayramı'ndan sonraki üç güne "Teşrik Günleri" denir.

49. Ben bu noktada şöyle düşünüyorum: "Allah'a sığın" diye Peygamberin şah

sına tehlike bildiriminin yapılması, ona pusu kuran serlerin gösterilmesi ve özellik

le Bîsetin ilk yıllarında nazil olan bu iki sûrenin Kuran'ın sonuna yerleştirilmesi Hz.

Peygamberden sonra ümmeti arasında meydana gelen şeylere aristokrasi, seçkin

cilik, şirk ve cahili geleneklerin İslam suretinde tekrar canlandığına bir işarettir.

50. Meybedî, *Keşfü'l-Esrâr* tefsirinde, burada "mâlikiyyet, mulûkiyyet ve

ruhâniyyet" olmak üzere üç güçten söz edildiğini ihsas etmiştir. Fakat onların

"nâs"la ilişkisi bağlamında yaptığı izahı mahvetmiştir.

O şöyle demektedir : Sûrede "nâs" beş kez tekrarlanmıştır. Birinci nâs'dan maksat, nezârete ve sahibe ihtiyacı olan çocuklar; ikinci nâs, güç ve mulûkiyyete ihtiyacı olan gençler; üçüncüsü nâs, tâat ve ibadet ehli olan yaşlı erkek ve yaşlı kadınlar (sözkonusu üç güç, üç ilahî güç, şirk düzeninde insanların üç ilahı, mezkur ilahî özellikleri kendilerine tahsis etmiş, ilahlık iddiasında bulunmuşlardır), dördüncüsü şeytanın saptırmayı çok istediği veliler ve salihler; beşincisi ise kötü işler yapanlar ve müfsitlerdir!

51. "...Üzerlerindeki ağırlıkları, sırtlarındaki zincirleri..." (A'raf, 157)

52. Bunun en güzel örneği İmam Hüseyin'in davranışıdır. İmam Hüseyin, yazıp kardeşi Muhammed Hanefiyye'ye bıraktığı vasiyetinde resmen emri bi'l-maruf nehy ani'l-münker için kıyam ettiğim ilan etmişti. Gördük ki bunun *zararı*, hatta tehlikeli boyutları vardı. Bir sonuç ve etkisi de yoktu. ("Dine Karşı din", "İslam'a karşı İslam" ve "Şiaya karşı Şia"yı görüyor musun?)

53. Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur : "Ben Kararîf'te halkın koyunlarını güderdim... Koyun gütmemiş hiçbir Peygamber yoktur" (İbn Hişam, c.I, s.117)

54. "Allah'ın ayetlerini inkar edenler, (açık hakikatleri değiştirip bozan ve gizleyenler), haksızca Peygamberleri öldürenler, insanlar arasında adaleti emredenleri (eşitlik yolunda mücâdele edenleri) öldürenler (var ya), onları acı bir azapla müjdele." (Âl-i İmran, 21)

55. Fransızca da "Gol"ün (Gaulle) anlamı çomaktır!

Gördüğün gibi bu De Gaulle (do gol) iki çomak, Devrim'den sonra demokrasi ve liberalizm örtüsüne bürünmüş; ne de güzel ya! Üçüncü Dünya insanları için istibdat zamanlarının değil, devrim sonrası Fransa'sının yoğun sömürsünün kurbanı olan Müslümanlar için dahi böyle maalesef. De Gaulle'lerin çomağım, sopasını yiyor ve onlara alkış tutuyoruz.! Hannâ's'a ve Vesvâ's'a bak. Bak da gör onların neler yaptıklarını.

56. Şurası dikkat çekicidir: "Kitab" (ideoloji) ve "terazi" den (eşitlik-adâlet) son

ra hemen "demir"den söz edilmektedir. Demirin (maddî gücün) her iki veçhesi,

"Cihad"da ve "hayat"ta, askerî gücü ve ekonomik gücü zikredilmektedir.

"... Ve demiri indirdik. Onda savaşın şiddetli sertliği ve insanlar için faydalar var." (Hadîd, 25)

Demek ki insanların adaleti ayakta tutmaları için hem kitap hem de demir gerekli.

57. Bu âyetin ardından şu âyet gelmektedir: "Kendilerine, 'ellerinizi çekin ve

namazı kılın, zekatı verin' denilenleri görmedin mi? Kendilerine savaş yazılınca hem

içlerinden bir grup, insanlardan Allah'tan korkar gibi, hatta daha fazla korkmaya

başladılar: 'Rabbimiz niçin bize savaş yazdın? Bizi yakın bir süreye kadar ertelesen

olmaz mıydı?' dediler. De ki Dünya meta'ı azdır, korunan için ahiret daha iyidir. Size

kıl kadar haksızlık edilmez." (Nisa, 77)

Nisa 76 ve 77 no.lu ayetlerde; şeytan, evliyâu's-şeytan, sebîlullâh, tâğût, dünya ve ahiret, özellikle takva gibi dinî terimlerin ne mânâyâ geldiklerini Kur'an'ın dilinden duyalım.

58. Takva, kaçınmak mânâsına değil, korumak mânâsına gelen "v-k-y" kökün den türemiştir. Olumlu bir mânâsı vardır; ama olumsuz anlayıp olumsuz amel etmek için olumsuz tercüme etmişlerdir. Kaçınma takvası değil, mücadele takvası olur. Bu nedenle "can yeleği" (cân-câme) mânâsı verdim. Kur'an da bunu özellikle "libâsü't-takvâ" olarak tabir etmiştir.

59. Kur'an'ın ifade biçimine bir bak! Her yerde şeytanı korkunç, tehlikeli, mari fetli ve işini bilen düşman addeden Kur'an, burada şeytanın hilesini zayıf olarak nitelemektedir. Niçin? Çünkü burada kıtalden bahsedilmektedir. Hitab da mücahidleredir. Bu yüzden ben zalim düzen için ayetin mefhumuna uygun olarak, "çelik halat" değil, "örümcek ağı" ifadesini kullandım. İlginçtir, Kur'an'ın bir sûresinin adı da Ankebût, yani Örümcektir. Bu sûrede tek başlarına zalim egemen süper güçlerle ve hükmedilen halkın cehaletiyle cihada başlayan ve boş ellerle bütün zulüm saraylarını, büyü mabetlerini devirip yerle bir eden Peygamberlerin öyküsü anlatılır. Bu güçlerin hepsi şirk üzere kurulmuştu. Kendi topraklarında istikbara yellenip halkı mustazaflığa kurban eden iktidar sahipleri Allah'ın dışındaki herkes ve her şeye dayanmışlardı. Kur'an bu iktidar sahiplerini Ankebût (Örümcek) olarak adlandırılmaktadır, onların düzenlerini ise örümcek ağı, örümcek yuvası olarak Karmaşıktır onların düzenleri; halkı tuzağa düşürür, esir eder, halkın kanlarını emerler (teslis). Fakat bütün bunlara, bunca karmaşıklığa rağmen talaştan yapılmış gibi çürük, kof, gevşek ve zayıftır. Müstekbir gücünün başarısı, ne onun kendisi güçlü olduğundan ve ne de halk zayıf olduğundandır. Tersine tamamen cehaletin eseridir. Ancak insanlar bilmelidir bunu: Peygamberlerin kendi toplumlarına kazandırdıkları şey, silah değil mesaj idi; güç değil hikmet, bilinç ve nur idi!

"Allah'tan başkasını dost ve rab edinenlerin misâli, bir ev (sığınak, üs) edinen örümceğe benzer. Evlerin en kof ve zayıfı örümcek evidir. Keşke bilselerdi."!! (Ankebût, 41)

"Biz bu misâlleri insanlara getiriyoruz; ama onları bilgin insanlardan başkası anlamaz." (Ankebût, 43)

60. Vâkıb, gece gibi, sel gibi, her yeri ve her şeyi kuşatıp kaplayan, örten demektir.

61. "Allâme" kelimesindeki gibi mübalağa ifade eder. Nâfis'in mübalağalı şekli çok üfleyen demektir.